

GUVERNAREA DORINȚEI

Hervé Juvin

GUVERNAREA DORINȚEI

Mai 2016, Gallimard, Paris
Universitatea Populară
Traducere de Ruxandra Iordache

DORINȚA CA MOTOR AL CAPITALISMULUI TENTAȚIEI

(PREFAȚĂ LA EDIȚIA ROMÂNĂ)

După ce anul trecut am oferit cititorului de limbă română penultima carte a prietenului nostru francez, scriitorul și expertul în economie Hervé Juvin, care poartă titlul ”Zidul de Vest nu a căzut”, iată că acum aducem în atenția dumneavoastră ultima lucrare semnată de același autor, intitulată ”Guvernarea dorinței”. Ambrele cărți au apărut la prestigioasa editură de la Paris ”Gallimard”.

Punând în valoare impresionanta sa erudiție, talentul său literar de o noblețe și o eleganță stilistică atât de franțuzească, dar și bogata experiență internațională, autorul revine la subiectul care rămâne a fi unul central în opera sa din ultimii ani: efectele catastrofale, generate de noul tip de capitalism care s-a extins deja la scară planetară. Cartea de față este o pledoarie viguroasă contra a ceea ce s-a numit pe drept cuvânt neoliberalism radical sau capitalism al dezastrului.

Transformările dramatice, care au făcut ca lumea să deraieze de pe orbita normalității, depășind cele mai sumbre predicții, țin de afirmarea unei noi paradigme, cea a individului narcisiac, sedus cu viclenie de către sirenele publicității și ale culturii de masă. Caracterizând profilul individului alienat de universul tentațiilor consumiste, la un moment dat autorul, parafrazând celebrul adagiul cartezian, exclamă: ”Cumpăr, deci exist!”. Și continuă: ”Cumpărăturile mele îmi spun – nu, cumpărăturile mele sunt – identitatea mea. Afirmăția ”Omul nu este decât ceea

ce face” a lui Malraux a degradat în ”Omul nu este decât ceea ce cumpără”.

De la curentul contraculturii anilor șaizeci, cu revoluția sexuală care a aruncat în aer orice idee de limite morale – rock, sex, drog! – și până la egolatria individului-lege de azi, cel desprins de orice legătură cu vreo formă de tradiție religioasă, culturală sau familială, autorul radiografiază nomadul hoinărind prin lume, scufundat în spațiul virtual în căutarea satisfacerii propriilor plăceri, în toată goliciunea lui deprimantă. ”Un orb într-un tunel, iată consumatorul visător al liberalismului modern”, - spune Juvin.

Sistemul cămătăresc, singurul de referință, extinzându-se asupra politicului ce ajuns o unealtă docilă a economicului, a comercializat în egală măsură și celelalte domenii ale vieții. Totul a devenind calculabil, totul capătă expresie cantitativă, negustorul și bancherul reprezentând noile modele la care se aliniază lumea. Mai mult, viciul lăcomiei, al acumulării la infinit a bunurilor este prezentat de către noul cler laic drept o virtute de către. Cei cel care poartă mâneci de contabil și abacul bun de măsurat orice dau lecții de viață universal valabile. Patrie, Biserică, Familie, cultură, suveranitate, totul poate fi expus în cifre și vândut la un preț rezonabil, dacă nu cumva aceste valori, nemaifiind vandabile, sunt pur și simplu abandonate de către homo oeconomicus de azi. Asta pentru că, așa cum s-a spus deseori în cultura europeană, verbul a avea l-a subjugat definitiv pe a fi.

”Nu mai aveam decât un drum către fericire, drumul economiei – al satisfacției individuale, și ce strâmt e! Eram infirmi de rațiunea de a trăi, mutilați de idealuri, paralizați de simțuri. Frumos rezultat al laicismului republican și al liberal-

socialismului care asigură sea, sex and sun pentru toți, ca să termine cât mai bine cu Franța”, - remarcă Juvin. Și într-adevăr, economismul sau primatul econimicului domnește suveran asupra întregii societăți, monopolizează dezbaterea publică, fasonând în masă oameni cu identități artificiale, împrumutate din revistele glamour și producția cinematografică. Omologarea la celebrități rămâne singurul vis major al individului care se alimentează din dorință, aceasta fiind una eminentamente materială și de nepotolit, asemeni unui stupefiant care, după ce își face efectul, îl secătuieste definitiv pe cel dependent de el. Și jocul sinucigaș cunoaște noi turații, cere doze tot mai mari, iar starea de beatitudine alternează cu cea de secătuire totală.

Cartea lui Hervé Juvin este una tragică, sobră și profund patriotică. Ca orice conștiință superioară, care își asumă din plin soarta propriului neam, fără de care nimic nu mai are rost, autorul își desfășoară discursul în numele unui scop extrem de practic: trezirea din starea de alienare colectivă a propriului popor, care, iată, se apropie cu un ritm din ce în ce mai vertiginos de momentul extincției definitive. Autorul știe prea bine că depistarea diagnosticului corect și descrierea lui pe înțelesul celui afectat de boală reprezintă însăși chezașia unui tratament reușit.

De remarcat o paralelă, scoasă în relief de către Juvin. El spune că eliberarea sexuală a mers mână în mână cu liberalismul financiar. Am putea spune și astfel. Dereglementarea ca proces de aruncare în aer a tuturor normelor legale, care înfrânuau excesele capitalismului, s-a desfășurat concomitent cu demontarea tuturor normelor morale și ruperea ultimelor zăgazuri ale decenței. Astfel, principiul ”liberului schimb” s-a dovedit aplicabil atât în economie, cât și în raporturile dintre indivizii atomizați într-un univers lichefiat și inform. Orice urmă de autoritate a acelor

instituții care făceau regula de-a lungul secolelor – Biserica, Statul, Familia (tatăl, soțul ca factor ordonator), Școala a fost aneantizată, acestea fiind substituie de capitalismul tentației, al seducției, al goanei după plăceri, care a devenit singura rațiune de a fi a vagabondului solitar al marilor orașe.

Hervé Juvin simte cu o acuitate aparte faptul că la ora actuală acea peninsulă care s-a crezut la un moment dat lumea însăși, Europa, și care a extins la scară planetară propriul model considerat a fi culmea perfecțiunii, se apropie de sfârșitul unui ciclu istoric. Perioada de azi, pe care o numim și neoliberală, și postmodernistă, după ce a împins până la ultimele ei consecințe toate deraierile Modernității, a ajuns la epuizarea completă a propriului model. Iar acest popas istoric, acest interregnum, când suveranul liberalismului își dă duhul, iar noul suveran încă nu și-a dezvăluit numele, reprezintă un moment deschis creativității tuturor celor care au vocația să-și imagineze și să participe la conceptualizarea lumii de mâine, atunci când va încheia ireversibil ordinea mondială de după Ialta. Iată încă o idee expusă de autor:

”Vestea cea bună ce răsună deja în depărtare, al cărei mesager se apropie, este că s-a terminat cu călărețul singuratic din Occident. ”The West” este cel care acum se alătură la ”The Rest” în conștiința singularității sale, în afirmarea diversității legitime a popoarelor, în voința de a-și face istoria pentru sine și pentru ai săi – în libertatea politică, care este adevărata expresie a dorinței. Se apropie vremea ”răsturnării lumii”. Descompunerea ordinelor tehnice, cum e Organizația Mondială a Comerțului, FMI, Banca Mondială, Uniunea Europeană, Tribunalul Penal Internațional etc. se accelerează sub toate loviturile dorinței politice și ale realismului național. S-a terminat cu Occidentul ca sfârșit al istoriei, cu sfârșit al politicului, și cu pilotarea automată a democrațiilor fără popor”.

Revin și cu această ocazie asupra ideii că astfel de lecturi sunt extrem de utile pentru cititorii din Republica Moldova și din România, deoarece ele pot avea darul scoaterii măcar a unora dintre noi din starea de letargie, care paralizează orice capacitate de analiză profundă și orice voință de a te opune dogmelor dominante. Bascularea noastră dinspre modelul comunist spre cel liberal, croirea mentalității noastre, a instituțiilor, a legilor și economiei după un model de import (pe care l-am crezut preț de un sfert de veac și perfect, și imuabil) și-a consumat toate drepturile la existență. Deprovincializarea noastră se impune ca o măsură indispensabilă pentru recăpătarea autonomiei de gândire, a dorinței de depășire a fazei de imitatori docili care practică suicidul colectiv cu mândria dementului jubilând în momentul când își taie craca de sub șezut.

Vremea entuziasmelor noastre naive, legate de accesarea în UE și NATO, vremea îndelungatei noastre adaptări la norma impusă de sus de către un Vest aservit plutocrației, care a substituit capitalismul producției cu cel al seducției, trebuie să rămână în trecut. Chiar dacă inerția de gândire mai domină discursul public al politicianilor de duzină și al servanților acestora din presa aliniată. Astăzi Europa profundă, Europa națiunilor, Europa creștină se răscoală împotriva Uniunii Europene. Așa cum se răscolase Europa de Est contra Uniunii Sovietice. Revolta Americii lui Trump contra globaliștilor își găsește o analogie și un precedent istoric în revolta rușilor contra comuniștilor. Gata, confuzia nu mai ține, rușii nu sunt una cu comuniștii, iar americanii nu sunt una cu globaliștii.

Îndemnul la renașterea patriotismului total, fără rezerve, plin de curaj și de spirit de sacrificiu este una dintre marile mize ale acestei cărți. Sfidând religia drepturilor omului și dogmele corectitudinii politice, Hervé Juvin face niște afirmații tranșante de o claritate și o îndrăzneală cu totul aparte.

Și pentru a scandaliza definitiv cititorul obișnuit cu limbajul politic edulcorat, pacifist și tolerant, mai aducem un citat care definește crezul național al acestui înflăcărat patriot francez:

”Este demn să guverneze acel partid, acel candidat pentru care bătăliile nu vor fi niciodată prea multe, niciodată nu vor fi prea multe lovituri de dat și de încasat, niciodată morți prea mulți, atunci când independența națiunii este în joc. Ceea ce înseamnă că este demn să guverneze cel care este gata să ucidă sau să moară în bătălia națională, pentru a păstra Franța pentru francezi; și că sunt total și pe vecie francezi cei și cele pentru care Franța este rațiunea, în numele căreia înțeleg să ucidă sau să moară, prima, unica rațiune, fără de care nimic nu va mai avea vreodată același gust, nimic nu va fi cu adevărat posibil; cele și cei pentru care onoarea și fidelitatea înseamnă Franța”.

Vi se pare excesiv, nedemocratic, deplasat felul în care vede autorul obligația oricărui patriot de a-și servi Patria? Ca să vă formați o opinie mai bine fundamentată, vă invităm să parcurgeți această carte cu totul deosebită.

Iurie Roșca,
Chișinău

”... pentru a transforma în conștiință experiența cea mai largă
cu puțină ...”

André Malraux

”Nu ne dorim decât ceea ce ne lipsește.”

Platon, Banchetul

PREAMBUL

Pasiunea iubirii schimbă tot ce atinge. Ea are cheia lumii întregi și face ca zilele să fie pline de cânt.

Camera de hotel ce dă spre un râu, într-un ținut verde de la țară, ni s-a părut cel mai frumos loc de pe pământ. Aici am petrecut săptămâni și ardem de dorința de a o regăsi, seară de seară, după ce vom fi explorat toate împrejurimile; pentru că am învățat prima oară cheia în ușa, acolo, alături de acea persoană, el sau ea, pe care o iubeam, și aici am trăit momente care încă ne fac inima să bată mai tare, la ani distanță, când ea, sau când el, se află atât departe de noi. Ce frumoasă era, această cameră pe care dragostea o umplea de lumină! Nici o zi, nici o oră, nici un minut nu erau prea mult, de îndată ce se deschidea această cameră pe care patul o ocupa cu totul. Patul acela!

Hazardul sau prostia au vrut să ne întoarcem aici, în nopți în care ne aflăm în trecere, fără pasiune și fără dragoste. Ce dezamăgire! Ușa scârțâie, baia nu se închide bine, draperiile lasă să treacă prin ele lumina, lămpile de la pat luminează prea puțin ca să putem citi, noaptea... Iată, nu ne-am gândit, altădată, că era cu putință să citim ceva înainte de a ne culca! Erau prea multe de făcut, fără îndoială, dar ne aflăm în punctul de a ne întreba, cu uimire, ce am putea găsi de făcut într-o cameră – nu ai ce face într-o cameră, se știe asta! Și tot suntem mirați de această descoperire. E aceeași cameră, dar nu mai e la fel. Nimic nu o mai face să fie deosebită. E comparabilă, și nu în bine, cu alte camere din alte hoteluri, din alte sate, din alte ținuturi de pe la țară. Pernele erau mai bune acolo, în altă parte apa caldă curgea mai bine, parchetul scârțâia mai puțin ca aici. Și același ținut de țară care ne-a lăsat o surzătoare amintire nu mai este decât o

mediocra îmbinare de pământ noroiOS, păduri fără vlagă, de garduri dărăpănate de-a lungul vreunui pârâiaș leneș. Cuvintele care ne vin spun totul. De îndată ce dragostea a trecut, camera și peisajul de la țară nu mai sunt decât exact ceea ce sunt, locuri obișnuite în clipe obișnuite pentru oameni obișnuiți, dintre cei care se întorc fiecare pe partea lui pentru a-și spune ”noapte bună”, pentru a-și citi cartea, pentru a dormi în propriile lor vise.

Va trebui să ne aducem aminte. E crudă lumea pe care dragostea o umplea de lumină atunci când aceasta nu mai împrăștie raze. Iar ținutul de țară nu mai folosește la nimic; lumea era a noastră. Credeam că suntem singuri. Dar greșeam. Dragostea nu e fără martor, iar lumea este cu bună știință complice la pasiunea noastră amoroasă. Cu toții vedeau prea bine ce se întâmplă, ce anume îi încălzește și le umple chipul de raze acelora ce se apropie de focul vieții. Acele atenții surprinzătoare, farfuria cu fructe de mare așa cum nu se află nicăieri mai bune, într-o seară, la Majunga, peștii ce defilau proaspăt scoși din Marea Galbenă, la Yantai, unde ezitasem în fața acvariumului înainte de a-mi aminti că în China șeful bucătar face tot ce vrea el! Și voia binele pentru noi... Masa aceea ridicată la capătul unui drum presărat cu lumânări înfipite în nisip, ascunse între pietre, singure, la malul Oceanului Indian, într-un tête à tête binecuvântat cu stelele și cu focurile mării. Acea trăsură, caii albi ce urcă spre vreun palat improbabil mai sus de Hyderabad, sub vârtejul zemurilor și sub petalele de flori aruncate de la balcoane. Ce mai iubeam atunci viața, și cum ne iubea și viața pe noi! Cât de complice ne era lumea întreagă!

Ce era atunci și ce rămâne acum unic, de nedepășit, era acel tremur care răsună în fraza ”s-au iubit”, pe care o aud încă, naivă și provocatoare, cu privire la vreun cuplu incert, dar cu siguranță

strălucit. ”Ce se mai iubesc !”. Cea mai frumoasă cameră, masa ce tronează într-o noapte presărată de stele și străpunsă de minarete, traversată de zborul zmeilor în norul de fum lăsat de sobele aprinse, toate erau pentru ei. Era de la sine înțeles. Se iubeau. Ce palat putea fi prea mult pentru o așa dragoste?

Chestiunea traversează Occidentul sau ceea ce numim ca atare Occident. Occidentul a fost locul în care dragostea avea toate drepturile, în care toate iubirile au toate drepturile. Nu mai e vorba de vreun teritoriu, ci de o rasă și o limbă: dragostea. Occidentul va fi fost acest ținut în care dragostea, pasiunea amoroasă adică, va fi avut toate drepturile, va fi scuzat orice, va fi iertat orice și va fi semănat asupra fiecăruia și asupra fiecăreia, la orice vârstă și în orice clipă, magia posibilă a amorului nebun.

Am crezut multă vreme că pasiunea amoroasă salvează lumea. Că ea constituie rezervorul ultim al vieții, principiul vitalității, care mai devreme sau mai târziu ar răsturna ordinea tehnicii, a pieței și a rațiunii. ”Iubiți-vă unii pe alții”, ultimă deviză revoluționară! Că ea ar răsturna totul din mers, că e imposibil de oprit, mereu nouă și niciodată epuizată. Găseam mereu exemple și exemple, cele care ne bântuie conștiința occidentală din momentul în care ea conferă dragostei, pasiunii, un loc pe care nu îl regăsim în nici o altă parte a lumii. Îndrăgostit de dragoste este Occidentul, mai mult decât de plăcere, mai multe decât de frumusețe, mai mult decât de Eros-ul însuși, atât de adeseori, atât de ușor și atât de greșit invocat. Îndrăgostit de dragoste, ce mai contează obiectul acesteia? Dragostea este destinul Occidentului. Dorința îi este motor. Dragostea dintre Romeo și Julieta, dintre Abélard și Héloïse, precum și dragostea dintre amanții blestemați sau îndrăgostiții purtați pe aripa binecuvântării. Napoleon uita de Bérézina pentru o noapte de Paris, amanta lui poloneză făcea cât

o mulțime de bățalii... Am crezut că dragostea răstoarnă bariere, că dărâmă ziduri, că mătură zădărnicia celor care pretind că ne fac să credem în omul nou.

Azi nu mai sunt atât de sigur. Nu că ar fi dispărut pasiunea. Mai sunt încă îndrăgostiți pe lume. Așa cum stă mărturie această *Passerelle des Arts*, pe Sena, la Paris, care unește Luvrul cu Academia Franceză, de care s-a spus în 2015 că stătea să cadă sub tonele de lanțuri agățate de grilajurile ei, semn al pasiunii amoroase a celor, femei și bărbați, care s-au oprit acolo în loc, într-o seară, să privească cum curg și Sena, și dragostea lor. Ce alt omagiu lui Guillaume Apollinaire decât aceste tone de lanțuri care pretind că leagă pe vecie, două câte două, privirile îndrăgostite! Stă mărturie Verona, care niciodată nu se golește, care trebuie chiar să amenajeze calea de acces către casa, către balconul de unde Julieta îl privea pe Romeo, atâta lume se îngrămădește aici în unele zile; la fel Venetia, simbol universal al dragostei, care adaugă la farmecul său atracția morții anunțate, perlă al cărei Orient se ofilește pe valul agresiunilor chimice și petroliere precum al unor marea forțate... Mai sunt oare încă unii care visează la dragoste și care privesc poveștile de dragoste, și, fericit lucru, mai există dragoste pe străzi, în grădini și prin păduri? Poate totuși povești despre pasiune? Ea care scrie că este ca toate fetele, că nu îi plac poveștile de dragoste, dar că adoră să fie sărutată... Sau el care spune că există cea cu care știe să trăiască, gusturi, muzică, culori, și apoi, că există toate cele de o noapte sau de o oră... Ea spune că nu știe, că o să cadă, că poate, dar mai târziu, într-o altă seară, într-o altă noapte, și se întoarce singură acasă. Se vorbește despre tendința de scădere a ratei dorinței și se amuză, ca de o glumă bună. Fac din asta un colocviu nantez, o întâlnire literară, un roman de succes. ”Dragostea

durează trei ani”. mai e ceva de spus? Unii vor avea succes cu povestirea iubirilor lor, a călătoriilor lor sexuale, a dezlănțuirilor lor amoroase. Și au cu ce. În timp ce alții continuă, citând cifre, statistici, evaluări, care nu mai sunt defel glume sau vise. Mai mult de jumătate din căminele din marile orașe sunt compuse dintr-o singură persoană. Conectați. Și singuri. ”20 de milioane de adulți celibatari în Franța asigură succesul site-urilor de întâlniri”, titrează un cotidian. Jumătate din cuplurile luxemburgeze nu doresc copii și, de altfel, își schimbă partenerul în medie la fiecare doisprezece ani. Oare în Luxemburg dragostea durează doisprezece ani? Într-o mare școală pariziană, majoritatea studenților se plâng că se întorc seara singuri și că dorm singuri. Preferă oare să privească un serial TV sau să se întâlnească cu vreun prieten? Unde sunt visele femeilor, cele ale bărbaților, în această lume liberă – nu, eliberată – în care totul este posibil, dar nimic nu e, în realitate, așa? Eliberarea este ușoară, libertatea este atât de dificilă! A ne elibera nu însemna, în cele din urmă, nimic; să fim liberi, iată ce nu știm să fim! Să putem face totul, este oare un bun motiv pentru a nu face nimic? O realitate se desenează; sub ploaia de injurii la adresa relației, urcă izolarea. Denis de Rougemont se va fi înșelat până la urmă, el, care scria la începutul cărții sale ”Dragostea și Occidentul”, ca o constatare și ca o provocare : ”Întreaga istorie a Occidentului nu este decât o imensă poveste despre adulter?”

O istorie care se sfârșește; este istoria dorinței amoroase în Occident, și este istoria acestei cărți. Există oare încă această pasiune care lua totul pe sus, din mers, care ne făcea să ne pierdem rațiunea și să uităm de toate socotelile, această pasiune pe care o regăsim eu la prietenii mei ruși sau africani, această pasiune care mi se pare atât de așezată, atât de raționată, chiar

calculată și jucată, falsificată, imitată, la occidentalii moderni, de oriunde ar veni ei și de oriunde ar fi? Câți sunt cei ce nu au avut niciodată șansa de a trăi marea dragoste, pasiunea care ia totul pe sus – sau care să aibă curajul de a-și trăi viața? Câți sunt cei care se prefac că iubesc? Câți nu sunt cei care s-au lăsat pradă minciunilor despre eliberări la comandă, cele careucid atât de bine pasiunea, pentru comerțul cu plăceri?

Conformitatea a câștigat. Atunci când doi indivizi se întâlnesc și intră într-o cameră, ei sunt mereu patru; fiecare are avocatul cu el. E adevărat acest lucru la Manhattan, în Statele Unite. Este din ce în ce mai adevărat în cea mai mare parte din metropolele unde domnește individul de drept, unde puritanismul câștigă sub acoperirea egalității sexelor. A depune o plângere nu mai este ceva străin de dragoste, odată cu despăgubirile și interesele care merg mână în mână cu ea. Atunci când doi indivizi de drept intră într-o cameră, ei vor avea, poate, o relație. Magia s-a dus. Relație sexuală, fără îndoială, dar ce rămâne din relație atunci când ea este sexuală? Există oare ceva precum o relație sexuală? Nu este doar o schimbare de cuvinte. Ce s-a schimbat, atunci când cuvintele s-au schimbat?

Am căutat să aflu ce e cu dragostea, cu pasiunea, cu dorința. Am încercat să mă uit la acel ceva, la care nu ne putem gândi îndelung fără să fremătăm, atât de dificil fiind mai întâi să ne interogăm asupra noastră, asupra a ceea ce suntem, asupra a ceea ce am făcut și poate mai ales asupra a ceea ce regretăm. Între remușcări și regrete, ce greu e să-ți duci viața, și încă și mai greu să te împaci cu propria memorie! Nu știu dacă e corectă, dar dacă intuiția mea se verifică, cea mai importantă din transformările antropologice ce rezultă din revoluția modernă, pe care am încercat să o analizez în cele cinci eseuri succesive, aici se joacă,

sub ochii noștri, acum. Și este o transformare a condiției noastre umane, pentru noi, cei care am crezut în dragoste, cei care ne prefacem că încă mai credem, și pe care, uneori, dragostea ne iluminează. O transformare care arată că, în mod sigur, după parantezele fascismului, nazismului, comunismului sovietic, nu toate lucrurile și-au reluat cursul ca înainte, că istoria nu a urmat un curs pe care economia l-ar scrie și pe care dreptul l-ar face să se întâmple.

Am vrut să analizez această transformare și să îl privesc în ochi pe acest om nou, despre care noi credem că există, așa cum ni se promite că vom deveni și noi, și care nu este chiar un om, dar nici chiar altceva. Deoarece lumea, lumea ce va fi, depinde de el. Și nu e vorba de morală! Motorul a ceea ce se numea Occident se gripează sub ochii noștri. Ceea ce deschidea cerul, acel ceva ce se tutuia cu zeii, se degradează în igienă, în produs și în piață. Iar afirmarea trupului și producerea lumii, se desăvârșesc în această ultimă separație, mai radicală decât oricare alta, cea care înțelege să facă din noi, cu adevărat, oameni noi, cei pe care îi fabrică industria dorinței, cei care vor face să meargă economia, cei ce vor ști să împingă până la capăt intensificarea gratuită a experimentelor lor. Gratuite pentru că sunt fără urmări, protejate, securizate, până la a termina cu ei-înșiși, cu lumea și cu viața. Trebuie oare să fim uimiți dacă sunt atât de numeroși, dacă sunt atât de numeroase, și nu doar Mohammed sau Rachida, dacă e să căutăm în imaginile Statului Islamic, ale Boko Haram sau ale Fraților Musulmani, în redactările îngrijite de la Dabi (în engleză) sau de la Dar al Islam (în franceză) acest vertij al sacralului și acest tremur al lucrului interzis pe care revărsarea filmului « X » pe Internet nu ni-l mai dă? Trebuie oare să fim uimiți dacă, la urma urmei, o dură dorință de a fi tu însuși se substituie dorinței altuia?

După aceste eliberări, după acest individ îmbrăcat în drepturi, după dragoste, s-a instituit guvernarea dorinței. Fără a revendica nimic, fără a proclama sau fără a face apel la popor – despre cine vorbiți? – dorința a preluat puterea. A devenit principiul de ordine și sistemul de funcționare a societăților individului. În așa fel încât cea mai privată, cea mai trivială adeseori chestiune este chiar faptul politic al modernității. Nu mai există politica care n-ar fi una a plăcerii, a plăcerilor, care nu s-ar adresa întâi de toate individului cu dorințe fără sfârșit! Iată un fapt determinant, care transformă în sensul întoarcerii înapoi societățile noastre, fără ca ele să fie conștiente de asta, fără ca ele să înțeleagă ce li se întâmplă, și care le ordonă să se regândească cu totul în ambiția lor istorică – sau în abandonul lor lipsit de istorie. Iată aventura acestei cărți, cea de a face să fie văzută, de a studia și poate de a le anticipa calea.

Să recunoaștem: dragostea ce conduce la așa demers e un înlocuitor. Dragostea celei care mereu refuză, care mereu scapă, care nu spune niciodată da, și totuși promite. Numele ei e adevăr, această femeie imposibilă. Nu știu dacă iese goală din valuri și atunci nu are loc pe Facebook sau Google, și asta cu atât mai bine; nu știu nici care îi este numele, nici cum se oferă ea, pe ce promisiuni și în ce fel de abandon; și am impresia că cei care cred că o cunosc cel mai bine nu au nimic din ea; dar mi s-a părut că această zeiță merită din plin să-i sacrific câteva nopți, câteva amori sau ceva din ce le-ar putea înlocui. Deoarece pentru acele puțin raze de lumină de-ale ei, în care m-a scaldat o clipă, ea este sora dintotdeauna, nedespărțită și complice, este cea mai apropiată și mai diferită deopotrivă de femeia pentru totdeauna dragă, singura a cărei tinerețe este pentru mine veșnică, libertatea naturală a spiritului.

I - DUPĂ DRAGOSTE

”Dragostea este infinitul dat pe mâna pudelilor. Eu am demnitatea mea”.

Louis Ferdinand Céline,
”Călătorie la capătul nopții”

Există în viața fiecărui bărbat, a fiecărei femei, un an, o lună, o zi, chiar o oră, în care tot ce a fost făcut, copii, case, cărți, întreprinderi și tot ceea ce considerăm în mod obișnuit ca ”viață”, să nu fie nimic și să nu conteze defel în comparație cu o femeie, un bărbat de douăzeci de ani – cu dorința de a-i avea.

Un adevăr ultim apare atunci în întreaga sa goliciune, și acest adevăr nu e moartea; forța dorinței ce depășește subiectul, ce îl livrează pasiunii fundamentale pentru care nu este decât o prelungire precară, provizorie, neînsemnată; dorința de altul, ce înfrânge izolarea, dejoacă timpul și vârsta, atâta vreme cât face inima să ne bată, mâinile să ne tremure și ne face să urcăm câte patru treptele scării în urma ei – atâta vreme cât va face ca fiecare femeie, fiecare bărbat, să fie plini de magie atunci când se întâlnesc, se promit unul altuia și se dau.

Un adevăr ultim... trebuie să vorbim despre el la trecut? Era aici, și nu mai e. Acest adevăr despre viață ca pasiune, ca vertij, ca revelație și ca pierdere de sine, s-a pierdut pentru cei mai mulți dintre noi. Cine sunt eu să îndrăznesc să iubesc? Iată o întrebare care nu se pune. Noaptea vor fi mai liniștite atunci când nu vor mai fi locuite de nici un chip, iar mâinile nu vor mai tremura, nemaisimțind corpul care nu mai este acolo. Pace pe pământ pentru oamenii contractului și pentru cei ce dorm singuri.

Francezii nu se mai omoară după dragoste. Statisticile privind crimele pasionale realizate în Franța o spun clar; din anii 1990, doar cuplurile homosexuale iubesc la nebunie, sunt capabile să moară sau săucidă din dragoste, gelozie (cu câteva excepții notabile, la 31 decembrie 1915, L'Express relatează despre comerciantul gelos din Charentes-Maritimes care s-a răzbunat pe infidelitatea nevestei violându-i amantul!) Doar ei, homosexualii,ucid din gelozie, dar pentru cât timp? Trebuie oare să tragem concluzia că sunt ultimii care mai iubesc? Pentru ceilalți, dragostea nu mai e ceva care să merite efortul. Pasiunea rămâne, fără îndoială, precum gelozia, concupiscenta, obsesia sexuală, dar e moderată, gândită, înțelepțită, într-un cuvânt modern ; dragostea, doar n-o să ne omorâm pentru asta! Gelos? Să fim serioși! Suntem moderni, în sfârșit!

Iată ce anume contribuie la liniștea sufletului, la fluiditatea relațiilor și la prelungirea duratei de viață! Fără inimi care să bată nebunește, fără nopți albe, fără curse pierdute după el sau după ea, pe care trebuie să-l/s-o întâlnești... Sentimentele tac. Nu mai văd posedați gata să facă totul pentru dragoste. Tineri și mai puțin tineri ce își oferă performanțele sexuale explicite și trecute într-un catalog, precum tânărul licențiat de la Essec ce afirma fără a fi contrazis de elementul feminin încălzit și gălăgios; ”în cunnilingus, la Paris, sunt campion”... La sfârșitul unei cine banale, ea întreabă cu privirea tulbure: ”despre sodomie ce crezi?” Deoarece trebuie să crezi ceva despre asta, evident. Colega, cu o lună înainte, afirma cu un aer singur de ea: ”Mie poți să îmi faci orice, chiar orice”. Ce promisiune de catalog! La sfârșitul serilor de la firmă, după open bar-ul de joi seara, siluete liniștite ce întreabă : ”Plecăm împreună?”. Sfârșit de partidă după salsa, rock, tango, așa cum îl dansăm atunci când nu ne pricepem:

”Dacă plecăm, ce îmi faci?” Dorința i-a părăsit. Dorința de altul, dorința de dragoste, dorința de a fi îndrăgostit nu mai sălășuiește în ei, aceasta nu mai e în stare să-i poarte dincolo de ei înșiși, de a le arăta lucruri ascunse celor care nu iubesc până la capăt - până la a putea da totul pentru dragostea lor. A fi în cuplu, a împărți facturile, prietenii, patul, le e de ajuns. Și să aibă o oarecare competență sexuală, trebuie și asta. Dragostea s-a banalizat și odată cu ea dorința a devenit ceva de conveniență. La drept vorbind, nu mai interesează prea multă lume. E vorba de a trăi cu cineva sau de a trăi singur, asta e tot. Dorința, dragostea, pasiunea intră ușor în marele cimitir al ideilor moarte și al magiei prăfuite. Ceva ce s-a numit dragoste a existat cândva.

SEX IN THE CITY

”Mi-e poftă de tine”.

Știm să o spunem unei mașini, unei brânze, unei poșete Hermès, unui treni Burberry sau unui costum de pe la Zara. Știm să o spunem oare unui bărbat, unei femei ce trece? Doar pentru că este frumos, doar pentru că este frumoasă și pentru că ne fac inima să tresare, pentru că ne răstoarnă viața?

Pasiunea amoroasă a deținut mult timp cheia dorinței. Un prezentator de televiziune povestește că a intersectat la un moment dat vreo privire, vreun chip, vreo siluetă, într-un autobuz parizian. A fugit, s-a prezentat și iată că și-a găsit nevastă, nevastă pentru o viață. Cine mai visează azi la o astfel de poveste? Picioarele vreunei femei, îndeajuns întrezărite pentru a face din ele amintiri. Ele măsurau lumea cu mai mare precizie decât orice cadastru. L-am auzit pe fondatorul unei firme de servicii spunând, după cincisprezece ani de căsătorie, cu doi

copii și un divorț : ”Porsche-ul meu este singura femeie din viața mea.” Și avusese cu siguranță multe femei. Îndeajuns de multe pentru a le cunoaște. Și este adevărat că un Porsche 911 4 S (4 S face toată diferența, cine nu știe asta între adevărații iubitori de valori?) este mereu pregătit și nu spune vreodată nu. Ce femeie face la fel? Și cine știe ce obiecte ale dorinței locuiesc visurile bărbaților și le populează nopțile?

”Te doresc”. Eliberarea moravurilor, cadoul proclamat al modernității, trebuia să facă din aceste cuvinte fraza cea mai simplă, cea mai banală, cea mai directă. Dintr-un semn nocturn să facă un gest demn de lumina zilei. Cine știe să o spună celui sau celei ce se află în fața noastră și care ne zâmbeste, care nu știe ce anume așteaptă? Sau care știe foarte bine, prea bine, dar nu o va spune niciodată? ”Nu am chef de un prieten, am nevoie de un amant”, -spunea Deborah. ”Aș vrea doar să fac dragoste cu tine”, - cânta Polnareff. Acele zile acestea în care evidența dorinței a transformat vieți și a măturat cotidianul. ”Eu, care te iubisem, și tu, care știai”, - îi scrie Baudelaire acelei frumoase trecătoare care nu schimbase cu el nimic mai mult decât o privire. Brassens avea să-și amintească. Dragostea era farmecul unui Occident european care i-a supus sau i-a distrus pe toți ceilalți, foarte diferit în această privință de ținuturile unde domnește Islamul, precum și de Statele Unite. Zeii, Natura, Destinul, și chiar Speranța, l-au lăsat pe acest mare trup îndrăgostit al Occidentului să viseze la stele. Cine mai știe să se farmece cu propria dragoste, cine știe să urmeze calea dreaptă a dorinței, cine mai știe să îmbrace veșmintele de lumină din atâtea și atâtea păsări din timpul paradei nupțiale, cine mai știe încă să sacrifice individul suveran, prudent, prea prudent, față de trupul ce dorește la nesfârșit?

Dragostea romantică este o invenție a individului creștin.

Obsesia catolică modernă a sexualității pune subiectul pe masă și în orice caz îl așază pe banca din confesional, în permanență. A te culca cu cineva nu mai vine de la sine. Satisfacerea nu mai e o chestiune de hazard, de noroc sau de siluire, la capătul dorinței. ”În ce fel, de câte ori, cu cine”, înainte de a fi un cântec de-al lui Gainsbourg care rezumă obsesia masculină a fost refrenul confesorilor, cel puțin de la Consiliul Tridentin, constituind regula sexuală impusă de Biserică. Cu o poruncă: să se bucure împreună! Singularitatea creștină este faptul de a lega satisfacția sexuală reciprocă ordonată pentru procreație și relația sentimentală durabilă ordonată pentru perenitatea socială, în loc să le separe și să rafineze tehnicile sexuale, procedeele erotice pentru a atinge plăcerea, de a face din toate acestea un serviciu pentru care prestarii experți sunt onorați și recunoscuți ca atare. Cum ar fi cazul Japoniei, Chinei, Indiei, etc. Invitatul neașteptat din dispozitiv va fi pasiunea, care reunește idealul păgân al fuziunii individului cu forțele naturii și noțiunea creștină a mântuirii prin depășirea de sine, abandonul într-o ceruri și visul de a ajunge în rai.

În numele egalității, în numele egalei libertăți între indivizii de drept, contractul sufocă sentimentul. Aud argumentul decisiv pe care vecinii noștri din nord îl folosesc pentru a interzice prostituția; pentru toate cele și toți cei care suscită dorința, e de ajuns să întrebi... A amesteca banii în dorință, iată o crimă! A face să intre economia în relație, ce greșeală! Într-adevăr. Dreptul contractelor e de ajuns. Dragostea nu este un motiv pentru ca cineva să nu plătească ce trebuie. Ce ar spune despre toate acestea, dacă ar citi aceste rânduri, toți cei pe care îi observ prin vreun restaurant, în week-end, la vreo întâlnire sau prin apropiere? Îi văd cum ies, împreună, la cină, să bea ceva

împreună și îi văd cum se întorc singuri. Îi aud cum discută, cum negociază, cum calculează; și dacă am trăi împreună, chiria, toate sarcinile, mâncatul, ar ieși toate astea cumva mai ieftin? Îi știu pe alții care propun sau fac să circule oferta ; apartament ocupat, cameră de colocuit, tânăr – sau mai puțin tânăr – singur, e cineva interesat? Coabitare, sigur, cine a vorbit de pasiune? Iar luni dimineața după mari week-end uri de călătorii prin Europa, după o întâlnire zisă de dragoste, pentru că el sau ea a spus ”da”, joi seara, la ”happy hour” la cafeneaua firmei, se fac socotelile – cu totul, îmi datorezi 554 euro, îmi scrii un cec sau îmi dai bani cash? Și sunt chit. Egalitatea împarte nota la doi. Pasiunea se oprește în dreptul unui euro sau al unui cent?

Pasiunea nu agreează socoteala precisă, ea nu agreează nici un fel de socoteală, clauzele contractuale o alungă, ea ne duce cumva la copilăria lipsită de griji și parcă a greșit epoca... Un tânăr consultant, abia ieșit dintr-o școală de comerț, își păstrase naivitatea de a o invita pe ea să petreacă două nopți la Veneția, în uimitorul hotel amplasat în fostele depozite de cereale ale orașului. O invitase și plătitise; stupoare și miștouri printre colegii de la muncă, până și fetele au râs de el pe la spate ! Nu pentru că au ieșit și a plătit pentru ea ; au râs de acest dar, căci rațiunea, calculul și căutarea geloasă a egalității au dreptate. A fi modern înseamnă a socoti. Iar dragostea nu face cinste cu nici un euro. Să nu amestecăm totul!

Preocuparea de sine, de asemenea, se străduiește să termine cu sentimentul de dragoste. Eu, eu, eu, ce vine el sau ea să facă din proiectul de uniune fericită pe care îl am cu mine însumi, cu mine însămi? Ce să caute într-o viață atât de bine aranjată în care nici o oră nu duce lipsă de obiect? Ce să caute ea în viața atât de bine gestionată pe care o închin propriei mele fericiri, reușite, imagini

(despre această chestiune, a se vedea Paul François Paoli, "Malaise de l'Occident", Pierre Guillaume de Roux, 2014) ? Cine își asumă riscul unei rupturi, al unei despărțiri, al unui refuz? Monitorul nu îmi zice niciodată nu, iată de ce digitalul este calea regală în propria mea desărvășire! Eu, propriul meu Dumnezeu, propriul meu Rege, iată regimul politic al modernității! Și trebuie să îl sărbătorim cum se cuvine. Mai mult decât Ziua Mamei, a Tatălui, sau decât Halloween, sărbătoarea celibatarilor, iată o adevărată sărbătoare modernă! China, Coreea de Sud și Taiwan au făcut pasul. Și vor avea și discipoli. Celibatari fericiți sărbătoresc acolo uniunea cu ei înșiși, învîtându-și prietenii, chefuind - și revenind singuri noaptea acasă. Cronica mondenă locală vuieste încă de aceste uniuni de un milion de dolari și cu cinci sute de invitați, în care mireasa în rochie albă intră singură în camera ei, la sfârșitul ceremoniei consacrate fericirii sale, plenitudinii sale, propriei sale satisfaceri! Căsătorită cu ea însăși. Sărbătorind uniunea sinelui cu sine, singura uniune care durează, fără îndoială – dar ce este această uniune cu sine, dacă nu vârtejul amețitor al identității pierdute și al comunității dizolvate pentru totdeauna, pierdută pentru totdeauna?

Promisiunea implicită a epocii este că fericirea este o chestiune de metodă, de străduință și de supunere. Există rețete pentru fericire. Fericirea este materie de predat, se muncește și poate fi învățată. Fericirea este chestiune de disciplină, și, mai întâi, de preocupare de sine. Învățați-vă lecția de fericire! Raioanele din librării sunt pline de astfel de ghiduri de acces înspre fericire care înlocuiesc ghidurile de călătorie. Eu, străinul, adevărata mea aventură, eu, descoperirea mea, totul la un loc! Ceea ce se ascundea acum se publică, ceea ce ne temeam să mărturisim, să afișăm în public – fii atentă, ai un aer de fericir! – devine

obligatoriu, conveniență, bune maniere – toți, toți, toți fe-ri-ciți! Cine ar putea să pună în cauză o societate care îi condamnă atât de generos pe ai săi la fericire, care îi obligă să fie fericiți, care nu mai recunoaște decât ceea ce e pozitiv, care pretinde unanimitate în celebrarea virtuților sale? De altfel, explozia de la rubrica ”stare de bine” este spectaculoasă, precum și cea a tirajelor lucrărilor ce propun rețete de fericire cititorilor, de la cele zece lecții pentru slăbit în zece zile, până la cele zece fraze de recitat pentru fericire - și care sunt propuse femeilor și bărbaților singuri! Datoria de a fi fericiți, acest « wellness syndrome » bine analizat de către Carl Cederström și André Spicer (în « The Wellness Syndrome », New-York, 2015), conspiră și ea pentru a-i veni de hac pasiunii, făcându-l pe fiecare, bărbat sau femeie, la nesfârșit și în permanență responsabil de fericirea lui, vinovat dacă nu este chiar fericit, deplin fericit, la maximum de fericire posibilă, într-o fugă spre înainte alimentată de toți experții și toți atotștiutorii – până la punctul de a fabrica un stres de inaptitudine care, cu siguranță, interzice fericirea! Sistemul deversează responsabilitatea pentru orice viciu de construcție, pentru orice accident de parcurs, asupra individului psihologizat înspre propria dorință, astfel că vinovăția individuală stinge orice veleitate de acțiune colectivă, socială sau națională. Jogging, stretching, body-building, științele sinelui acumulează binefacerile proprii asupra indivizilor doritori la nesfârșit – și singuri. Deoarece este nevoie ca totul să fie stăpânit, este nevoie ca toate ingredientele fericirii să fie adăugate, să fie eliminate toate cauzele de incertitudine, mai bine să fii singur – și iată cum literatura bunăstării fabrică în doze mari antidotul dragostei. Pasiunea, dușman al fericirii, nu-și are locul în societatea individului fe-ri-cit.

Mai trebuie oare să adăugăm că pasiunea nu are nimic de-a

face cu contractul ce respectă egalitatea sexelor? Dreptul și pasiunea nu fac casă bună. Cât despre egalitate ...Vorbiți-i Heloisei despre asta! Sau Juliettei. Avocatul sau contabilul iau locul magicianului în cuplurile moderne. Omul, desemnat vinovat, are toate motivele să fie neîncredător ; de altfel, fragilitatea celor tineri, studenți, angajați, cadre este un fapt nou în universități, în școlile pregătitoare, în firme, un fapt care nu este fără legătură cu feminizarea rolurilor și a prescripțiilor, pierderea de repere pe care o antrenează ea și precaritatea rolului de mascul dominant, atât de ușor de preluat și atât de delicat de asumat... Moderni, pentru că sunt egali, și pentru că au încheiat un contract. Egalitatea, care interzice în prezent unui bărbat să invite primul o femeie, care îl face să ezite înainte de a trece prin fața ei la intrarea într-un hotel sau restaurant, care imprimă vinovăție asupra a ceea ce este desemnat drept galanterie și ce nu este nimic altceva decât politețe, nu se află degeaba într-o ruptură; ele, ei, știau bine să se prefacă că nu pot rezista, că îi ia valul, că nu mai pot nimic. Abandonul pierdut furniza o scuză elegantă pentru calculele cele mai avizate, dar ce contează! Pasiunea scuza totul, răsturna orice regulă, orice conveniență, ce mai era de spus. Trăim exact inversul. Contractul dintre adulți ce își dau consimțământul, conștienți de clauzele din acordul dintre ei și de angajamentul lor reciproc și limitat, iată cum este ținută în frâu pasiunea! Acordul de voințe și precauții, așa cum îl propagă ceea ce ține loc de educație sexuală și ceea ce reprezintă mai ales anexarea dragostei de către profilaxie – prezervativul protejează de orice, și mai ales de dragoste – este inversul abandonului amoros: calculul rațional al avantajelor așteptate reciproc. De altfel, este din ce în ce mai frecventă înțelegerea în ce privește gesturile, preferințele, modalitățile sexuale preferate

de fiecare dintre parteneri înainte de a merge mai departe. De ce să fii dezamăgit după ce ai investit? Pentru că mărturisirea din dimineața de după : ”nu a însemnat nimic !” îl condamnă mai puțin pe partener decât pe negociatorul nepriceput al unui contract care nu a fost respectat.

Căutarea egalității de drepturi între indivizi, care așază orice relație omenească sub egida suspiciunii, a neîncrederii și precauției, pune capăt acestei aventuri umane numită dragoste. Egalitatea este bănuitoare, îi plac balanțele corecte și socotelile precise. Eliberarea individului cheamă sfârșitul oricărui angajament, oricărei determinări, oricărei apartenențe, în numele reversibilității, fluidității, mobilității. Viața individului este un sport de alunecare. În orice moment orice este posibil, ceea ce înseamnă: tot ce a fost angajat poate fi dezangajat, tot ce este legat poate fi dezlegat sau mai mult: tot ce a fost promis poate fi refuzat. În cele din urmă, totul este doar un contract, plătit la prețul său ; ce altceva mai contrar acestui ”te iubesc ca un nebun”, ”mi-aș da viața pentru tine”, sau, mai mult, ”ești femeia vieții mele”?

Înțelepciunea modernilor, și ea, se străduiește să calmeze pasiunile care dau alarma; de ce atâtea povești, atâtea vorbe mari și atâtea gesturi, pentru ceva ce nu este până la urmă decât ceva atât de banal? ”Potolește un pic această febră, frumoasa mea”, - spune modernitatea, după Verlaine. Dragostea, trebuie oare să facem atâta caz din ea, trebuie să facem atâtea povești? Afacere de bibliotecă de gară sau de raion de mâna a doua ; oamenii serioși nu mai citesc povești de dragoste, râd de cântecele de dragoste, ce să mai zicem de a crede în poveștile de dragoste! ”Vrei sau nu vrei” devine refrenul implicit al generației fericite, cea a celor care au luat totul, care au răsturnat totul din mers și care de acum

înainte știi, la șaizeci și mai bine de ani, că nu te costă nimic să întrebi! Interesul merită să-și abandoneze pasiunile; sau mai degrabă, pasiunea pentru interesul lor a luat-o înaintea a orice. A iubi este chiar ultimul lucru ce le-ar servi interesele! Perturbare sentimentală în cerul senin al bucuriilor financiare. Dragostea? Ce randament anual are aceasta, vă rog? Și câte coneixuni? Dacă sacrul se recunoaște prin aceea că sunt suprimate telefoanele mobile – la operă, la slujbă și unde încă? – dragostea nu mai este, în mod sigur, ceva de domeniul sacrului. Mai mult de o treime dintre bărbați și femei spun că-și lasă mereu telefonul mobil deschis atunci când fac dragoste și mai mult de 10 % spun că au răspuns deja la vreun apel și au purtat vreo conversație în plină acțiune. Ce mai rămâne din iubirile noastre?

La sfârșit, teama de a simți teamă, teama de a-și face rău, teama de abandon, de aventură, de a lăsa ceea ce e prins nu mai contează deloc în retragere, în reținere, în frontieră. Durerea fizică ieșise din condiția umană, iată că suferința morală, ruptura, dorul de tine, se duc și ele. Nu mai e loc pentru accidente de viață, nu mai e loc pentru durerile sufletului, nu mai e loc pentru stările de rău, trebuie să ne fie tot timpul bine, fără greș și fără ameteți. Ce înseamnă a seduce, dacă nu a lăsa să intre iraționalul într-o relație de egali, dacă nu a rupe acordul de voințe și a falsifica balanța de interese ale părților? Teama sau economia de sine: pentru că există un risc de a iubi, de a fi sedus, așa cum există riscul de a seduce, pentru că există un val care ne poate lua, există abandon, dezvăluire, ieșire din sine, și toate aceste mișcări pe care poruncile modernității ne ordonă să le uităm – în numele egalei libertăți, în numele contractului, în numele securității partenerilor. Datoria de a se proteja, de a se menaja, de a se păstra pentru sine, a devenit o linie de conduită de când viața mea este

capitalul meu, de când trupul meu este singurul meu patrimoniu ; nu mai e vorba de a le pierde, de a le supune vreunui risc, de a le cheltui. O economie care o comandă pe cea a pasiunii. O economie costisitoare; dar nu este oare chiar viața prețul oricărei economii?

Dragostea este o afacere riscantă, prea periculoasă pentru ființa modernă. Cine să o regrete?

VREMEA REGRETELOR?

”Înțeleg aici ce anume este gloria; dreptul de a iubi fără limită.”
Albert Camus, frază gravată pe o stelă ridicată la Tipasa în memoria scriitorului francez.

Dragostea e ceva ce a fost.

Iată începutul obligatoriu al oricărei povestiri, al oricărui roman de dragoste modern; a situa amintirea, a data istoria. Marchiza nu a ieșit la cinci. Poate a iubit. Noi vom fi fost cei care au cunoscut iubirea. Marile romane, marile povești de dragoste nu se mai scriu decât la trecut. Sau mint. Ar trebui oare să punem dragostea în rândul obiectelor de patrimoniu, să adăugăm ”Te iubesc” la ”locurile de memorie” franceze sau mai degrabă ar trebui să anticipăm deja, așa cum există Muzeul ale Erotismului, vor exista curând Muzeul ale Iubirii? Imagini ale iubirii nebune, imagini cu iubiri trecute. Pigalle sau Sankt Pauli. Phuket, sau Varadero. Și hoardele de turiști vor defila prin fața mărturiilor pasiunilor moarte, așa cum defilează în fața punctelor de oprire de pe drumul crucii în basilica San Marco din Veneția, sau în fața Zeilor pe vecie amuțiți din Muzeul Artelor primitive – Zei care își îndură cea din urmă și cea mai gravă umilință : au devenit

obiecte de artă! Va trebui să li se explice ce anume a fost dragostea odinioară. Și vor fi și ascultători pentru toate acestea, Pont des Arts, Pont Mirabeau, Rue Lepic, până la Montmartre. Romeo și Julieta, și voi ați devenit niște zeități moarte ale religiilor stinse. Voi, cei în fața cărora defilează legiuni de turiști chinezi care vor arăta la întoarcerea în țară fotografii cu ceea ce cândva s-a numit iubire, într-un ținut îndepărtat ce se numea Verona. În vremuri de mult uitate. Iubirea nu mai stârnește furtuni, nu mai aprinde rugurile călăilor și nu mai face să cadă sabia deasupra capetelor infidelilor – mizeria credincioșilor se regăsește cu mizeria îndrăgostiților în pietatea cenușei reci.

Dragostea, trebuie să vorbim la trecut despre ea, atâta vreme cât mai rămân urme de-ale ei, atâta vreme cât mai mișcă ceva din vechiul său sunet de cor. Nu mai e nimic de făcut ; nu vor decât să se culce, cum se spune, sau să petreacă ceva timp cu el, cu ea. În rest... Trebuie să spunem că nu vor fi trăit niciodată cei care nu cunosc pasiunea care răstoarnă și devastează totul? Trebuie să spunem că nu au decât niște vieți mărunte, secătuite și râncede, cei, cele care nu sunt capabili să-și joace viața pe o siluetă pe care o urmăresc pe stradă, pe o legănare de șolduri, pe o meșă ce acoperă privirea, pe o ușă de cameră ce se deschide și pe confuzia de simțuri ce urmează?

Bineînțeles, pasiunea iubirii umple încă scene de film, refrene din cântece și rafturi de librării. Unii trăiesc din asta, câștigă, iar cei mai mulți doar visează – atâta cât durează un film, un sezon, o carte... Elogiile literare și mondene ale pasiunii care ia totul pe sus, făcute de funcționari ai literelor și de contabili de scandaluri amoroase ce fac tiraje mari și acoperă cu succes prima pagină, mi s-au părut întotdeauna suspecte. Așa cum scrie Umberto Eco pentru "La revue des deux mondes" (octombrie

2015), ”Să ne sărutăm în viață, nu în cărți” sau ce rămâne din adevărata înțelepciune a Europei... Iubirea este peste tot în filme, în ziare, pe tweet, pe internet, dar este atât de puțină în viață. Refluxul pasiunii amoroase se ascunde în spatele avalanșei de imagini – dacă nu cumva chiar avalanșa aceasta o sufocă... Pentru că este peste tot, nu mai e nicăieri. Pentru că e prescrisă, poruncită, dispare. Spectacolul morții ce domnește. Dar cum să ucizi moartea? O să mai vorbim despre asta. Tinerele au secrete pe care le spun celor ce le trezesc în noapte în dulceața copilăriei și taine ce nu se spun nimănui.

Conținutul cuvântului și al lucrului s-a schimbat. Pentru cel ce vorbește despre iubire, e vorba de altceva acum. Acord de voință, legătură de interes, contract negociat la sânge, cu scadență determinată... Numărul de căsătorii a scăzut în 2015 (doar 269 000), căsătoriile homosexuale nu mai compensează scăderea constantă a căsătoriilor heterosexuale – dar surpriza e că francezii se căsătoresc doar pentru ca în proporție de două treimi să divorțeze ceva mai târziu! Totul s-a schimbat odată cu negocierea alterității, totul s-a transformat odată cu revoluția identității care îi interzice cuiva să se prevealeze de o singularitate oarecare pentru a fi altul, totul se răstoarnă atunci când o femeie este un bărbat ca ceilalți și atunci când astfel de enunțuri se traduc în drept pozitiv. Dacă nu mai există ecartul, distanța, alteritatea, ireductibila diferență între sine și obiectul dorinței, cum să se aprindă focul pasiunii (a se vedea Georges Bataille ”Lérotisme”, Editions de Minuit, 1957)? Conformitatea, conexiunea permanentă, inteligența digitală lasă puțin loc pasiunii. Piața, menită să concilieze voințele individuale prin legea celui mai mare interes, nu o primește mai bine. Căci pasiunea încurcă, face dezordine, perturbă undele și rețelele. Ea

leagă, lipește și jenează cash-ul devenit condiția ideală a ființelor și a relațiilor. Ea este prea reală pentru a fi suportabilă într-o lume în care doar cuvintele poruncesc, în care comunicarea este triumfătoare asupra realității. În fața pasiunii, în fața imaginii și a suflului ei se manifestă multă rezervă, un pic de jenă, dacă nu chiar o reprobare ascunsă. Ca și cum nu ar mai fi loc pentru ea în casa omului modern, ca și cum ea ar fi prea mare, prea aprinsă, prea bulversată pentru a sta printre bibelourile ce umplu casa modernității – între contract, piață, normă, pasiunea se sufocă, e expulzată, și nu mai e decât amenințare sau remușcare.

Pasiunea este ultima din determinările de care trebuie să scăpăm pentru a nu mai rămâne nimic, nimic altceva decât interesul individual ce alimentează atât de bine creșterea infinită. Fără derivative, fără drumuri întortocheate, gata cu hoinăreala! Dacă libertatea individului este libertatea modernilor, pasiunea este ceea ce rămâne din vechile orânduiri care subordonau libertatea individului față de altceva, precum destinul, idealul sau furia. În pasiune, individul uită de sine, se depășește – devine un altul. Și nu e decât un vestigiu al fetișurilor care încântau lumea dar de care, din fericire, ne-am debarasat! Deoarece despărțirea de pasiune înseamnă despărțirea de hazard, de necunoscut, de nesigur. Să nu mai visăm, nu mai avem vreun destin în fața noastră, ne mai rămâne doar să profităm, atâta cât mai avem timp.

A te autoproduce ca individ înseamnă că nimic din ceea ce ni se întâmplă nu ar fi decât fructul voinței noastre. Să îi celebrăm pe Andy Warhol, David Bowie, etc. ca pe niște tovarăși ai noștri într-un război pe care nimeni nu-l va câștiga niciodată – dar putem să ne batem. Asta înseamnă a voi ca viața noastră să fie ca un roman ce ni se povestește, fără ca vreun capitol sau vreun rând

să îi scape autorului. Înseamnă a duce peste tot întrebarea: ”Ce e bine pentru mine?”, ca o lampă magică, înseamnă a abandona orice criteriu de judecată, orice măsură și orice etalon care nu e cel al interesului propriu direct. A închide bula. Eu și ecranul meu. Plutind într-un prezent perpetuu, universal și modulabil la cerere. Conectat în permanență și radical separat. Lumea trebuie să se țină într-un clic – un clic trebuie să suspende lumea. Iubirea, ca și restul; nimic să nu aibă consecință, nimic să nu se atașeze, să nu se angajeze, să nu determine! Viața este un sport de alunecare, cine nu știe asta nu a înțeles nimic din viața pe care o duce. Și în această privință, modernitatea este ostilă pasiunii așa cum este ostilă oricărei autorități venite de sus, oricărei tradiții moștenite din trecut, oricărei ordini care nu este constant confirmată de indivizii care o legitimează prin adeziunea lor și doar prin ea. Izolarea nu este prima patologie a lumii moderne. Este condiția individului absolut. Autonomia noastră atât de greu cucerită, e adevărat, are ca ultimă cucerire eliberarea pasiunii și a lipsei de rațiune pe care o sapă aceasta, a dezordinilor pe care ea le provoacă; să stai doar în fața monitorului propriu e mai bine ca orice aventură, singura pasiune tolerată este cea digitală și este de ajuns să apeși pe « ctrl halt sup » pentru a termina cu ea. Fericire a ”pisicilor” de sâmbătă seara și chiar de duminică; este de ajuns un clic ca să te duci să dormi, trebuie să te mobilizezi mâine!

Strigătele speriate se spulberă repede. Pentru că nu există decât lucruri convenabile în acest final mic al pasiunii. Trăim o lume raționabilă, să vedem, fiecare om nu are în cap decât propriul său interes și tot ce îl îndepărtează de el îl îndepărtează de paradisul modern! Trebuie să repetăm refrenul: pasiunea este și ea un opium al popoarelor. Modernitatea eliberării eliberează de orice și întâi de toate de pasiune. E interesant să ne întrebăm

dacă ea nu eliberează și de dorință – dorința de orice ce nu poate fi cumpărată, desigur. În rest, că dorința vine din natură, că dorința se referă la ceva ce nu poate fi nici cumpărat, nici vândut, nici produs, iată un fapt ce nu poate fi suportat – iată ceva ce insultă industria!

MONEDA PLĂCERII

Ieșirea din religie atrage ieșirea din pasiune. Banalizarea întâlnirii o face deopotrivă ne semnificativă și face imposibilă relația pe care o angaja ea. Obișnuința consumului sexual face să piară pasiunea ca depășire de sine și ca ieșire din sine și realizează această mutație improbabilă, dar eficientă: face din dragoste un instrument al solitudinii, produce izolarea în însuși miezul schimbului amoros.

Intimitatea iese bulversată din asta. Această intimitate care dispare a îndurat multe revoluții, Anthony Giddens le-a caracterizat pe câteva. Mi se pare că i-a scăpat una, esențială. Pentru "libertini", în sensul modern pe care l-a căpătat cuvântul, adică de libertate în iubire, pentru cei ce își dau întâlniri ușoare, singura mobilă indispensabilă dintr-o cameră de hotel este seiful. Deoarece a dispune liber de propriul corp este un lucru, dar a-ți lăsa portofelul, actele de identitate, cheia de la mașină sau de la casa partenerului sau partenerei ce ți-e companie de-o seară sau de-o oră este cu totul altă poveste. O astfel de intimitate nu poate fi lăsată la îndemâna curiozității, a poftei sau complicității unei companii ce se oprește la trup – la plăcere. Sunt multe de spus fără îndoială despre transformarea relației pe care o semnalează această prudență, aparent bine justificată de atâtea cazuri tragice sau lamentabile. Sunt mai multe de spus despre răsturnarea

intimității: îți dai corpul, dar nu iPhone-ul sau adresa personală; dar, e adevărat, oare ce se dă atunci când este oferit trupul, ce anume este atunci luat, și nu e nevoie să schimbi cuvinte și nici nu e nevoie de limbaj pentru a vorbi, doar de o relație fizică sau de o relație pur și simplu și de cooperare rațională în vederea atingerii acestui scop mai degrabă împărtășit decât comun: plăcerea?

Faptul desemnează nimic mai puțin decât evoluția intimității, care o urmează pe cea a identității. Este esențial "sinele", trupul nu mai e esențial. Cardul de credit, Rolexul albastru deschis, setul de chei, iată ceea ce înseamnă intim, privat, iată ceea ce ascundem. Pudoarea și-a schimbat semnul. Domeniul privatului s-a deplasat. A spune "Sunt gay" după câteva minute de conversație nu ține de vreun oarecare "coming out", ci de o simplă politețe a schimbului modern. Și de o facilitate a unui eventuale tranzacții sexuale – a spus cineva amoroasă?

AMANȚII MAGNIFICI

Ea avea patruzeci de ani atunci când l-a întâlnit la o cină la Berlin. Patruzeci de ani, patru copii, o căsătorie frumoasă în Prusia occidentală abia scăpată de sub tutela sovietică. Patruzeci de ani și un loc de cinste în lumea afacerilor, artei și puterii. Castel în Prusia. L-a întâlnit la un dineu monden, era unul din marii autori de teatru din est, îl cunoscuse pe Brecht, frecventa Pina Bausch, mass media îl adora. Politețuri, "ați văzut"-uri, "știți că"-uri, "și eu"-uri – și nu s-au mai despărțit. Douăzeci și cinci de ani mai târziu, el îmi spune despre ea că are aceiași ochi de

un albastru-baltic, aceeași statură, ea îmi spune despre el că are aceleași gesturi ample, același dar de a se jura pe cer și pământ; ei au părăsit totul, copiii, case, teatru, prieteni, au lăsat tot pentru a fugi de scandalul monden și a-și construi o altă viață, au părăsit totul pentru a-și trăi iubirea, toată iubirea, și teatrul.

Mult timp Occidentul va fi fost fascinat de o astfel de pasiune în iubire și de acel fatum care a hotărât așa întâlnire, fuga și apoi fericirea. "A strong love is always a good love", - spune balada country dintr-un western de mâna a doua, "Bărbați în furie". Iar eroul indian dispare pe dealuri cu o fată pe care o iubește, fata fermierului alb care a vrut până la sfârșit să îl omoare... Dar nu a tras. În extremis salvați și fericiți. Căci sunt fericiți, precum cei ce și-au trăit destinul, care au mers până la capăt și care nu regretă nimic. Sunt fericiți pentru că au urmat firul invizibil care îi leagă de ceea ce e mai mult decât ei, mai mult decât propria lor poveste de bărbat și femeie, pentru că s-au supus, fără să știe, fără să vrea, unei legi secrete și sacre a speciei.

Este oare rațiunea? Cei ce cred în ceruri și cei ce nu cred, cei ce au copii și cei ce nu au, cei ce urmează o direcție invizibilă de-a lungul întregii lor vieți și cei ce se lasă purtați de curențele ce trec, cei ce s-au instalat în modul cel mai burghez precum și cei mai rebeli, pe toți i-am văzut cândva admirativi și în mod deschis dornici de o astfel de iubire, de dragoste de viață, de o dragoste care să răstoarne totul din mers.

În fața pasiunii amoroase, afișate, strălucitoare, a acestor cupluri ce sfidau legile, regula și prejudecățile, am văzut puțină reprobare morală, ceva gelozie ascunsă sub niște pretexte bune, multă simpatie sau chiar încurajări. Cei care pentru nimic în lume nu și-ar fi părăsit casa, la fel ca marii călători rebeli ce părăsesc orice atașament, cei care nu știu decât să plece, fără să

revină vreodată, cei ce își cocoloșesc copiii, la fel ca și cei ce se sufocă în cuplu, dar se sacrifică petrecându-și viața în siguranța deciziei de a rămâne, cu toții împărtășesc în fond același respect pentru dorința amoroasă ce poartă ființele două câte două într-un destin comun, așa cum strămoșii noștri trebuiau să respecte furoarea sacră, thymos-ul, care din vreme în vreme putea să pună stăpânire pe cei mai senini, pe cei mai așezați, făcându-i să cadă în acel ceva iremediabil în care totul este posibil.

Ei știau bine că nu este atât de simplu, că nu este pentru toată lumea să trăiască o mare pasiune, că e nevoie de talent, de calitate, și chiar de curaj, da, de curaj, pentru a te abandona aceluia ceva ce pune în joc mai mult decât însăși viața! Pasiunea sexuală, cea din care Jean-Jacques Rousseau face motorul vieții eroilor săi, Julie sau Emile, cea care i-a aruncat pe conchistadori înspre indiențele nude și pe tinerii din Europa către femeile din Asia, din Africa și din insule, cea care a dat vreme de cinci secole zdrobitoarea dinamică a Europei, merita respectul. Satirele, basmele și jocurile de rimă, romanele și poemele și chiar istoriile edificatoare în care mântuirea urmează după violența căderii, au marcat o uimitoare complicitate între catolicism și pasiunea amoroasă.

E oare astăzi la fel? Mă îndoiesc. Nu pentru că ar fi mai puțin numeroși sau mai puțin numeroase, cei sau cele ce se culcă, așa cum se spune, cei ce au relații, așa cum se spune. Asta trebuie să intre în ordinea interesului lor. În interiorul a ceea ce le servește interesul, totul este permis. Îi privim pe acești amanți care au sacrificat totul pentru dragostea lor, acești amanți care s-au iubit până la moarte, ca niște monștri. Și chiar sunt niște monștri în raport cu norma universală care face din mine, din tine, din voi, omul intereselor mele – un om conformat să urmeze în toți și în toate interesul propriu, singur și unic, devenit dulcele

paradis al individului modern, singurul în orice caz la care este ne permis să visăm. Cei ce au lansat sloganul : ”totul e permis” nu cântăreau tot ce spuneau. Cerând ca permisiunea să acopere totul, ca domeniul permisiunii să se extindă peste tot, ei nu slujeau libertatea, ci cauționau principiul permisiunii. Prea mult i-am urmat.

FAPTUL OCCIDENTAL

Dispariția iubirii este faptul antropologic al secolului XX. Teama de dragoste, de ieșirea din sine, de perturbare a mediului înconjurător, au dispus de ea. Dragostea de sine o înlocuiește. Există relații, ele pot fi sexuale, ele apropie pentru o vreme proiecte de viață, pe care le îndepărtează la fel de bine, ele se negociază și se contractează. Cine plimbă câinele, cine face cumpărăturile, cine plătește? În ea se joacă sfârșitul Occidentului mai mult decât în mișcările de populație, capitalismul financiar sau ascensiunea puterilor exterioare, chiar ostile. Occidentul fără pasiunea amoroasă, fără nebunia dorinței de Celălalt, nu mai este el însuși (a se vedea pe acest subiect spre exemplu Allan Bloom, “L’amour et l’amitié”, Editions de Fallois, 1996). Este posibil ca acest fapt să rezume în mod misterios și paradoxal efectele profunde ale modernității, acel a fi al tehnicii, al finanțelor, al individualismului și al afirmării drepturilor. Cea din urmă legătură care unea omul de sacru s-a rupt, ultima reflexie a paradisiului precum și a infernului se șterge în confuzie și tumult.

”Numărul de despărțiri a crescut cu 63% în 15 ani” scrie Express (17 decembrie 2015). În marile orașe europene, majoritatea ”unităților familiale”, adică grupuri ce trăiesc sub un același acoperiș și care împart serviciile locuinței, este formată din indivizi ce trăiesc singuri. Cine putea bănuși? Bărbații, femeile nu

erau făcuți să trăiască singuri. Devreme sau mai puțin devreme ei se căsătoreau. Rezultatul era o viață de cuplu, în mod diferit variată și trăită. Unii se despărțeau, alții divorțau, și, chiar în aceste cazuri, regula era ca ei se întâlnească pe altcineva, cum se spune. Aveau pe cineva. Regula era să trăiască în doi, plus copiii.

Acum nu mai e cazul. Omul nou este făcut pentru a fi singur. Mai puțin de unul din zece cupluri care se formează depășește treizeci de ani de viață împreună în primele cinci capitale europene. Descoperirea de la începutul acestui mileniu care nici nu promitea atâta este că un bărbat și o femeie nu sunt făcuți pentru a trăi împreună. Vom extrage de aici toate consecințele. Statistica, plată cum e, stă mărturie la fel de bine ca și experiența și conversațiile de familie; mai mult de jumătate din cei ce trăiesc la oraș trăiesc singuri. Iar majoritatea nici nu caută pe cineva, nu sunt în căutarea celui sau celei cu care să-și facă o viață în cuplu. Celor mai mulți le e bine singuri. Sau le e rău. Majoritatea se lipsește de un celălalt, în viața de zi cu zi. Majoritatea nu are nevoie de un altul pentru a-și face viața.

Izolarea este prima patologie modernă. Solitudinea urbană devine condiția ordinară a vieții umane confortabile, îndestulată și plină – plină cu exact altceva decât iubirea, pasiunea sau pur și simplu viața în doi. Momentele aflării în cuplu sunt cele care devin excepție. Iar dacă constrângerea economică nu i-ar face pe un număr semnificativ de francezi, să-și organizeze coabitarea pentru a împărți măcar la doi cheltuielile cu apartamentul, cu căldura, cu mașina, etc., proporția de celibatari, ar fi probabil superioară. Agenții imobiliari o știu bine, ei constată descreșterea constantă a cererii de apartamente mari, încă și mai mare în cazul caselor mari – cine să mai aibă nevoie de zece camere ? – și se străduiesc să transforme rezidențele familiale de altădată în

unități mai multe de locuit pentru persoane singure, cu camere mai puține, cu mai mult confort modern.

Majoritatea tinerilor de azi trăiesc singuri. Trebuie oare să-i plângem, se ne îngrijorăm din cauza lor, să ne bucurăm? Chiar nu avem de ce. La bine și la rău, societatea modernă fabrică izolare, este chiar cel mai remarcabil produs social din ultimii treizeci de ani, în spatele aceluși trompe l'œil a socialismelor și revendicărilor urbane. Societățile tradiționale fabrică cupluri, familii, copii, legături, precum și inegalități. Și mai fabrică și traiul împreună. Socialismul liberal produce traiul unul pe lângă altul.

Încă o dată, asocierea dintre tehnică și drept va juca un rol hotărâtor într-o evoluție care eliberează individul de grija de a se reproduce. Dreptul extinde regimul contractului la relația amoroasă și prevede clauze pentru pasiune; este vorba de a garanta libertățile individuale, este vorba de a preveni riscurile, este vorba de a proteja egalitatea părților din contract! Lipsa de rațiune, această pierdere de sine pe care o celebrau romanticii, această dulce nebunie dragă Anticilor, aceste sfâșieri care fac să vibreze literatura și poezia, iată cu ce trebuie dotat individul în numele drepturilor sale! Tehnica vine în ajutor, transformând radical condițiile angajării amoroase și pe cele ale reproducerii. Cine mai crede că există ceva comun între iubire și nașterea unui copil? Reproducerea umană nu mai depinde de o relație sexuală între un bărbat și o femeie, ea depinde din ce în ce mai puțin de trupurile masculine sau feminine și devine ceva pertinent să se anunțe momentul în care producția de copii va ocupa un loc în catalogul prestațiilor furnizate clienților industriei medicale – pentru cei ce vor putea plăti, desigur. Cu toții știm că unul din avantajele salariale cele mai apreciate de femeile tinere și mai puțin tinere angajate în California este preluarea cheluielilor pentru

congelarea ovulelor. Ele se pot dedica profund locului de muncă, pot uita că timpul trece și vine o vârstă, căci vor avea un copil pe care vor alege să îl aibă atunci când vor alege să îl aibă, ce mai contează când! Revista "Times" a consacrat o pagină, în aprilie 2015, sărbătoririi acestui progres considerabil al relațiilor sociale și al luptei femeilor pentru egalitate, împotriva detestabilelor constrângeri ale naturii. O eliberare, încă una! Un nou pas înainte al in-determinării și al indiferențierii; de ce să fie maternitatea determinată de vârstă? A fi mamă tânără nu depinde de vârstă, ci de inimă; cine ar îndrăzni să spună contrariul? Când va veni vremea, împreună cu partenerul de viață, bărbat sau femeie, indiferent, ele vor decide cu privire la trăsăturile copilului pe cale să se nască și vor alege dintr-o bancă de gene patrimoniul genetic pe care îl preferă pentru copilul lor. Și, dacă vor, desigur, o mamă purtătoare le va împrumuta pânțele pentru copilul lor, pentru a nu jena o carieră foarte ocupată; practica mamelor purtătoare cunoaște o dezvoltare exponențială, așteptându-se ca fecundarea, embrionul și fătul să poată crește într-un mediu artificial controlat și securizat – ectogeneza sau uterul artificial deja prezis acum zece ani de profesorul XXX. E suficient să mai așteptăm încă puțin, suntem foarte aproape. Încă puțin și reproducerea industrială a speciei umane va fi bulversat tot ce credem noi că știm depre demografie, despre hazardul eredității, capricii ale geneticii. Rezultate garantate pentru prețul pe care îl veți plăti, vă iubiți copiii, da sau nu? Fiecare să vadă noul spațiu al regulii care se instaurează pe tăcute: cum să te lase inima să lași să se nască un copil handicapat, cine să fie atât de crud să lase să vină pe lume un copil cu un diagnostic prenatal clar de predispoziție la cancer precoce, la boli de inimă sau la slabe performanțe economice?

Vis, utopie, fantezie improbabilă? Din contra. Capacitatea de a face toate acestea e dobândită. Nu lipsește în acest moment decât capacitatea industrială; chestiune de timp, nimic mai mult. Cât despre lege... Pe aici, pe dincolo, în Franța mai cu seamă, țările încearcă să reglementeze, să limiteze, să controleze, dar în realitate aproape tot ceea ce știința poate face se va și face, sau chiar se face deja, în realitate, iar cei ce pot plăti au aproape toate mijloacele pentru a face să fie produs copilul pe care și-l doresc, atunci când și-l doresc, și mai ales cum și-l doresc. Este suficient să plătească.

Descoperirea că reproducerea umană poate intra în lumea producției industriale, că ea se află deja acolo, este majoră. Este majoră pentru că ne confirmă continuitatea mișcării de ieșire din natură a speciei umane, o mișcare începută de atât de mult timp, dar care s-a accelerat în mod deosebit odată cu era digitală ce sfidează timpul, spațiul, noțiunea de a fi aici și de a fi acolo. Este majoră cu atât mai mult cu cât merge mână în mână cu o repunere în discuție generală a sentimentelor, a genurilor și rolurilor sexuale. Nu este de ajuns să recunoști că femeile se pot simți bărbați, că bărbații se pot simți femei; trebuie să și devină cu adevărat bărbați sau femei, trebuie, de asemenea, ca această mobilitate, care rezumă și aduce cu sine multe altele, să fie asigurată, protejată și chiar să fie promovată. Nu e nimic nou, în practicile și rolurile reprezentate și apărate de grupurile de interes zise LGBT, pentru lesbiene, gay, bisexuali și transsexuali (victime ale transfobiei, care înlocuiește homofobia în cruciadele dreptei judecăți actuale) în afară de locul pe care îl au în câmpul public, de zgomotul pe care îl fac, de recunoașterea fizică și de toată publicitatea care încojoară acele coming out. Acești oameni existau, cu fericiri și nefericiri diverse, încă din aurora umanității.

Ei devin cunoscuți, se afirmă, pretind să impună, iată ceea ce e nou. Încă și mai nouă este instituționalizarea care transformă substanțial natura afirmării sexuale; ea era chestiune de margine, de revoltă, și a scăpat cu bine din situație, căci a devenit căsătorie, alocații, moștenire, patrimoniu – unul din ultimele teritorii ale pasiunii, ce intră și el în universul înghețat al interesului egoist și al recunoașterii sociale; și e doar o reminiscență faptul că cele din urmă crime pasionale sunt comise de homosexuali; curând, și ele vor fi moderne ca și celelalte, iar ideea însăși de a ucide din dragoste le va deveni străină.

Inventatorii democrației, gânditorii liberalismului ar fi surprinși: drepturile homosexualilor au devenit piatra de încercare a democrației moderne. În taberele de refugiați sirieni precum și în misiunile culturale de la Kabul (!!!) finanțate de ONG-uri americane, drepturile homosexualilor, transsexualilor și transgender-ilor figurează în programul de reeducare democratică. În taberele de refugiați care găzduiesc cu miile creștinii sirienii amenințați să fie masacrați de Statul Isalmic, ”umanitarii” ONU și încă și mai mult ONG-urile americane care le încadrează susțin cursuri de pregătire în drepturile omului, în dreptul homosexualilor și transgender-ilor și pretind să ajute indivizii caz cu caz, femeile de o parte, copiii de altă parte, într-un dispreț absolut față de structurile parentale în care nimic nu s-ar putea petrece fără autoritatea tatălui! Înseamnă a-i insulta pe cei ce au scăpat de masacru. Dezrădăcinarea morală și religioasă este oare prețul de plătit pentru a fi salvați? Această lipsă de respect grosolană, impusă în numele drepturilor individuale, se va plăti, și sunt unii refugiați care spun că la urma urmei Statul Islamic reprezintă o ordine familială și morală cu mult superioară celei a Cruciaților care au distrus statul irakian și ordinea siriană.

Occidentul, spre deosebire de restul lumii, din Africa până în Rusia și din China până în India (a se citi pe această temă un punct de vedere african: "Same sex marriage, human rights and cultural diversity" de Olufemi Abijarin și Jimmy O. Chijoke, în "World Affairs", primăvara 2016, pp. 126-139), difuzează un model de individualism radical care derivă înspre un totalitarism al individului, care disprețuiește orice structură familială și mai ales pluralitatea funcțiilor din cadrul familiei, pentru a institui împotriva tradiției, moravurilor și diversității culturale o poliție a conformității corporurilor, a întrebuițării lor, a pieței lor.

În ce privește guvernele africane, drepturile homosexualilor fac parte dintre elementele de condiționalitate pentru oferirea ajutorului alimentar, medical și sanitar; cei ce nu recunosc drepturile homosexualilor n-au decât să moară! Iar un grup de presiune ce reunește Apple, Google, Walmart, Goldman Sachs și Monsanto, printre alte societăți umaniste, a amenințat India cu sancțiuni dacă Parlamentul nu abrogă o lege, teoretică întru totul, pentru că nu fusese niciodată aplicată, ce pedepsea relațiile homosexuale (această lege este o moștenire din epoca colonială, englezii impunând Indiei un puritanism care nu se regăsea defel în moravuri, dar pe care notabilii hinduși ce colaborau cu ocupantul l-au preluat).

Universalismul arogant al Occidentului adâncește falia dintre culturi și aprofundează separarea dintre "The West" și "The Rest", o separare care este și poate fi mai ales cea față de regimul dorinței (pe această temă, clarificări esențiale în: Marcela Iacub, "De la pornographie en Amérique – la liberté d'expression à l'âge de la démocratie délibérative", Fayard, 2010). În această evoluție către oficializarea și socializarea preferințelor sexuale, oricare ar fi ele, în această ruptură mai decisivă între trup și ceea ce este dat,

natură și cultură la un loc, o nouă separare este în joc. Sfârșitul separării dintre bărbați și femei nu este sfârșitul pasiunii, este un pas către controlul politic și social al natalității și al trupurilor prin intermediul a ceea ce este esențial: fabrica de copii.

Într-o școală primară din Brighton, copiii pot alege liber să se definească drept "băiat, fată, altceva", în funcție de ceea ce simt ei; nu sunt determinați, ci aleg! Fabrica de mizerie simbolică și morală merge din plin. Ea poruncește judecății să se abțină, convingerilor de conștiință să tacă, în numele llibertății individuale. Fără să-și facă griji din cauza violenței pe care o desfășoară, inconștientă de violența pe care o atrage, de tirania care se instaurează în numele egalității și de care nici Franța nu este defel scutită.

Bioputerea, puterea asupra trupurilor și puterea trupurilor, ne invadează. E o datorie să-ți afișezi preferințele sexuale, deci să le conformezi față de prescripțiile publice, datorie colectivă să le faci posibile și să le onorezi această descoperire e însoțită de o alta, la fel de remarcabilă și stupefiantă; sentimentele cele mai naturale, cele în mod comun atribuite ființei bărbatului, femeii, nu mai sunt decât simulacre culturale, date și circumstanțiate a rolurilor puse grămadă pentru a îndeplini funcții precise și construite social, pentru a răspunde unor necesități temporare și accesorii – spre exemplu, reproducerea. Nu încetăm să naturalizăm cultura – să readucem la natură ceea ce este de fapt cultură, inclusiv în carnea și sângele actorilor inconștienți ai dramei colective pe care o trăiesc popoarele din Europa.

Dragostea este o invenție modernă, așa cum femeia este o invenție a Evului Mediu creștin, așa cum căsătoria este o tehnică creștină – femeia care deturneză violența și care aduce pace în energia distrugătoare a cavalerilor, căsătoria care canalizează,

orientează și sublimează pasiunea sexuală (a se vedea Robert Muchembled, "L'orgasme et l'Occident", Seuil, 2005). Iubirea este mai puțin un sentiment natural omului, așa cum pot fi dorința sexuală, foamea, frica de moarte, care nu e decât o construcție socială, poate cea mai magnifică și cea mai insondabilă dintre toate, poate și cea mai fragilă – ar exista oare dragoste fără poveștile de dragoste? Iar dorința de a iubi este o creație socială, care nu scapă de legea dură formulată de René Girard: « de fiecare dată când o poftă devine dorință, ea este contaminată de un model ». Iubirea este la fel de naturală ca alexandrinul – cine își mai amintește despre ce e vorba? Trebuie să ne imaginăm o lume în care va fi la fel în cazul celor ce vorbesc despre dragoste – despre ce vor ei să vorbească de fapt? Despre ce e vorba cu adevărat? Nu vom mai ști, nici nu mai știm cu adevărat, deja, trebuie să spunem acest lucru. Dragostea se pierde în spatele cuvintelor prea multe, în spatele prea multor refrene, invitații și porunci. Și deja sunt unii ce trec prin fața unui cuplu de îndrăgostiți care se sărută, afișând pentru lumea întreagă dorința lor nebună de a fi unul cu celălalt, unii ce trec arătându-și uimirea distantă, neputința manifestă de a înțelege, așa cum trec valurile de turiști prin marile basilici romane, fără să știe să deosebească Nașterea Domnului de Adormirea Maicii Domnului și fără să deosebească o Madona de o Pieta. Se predau multe ore de religie la școală, pentru cei ce nu mai înțeleg nici măcar despre ce e vorba, ar trebui în curând să se predea și lecții despre ce anume este dragostea, pentru cei ce nu mai înțeleg ce vrea să însemne un cuvânt pe care vor continua să îl întâlnească în cărți, dacă mai deschid vreuna...

Va trebui ca într-o zi să fie povestită inventarea dragostei, să se meargă pe urma acestei miraculoase întâmplări, la fel de importantă precum religiile, și tot atât de mult, precum afirmarea

individului, este religia noastră modernă. Inventarea dragostei este legată de inventarea preocupării de sine, ea are ceva legătură și cu dragostea galantă și descoperirea femeii, și nu e străină nici de "civilizația moravurilor" (Norbert Elias) care schimbă relațiile dintre ființe și face ca violența să se retragă. Dar ea nu are nimic necesar. Precum atâtea mutații sociale și metamorfoze ale sentimentelor, ea apare la intersecția diverselor mișcări care o produc fără ca ceva s-o facă necesară. Ea apare ca un element între altele ale acestei transformări mai generale, mai profunde și încă nu întru totul finalizată care este transformarea sensibilității – a ceea ce ne mișcă, a ceea ce face ca în noi să vibreze acel ceva atât de profund, care ne face să simțim altfel, și face aparentă, pentru noi, mișcarea unei vieți. Ce dragoste e aceea care nu rănește, ce sentiment este acela care nu sfâșie nimic, care nu este decât o pasiune ce nu se tutuiește cu moartea?

Va trebui, de asemenea, să se povestească în ce fel demonul privirii îndreptate spre sine, al imaginii de sine, în ce fel exigența permanentă de reflexivitate impusă de societatea imaginii face imposibilă pasiunea amoroasă, deoarece ea proscribe abandonul fericit, încrederea care nu ridică probleme și ideea însăși că iubirea trece dincolo de timp și sfidează moartea.

PE ECRANELE DE LA AIR FRANCE, E CU CRIME, NU CU DRAGOSTE!

Este oare rezonabil să dormim în timpul scurtului zbor Washington-Paris ? Cei ce răspund "nu" pot ca și mine să găsească o plăcere în a revedea vechile filme propuse à la carte, spre exemplu "Pulp Fiction" (realizat de Quentin Tarantino). A doua secvență, perfectă, îi arată pe ce doi trimiși ai lui Marcellus

Wallace care îi execută pe micii dealeri ce nu-și respectaseră cuvântul dat. Împușcături, execuții, nimic de zis. Dar scena următoare, cu John Travolta confruntat cu o tânără ce explică de ce și-a făcut optsprezece piercinguri, mai ales utilitatea sexuală a cerchelului din limbă, a dispărut. Așa cum, ne aducem bine aminte, a dispărut din dialogul inițial comparația dintre foot massage și masajul la alte părți ale corpului, pentru care un membru din bandă a fost recent aruncat pe fereastră. Așa cum fac motoarele de căutare care interzic nuditatea, cuvântul cu „f„ și orice expresie sexuală, dar nu și vânzarea de arme; și Air France arată crime, nu sexe. Ucidem, dar nu facem dragoste!

Dorința este un vrăjitor care cunoștea tot ce atinge; dorința amoroasă, pasiunea amoroasă sunt tot ce rămâne din vrăjirea lumii. O banală cameră de hotel, o plajă îngustă plină de pietre, o cârciumă pe marginea vreunui canal din Mozambic, toate acestea se făceau palate, povesteau o legendă. Am cunoscut pe unii ce făceau douăzeci și patru de ore cu avionul dus-întors pentru două nopți de dragoste în Madagascar. Fondatorul unei societăți de servicii informatice a făcut mare vâlvă prin faptul că pleca la fiecare sfârșit de săptămână la New York, să regăsească pasiunea unei vieți noi – și asta în anii 1980! Un altul lua avionul Paris-Rio la prânz, în fiecare vineri, să se întâlnească cu cea care, într-o seară, i-a fost profesoară de salsa și avea să-i devină profesoară de viață. Ar face oare la fel în zilele noastre? Și ce mai înseamnă căutarea de altul, de vreme ce toți și toate suntem la fel ?

Atunci când eroii au văzut că drumul războiului li se închide, atunci când sfinții au ezitat pe căile către rai, dorința amoroasă a venit să adune la un loc focurile virtuților de altădată. Dragostea, pasiunea de a iubi, au devenit eroismul timpurilor moderne – apocalipsa, fără câmpurile apocalipsei. Mantoul căsătoriei,

aruncat de Biserică, nu făcea prea multe iluzii. Întreaga literatură, operă, toată arta din Occident care nu îi lăudau pe eroi sau pe sfinți s-au dedicat pasiunii amoroase ca formă primă de vrăjire a lumii. Trubadurii și curțile au îngropat ceea ce se numea chanson de geste. Amanții cavaleri își coboară lancea în fața doamnelor; iar pasiunea amoroasă a dus în lume inima Occidentului (spre exemplu marinarii ce duceau lipsă de femei, a se citi, între atâtea alte relatări, Richard Hakluyt, "The Voyage of Sir Francis Drake around the whole globe", Penguin Classics, 2015); am regăsit-o în Coreea de Sud, acolo unde cântecele și filmele de azi povestesc despre acea tânără, despre acel tânăr, care descoperă împreună iubirea și care curând se vor omorî împreună pentru ca nimic să nu le poată distruge dragostea. Viața distruge și murdărește totul... Cine nu a trăit, la întoarcerea din Madagascar, din Antarctica sau din Mongolia, din Seregenti sau dintr-o dimineață amoroasă pe Insula Sein, acest sentiment puternic și pătrunzător că tot ce se poate întâmpla nu poate fi decât o diminiuire a sinelui, o micire, pierire a ființei și că toate minutele de trăit nu vor fi decât speranța inutilă de a regăsi acel vals din adâncul inimii? Și nu este vorba de fericire, să nu credeți asta, căci ne faceți să râdem! Este vorba de depășirea sinelui. Este vorba de vrăjirea lumii, cea mai simplă, cea pe care au trăit-o toți cei ce s-au întâlnit, ce s-au iubit, pentru o clipă sau pentru o viață, cea pentru care unii pot sta mărturie, cea din care s-a hrănit lumea noastră occidentală și care astăzi tocmai a murit la picioarele noastre.

II – EXPUNEREA LA DOMENIUL REGULILOR

”Dragostea în trei, de ce, cum?”, ”Calculați-vă indicele erotice”, ”Măsurați-vă puterea sexuală”, ”Cum să îi provocați plăcere”, ”Lăsați-vă în voia plăcerii!”, ”Nu am refuzat niciodată dragostea”, ”Cele mai bune fraze de agățat pentru vară”, ”Noii swingeri”, ”Sexul – supliment de vară”, ”Dați-mi înapoi libido-ul” - de la Psychologies magazine la Biba, de la Elle la Marianne, de la L’Express la FHM sau de la Jeune et Jolie la 20 ans, în cursul verii lui 2015, o tulburătoare unitate s-a creat în jurul prescripției de plăcere, a diagnosticurilor și sfaturilor care îi sunt de folos sau se presupune că i-ar fi de folos. Prescripție, injoncțiune chiar. Era un fel de « poți », e un fel de « trebuie ». Iar presiunea aici se află. Fiecare își imaginează întrebările, la întoarcerea din vacanță, și acel ”ia povestește”. ”Cu cine, de câte ori, cum, unde ? Cum era?” Nu e o aventură, ci dimpotrivă: conformitate față de un ordin dat, repetat, comunicat pe toate tonurile și în toate culorile. Presa pentru femei, pentru adolescenți, refac săptămânal lovitura dată de revoluționarii de la 1792 : ”Libertate sau moarte!” Educația sexuală de la școală pregătește cum trebuie terenul. Sexul ca petrecere a timpului liber, ca rațiune și ca datorie. Vacanțe sânguincioase, în care toți și toate trebuie să urmeze programul! Eliberare obligatorie ! În 2016, un cântec trăgea concluzia morală: ”Dragostea în mai mulți face rău la inimă”. A, da ?

Tocmai a mai fost făcut un pas. Cu mult apetit, media dintr-o vară caldă a pus stăpânire pe dorință pentru a o prescrie, pentru a o ordona, pentru a face din ea un fapt social de primă clasă, deci un fapt politic – un fapt ce asigură putere. Cine nu vede

în "Paris plage" apologiile pentru metisaj, invitații explicite de a ne folosi de toate libertățile pe care municipalitatea, socialismul, modernitatea (tăiați mențiunea inutile) ni le dau, altceva decât o întreprindere totalitară prin care spațiul public dictează comportamentele private și invadează paturile, camerele și imaginarul? Puterea este în paturi, în camere, în acel "vrei în seara asta?", pentru că este agentul provocator al dorinței. Media au cucerit acest joc, în slujba tuturor puterilor, în numele tuturor libertăților; ele funcționează atât de bine împreună! Foarte seriosul "The Economist", studiind metodele ce fac din marii patroni niște supraoameni, îi sfătuiește să se trezească devreme, chiar foarte devreme, să facă sport, să-și practice arta preferată, să "aibă o activitate sexuală care să le dea energie pentru toată ziua"! Eliberarea este cel mai bun mijloc pentru a fi competitiv, iată ce li se spune. Și o întregă morală este întrebuițată pentru ca aceste clauze ale eliberării să fie respectate. Ea interzicea, ea prescrie. Ea ascundea, ea arată. Iată eliberarea!

ELIBERAȚI, DAR DE CE ANUME?

Ce drum lung s-a străbătut de când în 1953, Hugh Hefner publica primul număr din Playboy cu Marilyn Monroe, goală, pe copertă! Ce drum s-a străbătut de când sexul a devenit industrie, și chiar una din cele mai profitabile industrii pe care le-a adus globalizarea! De când trupurile, sexele se arată, de când totul este dezvăluit, totul este spus și arătat! Dar ce drum, la drept vorbind, a fost străbătut, și către ce adresă necunoscută?

Bazele unei revoluții umane, cea a eliberării sexuale, sunt bine cunoscute. Ieșirea din religiei converge cu ruina ideologiilor ucigașe pentru a elibera trupurile și dorințele. Nu doar că plăcerea

este legitimă, ci ea reunește bărbați și femei într-o căutare fără odihnă, până la punctul în care unii vorbesc de "tirania plăcerii" (Jean Claude Guillebaud).

N-au citit Pierre Louys ("Trois filles de leur mère", 1887), n-au studiat viața regilor sau pe cea a Catherinei de Médicis care, excitată de palmele la fund pe care le împărțea liberal fetelor de la curte, mergea "să-și facă pofta cu vreun gentilom puternic și frumos de pe la curte" ("Sade", de Gilbert Lely, Jean-Jacques Pauvert édition, 1978)? Nu tirania plăcerii este nouă, și desigur, acele burguri unde se mergea în familie, în cămașă sau fără ea, mai ales pentru tinere, la baia colectivă, până la acel stingător din Renaștere, aceste sărbători creștine în care se organiza educația sexuală a fetelor și băieților, din cea mai fragedă tinerețe, cu ocazia mai ales a comuniunii solemne, știau ceva din plăcere, ceva ce se învață din mers, fără întrebări și fără pretenții. Este nou faptul de a o reprezenta. Și nou este că reprezentarea sexului, a plăcerii și a trupului, devorează sexul, plăcerea și trupul – distruge magia pe care misterul aliat al lucrului interzis îl păstra.

Pretenția nefondată a unei "revoluții sexuale" înseamnă exact ce înseamnă și celelalte revoluții; puterea trece dintr-o mână în alta și totul merge mai departe. Exercițiul sexual este sanitar, recreativ, ludic, când va fi oare acoperit de asigurările sociale? Este principiu de ordine, deci de management. Știu firme care decontează banii pentru camerele de hotel închiriate cu ora sau pentru jumătate de zi pentru gurmanzii care nu se grăbesc, un principiu de coeziune internă. În spitale, nu mai e nevoie de camere de hotel; așa cum zicea o directoare de spital, "într-un salon de operații, când se sărută, se mișcă !" Pentru acest gigant al asigurărilor era de la sine înțeles că fiecare cadru își găsea în casă cu cine să-și petreacă nopțile de seminar; exemplul venea

de sus și era urmat în mod disciplinat. Exercițiul sexual este un drept al individului ca oricare altul; când vom avea o declarație oficială care să îl recunoască? Cu ocazia scenelor de hărțuire, de atingeri sau chiar de viol îndurate de zeci de femei germane, la Koln, în seara de Anul Nou, 2016, doamna ce ocupa funcția de primar al orașului a zis bine : dacă femeile germane s-ar culca mai liber cu migrații, nu ar mai fi vreo problemă! Când vom avea servicii sexuale garantate de casele de pensii, de spitale și refugii pentru handicapați, în centrele de găzduire a migrațiilor și în taberele de refugiați? Dreptul la plăcerea sexuală nu merită oare o revizuire a Constituției?

Trebuie să mergem mai departe. Un principiu se stabilește, se compun drepturi, se alcătuieste un sistem. Nu este vorba doar de plăcere, e vorba de adevăr. Adevărul trupurilor este promis. Ceea ce era ținut ascuns iese la lumină. Ceea ce era ghicit, ce abia se lăsa întrevăzut, este dezvăluit. Nu se mai pune întrebarea: cu cine te culci? Întrebarea e cum te culci? Unii, au făcut o viață de literatură din a povesti, din a spune mai mult, din a spune totul; nu lipsesc decât fotografiile. Vor veni și ele. Această dezvăluire nu este doar a trupurilor, a sexelor, este dezvăluirea adevărului femeilor, bărbaților, indivizilor care au un trup, care se folosesc de el la muncă, pentru plăcere sau pentru nimic, și care îl și arată. Această dezvăluire pe care eliberarea o permite trebuie să facă să survină adevărul trupurilor – trupul, el, nu minte!

Efectul așteptat este de a legitima toate întrebunțările trupului. Dacă dublul standard între bărbați și femei se mai manifestă, el este masiv respins. În fața plăcerii, în fața dorinței, femeile sunt bărbați, ca și ceilalți. Dacă continuă să prevaleze judecăți negative în anumite părți din populație cu privire la minoritățile sexuale, homosexuali, transgenderi, SM, etc., acestea sunt

marginalizate, private de expresie, fără capacitate de a acționa. Oare nu sunt toate acestea niște corpuri, la fel ca altele, în fața aceluiași necunoscut, al plăcerii, al dorinței și al mijloacelor de care dispun acestea? Iar principiul ca fiecare să dispună liber de trupul său realizează una din promisiunile individualismului: să o termine cu autoritatea statului, a societății, a preoților, a taților, a bărbaților, asupra trupului celorlalți, femei, copii, subordonați. «Trupul meu îmi aparține» devine un fel de »Sesam, deschide-te!» al eliberării așteptate (pentru o prezentare venită de pe cealaltă parte a lumii, a se citi »Linus Udoma, The barbarity of same-sex Union», in *Awakening*, vol 66, n° 10, 2004-2005). La sfârșit, bărbații se duc seara acasă cu bărbați, femeile cu femei, iar cei mai mulți se întorc singuri, eliberarea îi salvează de tot, chiar și de dorință.

Tehnica răspunde acestei așteptări de eliberare. Ea ne face mai proprietari ca niciodată pe propriul nostru corp. Inventarea, în anii 1960, apoi legalizarea și răspândirea universală a pilulei anticoncepționale zisă »pilula lui Pinkus», au disociat relația sexuală de procreare. Teama de suprapopulare umană face să dispară prejudecățile privind practicile sexuale ce nu sunt legate de reproducere; relații homosexuale, relații protejate, plăceri solitare, toate văd cum cad vechile interdicții rezultate din obligația de a ne reproduce pentru a salva specia – nu trebuia risipită nici o ocazie de a concepe! Talleyrand, atunci când scria în jurnal că »bine autosatisfăcut, bine pudrat, bine spălat», putea să se ocupe de treburi – să salveze Imperiul sau să asigure împreună cu Metternich pacea în Europa – provoca scandal; nu și Napoleon, care-și abandona armata pentru o noapte de amor în Polonia! Iar legalizarea avortului vine, cel puțin în aparență, să prelungească și să desăvârșească eliberarea ce separă activitatea

sexuală umană de reproducere. Împotriva hazardului concepției, totul este permis! Pentru unele școli de gândire, dominante în mediile environmentaliste, anume reproducerea este cea care amenință supraviețuirea speciei umane! Folosirea antibioticului a făcut să dea înapoi teama instrumentalizată, dar reală, de bolile venerice; episodul ”SIDA”, care s-a estompat rapid sub efectul tratamentelor ce îi reduc efectele și ce sporesc șansele de viață, nu a modificat capacitatea dinainte considerată ca dobândită de a înmulți relațiile amoroase, partenerii și modalitățile sexuale, așa, ca simplu divertisment, fără vreun risc sanitar pregnant.

Ar fi foarte imprudent să considerăm că partida s-a încheiat totuși. Cei ce dezbat cu privire la iubire, plăcere și sex au considerat că alternativa reprimare – eliberare e cu sens unic. Chestiunea este mai complicată. Acolo unde se petreceau lucruri pe care moravurile, pasiunile, forța, le explicau, dar care nu erau defel expuse, trupurile și sexele sunt acum arătate, se naște o piață, se fixează prețuri și se difuzează cataloage. Acolo unde ignoranța sau liniștea permiteau totul sau aproape totul, eliberarea luminează, dezvăluie și face ca noi legi să fie adoptate. Eliberarea ce a făcut ca lucrurile legate de dorință, de plăcere și de sex să poată fi spuse, să fie analizabile, expozabile, le-a supus în fața deciziei, opiniei și cenzurii mai mult decât acele ne-spuse din rituri și tradiții. Obscuritatea trecută ascundea o libertate a moravurilor pe care cu greu ne-o putem imagina, mai ales în aceste lumi de muncitori și țărani care faceau prea puțin caz dintr-o morală destinată mai întâi să conserve patrimoniul și familii ale celor ce controlau ordinea socială.

Iată de ce este pertinent să ne uităm mai de îndeaproape la toate acestea. Ce anume se eliberează, atunci când este eliberat sexul? De ce anume ne-am eliberat noi, cine a fost eliberat și ca să

facă ce? Eliberați-vă, eliberați-vă, se spunea. Vorbeau de eliberare sexuală, între altele. Ce mai rămâne azi din toate acestea? Cine este eliberat, în afară de Hugh Hefner, și de milioanele de dolari câștigați din afacerea cu eliberarea? Cine este eliberat, în afară de considerabilele interese investite în industriile sexului și plăcerii, care au evacuat încet-încet orice capacitate subversivă și care au eliminat vraja și magia din pasiunea amoroasă, pentru a o înlocui cu piața plăcerii? Beate Uhse nu este decât prima afacere cu sex cotate la Bursă; iar veniturile din industria corespondentă ar reprezenta între 10 % și 20 % din venitul total din Republica Dominicană sau Thailanda... Cine este eliberat, în afară de beneficiile investitorilor din industria sexului, cea care cântărește a cincea parte din industria Internet, și în afară de zecile de miliarde de dolari din prestații diverse, de la studiourile californiene la serverele de Internet, de la reviste în cluburi și locuri de vacanță, de la grupuri de presă la operatori de telefonie? În afară de mafii, de rețelele criminale sau de traficantii de carne vie, cărora descompunerea familiei, deschiderea frontierelor și eliberarea piețelor muncii le-a redeschis rutele sclaviei de altădată? Cei ce castrau sclavii creștini pentru a-i vinde în haremurile arabe vând copii și tinere ucrainene, unguroaice sau sârbe, pentru camerele video, pentru saloanele private ale voyeurismului de pe Net, pentru cluburile de divertisment sexual; unde este deci eliberarea?

Eliberarea sexuală ne-a salvat de magie. Nu de banalitate, nici de plictiseală, și mai ales nu de conformitate și de normă. Eliberarea a făcut ca lucrurile să intre într-o ordine, fiind făcute publice, fiind socializate și făcându-le să iasă din sfera privată. Ceea ce este expus devine regulă, ceea ce se arată capătă un nume și ceea ce are nume se și preia. A numi dă întotdeauna

putere. Întorsătură neașteptată, revenire surprinzătoare, totuși previzibilă! Despre ce este vorba, atunci când e vorba de a fi liberi? Ce rămâne din iubirile noastre, dacă nu doar cântecele prin care să le spunem, poemele prin care să le trădăm și cuvintele prin care să le mințim?

Era Julieta, era Heloise, acum avem LVMH și Google. Erau visuri, acum avem etichete. Deplasarea dorinței este manifestă. A luat-o pe scurtătură. Și revine la noi normală, împachetată și gata facturată cu preț - un preț pe care cenzura îl face să urce. Stări ale dorinței amoroase pe care romanele, pe care teatrul de bulevard, cântecele, le ilustrau cu forță și adeseori cu naivitate, toate acestea s-au evaporat. Altele le-au luat locul, mai ușor de mărturisit sau mai rentabile, autorizate, în orice caz. Care din ele va face istorie? Legea domnește asupra dorințelor convenabile (a se citi pe acest subiect Bertrand de Lamy, "La liberté d'opinion et le droit pénal", Paris, LGDJ, 2000). Nu va mai cânta prea curând Tino Rossi strigarea de dragoste pentru Catarina bella care nu are 16 ani... Și tot așa, nu prea curând "la tonkiki, la tonkinoise" va face să vibreze Parisul la promisiunile unei iubiri exotice. Cât despre Maurice Chevallier, cine ar putea să reia după el cupletele ce îl celebrează pe "îndrăgitul doamnelor", pește de trotoar, vedetă a bitumului care își trimite fetițele în vacanță în orașele de garnizoană pentru a le "reface mentalitatea"? În momentul în care e vorba de a-i penaliza pe clienții frumoaselor de zi și de noapte, urmând exemplul țărilor nordice protestante, cine își imaginează că va mai elogia prostituția? Cine și-o poate imagina pe toate scenele, de la Olympia la La Villette și de la Bobino la Moulin Rouge? Cine mai are chef să râdă, să cânte, să aplaude la aceste insulte manifeste adresate condiției femeii, demnității omului și conformității față de bunele moravuri?

ARDOAREA JUDECĂȚII

Fiecare societate își stabilește regulile, normele și interdicțiile și rescrie istoria după propriile sale mode. Cea mai mare parte din societăți le-au confundat pe celelalte într-un mare marele halo al barbariei; în rest, respectul pentru tradiție, certitudinea că strămoșii aveau dreptate și că speranța consta în restaurarea trecutului, nu în inventarea viitorului, modera ardoarea judecării și nevoia de a se posta drept judecători. Am terminat cu aceste prudente și rețineri; suntem toți îmbătați de superioritate noastră morală evidentă, judecăm, și judecăm tot mai mult, și mereu. Nu e nevoie de mai mult ca să rescriem istoria, să facem distincția între cei buni și cei răi și să nu lăsăm nimic nepedepsit! Noutatea de la acest început de secol eliberat, între altele, este descoperirea că gânditorii, înțelepții și savanții din Grecia antică nu erau decât pedofili demni de tribunalul istoriei și că mulți din succesorii lor ar merita să fie urmăriți pentru "hărțuire sexuală", chiar pentru abuz de autoritate asupra unui minor! Mai bine că nimeni nu știe nimic despre moravurile lui Homer sau Moise! La tribunalul actualității, secolele nu cunosc prescripția. Înfațișare imediată, fără avocați ai apărării! Deoarece totul este expus și totul se judecă ! Ardoarea judecării este unul din efectele paradoxale ale eliberării. Și ea se întrebuințează cu inima plină de bucurie pentru a ne convinge că trăim în cea mai bună din lumile posibile, cu cea mai mare din libertățile posibile!

Unii autori americani au crezut că e bine să-l caricaturizeze pe profetul Mahomed ca pedofil, deoarece cea de-a doua nevastă a sa, preferata, Aisha, nu avea decât doisprezece ani atunci când s-au căsătorit (editorul, amenințat, a renunțat mai întâi la proiect,

un altul a fost obiect al unui atentat, aici e vorba de o chestiune de expunere și de judecată). Un alt autor, în 2015, a deschis proces lui Gandhi pentru favorurile sexuale pe care i le-ar fi asigurat tinerii săi discipoli în perioadele de ashram. Ce să mai zicem de yoga tantra! de tinerele vietnameze, de gheișele japoneze! Ce să mai zicem de Solomon, de Zoroastru, de marele Han! În fiecare zi este deschis procesul intentat acestor bătrâni albi bogăți, călători ce doresc prietenia tinerelor femei sau a tinerilor din Maroc, Thailanda sau Republica Dominicană, intentat femeilor europene ce își caută tunisieni, senegalezi sau brazilieni tineri și viguroși pe plajele fierbinți. Spun toate acestea altceva decât că ignoranța din alte vremuri, atunci când pariziencele din anii 1920 făceau schimb de amanți negri, americani ieșiți cu bine din războiul dintre 14-18 și din sălbăticia rasistă americană? Spun altceva decât că e vorba de nulitatea judecăților celor care se cred ajunși la sfârșitul istoriei, posesori ai adevărului, le fac despre ceva ce este expus fără însă a fi înțeles?

Eliberarea ne face liberi să judecăm. Socrate sau Platon, Diogene sau Galileo, Buffon sau Pierre Louys nu știau că aveau să dea socoteală în fața tribunalului nostru de drept. Nici nu bănuiau, iar noi nu ne îndoim că avem dreptate – de altfel, nici nu vor mai reveni ei ca să se apere. Și nu știm nimic despre ce va fi, mai curând sau mai târziu, dreptatea noastră. Dar putem încerca să ghicim. Ghicim că relațiile amoroase nu mai sunt ce au fost, că această ambianță de seducție, de ambiguitate sexuală, de provocări reciproce, care a domnit în atâtea firme, în atâtea familii, în atâtea asociații, a dispărut pe vecie. Am înțeles bine că ceea ce era curtoazia franțuzească, libertatea de ton și de moravuri, au fost trăite, judecate, condamnate și că a mai face azi aluzie la toate acestea ar însemna să-l declasezi pe bărbat – să

spui că e un bărbat galant înseamnă a face din el un nătâng, fără drept de apel. Iar dacă îi spui că e seducător îl trimiți cu un secol înapoi în timp sau îl transformi în inculpat sub frumosul nume de ”prădător sexual”, apelațiune controlată de prietenii noștri de dincolo de Atlantic! Va trebui să învățăm să ne corectăm vocabularul, să apreciem mai bine situațiile, să evităm cuvintele care spun prea mult, amabilitățile ce sunt complimente și tot ce ar putea să ne aducă aminte că bărbații și femeile au un trup, că ei se pot iubi, tot ce ar putea să ne sugereze că sunt diferiți. Nu se pune oare problema în Anglia, foarte serios, de a interzice precizarea sexului pe pașapoarte, pentru a nu-i discrimina pe transgenderi? A spune că un bărbat e bărbat, că o femeie e femeie, ce insultă la adresa modernității!

Trebuie să mergem mai departe. Ne-am legănat pe afirmații peremptorii privind cuceririle libertății – dar cine știe? Din ceea ce denumim noi cu acest nume, mergând de la contracepție până la avort, de la căsătoria între homosexuali până la alegerea liberă a partenerilor – cum îmi spune această însoțitoare de bord, la întoarcerea de la Pekin, ”Când spun da, e da, dar pot spune și nu, totuși” - totul e reversibil. Gisèle Halimi urlând cauza femeilor, discreta Mme de Gaulle, sprijinind pe deputatul Neuwirth pentru a asigura legalizarea pilulei anticoncepționale, Jacques Chirac îi trimitea o jerbă lui Simone Veil după lupta sa pentru dreptul la avort... Ce se va crede despre toate acestea peste douăzeci de ani, cum se va scrie istoria într-un sfârșit de secol, ce va dispărea în tumult și confuzie, ce anume vor desemna oamenii ca fiind libertate, crimă, greșeală? Cât se înșeală cei și cele ce vorbesc despre cuceririle ireversibile ale progresului! Cât de mult se înșeală cei care cred că cuvântul libertate nu are decât un sens și că ei sunt depozitarii acestuia în secolul ce va să vină! Să uităm

de prea marea încredere în sine din aceste vorbe, să trecem peste megalomania din afirmațiile moderne – ca și cum libertatea ar fi o invenție recentă! – pentru a privi, pur și simplu, în jurul nostru. Unde? În jurul Mediteranei, promisă unor primăveri arabe care au făcut să cadă din nou vălul Islamului asupra unor popoare ce trăiesc un început de secol XXI sub forma unui salt în necunoscut. În aceste ”cartiere”, în aceste sate și orașe situate în Franța – ar trebui oare să le zicem franceze? – unde este exclus ca o tânără să fumeze, să iasă cu chipul descoperit, să intre într-o cafenea și să frecventeze un ”francez get beget”? Aproape de Paris, la Mantes-la-Jolie spre exemplu, unde în ianuarie 2016, o petiție cu mai mult de 1000 de semnături cere orare separate la piscina municipală, pentru a respecta pudoarea femeilor. Pentru a o respecta mai bine, de altfel, semnatarul este bărbat (el găsește feministe franceze cărora să le sprijine cauza; a se citi pe acest subiect Elisabeth Badinter, ”La gauche n’a jamais été aussi soumise aux injonctions religieuses”, în *La Revue des Deux Mondes*, iunie 2016) ... Și ar trebui să cităm prescripțiile comice sau înspăimântătoare ale integriștilor evrei, capabili să îi ucidă pe participanții la o paradă gay la Tel-Aviv (mai 2015)...

DECIVILIZARE ÎN CURS

Undeva în lume, în ciuda afirmațiilor întârziatelor globalizării fericite, reculul moravurilor și al civilizațiilor, înțeles ca libertate a raporturilor umane, toleranță și coexistență pașnică a comunităților diverse, este aspectul cel mai remarcabil din acest secol XXI care începe refăcând pe dos parcursul secolului XX... Va trebui rescrisă opera lui Norbert Elias, ”Civilizația moravurilor”, ilustrând în ce măsură lucrează degradarea moravurilor și

ilustrând mai întâi respectul față de ceilalți, preocuparea de a înțelege înainte de a judeca și prudența în opinie și în condamnare. Tortura asupra unor adversari cărora le este refuzată calitatea de ființă umană, masacre în masă, asasinate preventive fără judecată, iată care sunt unele din manifestațiile unui recul al moravurilor și al civilizației ce revine la exterminările biblice, pe deasupra a cinci secole, cel puțin, de elaborare a unui drept internațional, a acelui jus gentis și a dreptului războiului... În numele Binelui, al alegerii divine sau al destinului manifest, secolul XXI se naște într-o negare a Celuilalt, a tuturor Celorlalți, care deschide ușa către toate aventurile. Va trebui să arătăm în ce fel eliberările noastre atât de celebrate, nu fără evidente rațiuni, sunt adeseori trocul unei dependențe cunoscute cu o alta, necunoscută, și uneori mai teribilă decât precedentă. Să începem să descoperim : totul este reversibil în legile pe care societățile umane și le dau. Aplaudăm astăzi conduite care ieri atrăgeau arderea pe rug, dar în același timp îi condamnăm pe aceia pe care i-ar fi urmat cu o privire amuzată. Salutăm zi de zi situații pe care secolul trecut le-ar fi judecat ca monstruoase – spre exemplu, imigrarea de populații, avortul din obișnuință sau zdrobirea tuturor în presa din metrou și din trenul de suburbii – și numim drept crimă ceea ce nu era pentru ei decât divertisment – pedepsele corporale din familie sau școală, luptele cu animale care înspăimântau Parisul în plin secol XIX sau execuțiile capitale, ceva mai devreme. Totul este reversibil, iar păstrarea regulilor sexuale și matrimoniale în cea mai mare parte a societăților pe care le cunoaștem ne sugerează că libertatea relațiilor sexuale și maternitatea femeilor este o excepție, fragilă, pe care oamenii o repun neîncetat în cauză. Sunt atât de puțin numeroase, societățile ce au acceptat libertatea femeilor, încât avem motive să celebrăm excepția

franceză, europeană, dar și să ne arătăm prudenți în ce privește perenitatea ei! O fatwah, redactată de unul din cei mai eminenți doctori în teologie din Ryad, interzice femeilor să-și pună centura de siguranță în mașină, pentru că le-ar arăta formele și ar putea stârni dorința bărbaților. Nu în Evul Mediu, ci în octombrie 2015, în Arabia Saudită, a fost proclamată această fatwah! Același doctor erudit sau un altul poate, emisese cu puțin timp în urmă o altă fatwah privind lenjeria pe care trebuie să o poarte femeile pentru ca în caz de accident să nu stârnească dorința bărbaților! Iată pentru cine dorința este o treabă serioasă! Iar această dorință masculină este atât de puternică în aceste Emirate – sau mai degrabă răutatea femeilor de a o trezi –, încât au fost consacrate mii de pagini, an după an, mijloacelor de a ține în frâu concupiscenta femeilor, pentru că, după orice evidență, vâlul, chadorul, burqa nu sunt de ajuns!

Puține societăți au înfruntat în mod durabil libertatea femeilor, chiar și dintre cele ce își proclamă liberalismul. Nu suntem departe, în unele locuri, de situația în care unii ar desemna drept crime ceea ce numim noi libertate, provocându-ne rușine cu niște bătălii pe care noi le credeam glorioase. În Statele Unite, în mai mult de douăzeci de state, nu se mai află nici o clinică în care să se facă avorturi autorizate legal, în ciuda legislației federale ce garantează această libertate – de altfel, mai mult de zece medici ce practicau această intervenție au fost asasinați în cursul ultimilor trei ani. Campania electorală la președinția Statelor Unite s-a pornit în vara lui 2015 cu o violentă polemică pe subiectul organizației ce controla nașterile, o agenție de planning familial ce primea fonduri de la guvern. În urma unei acuzații conform căreia această agenție, favorabilă avortului, ar fi făcut comerț cu fetești umani, candidații republicani au promis cu toții

să suprimă orice finanțare publică federală pentru o agenție de control al nașterilor. Și unii democrați au adoptat aceeași poziție.

Să privim în față ce vine. Nimic nu este mai contingent, aleatoriu și fragil decât ceea ce comicii moderni numesc ”drepturile imprescriptibile, cuceririle definitive ale libertății” – aceiași comici sărbătoresc deopotrivă dispariția cenzurii și aplicarea legii Gayssot (ce instaurează cenzura opiniei și penalizează delictele de expresie), celebrează propria lor libertate de a insulta tot ceea ce nu este după asemănarea lor și se tot prezintă în fața tribunalelor sau cer să li se interzică dreptul la expresie celor care îi denunță, pe ei și religia lor modernă a sacrilegiului. Ciudate libertăți, paradoxale eliberări ! Ceea ce spunem noi că sunt libertăți ale noastre, fruct al eliberărilor atât de recente, generațiile ce vor avea douăzeci de ani în 2050 le vor privi pe toate cu neîncredere. Ele se vor întreba cum puteam noi să numim ”libertăți” ceva ce nu era decât supunere față de niște capricii personale, isterie de a expune, de a arăta, vertij de a acționa fără consecințe și de a dori fără angajament. Ele nu vor înțelege în ce fel am putut să autorizăm așa ceva, să preconizăm așa ceva și vor trage concluzia că ceea ce era înaintea lor chiar nu valora nimic. Și vor decide despre toate acestea cu același aplomb, cu aceeași nepăsare și cu aceeași duritate pe care noi o avem pentru a condamna moravurile, legile și cutumele de acum cincizeci de ani – atunci când masculii albi în vârstă și macho făceau legea, atunci când tinerele fete erau inițiate de amantul mamei lor, iar băieții de prietenele ei... sau de profesoara de pian. Ei vor fi la fel de siguri că au dreptate cum suntem și noi. Vor fi în dreptul lor, așa cum noi suntem într-al nostru; nu va mai fi același, nu mai e nevoie să facem o istorie din el, ci doar să ne amintim de Antigona și să știm să invocăm atunci când vine

momentul potrivit legile care sunt deasupra legilor și dreptul oamenilor de a spune ”nu”.

RUGUL VRĂJITOARELOR

Ultima scenă din filmul cult ”Les Valseuses” (1975) le este consacrată. Isabelle Huppert întruchipează o fată de șaisprezece ani sufocată de părinții ei burghezi. Ea scapă la picnicul de pe malul râului, pe masa de camping. Îi mărturisește lui Miou Miou care o duce în plimbare cu Patrick Dewaere și Gérard Depardieu că nu a făcut dragoste niciodată. Pleacă cu ei și curând avea să fie copleșită. Ea are șaisprezece ani, ei au douăzeci și cinci și treizeci. Suntem în 1972. Cine ar putea să zică, să arate, să filmeze astăzi așa ceva? Ne amuzăm să aflăm de difuzarea actuală a filmului în Statele Unite. Proiecția unui film atât de subversiv este autorizată acolo? Am vrea să știm ce cred Oscarurile despre el. Ne neliniștim la gândul că nu toate fetele de șaisprezece ani vor avea vreodată șansa de a fi iubite de Gérard Depardieu și Patrick Dewaere, cu încurajări de la Miou Miou, filmate de Bertrand Blier...

Raportul între sex și vârstă a luat multă vreme chipul autorității, cel al transiterii și de asemenea, putem să mai spunem, al tandreții. Atenienii definiseră reguli pentru dragostea dintre un adult și un adolescent. Între un bărbat și un tânăr liber dragostea virilă era un element de educație; între doi tineri liberi, era un factor de uniune, de forță, iar batalionul de prieteni care îl înconjură pe Alexandru era format din cupluri de războinici pe care pasiunea amoroasă îi făcea de nedespărțit pe câmpul de luptă. De nedespărțit și de neînvinși. Între un om liber și un sclav, dragostea era degrandantă; mai mult, satisfacerea furtivă era admisă, cu titlu de igienă fizică și mentală.

Atena este departe de a fi singură în toleranța sa față de relațiile dintre bărbați și adolescenți. Romanii practicau o robustă complezență pentru moravurile sexuale diverse, mai ales în ce privește relațiile dintre ofițeri și soldați. Cu toții ne amintim că marele Cezar era reputat pentru faptul de a fi fost femeia tuturor bărbaților, bărbatul tuturor femeilor; iar cetățenii romani, de la stabilirea solidă a supremației cetății lor și de la ieșirea din epoca de fier și de foc a fondării lor, au dat dovadă de o toleranță deschisă față de fanteziile sexuale ale marilor și mai puțin marilor dame ale Republicii, apoi ale Imperiului. Casele publice pentru femei erau cunoscute, inventariate și asiduu frecventate!

Frescele găsite pe zidurile de la Pompei, obiectele dintre care o parte este vizibilă în infernul din Muzeul de la Neapole, sunt fără vreo ambiguitate legate de căutarea și practicarea plăcerii de către burghezia romană, femei, bărbați, adolescenți, obiecte și chiar animale domestice într-un amestec confuz. Să mai adăugăm și că iubirea între bărbați ca și între femei traversează într-un curent de pasiune și de alegere întreaga istorie romană; câți i-au datorat iubirii vreunui împărat, bătrân senator sau ilustru tribun destine exemplare? Cei ce condamnă homosexualitatea reclamându-se de la valorile Occidentului ar trebui să privească mai atent în urmă; picturile biblice asasine de Sodoma și Gomora nu sunt o poveste europeană, ci sunt chiar străine Europei...

Evul Mediu nu se înscrie decât la suprafața într-o ruptură față de Antichitatea greacă și romană. Atena nu a murit! În spatele condamnărilor oficiale, libertatea relațiilor va fi considerabilă, conții de Chaucer, precum și cei de La Fontaine, care n-a văzut decât vulpi și corbi în cariera sa de fermecător, ne spun toate acestea: aceste vremuri au fost orice, mai puțin plictis sau conformitate. Dictionul la loc de cinste în campaniile franceze

până la reforma catolică și contaminarea protestantă o spun fără ocol: ”Să bem împreună, să mâncăm împreună, să ne culcăm împreună, toate acestea fac casă bună !”. De altfel, încă în secolul XIX, în campaniile engleze precum și în Statele Unite, autorii atestă practica răspândită de ”bundling”, ce consta în a lăsa cuplurile tinere să verifice dacă se înțeleg în pat, cu acordul și chiar cu încurajarea familiilor... Conciliul de la Trenta pretinde că impune o conformitate sexuală care a avut nevoie de secole întregi ca să modifice comportamente, fie că e vorba de cele ale libertinilor erudiți din secolul XVII sau, mai mult, de campaniile în care o robustă toleranță față de aventurile campestre, de violurile rituale, de homosexualitatea tinerilor și mai puțin tinerilor, a domnit cel puțin până în secolul XIX (și s-a prelungit până în zilele noastre în anumite frății). Promiscuitatea familială rurală, mai târziu cea din uzină sau atelier, cea din cocioabele despre care doctorul Guépin avea să ne lase descrieri halucinante – aceste cocioabe muncitorești de la Nantes în care speranța de viață nu depășea treizeci de ani în 1850! – aveau umbre pe care contemporanii ar prefera să nu le vadă, evocând vag ”viciul” claselor periculoase. În ce privește moravurile elitelor, științifice, religioase sau literare, ele câștigă azi prin faptul că nu sunt cunoscute. Bunul Galileo, condamnat de Vatican, cercetat de Inchiziție, trăia retras pe o proprietate în apropiere de Roma. Ni se povestește că mergea zi de zi cu o tânără fată, de paisprezece ani, și că îi făcea mare plăcere, lui, cel ce trecuse lejer de șaptezeci de ani! Philippe Sollers amintește jubilând în ”Liberté du XVIIIe”, că naturalistul Buffon nu făcea altfel, preferând femeile foarte tinere care să nu-i risipească timpul, pe care femeii mai în vârstă n-ar fi ezitat să i-l tulbere; ele făceau conversație! Jean Mermoz a evocat cu sensibilă emoție cum a aterizat forțat în Sahara, în regiunea în

care foarte tinerele fete Ouled Nail își câștigau zestrea oferindu-se străinului în trecere. Gérard Chaliand avea șansa de a le întâlni și el, așa cum arată în "A la pointe du couteau", autobiografia sa (publicată în 2014). Călătorii din vremurile trecute în Thailanda, în Laos sau Madagascar își amintesc de surâzătoarele "cadouri" de bun venit ce-l așteptau pe oaspete în cameră, la ora siestei sau după cină; chiar și Claude Lévi-Strauss se îndreaptă către ele cu un gând nostalgic (în "Trei lecții de antropologie"). Este permis oare să surâdem doar, mai trebuie să adăugăm câteva rânduri convenabile de reprobare întristată sau să amintim că piața care reduce distanța, alteritatea și trupul doar la bani, a distrus cu totul inocența lumii și a iluziilor pe care i le dăruia rarului călător copleșit? Atunci când călătoria devine turism, atunci când aventura individuală devine debarcare din "charters", atunci când trei milioane de turiști invadează de Crăciun, în 2015-2016, plajele din Thailanda, ei devin o armă de distrugere în masă a diversității umane, ei aduc expunerea mai întâi a ceea ce era localizat, situat, rezervat, apoi judecata spectacolului universal și deriziunea sau rușinea asupra a tot ceea ce este singular, magic sau vrăjit.

Iubirea sfida cândva vârsta și moartea. Între pasiunile ce ne făceau să visăm, cea a poetului german Novalis, cel ce s-a îndrăgostit nebunește la 22 de ani de o fată germană de 12 ani. Penelope Fitzgerald a povestit, într-un roman istoric, publicat în 1995 în Statele Unite sub titlul « The Blue flower » și tradus și publicat în Franța sub titlul " La Fleur Bleue" (Stock, 2001) drama trăită de Novalis care a așteptat doi ani pentru ca fata să ajungă la vârsta la care se putea căsători și s-a logodit cu ea la paisprezece ani, în 1797, și nu și-a revenit niciodată din pierderea ființei iubite, câteva luni mai târziu. Povestea face din

acest episod una din expresiile desăvârșite, superbe și fantastice ale romantismului german. Ea stabilește și infinita distanță ce ne separă de el, într-un secol care măsoară, numără și se arată înnebunit de căsătoriile zise precoce – în țări în care pubertatea nu așteaptă doisprezece ani!

În multe privințe, anii 1960 au reînnotat această libertate amoroasă din alte veacuri. Ne trebuie un simbol? Era vremea în care președintele Pompidou saluta cu respect iubirea nebună a Gabriellei Russier, femeia de patruzeci de ani, profesoară, moartă după ce și-a trăit până la capăt pasiunea cu unul dintre elevi, fiind condamnată pentru asta și neputând suporta condamnarea. Despre sinuciderea Gabriellei Russier, în 1971, s-a făcut un film, mare succes popular și mare prilej de dezbateri privind iubirea nebună ce răstoarnă convenții și norme. Eliberare sau paranteză de libertate deja condamnată?

Ceva mai târziu, în 1978, Louis Malle, în "Le Souffle au cœur", avea să povestească povestea tinerei mame a unui copil burghez și prea cuminte, prea reprimat de frații mai mari, care i-a oferit într-o noapte patul și brațele sale, așa cum oferim uneori o amintire frumoasă unui întâlnit întâmplător. Cine s-ar mai aventura acum pe un astfel de teren? Era vremea în care "Portier de Nuit" plonja în mitologia sado-maso a Germaniei, cu atât de frumoasa Charlotte Rampling goală sub pielea neagră. Era și vremea în care Per Paolo Pasolini, în « Les 120 Journées de Sodome », ilustra Republica Salo și nebunia unui regim mussolinian în agonie, dar parcă și mai mult inventa industria dorinței, într-o lume determinată în întregime de calcul și rațiune.

Ce am zice azi de un așa film? Ce producător ar finanța azi proiectul? Și ce președinte ar veni azi în ajutorul unui profesor

acuzat de relații sexuale cu un elev minor? Președintele Barack Obama a fost văzut lansând un mesaj televizat sub egida Fundației « Save the children », denunțând relațiile sexuale dintre adulți și adolescenți, foarte liberal practicate în cea mai mare parte a lumii în urmă cu mai puțin de o generație. (Fundația avea să fie ceva mai târziu condamnată pentru deturnare de fonduri, după ce a declanșat scene ce frizează isteria din partea părinților ce apărău virginitatea copiilor lor împotriva concupiscentei migrantilor mexicani și afro-americieni...) Legile ce pedepsesc conduitele sexuale și amoroase non conforme au fost peste tot înăsprite și întărite și sunt, mai ales, din ce în ce mai strict puse în aplicare. În Franța, numărul de deținuți încarcerați pentru delikte sexuale depășește numărul de condamnați pentru violențe, agresioni, trafic etc. Condamnările sunt mai severe iar pedespele mai riguros aplicate decât în alte cazuri de delicvență. O acuzație de pedofilie este de ajuns pentru a ruina o viață profesională și familială, chiar și atunci când se dovedește nefondată, chiar și atunci când este emisă mult după comiterea unor fapte ce beneficiau în momentul comiterii de o indulgență socială împărtășită.

Iubirea din partea unei persoane cu autoritate a devenit o infracțiune. În ierarhia contemporană a crimelor, pedofilia ocupă primul loc, împreună cu rasismul. Pentru că ambele aduc atingere noului discurs mistic al fundamentelor noastre moderne: indeterminarea individului, pe de o parte, puritatea infantilă, pe de altă parte. Trebuie să sancționăm orice abatere cu atât mai dur cu cât aceste fundamente sunt mai fragile, chiar lipsite de consistență. Cei ce se fac orbi față de mișcarea lumii și față de marea mânie a celui "the Rest" împotriva "the West" pot singuri să creadă în individualismul sistemic și să nege determinarea națională, etnică sau religioasă a comportamentelor individuale

și colective, pe care doar urmărirea interesului nu o explică întru nimic. Cei care nu au văzut niciodată cum un copil torturează o pasăre sau o insectă, dacă nu chiar un copil, pot să creadă în versiunea rousseau-istă a copilului-pur-pe-care-îl-corupe-adultul. Societatea americană a cunoscut scene de isterie pe această temă, puritatea copiilor fiind mitul împărtășit al unei societăți care trebuie să-și menajeze refugiile ce compensează, cel puțin simbolică, o incapacitate dovedită de a alcătui o societate – freudienii își vor aduce aminte de scandalul pe care l-a provocat la vremea sa dezvăluirea dorințelor, a fantasmelor, a obsesiilor sexuale ale copiilor, dezvăluire ce a stat la baza psihanalizei, dar care și-a atras polemici atât de dure peste-Atlantic; cum să credem despre copii că ar avea un sex? Nu credem asta, facem totul să nu credem, într-un Occident care nu este departe de a aprinde rugul pentru vrăjitoare – în numele libertății, desigur. Fotograful David Hamilton, care a fost vreme de zece ani celebrat universal pentru fotografiile sale cu tinere explozive – foarte tinere – fete nordice, a aflat câte ceva despre toate acestea atunci când opera sa a fost huiduită și el însuși a fost amenințat cu urmărire penală, atunci când în anii 1990, ligile de virtute nord-americane au resuscitat o vânătoare de vrăjitoare fără echivalent de la maccarthism încoace. Frumusețile sale pale, înconjurate de un nimb de lumină dulce trezeau dorințele nesănătoase ale bărbaților? Fără îndoială, era el vinovat de asta sau modelele lui? Ce ar fi astăzi Helmut Newton și frumusețile lui sado-masochiste sau Guy Bourdin și fetișismul lui pentru picioare, fete filiforme sau metise triumfătoare sau Peter Beard și frumoasele sale africane, goale în tufișuri, oferite forțelor telurice ale unui continent-sursă? Mișcarea împotriva delicvenților sexuale mobilizează în Statele Unite mulțimi averse să conjure

răul, să-l facă să moară, nu numai la modul simbolic. Nu vom ști niciodată să comparăm cu ea decât scenele echivalente de isterie ce traversează episodic Madagascarul și care i-au adus în 2013 pe doi europeni, un francez și prietenul său italian, în situația de a fi arși de vii pe insula Nosy Bé de o mulțime înfuriată, care îi acuza de crima fantastică de a fi ucis copii malgași pentru a le lua organele vitale și a le vinde la traficanți!

Pentru etnolog, nici o îndoială: aceste crime sunt de înscris în lista crimelor ritualice, care eliberează societatea de proprii ei demoni – trebuie să o elibereze de obsesiile care o sfârtacă livrându-i victime auto-desemnate. Iubitorii de fructe verzi, de frumuseți tinere, de efebi, așa cum se spunea acum puțin timp, erau calificați cu indulgență drept esteți, ei sunt azi țapii ispășitori ai societății libere – dar liberă de ce? Din ce anume se eliberează America prin reprimarea feroce a oricărei atingeri, reală sau imaginară, adusă purității copiilor? Și de ce anume va elibera Europa contagiunea nebuniei represive care tinde să formalizeze consimțământul partenerilor sexuali așa cum contractualizează orice relație economică? La Orne, un soț a fost condamnat pentru viol asupra soției sale (2014). În Statele Unite, cel mai mic delict de atingere sexuală adusă unui minor, chiar dacă minorul este în ajunul vârstei adulte și manifestă o solidă dorință de a fi "victima" unui act sexual, face obiectul unor dispoziții exorbitante, mai ales al obligației pe viață de a-și informa vecinii (the neighborhood) cu privire la delictul comis și condamnarea pronunțată. Exemplele aberante, stupide sau nedemne, abundă: cel al tinerei ce abia împlinise 20 de ani, condamnată pentru că i-a prestat, în mașină, într-o seară de sărbătoare universitară, un serviciu oral unui tânăr de doar 17 de ani, merită să fie citat. A fost pentru asta acuzată, condamnată și mai ales e obligată ca pe

viitor să declare vecinilor, angajatorilor, cunoștințelor și relațiilor sale ce greșeală a făcut și ce condamnare a primit. Este pe viață clasată ca ”infractor sexual”. Vecini, adunați-vă copii prin casă! Sunteți în pericol! Distanța dintre acest ”delict” presupus și crimele unor ecleziastici ce-și folosesc poziția de autoritate și de încredere oarbă a părinților, pentru a cere servicii sexuale variate din partea elevilor sau a celor aflați în internat, este considerabilă. Dar sancțiunea nu. În 2015 o profesoară americană a fost condamnată la 21 de ani de închisoare pentru că, în vârstă de 27 ani, își luase ca amanți trei elevi, în vârstă de 17 ani, care au dat mărturie că au dorit și au făcut totul pentru a dovedi nevinovăția inițiatoarei lor, cea datorită căreia li se întâmplase cel mai frumos lucru, spusese unul din ei. Ea a fost condamnată și își va petrece viața meditănd la pasiunea amoroasă, excesele plăcerii și rigoarea oamenilor din societatea liberală.

O nouă formă de barbarie este în joc. Noi spuneam seducție, ei spun constrângere, hărțuire și abuz de poziție dominantă – farmecul, eleganța, cultura sunt în mod evident poziții dominante pe care Ministerul Educației spune că vrea să le eradicizeze, nobilă sarcină! Politețea și distincția vor dispărea odată cu ele, bine că am scăpat de ele! Spuneam pasiune amoroasă, acum spunem relații sexuale. Spuneam dorință nebună, ei spun contract responsabil și regulă morală. Spuneam că între corpuri ce se caută, se simt, se așteaptă, totul e posibil. Ei spun că între corpuri există legea și există contractul. Iar noi îi ascultăm. Aici e problema: îi ascultăm. Subiectul nu e morala, și nici sensibilitatea. Zi de zi, societatea spectacolului aruncă zi de zi cea dintâi piatra... Globalizarea și efectele de masă, de imitare și de piață pe care le declanșează – și desigur, călătorii de acum cincizeci de ani care profitau de libertatea moravurilor la Tanger sau Bangkok, de la Peter Boyle la

Frédéric Mitterrand sau de la André Gide la Jean Genêt, nu aveau mare lucru în comun cu charterele cu turiști sexuali care debarcă pe plajele din Republică Dominicană sau Phuket să-și plătească ”o săptămână de sex ca lumea”, așa cum îi invită în mod deschis agențiile turistice și autoritățile locale. Societatea de masă cere lege și cere prețul care o face universală. Societatea individului se numește societate a obedienței. Spectacolul permanent și universal în care se dă face din ea societatea uniformității, din ce în ce mai puțin tolerantă pe măsură ce se privește pe ea însăși tot mai mult. Nu mai e nici un loc pentru ceilalți, disidenți, diferiți. Și așa și trebuie: cum să înlănzești aceste libertăți care se vor totale, egale, garantate? Libertatea se câștiga en détail, ea se dă acum în masă. Prin lege. Ceea ce prin naștere, bani, farmec sau nebunie putea fi cunoscut unor puțini indivizi este acum organizat prin agenții, este repertoriat și clasificat în ghiduri și devine accesibil oricui, pentru o sumă de bani. Eleganța încălcării devine prețul de plătit pentru a profita de ea din plin. Atunci când masa se îngrămădește în această încălcare, atunci când masa copiază dorințele, plăcerile rezervate unui mic număr, legea o urmează îndeaproape, polițistul și judecătorul sunt printre ei și s-a terminat cu încălcările delicioase ale aleșilor. Pattaya, Saint-Domingue, Phuket, toate aceste piețe de carne tânără disponibilă, ce-ar spune despre ele Gauguin, Gerbault sau Jean Paulhan?

Aceste încălcări erau scufundate în umbra propice efuziunilor suspecte. Umezeală, aer sufocant, umbră mai ales – puteți căuta, nu veți găsi niciodată totul. Ceea ce se întâmplă sub Tropică rămâne sub Tropică: câte cadre tinere și mai puțin tinere vor fi înțeles regula jocului, cu ocazia primei lor călătorii profesionale în sud? S-a terminat. Abolirea distanței este și extinderea supravegherii. Obiectivele sunt peste tot, ca și camerele de

supraveghere, iar viața privată nu protejează de nimic, mai ales nu protejează de judecată. Societatea de masă vrea în orice moment să știe tot ce se întâmplă, peste tot. De la ”puteți să arătați totul” până la ”trebuie să arătați totul” trecerea se face lin, pe nesimțite și deopotrivă irezistibil. Cea, cel care nu arată totul este de acum suspect. Un regim de suspiciune generalizată îi înconjoară pe cei și pe cele care pretind să păstreze o grădină secretă, un domeniu închis, o parte intimă: după modelul polițiștilor însărcinați să ia urma ultimilor militanți basci separatiști, denumiți în mod comun ”teroriști”, care deveneau suspecti numai prin faptul că le lipsea un telefon mobil: ”Dacă nu aveți telefon mobil, cu siguranță vreți să vă ascundeți deplasările!” Dacă pretindeți să țineți ferită o parte din viața voastră este pentru că aveți ceva de ascuns. Refuzul marginii, al provocării, al detașării aristocratice precum și al gratuității sau misterului este pentru norma comună sau morala publică, fără îndoială, una din trăsăturile democrației mature și ale societății liberale. Este și o consecință a religiei dreptului care tinde să închidă toată lumea într-o conformitate bănuitoare, chiar în numele libertăților individuale. Este mai ales condiția prin care totul poate să se reducă la bani, să atragă totul și să satisfacă toate dorințele. Astfel încât trebuie să ieșim din opoziția eliberare-reprimare. Noul cuplu permis-interzis care se instalează nu are alt obiect decât să asigure extinderea mondială a industriei sexului. Pentru a putea difuza catalogul, pentru a face prețurile să urce, nimic altceva decât ceea ce e interzis, acel interzis care îl face pe cel ce scoate cardul de credit să fie cuprins de tremurul încălcării regulii!

REVOLUȚIA INVIZIBILĂ ÎN ORDINEA SEXUALĂ

Trebuie să recitim audierea lui Michel Foucauld în cadrul unei comisii parlamentare la inițiativa lui Robert Badinter pentru a statua cu privire la reprimarea crimelor sexuale. Audiata în compania lui Guy Hocquenghem, fondator al Gai Pied, revistă de referință în lumea homosexuală, și a profesorului de filosofie René Scherer, de altfel frate cu Eric Rohmer, Michel Foucauld începea prin a contesta chiar noțiunea de infracțiune sexuală (fie că a fost vorba de violență, caz în care actul violent este de condamnat și de pedepsit, fie că nu a existat violență și nu există acuzare sexuală), înainte de a aduce în discuție reprimarea relațiilor dintre adulți și adolescenți, hetero sau homosexuali, și ponderea moralei tradiționale asupra comportamentelor sexuale. Profesorul de filosofie ilustra concret discursul lui Michel Foucauld, evocând relațiile sale cu tineri elevi ca fiind o continuare a educației grecești, în cea mai pură tradiție a înălțării intelectuale și morale a tinerilor atenieni. Iar Guy Hocquenghem confirma interesul pe care îl pot prezenta pentru tineri adolescenți sau adolescente relațiile amoroase cu bărbați mai în vârstă: cei ce întorc spatele cu oroare unui mod de educație atât de deosebit ar trebui să îi recitească pe autorii greci sau romani, pentru a vedea cum dragostea unui bărbat liber pentru un tânăr liber era chiar considerată un model de iubire, și să se interogheze cu privire la propria lor persoană (a se vedea raportul audierilor comisiei Badinter privind crimele sexuale în "Foucauld, Ecrits", Laffont)!

Suntem în 1982. Mărturiile unora și altora, dacă ar fi astăzi publicate și revendicate, le-ar aduce și unora și altora urmăriri, citări de înfățișare și condamnare. Închisoare, infern. Și nu sunt singuri. Mulți știu că Oscar Wilde a fost condamnat la cinci ani de muncă forțată în temnița de la Reading, că i-au fost confiscate și vândute casa și bunurile, pentru fapte de homosexualitate în

Anglia lui 1890 – în urmă cu aproape un secol! Ne bucurăm: sunt departe acele vremuri, am terminat cu cenzura și ipocrizia, trăim vremea libertății!

Fără îndoială. Dar am uitat că în 1976 încă un film de-al lui Alain Nauroy, « L'Essayeuse », era confiscat, iar bobinele arse în curtea Palatului de Justiție de la Paris. Editorii au uitat cărțile lui Tony Duvert, Guy Hockhengem și ale multor alții, ce laudau relațiile cu adolescenți, între altele, pe care le publicau cu succes în anii 1970 și 1980, într-o modă deschisă de Histoire d'O, de Emmanuelle și atâția alții. Editorul Gallimard ar reedita oare "La Petite Marie", delicioasa povestire a inițierii sexuale a unei eleve de treisprezece ani de către profesoara ei și amantul ei plin de entuziasm (Sylvain Saulnier, "La petite Marie", Nrf, Gallimard, 1972)? Toți tremură gândindu-se la ce li s-ar întâmpla autorului și editorului dacă acest titlu ar fi din nou editat... Iar a califica drept delicioasă o astfel de povestire vine cu un risc pentru autor, cel al complezenței, care nu e departe de complicitate? Complezență față de o lucrare pedofilă, complicitate la un elogiu adus pedofiliei... În alte vremuri, unii au fost arși pentru mult mai puțin... Și nu e nevoie să căutăm cartea, nu a fost reeditată, și doar vreunii bouquinști o ascund încă la fundul vreunui raft! Dar ar fi mai judicios să măsurăm drumul parcurs timp de treizeci de ani, care legitimează, sau nu, care duce către cenzură, delațiune, linșaj, de ce nu, față de actele sexuale astăzi numite "deviante": copiii lui mai 1968 au îmbătrânit sau au trădat, la alegere.

Cine ar mai citi cartea "Les Moins de Seize Ans", mai bine spus mărturisirea pe care o publica Gabriel Matzneff în 1975 și pe care o va reinnoi în 1990 prezentând "Mes amours décomposées", atrăgându-și de la o romancieră din Quebec, pe un platou de

televiziune, în emisiunea literară "Apostrophes", amenințarea explicită că va avea într-o zi de-a face cu justiția? Ce plăcut era să servești ceaiul cu o mare cucoană, înainte, sub pretextul de a-i da lecții particulare băiatului de cincisprezece ani, învățându-l, o oră mai târziu, plăcerile amorului masculin! André Gide evoca, în fața prietenului său Roger Stéphane, a prietenelor sale, mari cucoane, ce preferau să le încredințeze "educația" sexuală a băieților lor adolescenți vreunui prieten al lor – masturbarea fiind pentru el dușmana de moarte a omului! Nu e fals să scriem că vreme de secole educația tinerilor băieți era făcută de bărbați maturi, profesori sau preoți, cel puțin în aceeași măsură ca de către prietenele tinere ale mamei – era oare asta mai bine sau mai rău decât educația sexuală din licee, mai bine sau mai rău decât imaginile video X care circulă pe smartphone în pauze, fiecare să judece cum crede! Satisfacerea învățată a corpului trebuia să calmeze avânturile periculoase ale spiritului. Gabriel Matzneff a spus-o, într-o emisiune consacrată cărților. Plângerile asociațiilor familiale, ale asociațiilor ce apără și protejează copiii vor fi rămas fără urmări, chiar și când au cerut să i se retragă premiul Renaudot, în 2013 – dar atât. Vremurile s-au schimbat. Iar cei 80 de ani ai lui Gabriel Matzneff îi aduc nu indulgența, ci dezinteresul unui public care are alte ținte – și care, dacă nu le-ar avea, nu l-ar rata nici pe el. Deoarece, nu trebuie să ne îndoim de asta, omul ar fi azi pasibil să fie ars pe rug – cel puțin pe rugul numit cenzură, interdicție de a publica, rezervele editorilor și criticilor, această moarte socială de acum înainte asigurată pentru cei ce nu scriu în tipare. Libertate contra libertate: dezbaterea a început înainte de noi și va urma după noi!

Nu e vorba de a ne pronunța asupra unei evoluții a moravurilor. Nimeni nu a decis-o. Nimeni nu a produs-o. A

venit. Ne-a venit de dincolo de Atlantic, din acest puritanism plin de ură, vindicativ și violent care trece de la o țintă la alta cu o siderantă absență de memorie și de simț al relativului – igienismul moral american merge până la a-i lipsi de locul de muncă pe fumători, poate foarte bine să meargă până la a-i condamna la închisoare pentru totdeauna pe amatorii de fete prea tinere, de băieți prea tineri, pe care o generație mai devreme i-ar fi condamnat doar dintr-o privire severă sau o ridicătură de umeri! Acum patruzeci de ani, un cuplu mixt, alb și negru, era pasibil cu închisoarea (filmul "Loving" descrie o situație pentru noi aberantă, dar care nu e mai recentă de șaiszeci de ani...) Cine crede că ceva se schimbă vreodată în ura popoarelor față de cei care nu trăiesc în legea lor, în particularitatea minusculă a legii lor provinciale? Ea a venit mai cu seamă din transformarea din industria mondială, capitalistă și financiarizată, de activități marginale; din globalizarea imaginilor, a actualității, din reprezentarea spectaculară a oricărei diferențe, a oricărui ecart, a oricărei singularități, de îndată convocată la tribunalul buneii cuviințe, al conformității, al greutateii și măsurătorii Occidentului. Industria sexului travestește cuvintele, numind "divertiment", "recreere", "întâlniri libere" ceea ce e prostituție, vânzare de trupuri, chiar sclavie sexuală. Ea ocupă terenul, prin promovarea zgomotoasă a "confesiunilor" unor îndrăzneți sau îndrăznețe, ale unor realizatori, chiar amatori de pornografie, pardon, de "divertiment al simțurilor". Ea desconsideră atunci când nu incriminează schimburile sexuale rituale, tradiționale, socializate, a căror principală problemă este că sunt gratuite. Și obține ca trupul să fie considerat un obiect de piață, ca serviciile sexuale să devină prestații la fel ca oricare altele și ca prostituția să fie recunoscută ca profesie, supusă impozitului, taxelor, și

autorizată pentru vânzare! Din 2014, la inițiativa Regatului Unit și cu încurajări de la instituțiile internaționale, țările europene includ în calculul PIB-ului cifra de afaceri din prostituție, precum și din pariurile ilegale, din comerțul cu droguri, etc. Iar bucla se închide, eliberarea face cifre de afaceri, ea hrănește PIB-ul, cine să se plângă?

Această eliberare e prezentată azi ca un progres strălucit. De la Elisabeth Badinter la Marcela Iacob, câte nu sunt cele ce au luptat pentru recunoașterea dreptului femeilor de a se vinde, de a obține profit din plăcere și de a fi a prețului! E adevărat că au beneficiat de circumstanțe favorabile, scandalurile de pedofilie în Biserică în care sunt implicați adulți cu autoritate inflamând, pe bună dreptate, conștiințele, solicitările de reparații dar și onorariile avocaților, ceea ce le-a îndreptățit să pretindă necesitatea unei supape vândute pe piață! Ambiguitatea fundamentală a acestei eliberări, care teoretizează un drept al femeilor (mai ales) de a dispune liber de trupurile lor, pentru a ajunge însă la o nouă formă de dominație, chiar de sclavie, sub speța datoriei de bunăstare, de performanță sexuală, va fi înlăturată. Ea se va duce, așa cum fac toate, și alte moravuri vor veni, purtate de alte vremuri, cu alte exigențe, cu alte inferne și alte interdicții, alte ruguri și alte scandaluri. Istoria civilizațiilor ilustrează destul de bine că omul e capabil să încerce totul, tot ce e posibil să facă, să-și imagineze sau să conceapă; pur și simplu anumite descoperiri îi distrug pe cei ce le fac, unele încercări îi condamnă pe ucenicii lor vrăjitori, în vreme ce altele fac societățile mai mari, mai puternice, mai durabile. Iată cum ilustrează un Lévi-Strauss, amuzat, într-un lung eseu despre structurile familiale ("Man, Culture and Society", Oxford University Press, 1956, reeditat în franceză în "Claude Lévi-Strauss", Idées-Gallimard, 1979), până la ce punct

totul este posibil, femei căsătorite cu femei, bărbați cu bărbați, și cum ei au avut copii, că toate acestea nu sunt, desigur, decât producție socială, dar că, din întâmplare fără îndoială, căsătoria monogamă este de departe cea mai comună, cea mai universală și cea mai perenă formă de uniune!

ÎNTOARCEREA CENZURII ȘI INTERDICȚIA DE A NU INTERZICE

În primele zile din ianuarie 2016, Miette Grosbek, o doamnă din politica daneză, pune pe pagina sa de Facebook fotografia micii sirene de la Copenhaga. Pagina este imediat cenzurată, sub pretextul drepturilor de autor eventuale, în realitate pentru că Facebook interzice orice imagine de nuditate. Ceea nu împiedică totuși ca rețeaua, în aceeași zi, să difuzeze înregistrarea în direct a unui viol comis de doi tineri în regiunea Perpignan. Internauții, șocați, vor da alarma, iar poliția îi va aresta pe cei doi bărbați două zile mai târziu; mii de internauți au putut viziona scena pe Facebook, care tolerează violul dar nu și sânii goi.

Nici o neliniște. Cenzura, limitele nu au dispărut decât pentru a renaște altundeva, mai autoritare și mai prezente. Nu este vorba despre sfârșit, ci despre deplasare. Le-am regăsit foarte repede. Desigur, ele nu mai sunt aceleași, iar asociațiile familiale catolice nu mai fac mare lucru. Pentru că dușmanii societăților noastre au înțeles bine lecția secolului XX; nu închizând distrugi, ci deschizând. Nu prin interdicție se acționează cel mai eficient asupra evoluției societății, ci permițând mai întâi și apoi difuzând. Și nu denunțând răul, ci predicând Binele. În numele libertății bătrânii libertari se fac polițiști și cenzori. În numele libertății femeile apără portul vălului integral, aleșii autorizează orare

separate în piscină, bărbații dimineața, femeii după-amiaza, în numele libertății în fine, o parte în creștere din literatura franceză și din cultura europeană nu mai sunt nici predate nici transmise – tot acest talmeș-balmeș produs de bărbații albi heterosexuali, evrei sau creștini – de ce? Și ce au ei de spus despre noua omenire – eliberată?

Capcana eliberării închide instituția, modelul și legea asupra naivilor eliberați. De acum înainte, căsătoria homosexuală este admisă. De acum înainte, homosexualii se căsătoresc. Căsătoria chiar le este prescrisă ca mijloc de recunoaștere socială a opțiunii lor. Sunt cupluri ca oricare altele! Societatea le recunoaște dreptul la căsătorie, la fel ca și cuplurilor heterosexuale. Societatea le spune că sunt și ei la fel, că vor avea povestioare cu soacrele, divorțuri, adulter și gelozie, la fel ca restul. Sunt la fel, aproape, într-adevăr: pentru că și ei se căsătoresc. Trebuie să-i fi cunoscut Gai Pied, Guy Hocqenghem sau Rudolph Noureev, pentru a înțelege urletele de râs pe care le-ar fi provocat această perspectivă (pentru nostalgicii acelor vremuri, o povestire contemporană recrează ambianța: Jimi Goninan, “Dom’s delights – come on in and taste the love”, Lydian Press, 2014). Tu, căsătorit ? Mare nebună! A fi homosexual era ceva purtat ca un stindard al libertății, al non-conformismului și al sfidării societății burgheze – oameni căsătoriți, exact. Era exact faptul de a nu fi la fel. Ce insultă această confuzie! Suntem departe de asta. De la glory holes la pot au feu, o generație va fi depășit tot ce separă un mit de o renunțare. Mit al sexului ca stare de viață, ca rațiune de a trăi, ca depășire permanentă de sine – strada Sainte Anne, anii 1980. Până la moarte, desigur, și de la Hervé Guibert la Rudolph Noureev, mulți au fost cei ce-și vor fi jucat ultima scenă în spatele unei cortine, în fața unei săli gata să aplaude...

De acum înainte, căsătoria este prescrisă: e totuși mai comod, pentru acte. Renunțare la sex ca pasiune, ca nebunie, și chiar ca divertisment, instituire a preferințelor sexuale ca stare socială – sezoanele unui serial TV privesc unul lângă celălalt, e ceva mai puțin obositor și nu riscăm să ne îmbolnăvim!

Idioți utili sau prădători conștienți, zelatori ai eliberării, ai căderii frontierelor, tabuurilor și interdicțiilor? Întrebarea rămâne pusă, cu atât mai mult cu cât anii trecând, idioții utili devin vinovați obstinați. Pentru a o termina cu dorința amoroasă, cu gratuitatea sa de nesuportat, cu dezordinile ei, cu nebuniile ei, nu e vorba de a interzice, e vorba de a elibera, de a asigura această eliberare, de a o gestiona și de a o garanta prin lege. E vorba de a înlocui hazardul prin contract și regulă. Și chiar și rugurile sunt gata pentru cei ce nu se supun, care nu exaltă la ordin. Patrimoniile constituite în numele eliberării, chiar al revoluției, nu vor fi risipite, la ce visați voi? Să răspundă bătrânii din mai 1968 care au refuzat Legiunea de Onoare...

HĂRȚUIRE SEXUALĂ SAU SFÂRȘITUL GALANTERIEI FRANȚUZEȘTI

A fluiera când trece ea, să întrebi dacă mai stă încă cu părinții, sau, plat, să îi spui că e frumoasă, și că dacă ar vrea... În 2015, în Franța, o ”mișcare de opinie” susține un proiect de lege ce reprimă orice manifestare publică a dorinței. Unui bărbat vinovat pentru un cuvânt, un gest, o strigare evocatoare, i se poate face plângere, anchetă, condamnare. În Franța, în 2015. Se pare că e una din condițiile egalității între sexe și ale eliberării femeii. În Statele Unite, în campus, ”looking”, adică: a privi o femeie e un delict. Așa cum scrie cu umor Allan Bloom, gustul american este atât de

rafinat încât se poate dispensa de a aprecia frumusețea...

Cazul nu e anecdotă. În Statele Unite nu e vorba de o mișcare de opinie, ci sunt coduri universitare și profesionale, reguli și principii care tind să excludă orice manifestare a dorinței, a interesului sexual, chiar a diferenței sexuale, a relațiilor dintre oameni, în firme, în serviciile publice, în mijloacele de transport, în spațiul public. A fi calificat drept "sexual predator", iată moartea socială programată (pe acest subiect, a se citi Arthur Selby Jr., "Le Démon", Le Terrain Vague, 1994). Sunt din ce în ce mai numeroase universitățile care interzic între studenți cel mai mic semn de interes sexual, cea mai mică invitație, cel mai mic gest explicit! "Code of conducts" este numele dat livretelor care sunt menite a legifera cu privire la toate comportamentele interpersonale în campus, precum și în firme. Iar evoluția este remarcabilă; o parte din ce în ce mai mare din "code of conducts" este consacrată comportamentelor sexuale și, în fapt, interdicției oricărui comportament sexual. A spune că o femeie este femeie este o vinovăție aproape la fel de mare, Dumnezeu drepturilor omului ne avertizează, a spune că un negru este negru, sau un evreu, evreu! A spune unei femei că este bine îmbrăcată constituie o greșală, a te referi la fustă sau cămașă înseamnă crimă! Iar profesorii de drept nu mai îndrăznesc să vorbească de "violarea" legilor – violul este o chestiune prea gravă pentru ca acest cuvânt să fie folosit în campus, cuvântul singur este susceptibil să tulbere elevii! De altfel, poșta redacției pentru cititorii publicației "Financial Times" este fără echivoc, sfătuiește să se sancționeze astfel de derapaje neliniștitoare; a-i spune unei femei întâlnite într-un birou, la o ședință sau vreun seminar profesional, că e frumoasă, ce insultă! Ce greșală! Sexul nu are loc în firmă, nici la universitate; voi, cei ce intrați aici, abandonați-vă sexul,

sunteți indivizi de drept! De altfel, fiecare, el sau ea, poate intra în toaletele ce corespund identității sale și nu sexului de la naștere; să fim determinați, esențializați, să ni se atribuie o identitate sexuală – ce barbarie!

Fabrica de monștri individualizați funcționează la maxim. Dorința trebuie izgonită, rezervată cartierului specializat – pardon, serilor desemnate la care, în practică, doar femeile își aleg partenerul sexual; nici un bărbat nu ar îndrăzni să facă primul pas. Nici bărbat, nici femeie, sunteți ”my partner!”. Adică: partener al unui raport sau al unei vieți, ce poate fi bărbat sau femeie, prea puțin contează, trupul nu are loc în universitate, nici în firmă. Și a se traduce: voi, cei ce intrați aici, abandonați-vă orice determinare. Tânăr sau bătrân, bărbat sau femeie, bi, trans, SM, un individ nu este decât un individ, ce altceva vă imaginați? De altfel, în 2016, noua frontieră a luptei împotriva discriminărilor ce traversează universitatea americană nu se referă de acum înainte nici la homosexuali, nici la transsexuali, a căror cauză este pe vecie câștigată de când toaletele nu mai separă bărbații de femei, ci sado-masochiștii; cine crede că dorința de bici, de lovituri pe fund sau de cravașă, merită să fie luate peste picior, să râdem de ele, sau să suportăm vreo singularizare? A te arde cu fier încins, a-ți trece prin diferite părți ale corpului tot felul de ace, a te lega ca o friptură, ca un curcan la cuptor, v-ați gândit măcar la plăcerea ce se ascunde în toate acestea? Nu există jenă acolo unde există plăcere, cânta Dany, bruna și fierbinte inventatoare a buticurilor; ”În numele trandafirului”, cine se recunoaște... Cu seriozitatea pe care toată lumea le-o știe, universitățile americane abordează acest important subiect al condiției umane: ca niciodată cei ce-și află plăcerea sub tot felul de lovituri să nu mai cunoască umilința, să nu mai fie discriminați în funcție de

practicile lor. Iată o cucerire a Drepturilor Omului care ne lipsea!

Aici ne aflăm cu eliberarea. Eliberare a femeilor, mai întâi, și inventare a unui dușman de mult timp eliminat, bărbatul alb machist și colonial. Mai rău: bărbatul galant! Are el o opțiune mai bună decât cea de a iubi un alt bărbat ? Sub numele de hărțuire, orice manifestare a dorinței masculine față de un subiect feminin, orice apreciere elocventă, demonstrativă, vizibilă, a unui trup de femeie și orice exprimare a dorinței pe care acesta o suscită, devin chestiuni demne de pedeapsă. Condamnabile. Și pedepsite. Vă rugăm să vă duceți dorința în altă parte! Transpoziție a corpului altuia sau alteia, pe ecran. Și dispariție a trupului în numele eliberării sale. Un spațiu în care omul tutuia zei și scăpa condiției sale, vârstei, sexului, stării sociale, cardului de credit, se închide. Nu mai sunt decât individul care sunt. Doar el, dar nimic altceva decât el. Ciobanii nu vor mai iubi prințese, iar prinții nu se mai întâlnesc cu ciobănițe. Nici ciobănași. Totul se petrece de parcă eliberarea cuvântului, a imageriei, a expresiei sexuale, a servit mai ales intrării sale în câmpul puterii. Al tuturor puterilor. Și, pur și simplu, autorizării unei extinderi neprevăzute a domeniului regulii și legii, al cărui principiu este dorința, al cărui câmp este piața. Rezultatul este industria sexului. Ea a devenit industria separării.

ARTA SEPARĂRII

Erau zile, ore, minute chiar, în care despărțirea de ea, de el, era de nesuportat. Faptul că ea sau el nu erau acolo, sub privirea noastră, la distanță de un cuvânt, de un gest, era ceva ce nu putea fi suportat, imposibil de trăit. De unde așteptarea, enervată, violentă. De unde dorința, permanentă. De unde convorbirile telefonice de neînțeles pentru altcineva decât noi doi, aceste

cuvinte care nu vor să spună nimic, decât prezența celuilalt, această căutare pierdută a momentului regăsirii, revederii, înlănțuirii ...

Ce lung era timpul când eram departe unul de altul! Ce lungă era așteptarea trupurilor care se întâlnesc, care se unesc, care își vorbesc, ce așteptare lungă și nemiloasă!

Era, este, o altă lume. De atunci, am învățat arta despărțirii. Totul o impune, totul o sugerează. Hotelurile din țările din Nord, care au învățat să îmbătrânească fără copii, nu admit în camere decât paturi separate. Managerul explică celor ce sunt uimiți că nu mai găsesc un pat adevărat că clienții vor să doarmă bine și că pentru a dormi bine, nu-i așa, e mai bine să fii singur pe salteaua ta, sub plapuma ta, să te poți mișca fără să-l trezești pe celălalt. Explică asta ca și cum ar fi vorba de ceva evident și ca și cum niciodată cineva n-ar fi avut ideea ciudată de a cere un singur pat – francezii aștia, Doamne!...

Și cu avioanele, la fel. Am trăit lungi călătorii în care ambianța devenea toridă, după ce însoțitoarele regăsiseră călători obișnuiți care le arătau țara, după ce se schimbaseră adrese de localuri de noapte, pe care obișnuiții casei le comentau între ei... Și mai ales am cunoscut plecările acelea în care ea nu-și desprindea mâna de a lui, în care priveam același film, ascultam aceeași muzică și tresăream la aceleași goluri de aer, acolo, jos, în zona Munților de pe Lună în care atâția călători după Burton și Speke căutaseră până la epuizare izvoarele Nilului... De-acum s-a sfârșit. Pentru fericiții pasageri de la clasele "business" sau "întâi" primul lucru e să fie separați. Idealul confortului modern și al liniștii călătorului a trecut și pe aici. Scaunele, trebuie să spunem și asta, nu sunt scaune, ci niște cochilii plastice, bule rotunjite, protectoare și cocoloșitoare, care nu așteaptă decât

cel mai mic gest pentru a se închide cu totul la somnul sau la visarea pasagerului. Nu se mai pune problema să te ții de mână, să te apropii, pentru o privire doar trebuie să te contorsionezi fără teamă de ridicol sau de obscenitate; deoarece, în acest ideal catifelat de perfecțiune și retragere, a-i zâmbi, a-i spune vreo vorbă, înseamnă deja a face ce nu se cuvine. Celălalt deranjează. De altfel, însoțitoarele sunt acolo pentru ca totul să reintre în bună ordine, ele se grăbesc să sugereze un film, o muzică, se grăbesc să vă trimită spre paradisul digital pe care nu ar trebui să îl părăsiți vreodată – însoțitoarele știu ce e bun pentru voi, dar voi știți?

Adevăratul șic al călătoriei amoroase este de a fi moștenit vreun loc business sau first, de a râde în fața bulei care vă întinde brațul, de a alege împreună cu ea, râzând de confuzia însoțitoarei și de plăcerea fericirilor aleși, de schimba locurile solitare cu vechile fotolii de la clasa economică, unde este de ajuns să ridici cotiera pentru ca pe durata călătoriei să fii cu adevărat împreună cu cel de alături, mai aproape decât vom fi vreodată, ea peste mine ca să profite de hublou, ea peste mine ca să se confunde în admirația nesătulă a deșerturilor ce se înșiră privirii, a golfurilor care se deseneză și a frumuseții lumii etalate sub carlingă... Un zbor Paris-Pékin sau Delhi-Paris, atunci când se impune alegerea de a fi împreună și de a nu mai călători vreodată despărțiți, fie de pretențioasa arhitectură de interior a celui ce vrea să vă închidă într-o bulă individuală? Plăcerii de a o regăsi i se adaugă, mai picantă, plăcerea de a tulbura ordinea stabilită, de a arunca dezordinea în lumea perfectă în care fiecare lucru își are prețul potrivit și de a semăna îndoiala în privirea dulce a acestei însoțitoare, la început neîncrezătoare, apoi șocată – dar vă dați seama ce faceți, sunteți siguri? – înainte de a înțelege și de a-și

spune poate că până la urmă...

Să mai continuăm? Totul îi desparte pe cei ce vor să fie împreună, mai întâi viziunea modernă a confortului, care înseamnă să trăiești singur. Nu e vorba că ar fi de ales. Nu e vorba că ar fi posibil să fii în doi, împreună, aproape, sau să alegi să fii singur. Confortul, bunăstarea, se trăiesc de unul singur, în mod necesar singur. Alungarea din grădina Raiului, privarea de celălalt, dacă vreți. Nu mai avem de ales.

Odată în plus, societatea știe ce e bun pentru dumneavoastră și vă păstrează tot ce e mai bun, doar trebuie să aveți încredere! Cei care deplâng un recul al moralei – acest refren permanent al conservatismului – habar n-au despre ce vorbesc: morala și-a schimbat natura și obiectul, dar este aici, și chiar mai mult ca oricând! A ascunde banii de fisc e o crimă; cei ce vorbesc de paradis fiscal știu oare că există infern fiscal? A cumpăra o prestație sexuală e un delict, aspru pedepsit; a o cumpăra de la un bărbat sau de la o femeie, se înțelege, sexul pe Internet măcar s-a debarasat de această concurență (pe acest subiect, a se citi Pierre André Taguieff, "Des putes et des hommes, tous coupables, toutes victimes", Editions Ring, 2016) ! Și peste tot, riscul unei relații umane, al unui raport uman, spune același lucru: mai bine singur! Până la individualizarea impozitului, în Franța, care înțelege să o termine cu noțiunea învechită de "gospodărie" și care participă la fabricarea izolării! Porunca de a fi singur este peste tot, niciodată mai prezentă și mai insidioasă decât în acele zile de muncă care presupun deplasări neașteptate, convocări în miez de noapte, mailuri la orice oră, de preferință exact la masă sau când privim vreun film, și în această disponibilitate permanentă pentru muncă, ce înseamnă exact inversul lui a trăi în doi – o indisponibilitate simetrică față de celălalt. Nimic uimitor în faptul

că, în anumite profesii, sunt atât de mulți cei și cele ce au renunțat definitiv la a trăi sau la a se preface că trăiesc în doi! Injoncțiunea socială este fără apel, fără compromis. Cei care muncesc și cei care călătoresc, cei ce întreprind ceva și cei ce investesc, cu toții văd cum li se insinuează ordinul de a fi singuri, de a deveni singuri sau de a redeveni singuri. Și, de la paza unei firme până la creșe, toate facilitățile le sunt asigurate în acest sens. Solitudinea este modelul social al individului modern. Cei ce desemnează societățile noastre ca fiind societatea individului nici nu știu cât de bine zic: deoarece acest individ, omul drepturilor sale, omul desprins de pământul lui, este mai întâi și mai presus de orice un om singur. El de fapt își are și drepturile tot ca om singur și le poate revendica separate într-un mod nedefinit, abstract și liber de această libertate care constă în a refuza orice determinare. E o chestiune a sinelui și a celuilalt. A-l dori pe celălalt, desigur: dar mai e nevoie și să existe acest altul, această alta, în care să te topești fără a te confunda; era sinelui distruge mai sigur dorința de oricare morală, vremea conformității face neputincioasă orice fel de poruncă. Dacă femeile sunt bărbați ca și ceilalți, dacă un bărbat este femeie ca oricare alta, pe ce căi o poate lua dorința de altul, care se lovește neîncetat de sine și care este adusă către sine de interdicții, conveniențe și conformități?

Primat al clipei, inocență a dorinței, deconstrucția proclamă mai întâi divinitatea ego-ului. Sunt propriul meu Dumnezeu. Dorința devine narcisică. Dorința nelimitată de sine devenită dorință de spectacol al sinelui poate merge până la asceză, până la obsesie, până la moarte – dacă trebuie să te omori ca să ai un spectator, dacă trebuie să-ți arăți moartea în direct pentru a sparge ecranele, de ce nu? (În mai 2016, în Franța, sinuciderea unei tinere femei care și-a filmat moartea în direct a confirmat

intuiția lui Christopher Lasch; a se vedea « La Culture du Narcissisme », collection Champs, Flammarion, 2006)

TABLE DANCING LA TUCSON

Imaginea expresivă a noului regim al dorinței este cea de table dancing, așa cum am descoperit la Tucson, Arizona. Ele sunt frumoase, foarte dezbrăcate, dansează la zece centimetri de ochii, de mâinile și trupul dumneavoastră – dar e interzis să le atingeți! Dorim, privim, apreciem, dar nu atingem – dacă atingem suntem imediat dați afară, băieții de la pază sunt peste tot și se mișcă repede. Deoarece satisfacerea distruge dorința. Deoarece carnea e tristă dacă a atins prea multă carne. Lăsați în fața ochilor mei cărnurile acestea blonde pe care nu le voi putea niciodată atinge, și dați-mi noaptea să visez la ele...

Iată businessul modern al dorinței în dezolanta sa secătuire – a vedea fără a atinge vreodată. Fabrică de frustrare, pentru care privirea este mediumul desemnat (esteții vor consulta Anne Zazzo, "Dessous", Solar, 2009). Privirea este vectorul dorinței – privirea, care nu satisface niciodată ceea ce excită, care nu răspunde niciodată la chemare și nu acoperă vidul pe care îl creează. Privirea, această dorință decepționată pe care o lasă totdeauna frustrată; privirea, privirea celor cinci simțuri ale noastre, cea care nu umple niciodată golul pe care îl sapă... Pictorii au știut-o prea bine înainte de Play Boy...

Revelația pieței izolării, a frustrării care încadrează dorința modernă, pe toate le-am regăsit în cursul acelei seri pe o terasă de hotel, la Washington, în primăvara lui 2016. Cine sunt aceste ființe care dansează dezacordat, cu o cască pe cap și cu stranii gesturi pornite parcă din telecomandă? Sunt invitații unui party

urban. Fiecare primește o cască radio, pe care alege muzica pe care să o asculte și nivelul sonor pe care îl suportă. Nici un zgomot. DJ-ul plin de piercinguri se agită în liniște, jonglează cu discurile de vinil, fără zgomot. Unele lângă altele dansează cupluri, în mod evident pe ritmuri diferite. Efect comic de gesturi dezacordate. Fiecare în bula proprie, fiecare în lumea sa; când despre punketta de serviciu, căreia încerc fără succes să îi număr toate piercingurile, foarte dezbrăcată și foarte tatuată, ea măcar cântă, cu vocea sa înaltă, ascuțită, este singura persoană umană pe care o văd – incredibil, ea cântă și eu o aud! Voi păstra această amintire liniștitoare a unei ființe umane, una măcar, pe terasa luminată în noaptea albastră de la Washington, o seară de august, printre clovnii dezarticulați în ritmul paradisului lor individual sau al infernului singuraticilor. La urma urmei, Capitoliul veghea asupra aceluși imperiu de singuratici în care se transformase în lume.

III – SCURTĂ ISTORIE A FILMELOR X, ISTORIE A REGLEMENTĂRILOR MODERNE

În istoria dorinței moderne sau a epuizării sale, eliberarea goliciunii la cinema, în locurile publice și în sălile de spectacol marchează un punct de inflexiune. Alte istorii sunt la fel de semnificative: cele ale veștmintelor și modei spre exemplu; cea a muzicii, a inventării rockului, a muzicii soul și pop, cea a căutării de senzații noi, de apartenențe noi sau cea a folosirii drogurilor, pe care generația beat o va reinnoi cu totul și care va extinde în Occident practicile pe care Orientul sau America de Sud, cu opiumul, coca sau khatul, le conservaseră.

Istoria filmului X se distinge prin amploarea fenomenului, cultura pe care o face să se nască, chiar civilizația pe care o dezvăluie (pentru mai multe informații, a se vedea François Jouffa, Tony Crawley, “L’âge d’or du cinéma érotique et pornographique”, Ramsay, 2003). Și, de asemenea, prin paradoxurile sale. Pentru noi, data este cunoscută: 1974. Sfârșit al cenzurii nudității pe ecran. Câțiva ani după Europa de Nord, Franța se convertește la liberalismul moravurilor. Nuditatea pe ecran, nuditatea pe scenă, sfârșitul interdicției reprezentărilor sexuale în public, atrage ceva mai mult decât sfârșitul cenzurii. O nouă ”civilizație a moravurilor” este în joc (pentru a relua titlul lui Norbert Elias, ”La civilisation des mœurs”, Clmann-Lévy, 1973). Francezii sunt chemați să facă din erotism și din relațiile sexuale un agreement al vieții, o activitate recreativă și ludică, asupra căroră religia și legea nu mai au nimic de spus, atâta vreme cât nu există prejudecăți și nu există constrângeri. Dacă ar putea să existe și alte elemente

în joc, anecdotice fără îndoială, între care prezența copiilor, e un aspect ce ar trebui tratat ulterior, dar nimic nu ar putea păta libertatea ieșită nouă-nouă din unda liberală a acestui an 1974. Cel mai tânăr președinte din istoria Franței, așa cum s-a spus îndeajuns, îi era garant.

În câteva luni, cinemaul pornografic umple sălile, atrage realizatori, producători, actrițe și actori, și suscită o dezbatere încă și mai intensă, uneori violentă, repede tradusă în zeci de plângeri pentru ofense aduse bunelor moravuri și pentru atentat la pudoare. Câteva atentate sunt comise, au loc câteva încăierări. Pentru majoritatea, faptul este dovedit; Franța se eliberează. Cuplurile burgheze merg să vadă Emmanuelle de Just Jaeckin, cu precauția mentorului frumoasei olandeze Sylvia Christel, Alain Cuny, actor catolic, referință morală a cinemaului francez. Mai târziu, vor supraviețui cuplurile americane care se grăbesc să vadă "Deep Throat" și performanțele orale ale Lindei Lovelace. O legătură directă se stabilește cu mișcarea studentească din 1968, despre care trebuie amintit că începuse printr-o cerere pentru noi anacronică: ca studenții de la căminul din Nanterre să poată să aibă acces la camerele din căminul de studenți, acestea fiind separate cu strictețe. Ardoarea sexuală era revoluționară.

Industria filmului X avea să recupereze ardoarea revoluționară și să o facă consumatoare. Nu în stradă avea să ia puterea, revoluția filmului X se va juca în spatele ecranelor. Iar eliberarea va fi cea a pieței reprezentărilor, a fantasmelor și a satisfacției sexuale.

Ne este permis să aruncăm o privire îndepărtată asupra revoluției ce avea să vină și să deschidem ușa revoluției liberale din anii 1980. Eliberare, fără îndoială, dar ca să mergem unde?

Ca să facem ce ? Era evident atunci că eliberarea era înspre mai bine. Că societatea burgheză nu va rezista acestei dezgoliri – ca și cum burghezii așteptaseră eliberarea pentru a-și regăsi plăcerile! Că societatea întreagă ar fi tranformată prin plăcere – ca și cum plăcerea era o invenție a anilor 1970...

Trebuie să ne păzim de tentația de a citi ce se întâmplă în lumina a ceea ce s-a întâmplat de atunci. Nimic nu era încă jucat, nimic nu era dobândit din ceea ce va deveni alianța decisivă dintre eliberarea financiară, eliberarea corpurilor și eliberarea morală pentru a suprima orice limită la dorința individuală, cu atât mai mult cu cât după sufocarea adusă de gaullismul îmbătrânit, după rătăcirile puritanismului revoluționar marxist, cuvântul eliberare avea un sens pe care nu îl vom mai regăsi. În anii 1960, aveam de ce să ne eliberăm, iar cenzura, morala, conservatorismul furnizau rațiuni plauzibile pentru insurecție și un conținut concret pentru discursul eliberării. Revoluția, cea adevărată, va fi altfel. Ea va fi capitalistă. Ea va asigura norocul celor care vor face să sară în aer, unele după altele, interdicțiile sexuale – cel puțin pe cele care limitau extinderea industriei divertismentului sexual. Ea va genera una din primele industrii mondiale, care sub diversele sale forme reprezintă probabil ordinul a 1000 de miliarde de dolari pe an ca cifră de afaceri. Ea va furniza crimei organizate una din cele trei surse prime de venituri, o crimă organizată care face foarte repede legătura dintre piața pornografiei, cea a întâlnirilor, reale sau virtuale, cea a prostituției și traficul de ființe umane care, cu ajutorul globalismului, alimentează piețele moderne de sclavi cu circa 500 000 de ființe umane, esențialmente tinere femei, dar și copii. Nu e o întâmplare dacă realizatorul filmului ”Deep Throat”, considerat atunci ca ”genial”, Gérard Damiano, nu a câștigat nici un ban cu filmul său; amenințat fiind, acesta și-a cedat totalitatea

drepturilor sale unui mafiot local. ”Pe această pagină, într-un minut, îți va sta fie semnătura, fie creierul”; semnase (a se citi pe această temă Xavier Raufer, ”Le grand réveil des mafias,” opus citat). Căile eliberării sunt pline de surprize; ambiguitatea filmelor eliberatoare aici era, și nu va înceta să fie!

La început, nimic nu s-a jucat. Pe urma Danemarcei, prima țară europeană care a dat liber nudității pe ecran, în 1969, Franța găzduiește o mișcare de eliberare care mătură întreg Occidentul și răstoarnă rolurile tradiționale; în filme, femeile juisează, au chef să facă dragoste și își schimbă după bunul plac partenerii, așa cum proclamă Claudine Beccarie în ”Exhibitions”, de Jean François Davy (1976), film revelație care oscilează între reportajul fals, adevăratul manifest militant și provocările arzătoare ale actriței! Trebuie să revedem cu această privire aparte filmele franceze X din anii 70! Fără capodopere, ci cu momente în care viața izbucnește cu naivitate, viața face să vibreze imaginea și să derapeze istoriile. Trupurile erau tinere pentru a fi văzute goale pentru prima dată sau iubindu-se; tineri, nu de vârsta lor, tineri de o curiozitate doritoare și excitată a spectatorului de atunci, a actorilor de atunci și a altor câțiva. Era pentru prima dată și ”magia începuturilor într-adevăr salvează multe filme X de banalitate sau de vulgaritate.” Trebuie să recitim confidențele lui François Jouffa, precum și ale primilor realizatori ai epocii, care treceau de bună voie de cealaltă parte a camerei! Actrițele sunt de obicei niște bune prietene sau studente agățate la Puceș de Clignancourt sau în noapțile de Saint-Germain des Prés. Participarea la un demers revoluționar, cel al turnării unui film X, este totuși ceva mai excitantă decât o seară burgheză! Cine va reda trupurilor tinere și libere bucuria celor patru tinere burgeze din ”noapțile cu Alice, Pénélope, Maud...” sau din ”Bananés

Mécaniques” de Jean-François Davy, atât de bine acordate cu epocile deplinei angajări a forței de muncă și ale unei Franțe eliberate de lume prin certitudinea abundenței și păcii? Lipsă de griji, spontaneitate, naivitate în tresăltarea și configurațiile foarte evolutive ale întâlnirii amoroase și ale actelor erotice, toate dau filmului întreg o atmosferă à la Renoir sau à la Verlaine, de după-amiază la țară și de plecare la canotaj pe Sena, și ne putem aștepta ca în fiecare moment să îi întâlnim pe Maupassant, Flaubert, cu râsetele lor pline de satire bine hrănite și averse de carne proaspătă dimineața, la han. Și dacă e să vorbim de inocență, aici se află ea, în simplitatea cu care se dau și se iau trupurile tinere, pe care camera nu le tulbură, deoarece ele nu sunt pentru noi acolo, ci doar pentru ele. Max Pecas, Alain Nauroy, Benazeraf și atâția alții, a căror dorință cea mai mare era de a fi de ambele părți ale camerei, ochiul care vede și trupul care se bucură, nu mai sunt aici. Max Pecas a murit în 2014, ce sunt, ce vor fi devenit ceilalți? Și dorințele noastre?

Pe scurt, în anii 1970, totul merge înspre a construi tabloul unei fericite, totale și universale eliberări. Noi vom fi cei care spun adevărul despre dorință, despre plăcere și despre sex! Vom fi atins pământul binecuvântat al marilor descoperiri; adevărul trupurilor doritoare este în sfârșit expus, o lume de plăceri fără sfârșit se deschide în fața noastră!

PENTRU O SCURTĂ ISTORIE A FILMULUI X

Cinema X există încă de la originea imaginilor animate; atestând imagini ciudate de săltărețe din vremea cinemaului mut, precum și, mai târziu, bucăți de film sonor folosite mai ales în casele de toleranță. Și ar exista încă de și mai mult timp dacă, spre

exemplu, cetățenii romani bogați care țineau villa la Pompei ar fi putut să-și filmeze momentele fierbinți și să le arate prietenilor, pentru reciproca excitare; funcția erotică a mozaicurilor sau picturilor murale expuse la muzeul de la Napoli nu lasă loc de îndoială; din secolul XVII, dispozitivele optice cele mai ingenioase sau cele mai banale au fost utilizate pentru a mima repetarea actului sexual, iar mecanismele cele mai baroce au fost adoptate la nevoia cea mai esențială a spiritului uman!

Apariția peliculei "8 mm", apoi "super 8 mm" va permite difuzarea unei alte practici în mediile elitiste: cea a reportajului despre momentele intime private, în cuplu sau colective, dintre care unele aveau să circule pe sub mână în anii 60. Filmul vine după pornografia nudității (Mme de Heredia poza nudă în 1898 și apăsarea în "Fascination", efemeră revistă din anii 1990, și acum atât de frumoasă, de tulburătoare, de vie, încât trezește emoții la un secol distanță...) Ansamblul nu iese din cercul privat și nu face obiectul ca atare al unei exploatare comerciale. Se vând ilustrate artistice pe sub mână la Pigalle, la Sankt Pauli, pe malurile Tamise. Stampele japoneze sunt căutate de amatori, descendenți îndepărtați ai fraților Goncourt, Pierre Louys, Apollinaire, filmele erotice rămân în micul cerc de amatori. Cât despre ceea ce am numi noi "perversiuni", acestea par să traverseze secolele fără să se schimbe prea mult; doar difuzarea se schimbă. Acolo unde cancelarul Bismarck se lăsa biciuit de robuste parizience (spectacolul, la care erau invitați cu discreție să asiste membrii Curții Imperiale în fața unei oglinzi transparente, a fost considerat multă vreme ca fiind una din cauzele războiului de la 1870, cancelarul apreciind foarte puțin faptul de a fi fost spionat într-o situație umiltoare pentru Prusia), acolo unde educația englezească, birching, flogging și caning, atrăgea amatori din

întreg Rajul dar și din Europa continentală (cruzimea incredibilă pe care o autoriza modul de educație britanică cu privire la tinerii băieți livrați fără nici o protecție capriciilor unui elev mai mare care putea să îi pună să facă orice ar merita mai multă atenție; biografia celui mai mare explorator din secolul XX, sir Wilfrid Thesiger, atestă torturile îndurate de un copil de 9 ani, trimis de ambasada britanică din Addis Abbeba la o pensiune engleză, livrat unui stăpân sadic și marcat pe viață de cele îndurate), pare chiar că eliberarea sexuală va da pentru o vreme substitute apreciate. Cum tema eliberării pornografiei pune capăt delictelor sexuale și perversiunilor, ușor atribuite reprimării instinctelor și cenzurii, va fi una din cele mai dezvoltate de către promotorii industriei sexului și din cele mai eficiente pe lângă opinia publică dornică de explicații sociale – înainte ca piața să se umfle în aceste noi limite, dar asta e altă poveste.

Cine ar putea crede că reprezentările lucrate, regizate, idealizate, ale unor raporturi sexuale, difuzate pentru prima dată începând cu 1974 către populații din care o bună parte nu se confruntase vreodată cu așa ceva, nu vor fi avut un efect profund și magistral asupra raportului amoros modern? Anii 1970 cred în revoluția politică pe care o aduce eliberarea sexuală. Trebuie să mergem mai departe. Așa cum face Salman Rushdie. Așa cum văzuseră pionierii din filmul X, acei Régine Desforges, André Hardellet, Bernard Noël și alții, Jean-Jacques Pauvert, ceea ce face să explodeze convențiile și ce pune în cauză ierarhiile reale ale societății, este filmul X; poate nu este întotdeauna revoluționar, dar cu siguranță revoluționează viața oamenilor. Și creează industria dorinței, această industrie în care Celălalt realizează voința voyeurului, în care Celălalt și Lumea nu există decât pentru a trezi, însufleți, satisface dorința

voyeurului. Fantasmеle revoluționare care vor ca transgresiunea sexuală să miște societatea se multiplică: suntem în momentul în care Michel Foucault, cu alții, lansa profeții docte despre faptul că a practica fistfucking este un gest revoluționar în sine, și o manifestare a proletariatului împotriva capitalismului burghez!

... Tot el, e adevărat, spunea că imamul Khomeiny aducea eliberarea Iranului... și câți colegi de-ai săi mergeau în China să caute cărticica roșie cu gândirea lui Mao, la nevoie în Iugoslavia lui Tito, speranță supremă a eliberării! Eliberare pentru eliberare, ce să alegi? Deschiderea, difuzarea culturii "X" revoluționară, nu durează. Ele se vor derula în altă parte, dar nimeni nu vede nimic. În realitate, filmul "X", adică cel cu caracter pornografic, caracter stabilit de comisia de cenzură, este gonit într-un ghetto care îl marginalizează. Afacerea are lor în Franța începând cu 1976, atunci când o serie de asociații – inclusiv o asociație de nevăzători! – obține ca a XVIII-a cameră corecțională să ordone să fie ars filmul lui Serge Korber, "L'Essayeuse". S-a terminat cu producția "liberă" de filme X – filme care exprimau liber o viziune despre plăcere, senzualitate, viață. Producția franceză să prăbușește. Bătălia unor filme precum "Emmanuelle", "La Bête", de Borowczyk, precum "Salo", de Pasolini, și câte altele apoi, va fi să evite să cade în ghetto-ul filmelor. Stabilirea distincției dintre filmul "erotic"și cel "pornografic" va umple pagini pentru noi prea puțin interesante – unul l-a ucis pe celălalt.

Paradoxul este că filmul francez "X" este alungat, în vreme ce "cultura X" este peste tot. Suntem atât de departe de a fi atenți la aceste lucruri, de când cultura "X" a penetrat cultura dominantă, de când SM șic a inspirat campaniile celor mai mari creatori de modă, precum Christian Dior, dar și Cotton Club, Chantal Thomass și alții, de când starurile X au devenit staruri la orice

nivel și de când muzeele erotismului se deschid în toate capitalele lumii! Este permis chiar să vedem în acest statut una din cheile evoluției viitoare a cinemaului întreg, o bună parte din cinemaul comercial din anii 1990 și 2000 era bântuit de filmul "X", obsedat de reprezentarea trupului gol, de scene de dragoste realiste, pe care cea mai mare parte din "marile" filme se simt obligate să le includă, fără vreun interes manifest pentru istoria pe care o povestește.

Filmul "X" începuse undeva la margine, în sărăcie, în priceperea de a te descurca, în tovărășie și în partidele drăguțe din care cameramanul și realizatorii nu sunt niciodată cu totul excluși. Ceea ce nu durează prea mult. Se naște o piață, încep să fie cunoscuți profesioniștii, Burd Tranbaree, Brigitte Lahaie, Richard Lemierre, toți aceștia vor fi icoanele franceze ale filmului X. Se constituie societăți de producție, adeseori la inițiativa unor realizatori care găsesc în aceste filme o ocazie de a turna cu zgârcenie acordată de producțiile de mari filme publice, comerciale; așa ca fost "Film à Film", producătorul francez ale cărui filme adeseori titrate cu umor au traversat trei decenii, până la punctul de a fi căutate energic azi de amatori (spre exemplu, "Trois hommes et un cul fin", scos în urma filmului "Trois hommes et un couffin", mare succes comercial al filmului comic francez, etc.). La origine, nu există frontieră sau sunt frontiere fluide între filmul X, cinemaul "erotic", sacrificându-se adeseori genului istoric (curtezanele cu sânii goi pe peplumuri, sclaviu biciuiți la baza piramidelor sau frumoasa sclavă legată de stâlp și (la spate) cu tunica smulsă, furnizând plăcute forme ale SM de atunci, ficțiuni istorice în care regăsim un Serge Gainsbourg, între altele jucând ingenuul!, întregrând "chestii cazone" în anii 1980) ai căror realizatori precum Alain Nauroy le vor deveni

specialiști, sacrificând un exotism căruia "Emmanuelle" îi deschisese triumfal calea (1974). Jean-François Davy, Alain Nauroy, José Bénazéraf, Serge Korber între alții au avut o carieră ce a oscilat în permanență între filmul X și infernul presupus al acestuia, și filmele "comerciale" care adeseori sunt mai puțin memorabile.

Mai târziu, cineaștii experimentali vor fi cei ce se vor exprima în filme aflate la marginea filmului X, exemplul venind de la Alain Robbe-Grillet al cărui film "Le Voyeur" este un repertoriu cu greu deghizat de scene SM și care abordează inclusiv zoofilia, încă prescrisă la vremea respectivă – cel pe care autorul, în mod notoriu neputincios, le trăia poate prin intermediul soției, mare preoteasă a nopților SM de la Paris? Unii din tinerii exploratori ai cinemaului experimental, reuniți în jurul lui Giovanni Martedi sau Jules Lemaître, inițiator al letrismului și tovarăș de drum ai situaționiștilor, precum Paul Bonamy, vor croi drumuri puțin explorate turnând în regiunea nanteză ciudate istorii de umilință, de supunere și de inițiere.

Ansamblul se remarcă astăzi prin tinerețea sa, care face să poată fi iertate toate stângăciile. Deoarece filmele X din anii 1970-1980, ale lui Claudine Beccarie, ale Mariei Schneider (39 săptămâni de exclusivitate pentru "Dernier Tango à Paris" la Perpignan, în 1972!), ale lui Carole Laure, ale Brigittei Lahaie care a fost vreme de mai mulți ani tovarășa primului rege al filmului X industrial, René Château, sau ale Sylviei Bourdon, care a avut o galerie de artă la Paris, ale Sylviei Meyer, devenită celebră pentru că și-a jucat propria viață în "La bonzesse nue", cu François Jouffa, se remarcă prin naivitate, prin explorarea jubiliatorie a tuturor posibilităților fizice (motiv pentru care colecționarii caută cu aviditate filmele din primul deceniu al filmului X comercial, în

care căutarea diversității îi face pe realizatori, lăsându-se purtați de scenă, să înflorească fantezmele atunci necunoscute ale urologiei și zoofiliiei, ale raporturilor sexuale sau transsexuale, ale practicilor SM sau fetișiste, etc., aparent fără să își dea seama de ce anume reușesc să stârnească. Aceiași colecționari sunt încă și mai sensibili la amatorismul actrițelor și actorilor care nu întotdeauna doar simulează plăcerea; cutare fost agent comercial sau polițist în civil, cutare infirmieră sau secretară, ar putea povesti cum o anume scenă a devenit o adevărată scenă de amor – și face să explodeze prin imagine una din convențiile genului. Așa cum va spune cu nostalgie un realizator, Alain Nauroy, ”Era momentul în care era ceva excepțional ca actorii să nu juișeze în timpul unei scene; azi, ar fi ceva șocant dacă nu ar fi în scris în scenariu!”

Această perioadă se termină prin anii 1990. După părerea mea, ea se termină cu Bruce Seven, realizatorul ce a murit în fața camerei odată cu epoca sa – cea de dinainte de SIDA.

Bruce Seven este numele de scenă al unui american care a popularizat și banalizat filmele SM ”soft”. Fete între ele, aproape exclusiv, care fac poze, se deghizează, se leagă, se provoacă și se lovesc – atât de ușor, atât de blând, atât de bine regizate! ”Good girl, good girl!”, spune tandru cea care ține cravașa către cea care, atârnată, se dă și se încordează. Un singur bărbat între ele, care din fotoliu ordonă scenele, el poruncește, corectează, aranjează – îl citise pe Sade? Bruce Seven își iubea actrițele, mai ales pe una din ele, care îi luase locul soției lui Polanski, Sharon Tate, asasinată de Richard Manson, cu ”cel mai frumos fund din America”. Fără îndoială, Bruce Seven s-a ales cu sida, fără îndoială la vreo filmare în care se acorda prea puțină atenție atunci modului de a împărtăși plăcerea. În ultimul său film, e

împins cu scaunul rulant pe platou. Dă ordine actrițelor, ele îl ascultă. Slăbise îngrozitor. Are în mână o cravașă. Se apropie de actrița sa favorită, și ea se dă. Nu are forța să ridice cravașa, încearcă fără să reușească, camera fixează, taie. Altă scenă. Și moare o lună mai târziu.

Este sfârșitul perioadei de inventare a filmului X. Va veni altceva, ceva ce se cheamă industrie, investiție, care se cheamă obsesie. Altceva vine după eliberare, ceva ce se cheamă piață.

DUPĂ...

După? Industria. Globalizarea va multiplica puterea filmului "X" și-i va schimba natura. Eliberarea nu înseamnă revoluție, ea deschide calea pieței. Liberalizarea asigură victoria mondială a capitalismului, iar industria X este o înfloritură a acestuia. Vedem acum că în Pakistan sau în Iran frecventarea site-urilor de descărcare a filmelor "X" este cea mai asiduă; cine știe ce bombe mentale se aprind în nopțile solitare din Kabul sau Karachi ?

După? Industria filmului X este locomotiva inovației în materie de media. Este adevărat despre Minitel care a permis mesageriei fierbinți să finanțeze atâtea aventuri jurnalistice sau industriale, este adevărat mai ales despre Canal+, ai cărui abonați aproape exclusiv masculini justificau prin pasiunea lor pentru meciurile de fotbal difuzate la oră de maximă audiență accesul săptămânal și foarte râvnit la primele filme "X" disponibile pe ecranul TV!

După? Nebunia. Sute, milioane de bărbați, mult mai mulți decât femeii, găsesc în obiceiul de a viziona la nesfârșit filme X ceea ce alții găsesc în drogurile dure; sunt adesea aceleași rețele etnice care țin ambele forme de comerț. Dependența

de filmul X face orice raport uman, orice raport sexual, pur și simplu imposibil; realitatea nu va egala niciodată ficțiunea. Rețelele ce produc la kilometru și cu miile filme specializate formează armata de rezervă de la Hollywood. Ei sunt mercenari ai soft power-ului ce produce puterea americană. Și produc dependență, nebunie și moarte în serie. Statul Utah, în majoritate mormon, avea să provoace o dezbatere națională adoptând, la 18 aprilie 2016, dispoziții menite a lupta împotriva difuzării de pornografie, considerată de guvernator: ”o problemă majoră de sănătate publică”. Ca și pesticidele și perturbatorii endocrini din alimente, ca și jocurile video, rețelele sociale sau ecranele digitale atunci când devorează timpul din viață, filmele X exercită efecte profunde, durabile și devastatoare asupra consumatorilor frenetici. Cu ocazia unor diferite crime comise în stat, anchetele de poliție au pus în relief rolul motelurilor care oferă acces gratuit și permanent la patru canale ce rulează fără oprire... Cultura X este și o problemă socială, și nu doar prin efectele sale în ascensiune asupra redefinirii rolurilor sexuale atribuite bărbaților și femeilor. O lume occidentală care înscrie în registrul penal pedofilia este fără barieră, fără neîncredere, ca să nu zicem indiferentă, în fața frecventării banalizate a siteurilor « X » de către copiii din școli. În timpul pauzelor, ecranele de smartphone sunt numai bune pentru a compara performanțe fantasmate și imprimă roluri sexuale bine definite: nimic grav, pentru că e vorba doar de ecrane digitale!

Și aici, tehnica este hotărâtoare. Schimbarea începe odată cu anii 1985 și cu casetele video. Apariția formatului video, difuzarea magnetoscopului, apoi a DVD-ului și cititoarelor de DVD, vor modifica în profunzime condițiile de rentabilitate ale unei industrii care de acum înainte nu se mai bazează decât

marginal pe difuzarea în săli de cinema (mai puțin de 1% din venituri); vânzarea de K7 și de DVD, difuzarea pe canale plătite sau « pay per view », închirierea în video-club sau difuzarea în cabine din locații specializate sunt foarte departe de primele surse de venit ale unei industrii care s-a specializat, profesionalizat, și care este din ce în ce mai globalizată. A devenit media de masă. Eliberarea moravurilor aduce cu sine eliberarea reprezentărilor, ea va duce filmele "X" către o difuzare neprevăzută și va crea și o piață mondială de trupuri. În anii 1980, posibilitatea de a privi la domiciliu casete video X face să explodeze piața de magnetoscoape și face ca filmul X să scape din ghetto-ul sălilor obscure. Începând cu anii 1990, se închide o bulă, pe măsură ce ecranul de TV sau de cinema dispar în beneficiul monitorului de calculator, al PC-ului. Această bulă este cea a ecranului digital, cea a catalogului, a comenzii, și aduce sfârșitul ecartului magic dintre dorință și satisfacție.

Schimbarea ține apoi de scara industriei X. Globalizarea este și, dacă nu cumva este înainte de toate, difuzarea mondială a divertismentului sexual (despre acest subiect, a se citi Richard Poulin, "La mondialisation des industries du sexe", Imago, 2005). Comerțul cu trupuri și comerțul cu imagini ale trupurilor devine mondial. Atinge zeci, curând sute de milioane de bărbați și femei în toată lumea. Este strâns legat de spectacolul viu al miilor de tinere și tineri pe care îi filmează o cameră, executând directivele unor internauți lipiți de monitorul lor. Globalizarea trupurilor hrănește "sexodromuri" și așa numite "Disneyland ale sexului", cum sunt cele create cu sutele în Asia, în Europa de Nord, în Est. Ea dezvoltă site-uri de întâlniri, prestatori de căsătorii aranjate cu frumoasele fete din Est sau din Sud, cele ce sunt "tot ceea ce femeile din Europa nu mai sunt" – program

seducător! Sexul globalizat hrănește Internetul, așa cum a hrănit Minitel (unele evaluări situează la mai mult de 10% partea site-urilor cu caracter sexual din total, și la mai mult de 20% partea veniturilor generate de filmele X în totalul fluxurilor financiare de pe web), sexul în toate stările sale este chiar cea mai frumoasă cucerire de pe Internet; fără el, cel ce furnizează între o treime și două treimi din veniturile lor, nici unul din marile site-uri, din marile portaluri și din furnizorii de acces nu ar exista azi (a se vedea dosarul *The Economist*, iunie 2015). Și toate inovațiile de pe web o știu bine; de la streaming la realitatea virtuală, cea pe care PornHub și Dorcel Media o puneau pe piață în primăvara lui 2016, porno este primul validator al noilor tehnologii!

Schimbarea ține mai ales de profesionalizarea care face din industria X o anticameră sau o vitrină a prostituției. Oficializarea face să se decerneze premii "Hots d'Or" la Cannes, la marginea festivalului, ca americanii să inventeze "Jocurile olimpice ale sexului" în 2016 și ca saloanele de sex să se înmulțească în lume, datorită manifestației ce se ține an de an la Bourget, între Salonul de Mobilă și cel de aeronautică. Pe scurt, dezvoltarea pieței sexului pare irezistibilă, statele obțin din ea încasări fiscale apreciabile, rețelele criminale se servesc de ea pentru a cumpăra complicitatea media, toleranța oamenilor politici, finanțarea asociațiilor și a ONG-urilor ce activează în domeniul legalizării prostituției și a comerțului de carne vie, și ralierea feministelor rătăcite dar și a liderilor de opinie interesați. Și mai ține de ambiguitatea discursului public cu privire la piața de carne vie, deoarece la asta se rezumă eliberarea atât de lăudată.

În același timp, dominația producțiilor nord-americane se afirmă. În anii 1980, se pune în mișcare industria californiană a filmului X (Colmax, LAC ca Leisure Associated Communications,

Blue One, etc.). Foarte repede, ea inundă lumea. Numărul de filme produse în fiecare an se multiplică, pentru a atinge mai mult de 2000 doar în California. Sfârșitul ”cinemaului porno”, care nu mai este, curând, nimic mai mult decât supraviețuire, difuzarea prin casete în rețele specializate, prin corespondență, vizionate la domiciliu, angajează industria într-o mișcare care continuă și azi; filmul X ca reprezentare a unor acte sexuale diverse dispare, apare filmul X ca vastă galerie de specialități, în care fiecare are cu ce să-și alimenteze fantasmemele, să le reînnoiască și să le revitalizeze. Nu mai e nevoie de poveste, de intrigă, de relatare: dorința se branșează direct la ceea ce caută. Locul emblematic al consumului sexual nu mai e barul de noapte sau site-urile specializate, ci domiciliul, clubul video din anii 1990, unde zeci de cabine individuale, strânse și aliniate de-a lungul unor culoare fără sfârșit asemenea unor celule de închisoare, se închid în urma spectatorului ce caută, în sute sau mii de secvențe posibile, specialitatea care îi va satisface dorința. Sau aceste peep-show, în care o fată, uneori un bărbat, în spatele unei vitrine mate, execută instrucțiunile date de spectatori care îi privesc și se bucură de ei, în spatele vitrinei, fără a-i atinge și fără a-i vedea. Și mai mult, monitorul PC permite, prin intermediul serviciilor plătite sau gratuite, accesul la mii de secvențe sau filme X, la mii de bărbați și femei filmați de o camera live, la mii de servicii sexuale disponibile la comandă.

O politică a trupurilor apare deci cu atât mai tulburătoare cu cât se așază în opoziție față de ideile de-a gata.

Cea a trimfului individului, în primul rând. În taberele de supunere unde sunt trimise viitoarele prostituate din rețelele asiatice, africane sau europene, fetele (majoritare) sunt ”dresate” să nu mai fie decât obiectul dorinței clientului; la fel, în castinguri,

în selecțiile de hard, "actorii" sunt formatați pentru a nu mai fi decât organe reprezentate, nimic altceva, nici măcar vreun trup. Individul dispare din imaginația dorinței, imaginile cu deținuți din regimurile totalitare, cu toții identici, cu toții reduși la numărul matricol, se impun fără cale de întors. Ca în viziunea lui Malraux; "A fi adult, înseamnă a considera femeia ca o prelungire a unui sex" (*Les Conquérants, Le Livre de Poche*). Ca liceencele adolescente din ce în ce mai numeroase care își rad pubisul, care copiază pozițiile starurilor porno și desigur, își îmbogățesc fără încetare competențele sexuale și își îmbunătățesc performanțele sexuale – uneori până la a-și distruge serios corpul în numele dorinței masculine fantasmate; feminism mort de-a binelea! În coerență cu stăpânirea fecundității feminine, care așază sosirea pe lume a unui copil la un moment prescris social, sub pretextul eliberării, cu eliberarea modernă care face ca sexul să acceadă la rangul eminent al unei tehnici de bunăstare, industria X realizează obiectivul individualismului absolut: să facă din fiecare individ o pagină goală pe care dorința se poate proiecta, dorința, doar ea, dă o existență acestor indivizi goliți de tot ceea ce, origine, cultură, sex, apartenență, făcea din fiecare din ei o persoană.

Cea a dispariției acestor "perversiuni", de asemenea; în rest, ce anume merită azi un astfel de nume? Tot ce se plătește se vinde; iar regulile de principiu privind cruzimea pe ecran, privind torturile și mutilările, privind figuranții adolescenți sau copii sunt în realitate cu ușurință întoarse, așa cum o arată destul de bine actualizarea regulată a rețelelor de pedopornografie. Unele cataloage, toate site-urile de pe Internet, sunt cataloage cu "perversiuni", pe care le rezumă bine un producător: "A arăta oameni care fac dragoste nu mai interesează pe nimeni!" Într-

adevăr: căutarea stărilor extreme ale corpului nu este satisfăcută pentru multă vreme de către variațiuni limitate ale sexualității, atunci când imperiul suferinței și umilinței își întinde combinațiile fără limite în fața privirii unor amatori blazați.

Apoi cele conform cărora toți oamenii sunt aceiași: pe rețele X, originea este unul din primii factori de selecție, iar amatorii aleg scenele mai ales în funcție de originea afișată a actorilor! Albe, negrese, japoneze, suedeze, rusoaice, sârboalice, cehoalice, franțuzoaice... Este de ajuns să citim catalogul afișat de către difuzorii de scene X gratuite pe Net: X-Hamster, unul din cele mai cunoscute și mai frecventate, propune nu mai puțin de o sută de specialități și nu este cea mai mică descoperire să vedem o parte din catalog compusă din naționalități – Germania, Brazilia, Cehia, Rusia, Coreea, China, Italia, etc. – din care nu era evident că practicile sexuale prezintă o asemenea originalitate! Ei bine, da: profesioniștii nu se înșeală, aceia ce zic că recunosc în câteva minute dacă corpurile filmate sunt ale unor italience, britanice sau rusoaice – ca să nu vorbim decât de caucaziene. A dezvălui originile, a verifica ca trupurile engleze, germane, italiene, ruse, etc. să nu fie aceleași, evidența faptului că transgresiunea supraviețuiește tuturor eliberărilor, nu sunt cele mai mărunte dezvăluiri ale unei piețe care luminează corpurile, piața mondială a corpurilor, preferințele universale pentru Barbie – blonda păpușă caucaziană pe care o doresc toți bărbații, pe care toate femeile o copiază...

Cea a legii pieței, în fine. Pe domeniul filmului X piața își întinde imperiul. Noi corpuri apar neîncetat pentru a răspunde cererii. Acum mult timp eliberarea țărilor din Est a aruncat pe piață mii de tinere actrițe, adeseori foarte frumoase, și gata de orice atâta vreme cât camera se oprește asupra lor. De acum

înainte, sunt cerute actrițele de origine maghrebiniană, iar cele de alte origini, indiană, birmană, etc. își fac apariția. Siturile X oferă un catalog despre cealaltă față a globalizării; cea în care, departe de a dispărea, originile au un preț, o valoare și sunt în mod explicit cerute. Iar rețelele se activează pentru a recruta, pentru a seduce, pentru a supune, pentru a face ca granițele să fie trecute, pentru a vinde și revinde subiecte. Afacerile merg. Acesta e un fapt: corpurile sunt acolo pentru a face ca dorința să crească, pentru a satisface toate dorințele, ele sunt instrumentalizate pe piața dorinței până la punctul de a dispărea în calitatea lor de trupuri umane, dar ce importanță are – afacerile cu dorințe merg.

Toată lumea a înțeles bine asta; victoria filmului X este completă, acesta ocupă imaginarul contemporan și a devenit un model. Și exercită o anume putere : site-ul X-hamster a decis astfel să refuze orice fel de acces la filmele sale pentru internauții din Carolina de Nord, stat american acuzat că a adoptat o legislație homofobă, pentru că autorizează activitățile de comerț să refuze căsătoriile gay! Eliberarea pentru care au luptat pionierii ei e desăvârșită. Sau dimpotrivă? În realitate se instituie o regulă. Eliberarea este obligatorie. Femeia e făcută pentru a excita, satisface, împlini bărbatul. Competența sexuală este însoțită de performanța sexuală, adică de stările extreme ale corpului care înlocuiesc dragostea cu siderația în fața acelui tot mai mult. Câștigătorii din lupta împotriva pudoarei occidentale, împotriva ipocriziei burgheze și a convențiilor tradiționale nu au triumfat decât pentru a instaura o nouă ordine. Cu toții vom fi înțeles, în această nouă ordine, corpul este cel mai bun capital, de la spirit la organe, la gene și sex, totul e de vânzare, și trebuie să fii nebun să nu obții cel mai bun preț!

LA CAPĂTUL DORINȚEI

Internetul a revoluționat industria filmului X. Aceasta a ieșit din ghetto-ul circuitelor pentru a intra la noi în casă. Și, mai ales, fiecare din noi avem acces nelimitat la tot, adică la tot ceea ce un el sau o ea vor, exact, precis, fără ca ceva să fie lăsat la voia întâmplării, fără preliminarii și fără prefăcătorii. Fetișism, obsesii sau pur și simplu preferințe, toate pot alimenta în valuri imagini deversate de o producție în explozie, datorată camerelor web care fac din fiecare, din nou, un exhibiționist în plină putere. Intimitatea dobândită în bula monitorului PC accentuează tendințe emergente. Se dezvăluie adevăruri, din nou, și nu e vorba de adevărul trupurilor goale, al relațiilor sexuale, ci de adevărul dorințelor, de ce anume cer bărbații (pentru că bărbații reprezintă mai mult de 80% din consumatorii de hard). Totul este posibil pe aceste site-uri care oferă acces liber la sute, mii de secvențe hard; totul, și mai ales un același lucru.

E simplu ce se întâmplă: o piață a stărilor corporurilor înlocuiește plăcerea. Imaginile cu orificii la care se rezumă din ce în ce mai mult unele filme "gang bang" spre exemplu, dezvăluie un punct de final în care trupul dispare, în care individul a dispărut de mult timp, în care vechiul vis de a vedea mai de aproape se deznoadă într-un nimic sau în ceva virtual. Un catalog ia locul aventurii. La sfârșit, nu mai e nimic de văzut. Ecranul negru al decepției. Nu mai e vorba de dorința de un el sau de o ea, dorința de un trup, dorința sexuală: este dorința de dorință. Nu contează ce, cine, când, cum, dorința însăși devine propriul ei obiect de dorință.

Suntem la capătul acestei dezvăluiri care ne promitea adevărul, adevărul gol-goluț, și care se termină cu acest dialog despre cardul de credit și despre monitor. Trupul, simțurile,

nu-și mai au locul. În această privință, istoria filmului X este mai întâi revelatoare pentru o istorie a trupurilor și a căutării plăcerii pe care o captează tehnica, pe care dorința o antrenează pe căile imaginarului, ale virtualului, ale privațiunii senzoriale. Istoria unei eliberări, cea a unei revoluții și a unei afirmări a trupului ca dorință, ca plăcere și ca plastică, au dat filmului X un loc cu totul special, la drept vorbind neașteptat, rău perceput și analizat în societățile occidentale; locul protagoniștilor hard în media și librării, chiar și în politică, este semnificativ: exemplul Brigitte Lahaie, devenită în 2004 secretar general al mișcării politice inițiate de Jean-Luc Romero, după ce va fi fost tovarășa producătorului René Château, merită să fie citată; la fel ca în cazul vedetei hardului italian, devenită deputată și deținând un mandat în parlament, acest exemplu ilustrează banalizarea culturii X, intrarea ei în lumea modei, a artei, a politicii. Sylvia Bourdon, egerie a filmului X de la Paris, galeristă, mecena descoperitoare de artiști contemporani, reprezintă și impregnarea în creștere a artei, a șicului și a « in » de către filmul X. Acel "new body" al homosexualilor, apoi al heterosexualilor, este un produs al filmului X. Nu voia oare campania politică angajată de "Baroneasă" în 2007 ca transsexualii să fie recunoscuți de partidele politice, marea noutate din lumea mondenă pariziană? Viața pariziană va deveni ecoul batjocoritor al acestei campanii, căreia principalele partide vor uita să îi răspundă deschis...

TRUPUL INVENTAT DIN FILMUL X

Trupurile de pe DVD, de pe serverele specializate ale producțiilor X pe Internet, din "saloanele" virtuale din 2016 nu mai sunt trupurile de bărbați și femei din 1975.

Atitudinile, performanțele lor s-au schimbat, desigur; dar mai ales s-au schimbat culoarea pielii, mușchii, sexele, nimic nu mai e la fel. New body e aici. Trupul este fabricat, modelat, plătit. Naivitate, amatorism, spontaneitate, pe de o parte; profesionalism, specializare, industrializare, pe de altă parte. Această transformare este cu atât mai importantă cu cât toate au ieșit din clandestinitate și au devenit icon-uri contemporane și modele pentru adolescenții ce descoperă prin ele lumea plăcerii și dorinței.

Istoria filmului X este și istoria a ceea ce poate fi arătat, a ceea ce stârnește dorința, dar și a ceea ce nu se arată. La fel cum este și istoria felului în care se arată ce se arată – unghiuri de atac, prim-plan, gros-plan, culori, etc. – precum și a ceea ce se arată – practici, posturi, accesorii – toate s-au schimbat. Reprezentărilor naive, repetitive, dar care își erau suficiente, în care apăreau cupluri sau grupuri în activități sexuale explicite, le-au succedat game extinse de reprezentări de stări extreme ale corpului, în care sexul nu este uneori decât accesoriu, și care țin mai degrabă de domeniul exhibiției, al performanței sau al jocurilor de circ decât de erotism sau pornografie. Marea descoperire implicită din acești ultimi ani este că încărcătura emoțională se poate îndepărta, chiar poate fi eliminată, din reprezentarea sexuală; e vorba exact de ceea ce ne învață piața în explozie a filmelor cu caracter SM sau de dominație, scene de dilatare sau de performanță fizică care nu au cu sexul decât o relație la distanță, chiar inexistentă.

În această privință, evoluția ne dă amețeli. Deoarece în 2016, ceea ce merge și se filmează în permanență în sălile specializate, ceea ce are cotă bună pe piață este filmul ce arată astfel de stări extreme ale corpului, mai mult decât înflăcărări sexuale, mai

mult decât orice ce ar avea vreo legătură cu dorința sexuală, așa că să nu mai vorbim de dorință sexuală, de povești de dragoste, nu sunt uneori decât imagini din care orice conținut sexual e absent. Loviturile, sângele, țipetele, înlocuiesc sexul. Revărsarea de filme cu pedepse fizice, chiar torturi, aplicate fără deosebire unor bărbați sau femei, pe care a provocat-o deschiderea capitalismului extrem către estul Europei (mai cu seamă în Ungaria) este mai puțin o cauză decât o expresie a acestui fapt; dar expresia a ce?

Fără îndoială expresia aceluși adevăr întrevăzut de Yeats dar și de Baudelaire sau Céline: pentru organismele epuizate de repetarea dorințelor, mai sunt multe de descoperit și înspre suferință mai degrabă decât în plăcere, așa cum viața este mult mai mult umplută prin nefericire decât prin fericire, așa încât să ajungă să explodeze dincolo de orice limite. Fără îndoială, este și expresia generalizată a faptului că dorința e în pană, din cauza supraexpunerii și a suprasolicitării dorinței sexuale în publicitate, reviste, în imagini pe Net și în media, fapt agravat de relațiile sexuale tot mai facile și de dispariția oricărei limite în materie; clinicile californiene care autorizează practicile sexuale comerciale pentru bolnavii lor, organizând ședințe de strip-tease și masaje controlate pentru bolnavi de cancer în fază terminală, pentru bolnavi semi-paralizați sau cardiaci, fac din acest subiect unul amețitor! Succesul unei colecții precum "Premier" de la Mood Picture, societate de producție cehă specializată în filmele cu flagelări până la sânge, care se bazează pe acordul voluntar al unor tinere ce vor să meargă, contra unei sume de bani, cât mai departe posibil pe terenul suferinței, este exemplar pentru ceea ce este excitația căutată în zonele ei extreme, în spectacolul suferinței aplicate și îndurate cu titlu de performanță, exemplară

și pentru o pană de dorință care ne face să căutăm mai departe, tot mai departe, sursele emoției – până unde? Cu un mesaj teribil de ambiguu: în secolul XXI, tinere femei libere în privința corpului lor sunt capabile să se expună celor mai rele suferințe pentru un cec? Trebuie oare să credem că orice are un preț, inclusiv suferința, tortura sau mutilarea? Că libertatea individuală înseamnă dreptul se a te distruge, contra cost?

FRISONUL SACRULUI

Privirea voyeurului s-a inversat. Îl găsea pe celălalt, pe ceilalți, și fiecare generic anunța o surpriză, speranța necunoscutului, a revelației, a unui spațiu deschis. Spațiul dorinței era infinit, acum s-a închis într-o închisoare de reprezentății la comandă. Consumatorul de scene alese pe catalogul Internet nu așteaptă nici o surpriză, nici o revelație, ci din contră: se așteaptă să vadă exact ceea ce vrea să vadă. Nu se întâmplă niciodată nimic, nu se mai poate întâmpla nimic într-un film X, nimic care să nu figureze în programul preferințelor indexate. Mai mult de trei sute de specialități la dispoziție pe anumite site-uri specializate! Dumnezeu dorințelor domnește asupra unei lumi în care nici un bărbat, nici o femeie, nu-și au locul ca atare. Locul de piață al dorinței este loc lipsit de orice carne, de orice singularitate, de orice senzație. Aici realul e conjurat. Virtualul este singurul și cel din urmă paradis al său.

Aici ne aflăm cu eliberarea. Obiectele dorinței noastre sunt stabilite, nu mai e vorba să ieșim din acest catalog, iar câmpul dorinței amoroase este cu intenție restrâns. La sfârșit, nu se mai pune problema de a elibera sexul, ci de a ne elibera de sex. Iar despărțirea e consumată: dependența de X pe Internet,

consumul liber, universal și permanent de imagini, de secvențe, de scene X, construiește un model de dorință și de satisfacere care îndepărtează de relația sexuală și de raportul uman mai mult decât ar fi putut să o facă raporturile tarificate din prostituția de odinioară sau raporturile dominate sau constrânse pe care societățile tradiționale le tolerau pe vremea când nu le organizau.

Ce mai rămâne din corp în variațiile infinite pe care le multiplică serverele gratuite de pe Net, și care adună o mie și una de imagini cu stări extreme ale corpului? Ce rămâne din corp și din situațiile numite "relații sexuale" pe aceste site-uri de descărcare care fac un catalog, ordonează și clasează dorințele – și veți vedea exact ceea ce ați plătit! Orice eliberare visează să părăsească pământul, să se desprindă de natură, să răstoarne stâlpi, ziduri, orice îngrădire. Iată, negreșit, ceea ce explică strania consecință a atâtor eliberări celebrate rând pe rând: extinderea domeniului regulii, pieirea pasiunii, interzicerea oricărei abateri. Am părăsit pământul, aspirăm să ne părăsim și trupurile, suntem jenați de ceea ce rămâne din pasiune, din dorință, din poftă. Nu vrem să ne întrebăm: nu se exprimă oare ura față de carne, nu suntem oare pe această cale periculoasă în care ne place imaginea unei femei, a unui bărbat, mai mult decât corpul de femeie, corpul de bărbat, care se refuză și care se dau?

CINE NE VA ELIBERA DE ELIBERĂRILE NOASTRE?

Cu ajutorul, se pare, al întâlnirilor din saunele Californiei și al unor experiențe multiplicat, Michel Foucault a înțeles că eliberarea sexuală nu conducea în fapt decât la eliberarea de sex – și la sfârșitul relațiilor sexuale. Plăcerea nu are nimic de-a face

cu sexul – în fine, atât de puțin. Eliberarea de sex – căruia îi ia locul, într-un mod atât de definitiv și chiar atât de superlativ, jocul plăcerii și al durerii, iată scopul.

Michel Foucault găsea aici certitudinea tulbure pe care alții înaintea lui o exploraseră. Marchizul de Sade, desigur; există mult mai multe lucruri de simțit și de spus în durere, față de plăcere! Una, atât de insondabilă, imensă, înecată; cealaltă, atât de derizorie în fond, atât de subțire! Pe un alt registru, mai larg, romancierul solitudinii absolute, Céline, a afirmat și el că nu există alt destin pentru un om decât de a fi trăit cea mai mare nefericire posibilă înainte de a muri. Și cum să nu îi avem în minte pe toți războinicii, pe toți călăii și criminalii, despoți și satrapi, unanimi în a găsi în teamă, în durere și în moarte expresii definitive ale lor înșiși, pe care niciodată nici fericirea și nici plăcerea nu ar fi putut să li le dea, despre care nici fericirea și nici plăcerea nu ar putea nici măcar să le dea vreo idee!

Nici represiune, nici eliberare, sfârșitul prohibiției nudității și imaginea digitală au terminat cu ideea că fiecare om este mai întâi ceea ce ascunde, și că, pentru a-l parafraza pe Gide, dorința sexuală înseamnă la urma urmei gânduri, sentimente, opinii, opere și acțiuni. Acesta este marele salt realizat odată cu filmele de amatori, odată cu circulația exponențială a materialelor video cu sex pe Net: și atunci? Nu mai există nici un secret, nici un mister, și se risipește puțin câte puțin ideea că sexul conține adevărul fiecărei ființe umane și că mărturisirea sexuală – cu cine, cum, de câte ori, în ce poziție, etc. – va dezvălui în fine secretul individului. În locul mărturisirii, care reprezintă fondul literaturii pornografice așa cum constituie savoarea filmelor zise ”erotice” – a arăta ceea ce nu se poate arăta – filmele clasate « X » au dus la nașterea unei industrii și au contribuit la extinderea domeniului

pieței la relațiile amoroase. Ele au realizat o separație majoră: sexul devine o funcție a corpului asemănătoare cu celelalte. Arătându-se tot, tot, tot, se dezvăluie ceea ce presimțiseră inițiații: că nu e mare lucru de văzut, că secretul, pudoarea, interdicția, ele sunt cele ce făceau magia pe care trupurile nu o fac. Tinerele fete din 2016 le provoacă disperare mamelor lor feministe comparându-și competențele sexuale și notând pe rețelele sociale cunoștințele pe care le mobilizează cu generozitate în favoarea partenerului lor masculin... Această separație aduce și altele, le numără, le desăvârșește. Relația sexuală dispare, iar monitorul digital o înlocuiește într-un mod avantajos. La sfârșit, piața reprezentărilor tuturor stărilor corpului deschide o nouă separare. Sunt cei și cele a căror satisfacere nu mai are nimic de-a face cu orice altceva ce ar fi un altul, diferit, real – satisfăcuții din virtual, cei pentru care imaginea cu sexe de femei, de bărbați, înlocuiește tot ceea ce așteaptă ei de la o femeie sau de la un bărbat. Sfârșit al dorinței, redus la nevoia pe care o stinge consumul. Mizerie sexuală, de asemenea, de o violență echivalentă celei a reprezentărilor gratificării sexuale, a trupurilor care se bucură mai întâi să fie ce sunt, și pentru care totul este posibil. Și ceilalți. Această separare este cea a noii bogății. În afara pieței: cea a accesului la ceea ce nu are preț. Sau a noii sărăcii. Cei pentru care digitalul înlocuiește lumea. Și cărora le trezește dorința.

Nu știi dacă femeile, dacă bărbații sunt magici. Am crezut mult timp că fiecare, el sau ea, purta cu sine o lume. Un trup, niște cuvinte, povești, culori, vise, și fiecare dintre ele merita atenție, grijă, dorință. Astăzi sunt mai puțin sigur de asta. În afară de câteva singularități fizice foarte repede epuizate, cuvintele, ideile, posturile și senzațiile sunt aceleași. Cel puțin la occidentali, bărbați și femei, de toate vârstele și de toate

condițiile, diferența devine excepția (în "Mademoiselle", Stock, 2016, Eugénie Bastié descrie bine ambiguitatea feminismului cu privire la subiectul diferenței). Cei și cele ce poartă o pasiune, ce au o aventură, o credință, și care au în ei, în ele, această diferență ca pe o flacără sunt pentru mine guri ale adevărului, niciodată același și întotdeauna altul. Am avut nopți în care se vorbea, se spunea, fără ca vreodată să se epuizeze discuția, despre uimire, convingere, reînceput. Era mereu ceva nou și era mereu o uimire și mereu o descoperire a Celuilalt.

Industria divertismentului sexual i-a adus sfârșitul acestui Altul. În taberele de dresaj pentru tinerele fete ce au inundat piețele de sex din Vestul european, în Albania, în Croația, în Bosnia, de exemplu la NovyTakt, precum și în taberele de dresaj a micuțelor din Thailanda, Laos, Birmania, care vor fi trimise la Phuket, în Taiwan sau Vietnam, prima exigență este de a le distruge orice personalitate, orice singularitate; fetele sunt ceea ce vrea clientul să fie. Iar dorința atotputernică a clientului nu este alimentată de la vreun model, el nu are nevoie de un terț pentru a copia, pentru a imita, pentru a se alătura, îi este de ajuns să știe că totul este permis, că totul este posibil, că celălalt nu există, că celălalt nu este decât forma pe care o va lua dorința sa proprie, că banii îl fac stăpân asupra a orice, că imaginea îi deschide o putere fără sfârșit, și că, la final, lumea care e altceva decât propria lui dorință este moartă. Precum un Dumnezeu, el distruge orice posibilitate a unei existențe care ar scăpa voinței sale. Precum un Dumnezeu, el domnește prin moarte, prin teama pe care ea o inspiră, prin sacrul pe care ea îl sugerează, fiu al ororii în fața cadavrului și al acelui ceva care nu are nume în nici o limbă. Și, precum Dumnezeu, el rămâne singur în fața monitorului care îi ține loc de lume. Având ca ultim extaz și ca singur mijloc de a fi

eroul definitiv al propriului minut de telerealitate difuzarea în timp real și pe rețele a propriei sale morți.

IV – PRODUCȚIA DE DORINȚĂ

În clipa bătrâneții, a sfârșitului, ce mai rămâne din viață, dacă nu trupurile, de bărbați și femei, pe care le-am avut? Și, mai mult, cei, cele pe care nu am știut să le iubim? Acolo unde mai zvâcnește încă dorința, dincolo de regret, de remușcări, dincolo de faptul de a nu fi reușit să fim noi înșine?

Marea insulă Madagascar se distinge printre altele prin absența aproape completă a obiectelor, monumentelor, materialelor care să spună, să stea mărturie și să îi transmită cultura. Cultura malgașă, la fel ca cea a multor altor popoare din Africa sau Asia, este o cultură a trupurilor, a plăcerii trupurilor, a energiei vitale, o cultură care disprețuiește să se exprime prin obiecte sau opere, dar care este îndeajuns de puternică pentru a fi dizolvat Islamul – ”ele poartă vălul, dar se sărută ca toate celelalte”, spunea șoferul meu, Lala, care știa. Într-adevăr. Cultura trupurilor, care este celălalt nume pentru cultul energiei sexuale, a dizolvat culturile coloniale și a pus punct conformității, egalității sexelor și individului absolut, așa cum a pus punct tuturor dogmelor și tuturor ideologiilor – eroul nefericit al independenței congoleze, Patrice Lumumba, abia ajuns la Washington, cerea albe blonde cu sânnii mari, preoții albi era recunoscuți ca trimiși ai lui Dumnezeu atunci când satul număra locașurile în care erau primiți de femei, și am cunoscut pastori protestanți care săreau direct din avion în vreo casă cu femei – la poalele hotelului Colbert sau La Varangue, locul cel mai vânat în Tananarive... Acest cuvânt de cultură, fie ea și a trupurilor, care obiectivează și singularizează, are oare vreun sens, într-o insulă care nu cunoaște decât cultul energiilor și al vieții (a se citi Jorgen Ruud, ”Taboo – a study of malagasy customs and beliefs”, Oslo University Press, 1960)?

Are oare, de altfel, vreun sens în toată Africa, acolo unde rarele mărturii materiale, măști Fang, statuar sacru, rare monumente, morminte sau palate, sunt atât de departe de a da seamă de magia ce locuia deopotrivă arbori, fiare și oameni? Cultul vieții, cultul sacrului pe care natura îl impune ca și viața însăși, cultul forțelor invizibile care țin firele existenței umane, pot oare să se reducă la cuvântul de cultură, cu al său Nord, cu artificii său, cu poleiala sa?

Printre rarele expresii așa-numite "culturale" ale populațiilor malgașe, pe care coloniștii le-au denumit astfel, acei aloalo au făcut obiectul mării curiozități europene. Noi le spunem "culturale" din lipsă de respect și de considerație, în condițiile în care sunt obiecte funerare, obiecte de pietate ce însoțesc defunctul în șederea sa de cealaltă parte a vieții. În regiunea pe care o locuiesc Antandroy, în sud, stâlpii de lemn sculptat, de 1,5 până la 2 m înălțime, sunt plantați pe mormântul celui decedat, după ce trupul e băgat în pământ, învelit în lemna alb. Pe mormântul înțesat cu coarne de bivol din turmele defunctului cap de familie, sacrificați la moartea sa, ei reprezintă, într-o manieră plină de imagini, puternică și naivă, visele și pasiunile pe care le purta cu sine defunctul, pe care nu le-a putut realiza în viața sa pe pământ, pe care le va realiza în viața sa din lumea strămoșilor și a spiritelor.

Puțini aloalo rămân pe locul lor, mai mult cele moderne, rod al unui artizanat local imaginativ și rezistent. Colecționarii jefuitori de morminte au trecut deja pe acolo, gonacii lor i-au ghidat către cele mai frumoase morminte, care sunt și cele mai vechi. De acum înainte, în afară de Bruxelles sau de Hamburg, în galerii private, pentru a avea șansa de a vedea aloalo în cadrul lor original trebuie să te îndepărtezi de piste, să urci de

la malul mării înspre semi-deșertul în care Antandroy continuă să trăiască între bivoliile lor etici, pe plantațiile lor lăsate la voia întâmplării, în casele semi-îngropate, cu sagaia tot timpul în mână. Misiunile, mai mult decât colecționarii, și-au jucat rolul, și mai ales evangheliștii și sectele bogate în dolari din America, plini de indiferență și ură față de moravurile și tradițiilor diferite de ale lor, și care plăteau pentru a se da foc, pentru a se jefui și a se distruge tot ce scapă unui puritanism pe care îl exportă cu tone de Biblii și munți de prejudecăți.

Pentru că aloalo ilustrează toate dorințele, toate pasiunile neostoite ale defunctului, și mai înainte de toate dorințele sexuale, pasiunea amoroasă. Reprezentările dragostei sunt peste tot, organele sexuale sunt hipertrofiate, varietățile de combinații infinite, în doi, în trei, în mai mulți, iar unele cimitire, înțesate cu reprezentări deopotrivă puternice, groțesti și chiar monstruoase, seamănă cu coșmarurile amanților sau cu paradisul baroc al vreunui Jérôme Bosch malgaș. Câte ruguri pentru aloalo vor fi fost înălțate, câți misionari au ordonat unor familii subjugate de autoritatea afixată a albilor frustrați și obsedați să distrugă simbolurile răului, acești aloalo reprezentând pentru ei concupiscenta, promiscuitatea sexuală, încălcările fără limite ale primitivilor (este interesant să notăm că cele mai frumoase colecții de aloalo se află acum în Belgia, în Germania sau Norvegia; a vorbit cineva de ipocrizie protestantă?).

O știm astăzi, e exact invers. La fel ca dansurile multor triburi din Africa, aceste ceremonii rituale, în mod violent provocatoare și în mod deschis sexuale, atât de rău interpretate de coloniștii albi care le numeau ”bamboulas”, prea mulțumiți să desconsidere culturile africane, sunt aici pentru a trezi dorința sexuală, garant al perenității grupului la indigenii blazați, bolnavi sau obosiți, în

același fel aloalo evocă dorințele și pasiunile pe care defunctul le va realiza poate pe cealaltă lume... exact pentru că nu le-a realizat în lumea aceasta. Și desigur, duritatea de neimaginat a condițiilor de viață ale Antandroy nu are nimic care să suscite langorile erotice atât de des și atât de eronat asociate Tropicelor! Drenaj sau sublimare, funcția operatorie a aloalo rămâne de precizat. Dar pentru că viața aici nu le-a rezervat aceste satisfacții fizice de neconceput, le rămâne defuncților Antandroy să le găsească dincolo de mormânt – mai rămâne de văzut dacă chiar visează la ele, dacă viața aici jos le va fi fost mai ușor de suportat atunci când se gândeau că ceva mai târziu, după moarte, paradisul dragostei fizice li se va fi oferit. Dorințele se potolesc aici, jos, și sunt mai ușor stăpânite gândindu-te că o altă viață îți va oferi un câmp infinit de delicii... Trebuie de altfel să observăm că figurile violente ale dragostei fizice sunt în general apropiate de imaginea unor avioane, unor vapoare, menite să-l ducă pe defunct către lumea de dincolo, lumea albilor, unde fără îndoială visele se vor împlini... Noi știm, pentru cea mai mare parte din populațiile locale, din Africa până în Noua Caledonie, albi sunt obsedați de corp, de sex, și tot albi sunt cei ce au toate viciile – și mai întâi de toate, imaginația.

Toate civilizațiile, toate culturile s-au confruntat cu violența dorinței amoroase și a pasiunii sexuale. Toate au încercat să vină cu un răspuns colectiv care să liniștească societatea. Toate le-au considerat sub semnul ambivalenței, forță a vieții și forță de distrugere, putere divină și blestem infernal. O societate care ar reuși să eradicheze pasiunea sexuală s-ar condamna în scurt termen, nemaiputându-se reproduce; o societate abandonată pasiunii sexuale a membrilor săi se va livra legii celui mai puternic, războiului tuturor împotriva tuturor, și va fi condamnată la

dezordine, ură și crimă. În aprilie 2016, încă, hindușii de la templul Omkareshwar, pe Narmada, își întorc privirea sau își acoperă chipul în fața străinilor, dar adoră lingamul lui Shiva strălucind de unt topit... Iar cei devotați nebunește hinduismului se aruncau sub roțile carului lui Kali, zeiță a morții și a extazului, pentru a i se alătura în paradisurile fizice... Carurile așteaptă încă, în curtea Templului, atelajul de elefanți sacri care îi va trage prin oraș, într-un extaz exploziv. Societățile calificate drept primitive care asociau în ceremoniile lor inițierea adolescenților, suferințele aplicate și accesul la plăcere nu au nimic foarte diferit de înalta societate britanică, ale cărei cluburi pentru gentlemen au oferit multă vreme plăcerile rafinate de tip birching, flogging sau spanking unor amatori nostalgici din anii timpurii în care pedepsele corporale, adeseori aplicate în public, le orientaseră sexualitatea pe cărări stranii, între infern și paradis... Focul în care se aruncau ele pentru a pieri deasupra rămășițelor soțului reprezenta pentru tinerele văduve hinduse promise către sati moartea ritualică pe rug, energia sexuală a soțului, căzută din cer... Parafrazându-l pe Maurice Blanchot (în "L'érotisme", opus citat), pentru care "erotismul este aprobarea vieții chiar până în moarte", pasiunea sexuală zguduie tot ce credeam că știm despre plăcere, durere, rău și bine, până la punctul de a fi cea mai profundă și constantă amenințare împotriva ordinii sociale și politice. Shakespeare arată magnific acest lucru în poemul adresat dragostei umane care este : "Antoniou și Cleopatra"; dragostea antrenează întotdeauna puterea atunci când puterea nu se impune în fața dragostei. Și ce este pasiunea lui Antoniu pentru Cleopatra dacă nu o insultă adusă ordinii lucrurilor – mai bine să te culci cu Cleopatra decât să câștigi Imperiul Romei? Antoniu le va pierde pe amândouă. Va fi avut dragostea.

Toate civilizațiile au vrut să dispună de ele. Nici o civilizație nu a întreprins, ca a noastră, această producție de dorință. Niciuna nu a suprainvestit într-atât în dorință ca principiu al funcționării sale, chiar al supraviețuirii sale. Dorința, iată un capital care aduce mare profit! Și nici o civilizație nu a făcut din ea un instrument de putere, mai mult, nu a fondat puterea politică pe producția de dorință. Este individ cel ce dorește. Societatea modernă este societatea subiectului ce dorește. Eliberarea a făcut din corpul ce dorește la nesfârșit însăși rațiunea lumii. Iar pacificarea societăților umane depinde de acum înainte de intensificarea permanentă a dorinței care îl stăpânește.

Puterea dorinței, forța pasiunii sexuale, energia dragostei bântuiau societățile umane. Noi am deturnat împotriva societății chiar moravurile, tradițiile, toate limitele pe care pretindea să le impună energiei sexuale. Împotriva statului, împotriva națiunii și împotriva acestor limite pe care libertatea politică le fixează pentru experiența individuală. Am făcut din ea forța liberalismului, care a dus la bun sfârșit revoluția individului. Individul dorinței fără sfârșit.

De ce să nu construim o societate fondată pe urmărirea dorinței nelimitate de lucruri care se vând? Pe urmărirea dorinței nelimitate de bani care promet satisfacția, toate satisfacțiile? Suntem primii care fac asta. Putem chiar să credem că am reușit să instituim această guvernare a dorinței din care nici un prinț, nici un împărat înainte de noi nu s-ar fi gândit să facă instrumentul puterii sale. Măcar în asta vom fi fost deschizători de drumuri. Egalitatea dintre bărbați și femei, intruziunea contractului și a voințelor explicite în raportul amoros, banalizarea relației sexuale și reducerea sexului la o mecanică a organelor prin care producțiile X își ating obiectivul, creșterea tranzacțiilor sexuale

à la carte, cu meniu detaliat inclus (și café gourmand), contribuie nu doar la a plasa raportul amoros sub egida rațiunii seci, instrumentale și contabile, ci și la a-l așeza în vitrina satisfacțiilor conforme, cu preț la vedere și comision inclus. Firma Dorcel Store, clădită de un producător de filme X din anii 1980 și de urmașii săi, a botezat sârbătoarea Sfântului Valentin în Sfântul Coquin, și propune gadgeturi care asigură ”plăcerea garantată în 3 minute”, plăcere solitară, desigur. Și iată cum nu mai avem decât o singură adevărată pasiune, radicală, absolută, care ne absoarbe cu totul: pasiunea pentru interesul nostru, în care, în anumite condiții, în cadre ce trebuiesc definite, cu angajamente ce sunt de precizat, cu clauze de negociat, dragostea își poate găsi locul – un loc.

MAȘINI DORITOARE

Dorința este cel mai frumos produs al firmelor și al pieții. Deoarece ea realizează ordinea nouă a societății individului. Și reușește acest tur magic: să facă din economie și concurență fundamentul puterii. Instituind guvernarea dorinței.

Cine a vorbit de reprimare? Dorința a devenit garantul societăților cărora le asigură principiul de ordine. Freud a îmbătrânit. Nu mai e vorba de a reprima sau de a sublima, e vorba de a trezi, de a excita, de a elibera dorința! Vedeți rezultatul: o societate ce funcționează singură, politici care se derulează fără politică, alegeri care sunt jucate fără dezbateri și fără program! Un ideal al schimbării, pentru tot, pentru toți, pentru toți și pentru nimic, care mătură toate rezistențele, sapă toate construcțiile istoriei și ale timpului și suprimă orice reținere a dorințelor umane! Tehnici care promit că lumea

este la dispoziție, și buna conștiință în plus! Magia dorinței ce iluminează fiecare lucru pune societatea pe pilot automat. A face economie de putere, de autoritate, de constrângere, nu ar fi fost niciodată posibil, și nici atât de seducător; gândiți-vă, o societate care funcționează singură! Indivizi care nu-și mai pun întrebări în ce privește funcționarea colectivă! Ce economie de timp, de putere și de energie! Ce eliberare a dorinței ! Nimic nu e prea mult să ajungi aici. Dorința este o valoare care merge bine pe noua piață a capitalului individual; dorința este un capital, chiar singurul. Societatea creșterii va ține tot atât cât va exista dorința; dacă nu... Capitalismul eliberat de realitate de către finanțele de piață nu are un aliat mai bun decât dorința fără sfârșit, și nu are un sclav mai docil decât omul ce dorește la nesfârșit. Eliberarea va fi servit pentru aceasta: a pune dorința umană în slujba ordinii societății individului. A multiplica dorința, iată ce se străduiesc să facă societățile noastre, cu un entuziasm care într-adevăr schimbă lumea, viețile, și bulversează două sau trei lucruri pe care credeam că le știm despre economie, societate și putere.

Era vorba de a reduce, de a limita, de a transfera. A sublima, se spunea. Și a reprima, dintr-o singură mișcare. Marcuse și-a construit teoria despre societatea capitalistă privind reprimarea dorințelor, mijloc de înrolare prin muncă și de creștere a profiturilor, obiect al unei energii represive descătuseate. "Faceți dragoste, nu război!" Am asistat vreme de un an la cursurile pe care le ținea Marcuse la Vincennes, într-un amfiteatru supraîncălzit. Trebuia să ajungi cu mult înainte pentru a găsi un loc, zeci, sute de studenți se așezau pe trepte scârilor, se înghesuiau pe culoare pentru a-l asculta pe maestrul eliberării, al tuturor eliberărilor! Vorbă puternică, ieșită din Freud și Marx, cu acest surplus de convingere tipic americană – și nopțile ce

urmau erau prilej de discuții, și iar discuții, și iar discuții, ca și cum ecoul cuvintelor maestrului nu se epuizează ... Cine își mai amintește azi de Marcuse? Eliberarea, suntem în sfârșit eliberați! Demonstrăm contrariul. Eliberarea sexuală a mers mână în mână cu liberalismul financiar; fără scrupule, fără remușcări, să profităm atâta cât avem timp, Goldman Sachs nu are nimic de spus! Eliberarea a restabilit cămătarul în prerogativele sale. Banca, finanțele, treceau drept modele ale ordinii burgheze, nu era decât un dispreț trecător; societatea liberalismului financiar consacră o energie egală în celălalt sens, pentru a trezi, a stimula, a prelungi dorința. În serile la modă din băncile de investiții și organizate de acei guru ai telerealității, pudra albă circulă în valuri; este carburantul dorinței. Viagra este simbolul unei societăți pentru care dorința este cel mai frumos activ, și nici vârsta, nici sănătatea, nici sațietatea nu trebuie să schimbe nimic.

Primul produs al industriei, al serviciilor, al comerțului, în societatea liberală contemporană nu este ceva care se consumă, se vinde sau se cumpără, iar mașinile nu înseamnă nimic. Ci dorința. Finanțele se străduiesc în acest sens într-un duo infernal cu media, mai puțin pentru a săpa toate puterile decât pentru a anihila orice limită a dorinței – orice liberal-socialism se ține în aceste suplimente săptămânale și glamour la ziare precum *Le Monde*, care analizează, comentează și laudă noul ceas elvețian pus pe piață pentru 55 000 euro (pardon, nu mai e vorba de un ceas, ci de un ceas universal)! Economia clasică produce dorința, care reușește să fasoneze individul formatat, normat, calibrat la preceptele econometriei. Ceea ce produce întreprinderea privată nu e altceva decât dorința. Ceea ce excită politicile publice, este dorința. Ceea ce invocă politicile, ceea ce conjură elementele de limbaj fabricate de consilierii lor este tot dorința. Biete

administrației, care continuă să se zbată să asigure servicii pentru cei ce sunt clienții lor! Bieți retardați, care continuă să folosească cuvinte precum cetățean, popor, națiune! Individul model, tipul ideal, este omul ce dorește la nesfârșit. Cel ce e gata să plătească, cât mai mult posibil, și nu doar bani, cel care este gata chiar să stea la coadă în ploaie, pe timp de noapte, ore întregi, chiar noaptea întregă, mai mult mort decât viu, dar mulțumit, pentru a fi cel dintâi ce cumpără obiectul dorinței sale – ultimul model de iPhone sau vreo nouă consolă de jocuri, orice.

Individul de drept ar fi invenția politică modernă (despre opoziția dintre liberalismul politic și liberalismul individului, a se vedea Benjamin Constant, "De la liberté des anciens comparée à celle des modernes", Mille et Une Nuits, 2015) ? Individul ce dorește la nesfârșit își stabilește domnia. Individul de dat dorinței sale este stâlpu unei ființări împreună care exclude pe drept cuvânt orice discriminare, orice ierarhie, orice judecată asupra naturii acestei dorințe; ei nu ar putea decât să-și slăbească principiul de concurență universală pentru satisfacția normalizată! Inventarea subiectului ce dorește la nesfârșit, sub forma pe care o îmbracă astăzi, este un fapt decisiv al modernității. Principiul său de ordine și regimul său de guvernare, oricât de improbabil, oricât de inedit ar fi. Ea caracterizează fabricarea individului, ieșit din propriul său corp, din materialitatea cărnii sale, a originii sale, a culturii și istoriei, pentru a deveni o ființă de drept, abstractă, deci fără limite, o pagină albă pe care societatea economiei poate scrie ce vrea, apetit pur pe care banii nu-l vor putea niciodată liniști.

Această revoluție modernă, cea a individualismului liberal, dejoacă multă analize, multe așteptări. Deoarece dorința de produs, dorința de bogăție, nu are nevoie să fie mimetică, ci

cheamă către paradisul fericirilor solitare. Ea este eliberată de chinurile păcatului original, de greșeală și de mântuire, este pur deliciu de așteptare, de reprezentare și de satisfacere imaginară, apropiere de tot ce este posibil, ieșire din toate limitele pe care uzanța din lume le oferea spre învățare practicanților prudenți. Deoarece nu seamănă cu nimic cunoscut, pentru că satisfacerea se îndepărtează din ce în ce mai mult de uzanțe și se concentrează în posesia narcisistă a unui obiect al sinelui – cine nu știe că iPhone-ul, care a declanșat mini-răscoale și a mobilizat peste tot forțele de ordine pentru a controla mulțimile adunate atunci când a fost pus pe piață, este un telefon foarte prost și un smartphone destul de mediocru? Cine măsoară dorința care îi împinge pe milioane de tineri (și mai puțin tineri), jucători înrăiți, să petreacă ore, chiar nopți întregi în fața unor jocuri video a căror industrie realiza, în 2015, mai mult decât dublul cifra de afaceri anuală a întregii industrii a filmului de la Hollywood? Și cui îi pasă?

BANII DORINȚEI

În 2015, cheltuielile în cercetare și dezvoltare ale firmei L'Oréal au reprezentat 794 milioane de euro. Cheltuielile de marketing, publicitate și promovare s-au ridicat la 7,4 miliarde de euro, adică de zece ori mai mult (a se vedea blogul DFCG, Vox-Fi, articolul semnat de François Meunier, 20 mai 2016). Pentru că, pe piața produselor de înfrumusețare și de îngrijire corporală nimic nu e prea mult pentru a provoca dorința clientului – pentru a scăpa de concurență. Ce contează dacă clientul plătește prețul, ce contează dacă concurența în domeniul acesta și în alte domenii face ca prețurile să urce, în loc să le micșoreze?

Producția de dorință schimbă tot ce credeam că știm despre

economie.

Peste tot e povestită încă fabula cu legea clientului, cu adaptarea la nevoile consumatorului, cu crearea de valoare pentru clientul-rege... basme de adormit cadrele în lungile seminare din care ies cu toții un pic supuși, formatați și goliți de creier, adică un pic mai apti pentru a face să funcționeze un mecanism care produce dorință și nu servește decât o valoare, cea a capitalului apăsător, avid, imaterial. Peste tot este repetată fabula cu performanța produsului, cu calitățile sale intrinseci; doar reprezentarea contează, istoria recentă, de la Betamax la Secam sau de la Minitel la Concorde, abundă în produse superioare față de produsele concurente, împotriva cărora au acționat reprezentările difuzate, standardele impuse de industriași, așa încât ele au dispărut!

Cuplului infernal represiune-eliberare, dilemei plăcerii și muncii, i-am substituit o nouă perspectivă, cea a producției (a se citi spre exemplu Wendy Brown, "Undoing the Demos, Neoliberalism's stealth revolution", Cambridge, the MIT Press, 2015). Societățile noastre produc dorință așa cum produc mașini, băuturi alcoolice, hoteluri de lux și fete de vis; pentru randament și pentru creștere. Și, desigur, în slujba ordinii. Societățile tradiționale luptau împotriva dorinței, ele încercau în mod naiv să se protejeze de ea pe toate căile; societatea indivizilor abandonează în grija dorinței asigurarea ordinii, și iată că merge! Guvernarea dorinței comandă supunerea cea mai strictă față de poruncile interesului. În acest joc, sexul devine un element de prestare servicii la fel ca oricare altul. Energia sexuală devine un motor de vânzare, între altele, chiar dacă rămâne cel mai puternic și mai irezistibil – a investi în dimensiunea sexuală a unui produs sau serviciu crește vânzările. Energia sexuală condiționată de bani permite legătura directă între dorință și putere, pe care o

exprimă, între mii de exemple, rețeaua de servicii sexuale contra cost care numără... 280 000 studente americane! Pentru a-și plăti creditul pentru studii, ele se vând acelor "sugar daddies", exact cei ce le-au dat bani cu împrumut, care le iau dobândă, și care, mai mult, își afirmă puterea sexuală (exemplu extras din David Graeber, "The democracy project, an history, a crisis, a movement", Spiegel and Grau, New-York, 2013). Dacă, în plus, le-ar găsi un job bine plătit!

Banalizarea sexului și a reprezentărilor sale permite punerea pe piață a satisfacerii sexuale, între altele și la fel ca alte dorințe. Ea permite sexualizarea oricărui produs sau serviciu – o pastă de dinți, cuptorul cu microunde, biletul de avion, să nu mai vorbim de un week-end la Marrakech, toate promit aceeași plăcere pe care o dau tinerele fete, în aceeași clipă, pe sute de milioane de ecrane! Comparabil, interșanjabil, comensurabil. Sexul își are prețul său. Iar energia sexuală multiplicată de excitațiile ce o înconjoară este înrolată în serviciul creșterii. Ce nu facem în numele ei? De altfel, nu e vorba, deopotrivă, de a dezvolta serviciile sexuale în azilurile pentru persoane cu handicap sau în căminele de bătrâni. Societatea modernă pe cale de a se elibera de eliberările sale și de a-i penaliza pe clienții valizi ai prostituatelor (legea votată în Franța în martie 2016) e cu un paradox-distanță mai aproape...

ELIBERAREA MONETARĂ

La ce folosește moneda? La a face ca dorința să fie fără limite. Să facă din ea un sistem; să creeze un monstru, omul care nu cunoaște limite, frate geamăn cu cel care vrea să schimbe lumea. Tuturor eliberărilor modernității trebuie să le adăugăm eliberarea, foarte specială, care face din monedă o marfă, un bun

ca oricare altul – sau mai degrabă acel bun care le deține pe toate, ne controlează pe toți.

Afirmarea individului care dorește la nesfârșit și care acumulează fără limite a devenit posibilă prin expresia monetară a fiecărui lucru, a tuturor bunurilor, serviciilor, relațiilor, a vieții; și prin accelerarea circulației însemnelor monetare, la capătul revoluției finanțelor de piață, al epocii digitale și al globalizării. Dorința de dorință îl stăpânește pe individ; i se propun lucruri, al căror preț depășește tot ce se poate concepe, iar acest preț încă nu e destul de ridicat! Liberalizarea fluxurilor de capitaluri rupe legătura între valoare și teritoriul, societatea, cultura care o creează. Ea permite economiei financiare să iasă din cadrul politic și să preia controlul asupra societăților umane. Având un preț: cel al libertății politice. Și cu o realizare concretă: cea a înlocuirii prin dorința de bani a tuturor celorlalte dorințe, sexuale, gurmănde, de putere sau de confort, pe care realitatea le epuizează mai mult decât epuizează ele realitatea. Monetarizarea ucide societățile tradiției, pune punct autarhiei, închiderii comunității libere, autonome, care este suficientă sieși (a se vedea Luca Gallesi, "Il était une fois... l'économie", P. G. de Roux, 2015). Drama care constă în monetarizarea generalizată este decontextualizarea, deteritorializarea și deconstrucția a tot ceea ce făcea ca individul să fie persoană, precum originea, istoria, cultura, singularitatea identitară. În numele eficienței, banii ce nu cunosc teritoriu, origine, miros, culoare, fabrică oameni după propriul chip, desprinși de pământ, fără vreun teritoriu al lor, fără origine, fără miros și fără culoare – clone globalizate. Banii ca rezervă de valoare introduc o ruptură decisivă între o activitate întotdeauna situată, localizată, socializată, și expresia sa financiară abstractă, dezinserată de orice determinare socială sau

teritorială. Nu există globalizare fără monedă, precum nu există globalizare în afară de ideea că moneda are o valoare universală, că ea permite schimbul oriunde și a orice și că își va păstra orice ar fi valoarea în timp și spațiu.

Abstracțiunea generalizată vine de la revoluția rațiunii. Nu simțurile, nu existența de zi cu zi, directă, și nici folosința stabilită nu definesc un obiect, o relație, o resursă, ci ceea ce se spune că ar fi acestea, precum și ceea ce se stabilește a fi prețul lor. Deci, dorința care se proiectează asupra lui. Și iată în ce fel monetarizarea generalizată transformă omul care dorește și fericit că poate fi amantul copleșit, îndrăgostitul în transă, consumatorul sătul, într-un individ niciodată satisfăcut; pentru că în materie de bani, destul nu e niciodată de ajuns.

CÂTEVA ASPECTE ECONOMICE

Economia a încetat de multă vreme să mai fie mijlocul de a satisface nevoile oamenilor sau de a răspunde la dorințele lor (a se citi analiza revelatoare a lui Erik Reinert, unul dintre rarii economiști non-convenționali de renume internațional, "Economie et sphère publique; la montée en puissance du savoir ésotérique, le retour de la féodalité, la crise et le renouveau", în *Perspectives Libres*, aprilie 2012). Dorințele oamenilor sunt mijloacele economiei și ale creșterii, cele două principii de ordine care fondează politica – sau ceea ce ține loc de politică. Producând dorință, economia se autoproduce și se autoinstituie. Revoluția individualismului liberal a realizat ceea ce nici stalinismul, nici fascismul, nici nazismul nu reușiseră să facă: nașterea unui om nou, omul ce dorește la nesfârșit. Ea a făcut asta în numele economiei, substituind tuturor obiectelor dorinței instrumentul

care le promite pe toate, și anume banii. Cine mai îndrăznește să vorbească de ofertă, de cerere, de arbitraj al prețurilor între bunuri rare? E mult timp de când nu nevoia este cea care face ca economiile noastre să meargă, și iată că de mult timp economia nu mai este arta de a gestiona resursele necesare vieții, nici tehnica care să asigure cea mai bună distribuție a resurselor la prețul cel mai bun. Și iată ce de mult timp legea consumatorului nu mai este decât o fabulă pentru studenți de anul I în macro-economie. Un constructor de automobile, un fabricant de creme de frumusețe, un producător de mâncare congelată nu mai au ca activitate primă, distinctă, să producă automobile, creme sau mâncare, ci activitatea comună de a produce dorință la clienții produselor lor, ceea ce se traduce în marje și în rentabilitate a capitalului. Dorința nu are preț; povești, reprezentări, un imaginar, o semnătură... Legende, un imaginar, senzații...și un procentaj. Lumea mărcilor este de o bogăție nebănuită de îndată ce e vorba de a satura spațiul nostru mental pentru a implanta în el dorința de produse care poartă mărcile respective!

Asta răstoarnă patru sau cinci lucruri pe care credeam că le știm în economie.

Legea ofertei și cererii, mai întâi. Economia clasică consideră ca evident faptul că producătorul nu are vreo putere asupra prețurilor, care rezultă doar din echilibrul dintre ofertă și cerere. Legitimitatea morală a economiei clasice ține cu totul de această cerință inițială, nevoie vitală, fantezie luxoasă, dorință pasionată, ce mai contează, cerință inițială căreia îi răspunde economia ce face să concureze inițiativa antreprenorială, capitalul financiar, capitalul tehnic și uman, producția industrială, acțiunea comercială, etc. Preferințele, gusturile consumatorilor, preexistă economiei și își dictează propria lege

firmelor aflate în concurență. Iar prețul este expresia acestor preferințe, prețul – produs obiectiv al confruntării numerelor mari, prețul, care justifică denumirea de ”știință” revendicată de economie. Comerciantul nu există, cât despre publicitate... despre ce vorbiți? Consumatorul știe ce vrea, preferințele sale sunt bine stabilite, și se va decide în mod rațional în funcție de aceste preferințe. A, da? E suficient să analizăm comandamentele modei pentru a vedea exact contrariul. Consumatorul nu știe ce vrea, nu știe ce preferă, din fericire pentru el niște suflete pline de bunătate îl vor ajuta. Elle, Vogue, 50 millions d’amis, Chasseur Français sau Têtu au aceeași funcție: să spună cititorilor indeciși ce anume vor ei cu adevărat. Să spună ce anume vor să cumpere în numele a ceea ce vor să fie; existențialismul se desăvârșește la stâlpul vreunui panou publicitar de când experiența cea mai decisivă a existențelor moderne este decizia de a cumpăra – apartament, mașină, nevastă, cuptor cu microunde, prea puțin contează; războiul este departe, nu ne mai e teamă că murim, iar cel mai mare risc modern este de a fi ratat o afacere bună, pentru că, e clar, nu mai există decât afaceri bune în universul nostru vrăjit! Actul de a cumpăra concentrează radicalitatea modernă. ”De fiecare dată când bat codul de la cardul de credit și de fiecare dată când se imprimă chitanța tranzacției, știu că sunt vie”; spune o ea, care are treizeci de ani și face această mărturisire sfâșietoare a modernității, a degradării identității.

În realitate, anume teoria echilibrului general, care constituie pilonul economiei clasice și dogma fondatoare a liberalismului financiar, este cea care rupe producția de plăcere. Eliberarea moravurilor, afirmarea individului nedeterminat, substituirea prin legături aleatorii, contractuale, lichide, a legăturilor sociale (ar trebui să punem mai mult sub semnul întrebării abuzul de

limbaj despre aceste rețele care sunt orice, dar nu ”sociale”!), a apartenențelor și a ceea ce este comun, deschid o pagină albă pe care economia deține monopolul determinărilor; firmele sunt cele care decid ce anume cer consumatorii. Ele decid chiar și cu privire la momentul în care femeile eliberate o să aibă un copil! Dorința comandă economia vieților a căror intimitate nu ar fi fost niciodată pătrunsă de colectiv; și iată de ce bărbații și femeile se duc amândoi la lucru, iată de ce își livrează copiii, începând cu vârsta de doi ani, creșei, apoi școlii care îi va forma, iată de ce salariul, banca și gestionarii de fonduri de investiții sunt autoritățile supreme în fața cărora totul se înclină și totul se îndoiaie! Economia ține mai mult de psihologie, de propagandă, sau de tehnici de dominare, mai mult decât oricare altă știință. În alți termeni, economia este o știință umană, econometria are ca singură producție premiile Nobel, iar ca funcție îi să facă simpatici pe alchimiști și pe vrăjitoare; măcar ei participă la vrăjirea lumii! Funcție eminentă de altfel, încununată de succes, pentru că legenda economică a reușit să facă miturile de neauzit, la fel ca și legendele fondatoare, și chiar a reușit să invalideze cele mai evidente manifestări ale neverosimilității sale. Dorința se produce în lanț în uzinele de reprezentări ale luxului, versiune profilactică a mitologiei; puteți să credeți în el, puteți visa la o augmentare a ființei, riscurile de contagiune sunt nule.

Diversitatea de actori și confruntarea anticipărilor lor contradictorii, presupusă a determina prețul de pe piață, singurul preț ”adevărat”, nici ea, nu rezistă la impunerea conformității. Nu doar că cei ”ce contrariază” sunt din ce în ce mai rari, iar piețele funcționează prin aliniamente consensuale fără soluție de continuitate, ci, în plus, câștigurile economice nu rezultă nici din pariuri câștigătoare, nici din asumarea de riscuri încununată de

succes, ci din manipulări ale cursului, din prelevări nemeritate, din operațiuni ale unor inițiați (la asta se reduc fast trading-ul, precum și nano-trading-ul, la fel ca acel cuplaj infernal operațiuni de cont propriu – operațiuni de gestiune în contul unor terți care permite atât de elegant să îl facă pe client să plătească el pierderile, în timp ce profiturile sunt pentru bancă!). Ceea ce înseamnă că economia și-a schimbat sensul. Riscul nu mai valorează nimic. Dacă există o știință pe care economia de piață o împinge înspre un punct de culme, aceasta este știința câștigului mecanic, garantat, așa cum este el garantat de monopolul tehnic sau de o poziție privilegiată.

Condiția sa de eficiență este minciuna. Trișarea. Sau iluzia. Atunci când mașinăria de produs dorință este în funcțiune, cine mai vorbește de egalitate de informare, cine se gândește la arbitraj rațional, cine mai visează la concurență pură și perfectă? Ipoteza clasică a cunoașterii perfecte pe care fiecare consumator o are despre produsul sau serviciul la care face recurs pentru că dispune de informații ce îi permit să gândească că preferințele sale raționale vor fi mai bine satisfăcute prin produsul sau serviciul pe care îl alege, că el cântărește și compară informații, nu este doar eronată, este și grotescă – la fel de grotescă precum teoriile concurenței pure și perfecte între firme care în realitate își creează propriile piețe și inventează dorința clienților lor prin campanii de marketing. La fel de grotescă precum ideea conform căreia prețul este expresia desăvârșită a întregii informații disponibile; prețul este o informație dramatic de săracăcioasă, până la punctul în care distrugerea resurselor vitale este contabilizată ca o îmbogățire, până la punctul în care lichidarea diversității speciilor vegetale și animale sporește cifra de afaceri a industriașilor ce operează cu materie vie – până la moarte și mai ales până în punctul în

care acumularea financiară nelimitată a devenit factorul prim de recesiune, de faliment și de sărăcire pentru cea mai mare parte din oameni. Atât de zadarnică precum teoria dorinței mimetice care subordonează fiecare achiziție, fiecare dorință, unui model, unui terț pe care l-am imita, l-am depăși, l-am da la o parte (și al cărei inconvenient este că nu e irefutabilă: dacă cumpăr modelul pe care îl poartă cutare star, atunci imit acel star; dacă nu îl cumpăr, tot îl imit!). Totul e mai simplu, și mai grotesc. Cumpăr, deci exist. Achizițiile mele îmi spun – nu; achizițiile mele sunt identitatea mea. Afirmăția: ”Omul nu este decât ceea ce face” a lui Malraux a degradat în ”Omul nu este decât ceea ce cumpără” (suntem la reduceri!). În societatea individului, care este societatea creșterii, actorul central nu mai este producătorul – ce cuvânt depășit! –, ci consumatorul. Totul este construit pentru a asigura permanența dorinței la acest actor vital, totul este făcut pentru a-l face solvabil, pentru a-i adăuga putere de cumpărare, pentru a-l convinge că la urma urmei, fără loc de muncă, fără capital, fără speranța că va putea vreodată să dea banii înapoi, poate totuși să se îndatoreze și să consume – creșterea va plăti în locul lui! Totul e făcut pentru ca actul compulsiv de a cumpăra, actul irațional, comandat din exterior, să triumfe – economia împotriva economiei, cumva. Totul este făcut, și mai ales primatul mărcii comerciale asupra mărcilor și denumirilor de origine pe care ar trebui să îl consacre TTIP (tratat de liber schimb transatlantic), pentru a interzice clientului să afle ceva ce îl privește și pentru a-l împiedica să-și exprime preferințele prin ceea ce cumpără! Prea periculos e ca el să boicoteze, să selecționeze, să elimine! Prea periculos să manifeste preferințe colective în ceea ce trebuie să rămână decizie individuală – un orb într-un tunel, iată consumatorul visat de liberalismul modern. Dacă ar ști el asta!

Pe când etichetarea originii fiecărei componente a unui produs, pe când informațiile privind numărul de kilometri parcurși, pe când informații privind condițiile sociale, de mediu, sanitare, etc. din producție? Să admirăm abilitatea subversivă a OMG care au obținut în Franța ca etichetarea să nu se facă pentru produsele OMG, ci pentru produsele non-OMG – natura este redusă la statutul de excepție, natura este scoasă în afara normei, iată scopul (în SUA, cei din industria OMG au făcut ca Congresul să voteze o lege ce interzice unor state precum Vermont, în ciuda votului lor în acest sens, să facă obligatorie semnalizarea OMG)! Creșterea merită câteva morți, ceva ruine și colonizarea pământurilor prin sistemul de credit! Copiii americani care, invitați să deseneze un pește, desenează un pătrat congelat, au priceput totul! Raionul din supermarket educă dorința mai mult decât școala și care Mic Prinț ne mai cere să-i desenăm o oaie? Să mai adăugăm că teoriile cele mai recente ale deciziei, care încearcă să integreze complexitatea, ignoranța, hazardul, bias-ul cognitiv, etc., dau dovadă de cea mai mare timiditate atunci când e vorba de a pune sub semnul întrebării dogma informării perfecte a consumatorului și a egalității în informare între părți. Mulți sunt cei care își dau silința să deperteze responsabilitatea asupra actorului celui mai slab: ar fi știut, dacă ar fi vrut! Dacă s-ar fi interesat! Dacă s-ar fi gândit! Aceste teorii furnizează o dată în plus un alibi confortabil sistemului, în care cel mai puternic este mai întâi de toate cel mai bine, sau singurul, informat. Deviere a oricărei chestiuni sociale sau politice – despre ce e vorba? – către psihiatru, către monitorul de sport, către confesor, acești agenți ai vinovăției individuale... N-am terminat-o cu păcatul originar! Și totuși... În afara a ceea ce cumpărăm în mod repetitiv și lipsit de importanță, pentru care curba de învățare poate într-

adevăr să funcționeze și să elimine produsele dezamăgitoare (cu condiția să rămână la raion produsele ce asigură satisfacția), efectele experienței nu mai au valoare pentru o gamă din ce în ce mai extinsă de produse și servicii, mai ales din cauza inovației și a siderației pe care o produce ineditul – siderația produsă de acest ”trebuie să ai” pur și simplu pentru a exista. Proteze ale ființei, cârje identitare, mare bazar al imaginii de sine... Cea dintâi virtute a produsului inovator nu este oare faptul că suspendă judecata, că exclude comparația, că scapă deci oricărui act rațional de a cumpăra și oricărei pretenții de cunoaștere a cumpărătorului? Eliminarea menționării originii produselor, distanța multiplicată dintre producător și consumator, cu ajutorul unei prelungiri spectaculoase și căutate a lanțurilor logistice au același obiect: ele folosesc nu atât la a obține cel mai mare profit din globalizare – a face ca fiecare parte dintr-un produs să fie produsă în cea țară din lume unde este cel mai ieftin, costul de transport fiind redus practic la zero datorită containerului – cât la a distruge judecata consumatorului, la a pune punct dimensiunii politice a deciziilor privind actul de a cumpăra ceva, care puteau integra o preocupare pentru autonomia teritoriilor și a națiunii. Bruiajul pistelor, vechea tehnică menită a asigura că fugarul scapă nepedepsit... În același sens, secretul industrial în mod regulat opus voinței de informare a celui ce reglementează, a judecătorului sau a consumatorului, contribuie puternic la sporirea asimetriei de informare în beneficiul producătorului. Modelul Ford T este încă în vigoare: vreți un Ford negru sau un Ford negru? Dumneavoastră alegeți!

VANITATEA PREȚULUI DE PIAȚĂ

Acesta pretinde că spune adevărul. Pretinde că epuizează realitatea. În fapt, prețul este indicatorul cel mai sărac posibil. Chiar dacă este produsul pieței, adică al confruntării reputeate ca obiectivă, dintre ofertă și cerere, tot sărac rămâne. Deoarece prețul nu cifrează dorința de anumite lucruri, ci dorința de bani, bani la care se reduc lucrurile, ființele și relațiile prin extinderea regimului pieței – faptul că un preț este posibil pentru toate acestea. Ideologia lui ”totul are un preț” și a ”prețul spune totul despre tot” conține promisiunea distrugerii individului – a condițiilor vieții umane pe pământ. Deoarece ea profesează substituibilitatea generală, deoarece postulează că totul se reduce la valoarea de schimb, deoarece afirmă că subiancenții sunt deopotrivă in finiți, inepuizabili și comensurabili. Atunci când totul are valoare, nimic nu mai valorează nimic; nimic nu poate fi distrus, lichidat, schimbat contra valorii sale monetare, redus la expresia sa financiară. Abusus, contra usus. Vanitatea prețului este rugul realității. (Iar iluzia unei piețe mondiale a CO₂, pe care o apără spre exemplu Jean Tyrole, este un mijloc eficient de a accelera despădurirea, distrugerea pământurilor, etc., în numele comuabilității speciilor și a materiei vii pe care o presupune în mod greșit! Zece pisici tot nu fac o puma, nici zece hectare de rășinoase nu egalează un hectar dintr-o mare pădure virgină.)

Extinderea regimului prețurilor de piață consumă mai mult decât resurse, mai mult decât un mediu ecologic, consumă viața însăși. Și produce exact ce spune că produce. Totul se va reduce, într-adevăr, la un preț, adică totul poate fi lichidat în orice clipă contra valorii sale în bani, adică pe nimic – pe încrederea care doar ea, singură, face valoarea monedei fiduciare. Ceea ce lipsește din cea mai mare parte a criticilor din economie este dimensiunea performativă a discursului economic: ceea ce este spus există.

Dacă spunem că lumea e deschisă, înseamnă că spunem că trebuie să se deschidă. Dacă spunem că e plană, trebuie să se aplatizeze. A spune că ceea ce nu are un preț nu are valoare înseamnă a condamna la distrugere tot ceea ce nu primește de la sistem un preț. Problema este că un sistem sărac în informație distruge toate elementele sistemului: el incită la lichidarea lor. Și exact asta se întâmplă în ceea ce privește resursele naturale, biodiversitatea și viața: incapacitatea unui preț de a exprima singularitatea unei ființe și a unei relații le condamnă la o distrugere nemiloasă în schimbul echivalentului lor monetar, în numele unei idei stupide dar admise privind echivalența lor generalizată.

Infinitul dorinței, în sfârșit. Banalitățile despre "dorința infinită de lucruri finite" abundă. Ele nu au sens și anvergură decât pentru cei care acceptă postulatul modernității: nu dorim decât lucrurile care au un preț. Înțelepciune, sfințenie, eroism, despre ce vorbiți? Interzis să mergem să căutăm în altă parte, cămătarul e la pândă! Nici o dorință care să nu-și plătească prețul, care să nu achite taxa către comerciant! Aceste banalități savant argumentate și împodobite cu bune rațiuni ecologice la modă acceptă presupunerea conform căreia toate societățile care ne precedă, și care merg alături de noi de ceva ani, nu au știut nimic despre dorință și au ignorat motorul vieților umane, ele, al căror model de viață bună ținea dorința în frâu și bunurile care se cumpără și se vând cu preț mic. Ce presumție, cea care face din bancher și din comerciant ghizii de neatins ai destinului nostru modern! Ce supunere, cea care dă bancherului și comerciantului puterea de a spune adevărul, binele și dreptatea! Ce ignoranță, cea care nu cunoaște decât bunuri substituabile, apropiabile, în vreme ce ceea ce contează, adevărul, frumosul și binele înainte de toate, nu sunt mai substituabile decât felul

în care un hectar de stejar nu poate înlocui un hectar de pădure ecuatorială (aplatizarea lumii este în program, munca omului, pământurile și viața însăși trebuie să devină mărfuri ca oricare altele, iar comisioanele vor veni!) Noii mediatori ai dorinței au așezat o ordine bună: pentru a instaura domnia dorinței, este de ajuns să schimbi ceva în echivalentul ei abstract, banii, este de ajuns să faci să fie crezută fabula echivalenței dintre orice lucru și expresia lui monetară, iar mâna este jucată. Dispariția istoriei, negarea națiunilor și suspendarea judecății se străduiesc să lichideze fiecare resursă, fiecare relație, fiecare singularitate, în ponderea ei în monedă – adică în nimic. Rolul micilor maestri ai ignoranței, ai banalității și ai vidului constă în a produce dorința de acumulare financiară împotriva oricărei tradiții, oricărei obișnuințe, oricărei legături; în a substitui prin dorința de monedă dorința de noi – în a privatiza dorința și posesiunea, în detrimentul satisfacției și al lucrurilor în comun. Și, de acum înainte, în a închide spirala dorinței prin cuplul dintre individul ce dorește și universul infinit al reprezentărilor – al virtualului.

Chestiunea dorinței infinite confruntate cu o lume finită este o chestiune de secol XX. Pe măsură ce deplasarea dorinței către virtual, către reprezentări, către basme și jocuri virtuale se deplasează, chestiunea și ea se deplasează și se epuizează. O alta îi ia locul, mai urgentă, dar și mai brutală: ce este această umanitate ce începe o călătorie în virtual, care o separă un pic mai mult de lume și de ea însăși? Oare se cunoaște ea însăși pe sine?

DORINȚĂ PE CREDIT

Pentru a permite dorinței să se împlinească, adică să dispună imediat de ceea ce ar fi trebuit să vină mai târziu, pentru a-i

asigura individului ce dorește la nesfârșit o perspectivă deschisă asupra unei îmbogățiri nelimitate, era nevoie de un dispozitiv puternic și bine stabilit care să jongleze cu timpul. Și acesta era creditul. Creditul nu este unul din instrumentele modernității liberale, ci însuși instrumentul acesteia. Creditul face actual tot ceea ce urma să vină. Creditul face din timp o marfă ca oricare alta; pentru cel ce consideră că spațiul timpului, al așteptării, este cheia dorinței, a cumpăra timpul înseamnă să plătești dorința și să i se dea un preț. Creditul suprimă spațiul infernal de așteptare dintre dorință și realizarea ei: creditul permite realizarea imediată a dorinței, și orice comerciant știe cât de mult profită de asta cifra de afaceri! Creditul este carburantul prin care motorul dorinței ia în posesie lumea și o transformă în terenul său de joc. Nimic altceva nu realizează la fel de bine idealul afișat al modernității. Nimic altceva nu are această putere de transformare și această putere de ne-determinare. Fără credit, nimic nu e posibil. Nici supraconsumul de energie, nici nebunia mobilității, nici explozia luxului, direct conectată la explozia sferei financiare – la noua colonizare a lumii.

Și, în același timp, creditul este principiu de ordine. Mai mult decât moneda, mai mult decât patrimoniul, deoarece el controlează viitorul. Creditul este cel ce asigură ordinea în societatea indivizilor, ordine a promisiunilor ținute și de ținut, împotriva dezordinii promisiunilor trădate, ordine a angajamentelor în timp, ordine a supunerii față de număr și față de rate. Faptul e cunoscut: atunci când începe să se îndatoreze, pentru apartamente, mașină sau amenajarea locuinței și încă și mai mult pentru consumul curent, călătorii sau un obiect la modă, un cuplu tânăr este sub controlul exercitat de locul de muncă, de carieră, de prima de la sfârșit de an, de participarea

și sporirea sa. Cei ce se îndatorează pe treizeci de ani cel puțin vor încerca să reușească un în viața lor; la șaiszeci sau șaptezeci de ani, dacă vor reuși, ei își vor rambursa creditul! Nu e deloc întâmplător faptul că îndatorarea publică a devenit primul instrument al ordinii internaționale și nici faptul că arbitrajul fondurilor de investiții este cel din urmă spațiu suveran – spațiul în care politicile publice sunt decise!

Atunci când un stat se îndatorează în străinătate și atunci când această datorie externă reprezintă o parte importantă din activitatea națională (tratatul de la Maastricht reținuse 60% ca prag suportabil al datoriei publice în raport cu PIB, de ce nu? Franța este la 97% în 2015), acest stat leagă națiunea de interese care îi sunt exterioare, care își urmăresc propria logică și care îi pot fi ostile. El creează o situație în care națiunea este dependentă, suveranitatea sa este limitată, legitimitatea sub controlul anvergurii angajamentelor financiare față de creditor, și prea puțin contează modalitățile financiare de consimțământ față de supunere. Nu e o întâmplare faptul că primele decizii ale generalului de Gaulle, ale lui Vladimir Putin, odată ajunși la putere, au fost să ramburseze datoria externă! Datoria publică și finanțarea ei pe piețele internaționale – în realitate de către câteva instituții și grupuri private ce caută să controleze economia mondială – atunci când sunt consimțite pentru a finanța cheltuielile de funcționare, sunt echivalentul unei trădări a aleșilor care cer de la viitor – de la generațiile viitoare – să se achite de prețul promisiunilor făcute de ei către electorat, cu tot cu dobânzi. Economia dorinței se aplică și statelor, și chiar mai mult poate, într-atâta societatea individului face din politic o piață de promisiuni.

Mulți vorbesc de economie capitalistă. Ar trebui să vorbească

de economia bazată pe credit. Am intrat în regimul datoriei. Și nu mai putem ieși din el, într-atât a devenit datoria o mașinărie socială, o mașinărie de ordine dar și de satisfacție. Variantă neașteptată a democrației atunci când politicul nu mai știe să arbitreze între forțele sociale – atunci când politicul ignoră cetățenii pentru a nu mai lua în considerare decât indivizi – creditul este un puternic anestezic social, un euforizant pacificator eficient, creditul joacă rolul pe care poliția și jandarmeria le jucau în guvernările monarhice sau republicane. Să studiați politica băncilor centrale de când cu criza din 2008: prima preocupare a FED ca și ca BCE este de a restabili circuitul creditului, de a distribui băncilor facilitățile monetare pe care ele se angajează să le dea cu împrumut (cu diferențial de dobândă în contul lor) statelor și firmelor (acestea vor fi din nou remunerate pentru a revinde creditele pe piețe, transformându-le în hârtii de valoare...). Iar obligația politică de a face ca mașinăria creditului să se învârtă este atât de hotărâtoare încât aceste bănci centrale au emis chiar ele monedă în cantități uimitoare, mii de miliarde de dolari, pentru ca mașinăria de topit timp, promisiuni și responsabilități să o ia din nou din loc. Nimic surprinzător: este și mașinăria puterii. Mulți continuă să își pună întrebări despre democrație, națiune, alegeri, pentru a analiza regimurile de putere. Ar trebui să se uite spre bănci, spre piața financiară, și să analizeze sistemul de credit. În producerea de dorință, creditul joacă un rol esențial. Creditul creează monedă, acest instrument universal de împlinire a dorinței. Și nu e o întâmplare faptul că preluarea controlului de către instituțiile financiare ale băncilor și marilor deținători de capitaluri asupra judecătorilor, asupra celor ce reglementează și controlează, angajată în anii 1970, a dus la umflarea celei mai gigantice bule a creditului public și privat pe care

a cunoscut-o lumea vreodată: creditul este marele redistribuitor de bogăție și de putere, creditul este mijlocul cel mai eficient cunoscut vreodată pentru a distruge clasele mijlocii – creditul și cămătăria: mai puțin de 45% dintre americani estimează azi că fac parte din clasa mijlocie, mai puțin de o gospodărie din două (47%) dispune de mai mult de 400 de dolari, 1 american din 7 e urmărit de o agenție de recuperatori pentru un credit neonorat și doi studenți din zece sunt ruinați chiar înainte de a fi început să lucreze – unii nu-și găsesc niciodată un loc de muncă care să le permită să facă față scadențelor creditului consimțit pentru a-și plăti studiile superioare! Creditul este instrumentul privilegiat pe care îl folosește dorința pentru a deveni un sistem de putere, creditul care realizează idealul cel mai drag pentru fiecare om în fața morții: să cumpere timpul, să le sfideze pe Parcelele ce îi țin firul destinului.

Creditul fabrică o societate a obedienței. Îndatorarea pregătește sclavia: interdicția de a-ți mai părăsi locul de muncă, de a discuta, mai întâi dă banii înapoi! Ce contează dacă salariul mediu nu a mai crescut în SUA de treizeci de ani, creditul pentru consum alimentează creșterea și furnizează o dobândă non-financiară în plus: el garantează obediența. Nimic surprinzător în faptul că creditul pentru consum a explodat; el a primit, în SUA, o misiune politică analogă celei a creditelor "subprime" care permiteau gospodăriilor fără venituri, fără economii și fără locuri de muncă să își cumpere casa pe credit; creșterea prețurilor avea să plătească creditul în locul lor! Creditul pentru consum permite să se compenseze stagnarea istorică a salariilor și insecuritatea în ascensiune de pe piața muncii. Îndatorați-i pe cei săraci și ei vor fi sub control, atât de controlați pe cât erau sclavii incapabili să se răscumpere de la proprietar, atât de

controlați ca și muncitorii din secolul XIX, condamnați să se îndatoreze pentru a cumpăra din magazinul de la uzină, la preț de cămătar, produse de primă necesitate care-i îi livrau pe viață către patron! Creditul este mijlocul, de asemenea, de a fabrica rea credință pe măsură ce se acumulează dobânzile pentru întâzieri și penalități (veniturile unei bănci precum JP Morgan proveneau în 2015 în proporție de 70% din penalități aplicate unor clienți în incapacitate de plată! Unele agenții bancare instalate în cartiere dificile din Franța fac și ele la fel). Cel ce a cedat în fața propriilor dorințe, cel care a clacat pentru o casă prea mare, pentru vacanțe prea luxoase, pentru un mod de viață prea confortabil, nu este oare responsabil pentru tot ce i se întâmplă?

Cu ajutorul dereglementării bancare și financiare din anii 1980, al separării dintre trezorerie și băncile comerciale, cu ajutorul complexității exuberante a reglementărilor și a controlului operațiunilor, ce le face în mod intenționat ineficiente, marii deținători de credit au favorizat supraîndatorarea statelor, așa încât să pună sub tutelă – sub tutela lor – politicile publice (în această privință, performanța, remarcabilă în termeni absoluți, a Agenției France Trésor, este în realitate o lovitură îngrozitoare dată independenței naționale; mai bine ca datoria publică să se plătească scump și să se exporte mai puțin! Pentru câteva puncte la rata dobânzii, Agenția a vândut suveranitatea bugetară a Franței!) Guvernarea dorinței! Facilitățile cu care piețele financiare au finanțat derapajele succesive a finanțelor publice și a cheltuielilor sociale, comune tuturor țărilor occidentale, nu au alt egal decât interesul lor de a crește prelevările asupra economiei reale – ceea ce David Graeber numește « extracția valorii ». Manevre cu dorința! Iar fragilizarea actuală a sistemelor de protecție socială, a legilor de organizare a muncii și a modelelor de venituri, sub

presiunea datoriilor acumulate, concurează înspre același obiect: să se sporească prelevările capitalului asupra oricărei activități umane.

Cercul se închide, dorința devine principiu de ordine și de supunere, nu prin efortul fizic epuizant sau prin căderea morală a celui ce e dat afară de la locul de muncă, ci prin menghina creditului care se strânge în jurul celui ce i-a căzut în capcană. Cercul se închide, individul ce dorește la nesfârșit este prins în capcana pe care s-a complăcut să o vadă cum se închide deasupra lui, iar sistemul e scutit de marile mașinării ideologice, politice, religioase, care pretindeau să îi unească de sus pe membrii unei societăți – credința, teama și autoritatea. Creditul joacă rolul pe care îl juca odinioară paznicul de pe galere. Creditul este mai mult decât un fapt social, este logica puterii ce a ieșit din politică și din democrație. Între dorință și moarte, creditul își întinde plasa. Votul cetățenilor, proiectul național, frontiera și statul, ca toate celelalte fantezii politice, nu au nimic de-a face, creditul ia în răs suveranitatea și sufragiul universal. Creditul este instrumentul puterii fabricanților de semne, și mai întâi de toate, al acestor semne pe care le numim monedă.

SOCIETATEA DE VÂNZARE

Producția de dorință pune în dificultate economia clasică, ea descalifică tot ceea ce credem că știm despre democrație și despre putere. Deoarece nu mai e vorba de a face să trăiască împreună și să progreseze totalitatea bărbaților și femeilor așa cum sunt ei și ele, pe un teritoriu, oricare ar fi el, ci e vorba de a fabrica indivizi într-un univers ne-determinat caracterizat doar de numere și funcții.

Un semn spune totul despre asta. Acest semn este interdicția crescândă de a numi și de a desemna, pentru că a numi și a desemna înseamnă a distinge și a singulariza, ceea ce este foarte aproape de a stigmatiza și de a discrimina. Doar eticheta mai contează. Doar dorința, apetitul sau pofta individuală conferă o realitate acelui ceva care, în afara câmpului lor, ființă, natură, persoană, este, de altfel, indiferent. Eric Wilson (în "Contre le bonheur", L'Arche, 2009) a descris felul în care, pentru coloniștii americani ca și pentru sentențiosul Benjamin Franklin, pădurea, portul, lacul nu existau decât ca o cantitate de lemn de tăiat, de pește de vândut, de cheiuri de construit – pe scurt, reducându-se la cantități de marfă și la dividende de realizat. Iar indienii nu existau, nici ei, decât ca o vermină ce trebuia eliminată; genocidul va dura un secol, dar va fi total, atât de total încât îi va scuti pe americani de orice remușcare – nu e departe de noi vremea în care rarii indieni ce pretindeau că sărbătoresc grandoarea trecută a popoarelor lor erau acuzați de atingere la singuranța Statelor Unite, erau închiși sau lichidați.

Guvernarea dorinței începe cu această putere neașteptată: puterea de a face ca lucruri, ființe, relații să existe, făcându-le să intre în ordinea dorinței și în puterea simetrică de a nega fapte, opinii, situații, de a nega chiar și existența lor, atunci când contrazic mașinăria ce dorește. Nominalismul îi e expresie: ceea ce este spus există. De la statistici despre imigrație până la statistici privind șomajul și delicvența, e interzis să ne uităm la ele! Nu avem de-a face cu familii siriene, šiite sau creștine, kurde sau sunit, care de secole se bat pentru a supraviețui, care au îndurat mandatele francez și britanic, care au trăit războaiele împotriva Israelului, etc., ci avem indivizi de drept care aduc în Europa o capacitate de muncă și o capacitate de consum – iată-i dezbrăcați

de tot ceea ce face din ei ființe umane, de istoria și credința lor, în numele, desigur, respectului față de individul! Furtună de subiectivitate împinsă prin centrala nucleară a drepturilor individului... Putere existențială și dispozitiv antropologic a cărei forță operează peste tot, atât de prezentă și atât de universală încât uităm să ne mai dăm seama de ea; lumea este ceea ce fac din ea dorințele noastre, ceea ce numesc ele, ceea ce cheamă ele. Doar dorința are puterea de a face să existe lucruri, ființe și relații, sub expresia cea mai banală a lor care este prețul de piață, sub forma cea mai discriminantă a unei valori economice – sau, ca să fim la modă, erotică sau sexuală. Lumea se reduce la economia noastră. Orice contravine acestei ordini a creșterii nu există – i se neagă dreptul de a exista. Să fim pozitivi, în sfârșit! Lumea nu este altceva decât ceea ce creează dorințele noastre. Copilul este ceea ce satisface dorința de copil. Sexul este ceea ce satisface dorința sexuală. Natura este ceea ce depășește dorința de natură. Nimic altceva decât un principiu de ordine, un principiu existențial și revoluționar: schimbare a condițiilor de existență, transformare a ființei înseși. Doresc, deci exist – fără îndoială, dar ar fi mai just să scriem: o doresc, deci ea există. Blestemată fie lumea în restul ei, blestemate fie lumile ignorante, neobișnuite cu dorința, condamnate prin chiar acest fapt la inexistență sau la dispariție! Nimic nu există dacă nu este în focul dorinței. Planetă a oamenilor, adevărat, care nu există decât prin și pentru dorința umană. Ceea ce este devine existență ca randament posibil, ca zăcămint exploatabil, ca producție anticipată. Ceea ce este apare prin expresia sa monetară, există ca oportunitate de afaceri și ca proiect economic. Ceea ce înseamnă a spune: lumea nu există decât pentru creștere, în afara ei lumea nu există, lumea umană, a se înțelege – în rest, dacă mai rămâne ceva, cui îi pasă?

În acest sens, am fi îndreptățiți să numim drept civilizație a dorinței această civilizație care se distinge între toate prin cultul religios al schimbării, prin afirmația derizorie și monstruoasă că "lumea e a noastră", prin războiul declarat împotriva tuturor limitelor și tuturor determinărilor. Prima civilizație care își asumă declară drept fundamente și drept motor dorința fără limite, care se bazează în întregimea ei pe consumatorul insașiabil și care își realizează în felul său idealul uitat al revoluției permanente. În acest sens, ar trebui să analizăm marele corp de legende, de mituri, de revelații și de basme care se cheamă rațiune modernă. Sub egida ei și în numele ei, cei care spun povești au preluat puterea. Ei se numesc economiști, administratori de fonduri, asiguratori și bancheri. Ei ne spun povești, atâtea povești pe care trebuie să le credem... Puterea aparține celui ce produce, excită, întreține, menține poveștile despre dorință. Și e în puterea acestor inventatori de istorie și a acestor regizori ce pun în scenă acel "story telling", care să definească obiectele dorinței, să le creeze sau să le dezvăluie, să le regizeze, să le difuzeze reprezentarea. Și să le promită fără limite. Lirismul contemporan nu se așază în metrică alexandrină, ci se povestește în 15% din randamentul capitalului. Mistica modernă nu se prăbușește în rugăciuni și nu visează la revoluția care îi va elibera pe proletarii din toată lumea, ea aplică dobânzile compuse ale îmbogățirii fără limite. Calea dorinței e bine trasată!

Acel japonez arestat în ianuarie 2016 la plângerea elevelor sale filipineze ținea cu minuțiozitate un carnet cu toate relațiile sale feminine – trebuie oare să vorbim de cuceriri într-un arhipelag confruntat cu puterea de cumpărare japoneză, care le dă toate drepturile și toată puterea de seducție vizitatorilor veniți din Țara Soarelui Răsare? Cum an de an preda cam timp de trei luni

în Filipine, și asta de mai mult de douăzeci de ani, a consemnat mai mult de 12 000 de iubiri pasagere! Dezvăluirea a ceea ce se obișnuiește a se numi ”pradă sexuală” a ținut prima pagină în presa din Japonia, mai puțin, desigur, din cauza caracterului incredibil și suprarealist al cifrei, ci din cauza acestei dări de seamă amețitoare despre infinitul dorinței care se deschide – și ce să mai spunem despre frustrările, obsesiile, precum și pasiunile pe care le-a putut suscita o astfel de dorință! Iată că există măcar unul care să fi crezut în dorința fără limite și în dragostea fără sfârșit! Iată că e măcar unul care nu a fost eliberat de tot, nici măcar de realitate – nici măcar de trupul elevelor sale – și care credea în asta, credea în creșterea fără limite!

Puterea celor ce fac povești, a celor ce povestesc despre lumi mai bune, a iluzioniștilor societății ideale, reduce lumea la spectacolul ei permanent, universal și convulsiv, o prezintă ca pe o colecție nelimitată de obiecte de dorit, de cumpărat și de luat, dezmente fățiș tot ce credeam că am învățat despre rațiune, despre obiectivitate, despre adevăr. E vorba de a spune povești, de a face ca ele să fie crezute. E vorba de a face să trăiască o nouă mitologie. Este vorba de faptul că cuvintele devin realitate, că sunt mai mult decât realitatea. Este vorba despre faptul că ceea ce este spus devine ceea ce este – pentru că spunem că sunt francezi, atunci ei sunt francezi, cine mai discută despre asta? Transformare majusculă, această mișcare care face realitate din cuvinte lucruri și din aserțiuni! E vorba de a număra, de a măsura. Curbe, date, statistici. Masters și Johnson, atunci când au publicat primul și scandalosul studiu despre comportamentele sexuale ale americanilor, în 1956, au deschis o cale care s-a lărgit continuu și s-a tot transformat. Deoarece ei pretindeau că spun ceea ce e, că măsoară ceea ce se face și că dau o fotografie despre

ceea ce niciodată până la ei nu a fost tipărit pe hârtie. Făcând asta, au schimbat regulile: dacă alții o fac, noi de ce nu? Și la ce bun să interzici ceea ce mulți fac și care nu par să se poarte mai rău? Anatomia sexuală a societății asupra căreia s-a aplecat studiul lui Masters și Johnson este prototipul funcționalismului mecanic în care se prăbușește inteligența ființelor și lucrurilor – porunca de a nu întreba niciodată de ce, completare justă a interdicției de a spune vreodată ceea ce e. Și iată cum un studiu a devenit performativ – a preluat puterea. Descendenții lor nu spun ce este, ci ce trebuie să fie. Cei care numesc preiau puterea. Ei nu mai fac fotografii, ci scriu un scenariu, definesc un cod. Ei dictează norme, fixează reguli. Totul în numele acestui Bine superior, unic, care e creșterea. Și, în mod violent, piața intră într-un domeniu care îi era interzis. Nu există dorință care să nu aibă un preț, înțelegeți; e dăunător pentru creștere ca dorința umană să se poată apleca asupra unui obiect neetichetat, necatalogat, și fără să fie în mod corespunzător facturată. Nimic nu e mai rău decât satisfacția gratuită, plăcerea dezinteresată, schimbul de fantezii și de imaginație! Și, încet, în numele acordului între voințe, în numele prevenirii puterii precum și al seducției, banalitatea avansează într-un teritoriu din care era încă exclusă.

Puterea încerca să facă să țină ordinea lucrurilor sub cuvintele ce le desemnau. Puterea pe care o dă producția de dorință inventează lucrurile și le dă o ordine. Și interzice să fie spus ceea ce este. Doar lucruri pozitive, vedeți, doar pozitive, pentru a umfla baloanele roșii și albe ale dorințelor ce vagabondează! Doar ce e pozitiv, atât, pentru ca nimic să nu se prindă, nimic să nu reziste, nimic care să împiedice omenirea să devină nomadă, rătăcind fără sfârșit în căutarea dorințelor sale globalizate! Prin nominalismul care o însoțește, producția de dorință împlinește

revoluția capitalistă; doar ceea ce este spus, ceea ce este permis a se spune, există. La sfârșit, doar ceea ce contează, doar ceea ce are un preț, are dreptul de a exista. Ea subordonează totalitatea existenței, mai mult chiar, întreg fenomenul uman, față de randamentul capitalului. Și ajunge să o facă înrolând puterea dorinței umane în slujba unei promisiuni inedite: cea a fericirii. Dacă doriți cu destulă forță, dacă vă puneți toată energia în efortul de a vă satisface dorințele, atunci vă veți asigura accesul la fericire!

PRODUCEREA DE LIBERTATE

Șmecheria e că niciodată nu sunt rostite cuvintele putere, societate, sistem. De la Paris Plage la Noaptea Muzicii, de la distribuitorii de prezervative din licee până la predarea sexualităților, a familiilor și a înrudirilor, sub supravegherea vigilentă a mișcării LGBT (trăiască toaletele eliberate de sexul de la naștere!), nu există decât oferte, informații și o veste bună: sunteți liberi! Ați auzit bine, nu vă mai poruncim nimic! Nu se va face nimic dacă nu e ceva ce doriți și dumneavoastră. Și dacă nu ați cerut sau nu ați implorat să vi se împlinească dorințele! Discursul despre libertatea individuală, despre consumatorul arbitru, despre libera concurență, despre piața deschisă și transparentă, etc., difuzează o ficțiune pe care nici un sociolog, nici un etnolog, nici un antropolog nu a întâlnit-o nicăieri altundeva – antropologi, etnologi și sociologi – nici unul nu e binevenit în universul visat al dorinței! În realitate, fiecare este cu atât mai liber să-și urmărească obiectele dorinței cu cât puterea a organizat mai bine infrastructurile mentale, sociale și securitare. În realitate, iluzia libertății individuale rezultă în mod direct din

omniprezența puterii ca punere la dispoziție a obiectelor dorinței și ca garanție a faptului că nu ne va fi umbrită bucuria de a le avea – nu era oare acesta sloganul manifestanților după atentatele din noiembrie 2015 de la Paris: ”Vrem să ne continuăm petrecerea!” Nu este oare acesta fondul politicii externe a Franței sau fondul aceluia ceva care ține locul acestei politici? Prea puțin contează că mijloacele ar fi proclamarea stării de război, desemnarea unui dușman intern, ralierea la modelul american ce transformă oponentii în criminali și cele câteva acrobații politico-juridice în care se pierde Republica – petrecerea să continue! Să nu se sfârșească niciodată! Să se aprindă lampioanele, să răsunе muzica, chiar dacă e nevoie de paznici la fiecare ușă, de detectoare de metale la fiecare colț de stradă și de camere de supraveghere la toate intersecțiile, chiar dacă un apartheid intern trebuie să fie instaurat și chiar dacă se ridică mii de frontiere în fața cetățeanului deposedat încetul cu încetul de orice spațiu public, deschis și cu acces liber, inconștiența trebuie păstrată cu orice preț, ea e condiția regimului dorinței!

Realitatea care se ivește este totuși fără apel. Individul modern stă în picioare datorită scheletului invizibil pe care statul, legea, tehnica, instituțiile l-au construit vreme de câteva secole. Și cu cât se vrea mai liber, cu cât se inventează ca nedeterminat, se fabrică după propria sa fantezie, cu atât e mai dependent de aparatul invizibil care susține lumea din jurul lui. Petrece datorită acestei nenumărate cohorte de morți din toate războaiele și datorită celor ce rezistă tuturor invaziilor și care îi permit azi să spună ”eu” și să uite de ”noi”, care îl autorizează să zică ”eu”, să creadă că stă drept și să-și zică despre sine că e copilul nimănui, om al niciunui ținut, individ după propria sa voință. Mii de polițiști, de jandarmi, de militari, încă și mai mulți

agenți privați de securitate, cu toții veghează ca petrecerea să se desfășoare neumbrită. Arme peste tot gata pregătite, în umbră, asigură că viorile cântă în continuare și că dansurile se vor prelungi până la capătul nopții. Uitarea istoriei care leagă încă Europa anunță pur și simplu că va fi nevoie de încă nu se știe câți morți, de noi războaie, de invazii, de rezistențe, pentru ca ceva precum libertatea să existe. Europa e cuprinsă de uniunea spectacolului propriei sale distrugerii: cu ce zel, cu ce fervoare își dau silința în acest sens aceia care, la Bruxelles sau la Frankfurt, umplu birourile! Mitul autocreării sinelui devine fundația unei religii moderne, totalitare și intolerante, religia drepturilor omului, care sfârșește prin a-i pune la dispoziția ordinii dorinței pe indivizii eliberați de propria lor identitate. Autocolonizarea ar fi, oare, mitul ascuns al remușcării europene?

Iată cum societatea individului, societatea creșterii, este și societatea obedienței – iar coruperea moravurilor, legilor și spiritelor (a se vedea Zephyr Teachout, "Corruption in America – from Benjamin Franklin's snuff box to Citizens united", Harvard University Press, 2014). Sistemul dorinței se bazează pe consimțământul tuturor, pe participarea voluntară a fiecăruia. Producerea de dorință pretinde ca fiecare componentă a relațiilor umane și a sistemului social să devină elementul capitalului în joc pe piață. Drept, putere, familie, dragoste sunt obiecte de investiții precum oricare altele, judecate după randamentul lor, la fel ca celelalte, cotate pe o piață, ca restul obiectelor. Nimic nu trebuie să perturbe jocul valorilor, anticipărilor și schimburilor – nimic care să se numească pasiune, comunitate, istorie.

TEHNICA PUTERII

Economia este tehnica de substituire a interesului aflat la putere prin dorință. Iată de ce economia, sau mai degrabă poveștile pe care economiștii le spun pentru a face economia, ocupă un câmp atât de larg încât ascunde tot restul: mitologia economică pretinde că înlocuiește cu cheltuială mai mică cerul, revoluția, națiunea, autoritatea și întreg arsenalul cu care puterile credeau în mod naiv că se înconjoară, asigurând pur și simplu ca interesele individuale să fie sub permanentă și universală tensiune. Deoarece economia este știința satisfacerii dorințelor!

Cum funcționează noul principiu de ordine asigurat de producția de dorință? Problema nu e de a asigura ceea ce e de ajuns, ci de a promite ceea ce nu va fi niciodată suficient, de a-l sărăci pe individ, de a-l face să aibă nevoi, să îi lipsească mereu ceva și de a adăuga mereu noi și noi necesități. Dorința face ca puterea să se bucure ea însăși fără obstacole și fără riscuri. Și merge! Cei ce aleargă după satisfacerea dorinței nu doar că sunt ușor de guvernati, ci nici nu mai e nevoie să fie guvernați; cu toții sunt de acord asupra acestui grad zero al politicii care este libertatea de a-și urma propria lor dorință, nu sunt de acord de fapt decât asupra unui singur punct, dar se întâmplă ca acest grad zero să fabrice consimțământul eficient și o aliniere puternică a voințelor.

Punctul pe care îl ratează majoritatea criticilor modernității care strigă pe toate tonurile împotriva liberalismului și domniei individului este că sunt cu totul incapabili să propună orice ar fi în schimb, pentru marea majoritate a locuitorilor de pe planetă, orice care să egaleze cât de puțin ceea ce a însemnat să fii american, francez, german sau japonez în cursul ultimilor cincizeci de ani – a fi cineva care urmează calea propriului interes individual și care poate să o facă fără să se simtă înrolat, mobilizat sau controlat de

ceva, orice ar fi, extern sau misterios; a fi cel ale cărui dorințe se împlinesc, pe o cale regală despre care e mai bine să uităm de unde vine și unde merge, pentru a intona la unison un cântec de marș insolent și decalat. Fiecare a trăit după propriile dorințe, cu mai mult sau mai puțin noroc, mai ușor sau mai puțin ușor, cu mai multă sau mai puțină reușită și împlinire, sau măcar a putut să o facă, nu depindea decât de el să se autorizeze să-și urmeze dorințele, să o urmeze, să îl urmeze, atunci când el, atunci când ea a spus: ”Plecăm împreună seara asta, nu-i așa?” Ca și voi, ca noi toți, nu am urmat-o în acea seară, nici în alte seri – dar asta e altă afacere, și, la urma urmei, fiecare poate să se ia de alții în loc să se judece singur, dacă, într-o societate care permite totul, nu a știut să meargă până la capăt cu dorințele, cu poftele și cu nebuniile sale? Am avut poate remușcări, însă regrete în nici un caz – cei care știu să trăiască, adică să profite din plin, adică să nu lase să le scape nici o ocazie, adică să ia lumea, femeile, bărbații și tot restul ca fiind o serie de afaceri bune – drept ceea ce nu sunt.

Orice pretenție revoluționară, orice pretenție mai serioasă de a governa trebuie să țină cont de acest fapt: de șaiszeci de ani, cel puțin, cea mai mare parte din fericirii locuitori ai țărilor dezvoltate și-a putut satisface cea mai mare parte din dorințe, mai întâi pe acelea de securitate, apoi de confort, și chiar de progres; câți au trăit mai bine decât și-au imaginat, mai bine decât părinții lor, cu siguranță, mai bine chiar decât ar fi crezut că e posibil? Un regim politic care asigură libertatea fiecăruia de a-și urma propriul interes și de a-și împlini dorințele, cel puțin face economie de a se interoga asupra proiectului colectiv pe care îl definește și îl urmează; nu are nevoie de o astfel de interogație. Vanitate a programelor! Vacuitate a promisiunilor! Iată o ușurare a ființei politice și încă una importantă! Și iată o

tehnică de putere care ar merita mai multă atenție decât cea pe care i-o acordă caricaturile în mod obișnuit propuse în materie de explicații de către detractorii liberalismului, stângiști prost spălați după experiența sovietică, romantici revoluționari sau nostalgici ai ordinilor trecute! Deoarece efectele sale se cheamă fericire publică. Fericire franceză, da, pentru care suntem încă obligați față de cei care, de la generalul de Gaulle la François Mitterrand, au realizat condițiile pentru ea – sau ne-au permis să credem încă în ea. Fericire europeană chiar, și asta, atunci când promisiunile unei Europe a Națiunilor reuneau popoarele în ceea ce mai rămânea dintr-o unitate europeană.

Producția de dorință a siderat indivizi oboșiți să fie cetățeni, atât de îmbuibați cu servicii publice încât le devin indiferente: le consideră de la sine înțelese! O identitate asigurată, o cetățenie partajată, securitate la interior și pace la exterior, considerate ca lucruri deja dobândite ale istoriei, iată scena pe care a putut prospera dorința de bunuri private și de satisfacții comerciale, iată ce anume a permis revoluției moderne care instituie societatea individului să ajungă la bun sfârșit. Societatea individului îl ține pe fiecare prin interes și se guvernează prin dorință. Marcel Gauchet a consacrat o analiză definitivă acestui subiect despre regimul individualismului liberal, despre reziliența sa, despre extraordinara sa capacitate de supraviețuire în fața sistemelor de putere superputernice ce se pretindeau a fi regimurile totalitare; pasiunea interesului lor individual îi ține pe membrii societății liberale împreună, mai strâns decât oricare altă autoritate venită de sus! Certitudinea că totul poate fi schimbat, convingerea că lumea ne aparține, că e aici pentru a ne satisface dorințele individuale au același efect: să suprime orice limită a lăcomiei umane.

Să dorească, să fie controlați de propria dorință, să-și urmeze dorința fără să mai pună întrebări, iar restul le va fi dat peste măsură! Pentru că miza este majoră: e vorba de nimic mai puțin decât de supraviețuirea regimului dorinței, așa cum a înlocuit el democrația. Iată secretul vânturat al producției societății liberale, iată formula magică a supraviețuirii sale, uimitoare, chiar paradoxală, dacă ne gândim la monștrii peste care a trecut și slăbiciunea ei manifestă în raport cu forțele dezlănțuite împotriva ei! Să supraviețuiască fascismului, nazismului, comunismului, sub versiunile sale sovietice, maoiste, cubaneze sau europene, nu e o performanță de neglijat! În slujba producției de dorință este desfășurat un întreg aparat și se înlănțuie o întreagă mecanică. Este în funcțiune un dispozitiv, cu buclele sale de retroacțiune, cu sistemele sale de evaluare și de corecție, cu captatorii și senzorii săi. Deoarece nimic nu ar putea funcționa fără piețe și fără centralizarea a milioane de aprecieri și de opțiuni pe care le operează. Deoarece nimic nu ar putea să se angajeze fără credit și fără dispozitivul său de comerț cu timpul. Deoarece nimic nu s-ar putea dezvolta fără monedă și fără ruptura vădită dintre monedă și orice substrat real, orice contraparte materială a ei. Deoarece, în fine, nimic nu ar putea să fie promis fără piețe, fără comerțul cu promisiuni. Ansamblul este cel care îi dă forță și, azi, eficiență, economiei dorinței.

Cine poate să scape de sub porunca dorinței? Această seducătoare japoneză își întinde părul lung, de un negru abanos, își croiește zâmbetul și se pregătește. Să fie gata pentru ea însăși. E prima ei călătorie la Veneția. Stă în fața Punții Suspinelor, luna e plină între norii zdrențuiți, ea a venit aici pentru Bienală și se bucură dinainte de fotografiile pe care le va trimite prietenilor pe Facebook. Deoarece ea, singură, își zâmbește doar ei și va face

fotografii cu ea însăși, selfie, la capătul stick-ului de selfie atașat de iPhone, în care se contemplă, se admiră, se place. Nu mai e loc pentru altcineva, cineva întâlnit, o surpriză, un necunoscut. Există oare alte ilustrări ale dorinței pure de sine, care se închide în acest consum virtual? Nu ne mai dorim decât pe noi înșine, iar marii maștri ai dorinței, de la Casanova la Jean de la Croix, au văzut foarte bine că la sfârșit plăcerea nu convoacă decât sinele în fața tribunalului lui Dumnezeu.

V – VREMEA DECEPȚIEI

”Din clipa în care omenirea va realiza industrializarea totală a planetei, riscăm să vedem cum reappare un moralism extrem de rigid, hiperrațional, și care va avea tot atâta eficiență represivă ca în civilizațiile țărănești cele mai retrograde. Din ce în ce mai mult, societatea ne va constrânge să facem dragoste conform normelor productive sau sociale”.

Per Paolo Paolini, interviuri cu Duflos, citat în ”Entre deux censures”, François Jouffa și Tony Crawley, Editions Ramsay, 1989

Casa în care locuiesc are o ușă, o fereastră, și atât. E bine așa. Femeia care îmi aduce să mănânc, care mătură și spală hainele este frumoasă în straiile de bumbac cu care își acoperă trupul mic. Ajunge atât. Solul e din pământ bătătorit, foarte curat, atât de des spălat, tasat, călcat în picioare, încât e fin ca mătasea sub picioarele goale ce se bucură la atingerea lui. O mobilă, să îi zic dulap, chiar dacă nu știu nimic despre destinația sa, se sprijină de perete. O fi avut în ele grâne, fructe, mai știu eu ce, atâtea miroaturi îl impregnează și se răspândesc de îndată ce îi deschid ușile să-mi pun hainele în el. În față e așezat un pat, mai degrabă un fel de platformă – întinsă pe podeaua de lemn, cu patru picioare înalte din cauza rozătoarelor, mai ales șobolani, care ar putea veni, sau din cauza șerpilor, pe care mi-i imaginez fără ca vreodată să-i și văd. Două etajere puse deasupra cu câteva cărți aliniate la întâmplare, și o imagine a lui Ganesh. Sper că Zeul cu trompă al studenților, al memoriei și al cunoașterii îmi va aduce noroc. Măcar atâta vreme cât stau în această regiune din estul Indiei, nu departe de golful Bengal, în regiunea acelor adivasi, numiți și triburi pre-ariene, care trăiesc departe de hinduism, prin părțile statelor Chattisgar, Odisha sau prin alte

state. În India sunt considerați de hinduși ca ”în afara castelor”, sau, cum s-ar zice în Franța, sub-oameni. Îi văd trăind o viață dură, măsurată, egală, cu o noblețe atentă, care mă emoționează ca o re-amintire, dar o reamintire a ce? Cu mare greutate extrag ei dintr-un pământ sleit de puteri o hrană săracă, sunt țărani – țărani din vremea lui Buddha sau din vremea Bibliei, desigur. Am fost și eu așa, undeva în Bretania. Animalele fac parte din familie. Mobilele, uneltele privesc cum se scurg generațiile. Ieri am uimit-o pe cea care mă slujește mergând la câmp, luându-i secera și tăind ca și ea mănunchiuri de iarbă, bine strânse, dintr-o atingere a lamei ascuțite ca un brici. Chiar cred că o să tai mai repede decât ea. A îndrăznit să zâmbească. Era o dorință a mea, împlinită după atâția ani, uitată, cea de a secera. Ce bucurie! Dulapul e vechi, lustruit de timp și de atâtea mâini care s-au frecat de el, iar ușa este, în dreptul încuietorii, uzată ca mânerul unei unelte. Picioarele mesei au suferit și ele, tocite ca niște cioate, de la animale sau de la intemperii? Privindu-le, m-am gândit că dulapul tocit, secera și câmpul, încuietoria ce stă să comande și intrarea și ieșirea, toate sunt același lucru. Dar ce?

Casa, pământul secătuit au supraviețuit atâtor furtuni, atâtor recolte, atâtor secete care fac să geamă pe solul ars copii, oameni și animale, mult timp după ce ultimul bob de orez, ultima rădăcină, ultimul fir de iarbă vor fi fost înfulecate? Se mai vorbește încă de ultima mare foamete, cea de acum zece ani, atunci când camioanele cu saci de orez trimise de la Vizayanagag nu mai veneau odată. Nu departe, mi se spune cu subînțeles, erau unii care mâncau pământ. După ce vor fi fost mâncate toate rădăcinile. Am auzit că aici oamenii nu se înjoseau într-atât – mai bine mureau, fără îndoială. Oamenii de aici au mândria lor: nu acceptă orice ca să trăiască. Seara, la lumina lămpii de ulei,

oamenii s-au prefăcut, apoi au surâs politicos de încercările mele cu secera, nimic mai mult. Și e adevărat că prețul vieții e resimțit ceas de ceas, zi de zi. Mă scol devreme, la primele frânturi de lumină ale zilei. Întunericul nopții devine mai intens și dintr-o dată o lumină galbenă țâșnește și aprinde toate culorile. E rece, aștept soarele. Căldura este degustată, atunci când crește din minut în minut, și e apreciată ca un fel de delicatesă. Aștept căldura. Soarele se înalță, se instalează, iar când e cel mai sus lovește în plin. E momentul în care toți și toate, cu muncile zilei terminate, cu turmele revenite acasă, cu toții vorbesc, moșăie, așteaptă.

De la o casă la altă, în spatele zidului văruiț, în spatele ușilor și al buiandrugurilor albastre, se aud voci, uneori cântece sau râsete. Este clipa în care oamenii așteaptă seara, cu răgazul adus de noapte. Vor fi mers pe cât, oare, pe mai mult de 40° la umbră, vor fi umblat kilometri pe drum cu lemnul în cârcă, înțepând în zebu, ținând mâinile înainte, pentru a lua apa în pumni, multă apă, cu care să se răcorească, de care să se bucure, pentru a cunoaște dorința serii, a crepusculului, pentru a ajunge la seara ce își câștigă din nou locul.

Am revăzut de multe ori casa din Chattisgahr, secera ce culcă fânul în mănunchiuri, mobila unică, masa strâmbă, scaunul ce abia se ținea, robinetul de apă ce scăpa câte un firicel, femeile de la chiuveță și toate bucuriile acestei ordini a lucrurilor. Atât de aproape de toate casele în care trăiesc oameni simpli, înconjurați de obiecte utile, în mijlocul unor lucruri necesare, gata să le folosească în a lor trecătoare existență. Fiecare lucru își are locul, așa cum era acum nu știu câți ani și cum va fi fără îndoială și după cine știe câți ani după ce noi vom fi plecat? Parcă o aveam în fața ochilor atunci când a trebuit să fac inventarul casei din

Guémené, în Bretania, casa în care am crescut, în care am văzut lumea. Răsfoiam hărțile geografice din cărțile de pe certificatul de studiu, până când le vedeam în somn, noaptea cu toate detaliile lor mărite, îngroșate, monstruoase, ce îmi umpleau visele. Ajungeam să îmi detest tovarășii atunci când mă scoteau din cărțile mele, antrenându-mă în jungla noastră, o insulă pe Don pe care doar noi o frecventam, printre mure, năpârci și nutrii. În casa în care am crescut, un etaj era închiriat, două etaje erau numai ale noastre, mama, bunica, eu, plus bucătăria și sufrageria ce dădeau înspre curte, jos. După plecarea lor, am socotit și am vândut tot. Mai păstrez încă hârtia de la impozite prin care mi se cer explicații: nu am subapreciat nimic, nu mai datorez nimic? N-am răspuns niciodată. Cărțile erau mai adevărate decât viața. Nu, nu asta: cărțile îmi vorbeau de o lume mai adevărată decât viața care mă chema, cu studiile, cu diplomele și întreprinderile ei.

Ceva mai târziu, în ținutul acelor muria, controlat de naxal, triburile ce mi-au dat numele tribal de Gottwar, intendentul, au înțeles totul fără să fi vorbit. Avea să fie capătul unui drum început în cărțile pentru certificatul de studii, la Guémené. Un drum care să ducă unde?

Am inventarul de la Guémené în cap. La parter, unde era bucătăria și sufrageria, un bufet cu două corpuri, o masă, cinci scaune, o chiuvetă, un aragaz, un frigider. Ce zgomot făcea motorul, că trezea noaptea o tabără de cercetași! Sus se aflau cele două camere. Un dulap cu rafturi, de cupru aurit care strălucea blând, un dulap de nuc, care servea drept vitrină, mare, despre care se spunea că provenea din Provence – din Provence, în Bretania; ce idee! De patul cu role se sprijinea o noptieră; în față, lângă geam, o mobilă mare de acaju, cu capac și uși de sticlă, căreia

i se spunea "secrtaire", luat de prin vreo mănăstire din zonă, aducea o tușă mai nobilă camerei mari cu podeaua ce scârțâia; în camera de alături, camera mică, a mea, cinci scaune, un cabinet, un bufet cu două corpuri, un alt pat lipit de perete, o chiuveță; asta era tot. Ceva acareturi în curte. Fiecare din aceste mobile văzuse generații cum se scurg, tineri și bătrâni, promisiuni și iubiri! Aici murise cineva; acolo l-au dus după ce a căzut, nu voi ști niciodată unde, oricum era deja pe jumătate mort, cu chipul vinețiu, și mort de-a binelea avea să fie după vizita doctorului; și ele tot moarte sunt, ce vă interesează? Privegheate, cu lacrimi și tot ce trebuie, cu ceremonie de rugăciuni, cu regrete, și apoi? Erau morți fără importanță, desigur. Casă de vânzare, scrie pe panoul ce acoperă fereastra dinspre stradă. Fiecare își îndeplinea cu modestie rolul; fiecare era la locul lui, cu totul, într-un univers în care nu se afla decât pentru a-i sluji. Lui Dumnezeu. Franței, ocrotitoarei ei. Visul unei vieți. Să nu râdem de toate astea, erau cinci fii la străbunicii mei, patru au murit sub obuzele nemțești, în 1914 și 1915. Au murit pentru Franța, se spune. Fismes, Fère champenoise, Verdun. Bunicul, cel mai frumos din regiment, s-a trezit cu picioarele amputate de un obuz german. Mai am încă portretele lor în biroul de la Paris, cu toții privesc fără să vadă Tour Eiffel și acoperișurile de la Paris, toate astea nu înseamnă nimic. Iar dulapurile, secretaire-ul, bufetul, argintăria, cuprurile strălucitoare, nici ele nu mai spuneau nimic. Viața, câtă era, cu dorințele, cu bucuria ei, nu aveau nici o legătură. Erau undeva afară, pe străzi și pe câmpuri, în focurile de Saint-Jean sau duminica la biserică, în cursele prin pădure, în plimbările cu barca pe Don, la mesele în familie. Cafeaua pe care o serveam ba la unul, ba la altul, după slujbă sau târziu după amiaza, paharele ce se aliniau la cafea și care, servite la îndemnul reciproc, făceau

să se scurgă timpul în zilele de duminică...

Inventarul se face repede. Lipsa esențialul, complicitatea ființelor și a lucrurilor care domneau asupra a tot. Recitesc acte de vânzare, pe hârtie de la notar, cum trebuie întocmite. Repede se face inventarul cu ceea ce e de ajuns vieții, fericirii, atunci când viața, fericirea sunt altundeva, afară, și când aventura de a fi om umple zilele toate cu o arzătoare neliniște.

EXPERIENȚA DECEPȚIEI

Cine ar putea să fie fericit să locuiască într-o cameră din pământ bătătorit, într-o curte scăldată de soare? Cine ar putea să fie fericit între patru pereți, cu un tapet cu motive din munții austrieci, între un pat cu role și două dulapuri față în față? Cine ar putea să fie fericit că e în viață și să vadă pur și simplu doar cum trece viața?

Întrebarea pare anodină. Dar e cât se poate de actuală. Căci se întinde asupra unei generații, e secular, așa cum anunță unii, sfârșitul creșterii așa cum am cunoscut-o noi, așa cum a asigurat ea guvernarea dorinței de vreo două generații încoace, așa cum a asigurat ea fascinația pentru Occident, pentru operele și excesele sale, nu este un fapt economic, ci pur și simplu un fapt de civilizație. Iar originea sa nu are prea mult de-a face cu finanțele, banca și industria, și nici cu criza din 2007-2008 care i-a fost cel mult revelator. Ca întotdeauna, economia este determinată de ceva ce ea nu e și ce nu vine de la ea. Iar dificultatea în civilizația creșterii este efectul unei decepții ce crește, care se generalizează și care amenință să izbucnească, o decepție ce atinge chiar fundamentele guvernării dorinței.

Decepția devine efectul cel mai răspândit al producerii de

dorință de către economie și al formei sale banale: gestionarea insatisfacției. De altfel, producătorii de OMG au ruinat tribul Odisha unde am petrecut săptămâni încântătoare, doi bărbați s-au sinucis din cauza datoriilor la producătorii de semințe înghițind pesticide... mai bine morți. Casa din Guémené s-a transformat într-o investiție aducătoare de profit, clădirea fiind închiriată apartament cu apartament. Stau și mă întreb. Randamentul sporit al recoltelor de care au fost deposedați, profitul mai mare adus de o casă care nu mai e decât un loc de trecere, aduc oare mai multă satisfacție, împlinesc oare mai multe dorințe decât permanența și legătura cu pământul, cu piatra și cu ai tăi, toate aceste locuri de viață?

Decepția de a fi francez, căderea europeană, neliniștea americană... Cuvintele abundă, ele se învârt în jurul unei experiențe convergente: lucrurile nu merg cum trebuie. Experiența se declină diferit în fiecare caz: în Statele Unite, pierderea încrederii în "destinul manifest" se bazează în primul rând pe iluziile pierdute ale visului american; în sânul Uniunii Europene, evidența promisiunilor nerespectate agravează sentimentul crescând că a fost trădată singularitatea Europei și că Europa a fost supusă de Uniune să fie ceva ce nu vine de la ea și ceva ce nu e ea; cine s-a gândit vreodată că Turcia era europeană? În Franța, în sfârșit, e vorba de mai mult decât de o situație economică de altfel plină de contraste, este vorba de adoptarea de către elite a unei lumi liberale, globale și digitale care pare să contrazică tot ce au asigurat luptele politice și sociale, și chiar tot ceea ce a făcut ca Franța să fie ceea ce e, o Franță pe care francezii nu vor să o lichideze fără inventar. Trebuie oare să ne luăm de ei pentru că se amestecă în ceva ce îi privește? Trebuie să ne reproșăm că suntem francezi, că ținem la asta, că

nu renunțăm? Dacă există o nefericire a francezilor, ea nu este decât decepția pe care o suscită în același timp fericirea de a fi francez, incităriile disprețuitoare și pline de ură de a renunța la ea, speranța, împotriva oricărei dificultăți, de a ne regăsi și de a rămâne francezi?

Oricare i-ar fi originile și manifestările, experiența e identică. Drumul către satisfacție este întrerupt (a se vedea Franco Berardi, "Bifo", "Capitalism and mental Health", Verso, 2015). Acest drum începea cu: "ceea ce este destul este suficient". Era jalonat de simboluri, urma ritualuri și trecea pe lângă orizontul sacrului. Asigura acea complicitate invizibilă cu lumea pe care o rezumă atât de bine expresia "fericit ca Dumnezeu în Franța". Venea de foarte departe: "Ceea ce i-a făcut pe părinții noștri să trăiască, ne e de ajuns pentru ca și noi să trăim ca ei". Și ducea la fel de departe, fără îndoială – cititorii lui Claude Lévi-Strauss au recunoscut opoziția dintre societățile reci, capabile să se perpetueze cu o cheltuială minimă de energie într-un acord optim cu mediul lor, cu relații reduse cu celelalte societăți, și societățile calde, ce au nevoie de multă energie și care degajă o violență extremă împotriva mediului și împotriva celorlalte societăți pentru a conserva dinamica internă a schimbării perpetue, a mișcării și a creșterii cantităților.

Pe drumul către satisfacție, panoul creștere era de ajuns! Am învățat să considerăm că e un drum cu sens unic: progres, dezvoltare, e de ajuns ca să apăsăm pe accelerație! Și iată că totul se complică. Drumul vrăjit nu era nici cel al abundenței materiale sau al îmbogățirii fără limite; era cel al dorinței, al autorizării dorințelor, tuturor dorințelor, un drum ce pleca din stațiile uitate care sunt ordinea, încrederea și pacea. Era drumul stimei de sine, al siguranței de a fi și al încrederii publice. Economia care

ne promitea creșterea și tot ce vine pe urma ei ne-a angajat pe o rută falsă (a se vedea Robert Gordon, “The rise and fall of American growth”, NYUP, 2015). Nu numai că nu sunt respectate promisiunile de creștere, dar și ceea ce credeam că e respectat, ceea ce părea ceva dobândit deja, este repus în discuție și pare mai degrabă să lipsească. Nu numai că creșterea promisă nu vine să se întâlnească cu noi, ci simțim că, dacă ar veni, pagubele pe care le provoacă ar fi incomensurabile în raport cu ceva beneficii reale pe care le-am putea obține de pe urma ei. Nu numai că nu suntem acel consumator insațiabil ce asigură motorul creșterii cerute, ci suntem de prea multe ori consumatorul dezamăgit ce nu va mai fi niciodată atras. Cât despre suspendarea lumii pe care o asigura economia, cât despre securitate, încredere, mândria pe care ni le garanta creșterea, cu condiția să credem în toate acestea, situația Uniunii Europene, între invazie și descompunere, vorbește de la sine. Nu doar că promisiunile nu au fost ținute, cei care au crezut în ele sunt primele, dar și cele mai afectate victime.

În materie de consum ca și de investiții, în materie de politică la fel ca în ceea ce privește profesiunile, dezamăgirea devine primul sentiment colectiv din societățile dezvoltate care nu vor să recunoască, care își mobilizează toate forțele, inventează tot felul de povești, pentru a o nega, pentru a minți. Dezamăgirea, experiența comună a salariatului harnic, a cadrului imobilizat, a cetățeanului suprataxat și a consumatorului înșelat este și experiența colectivă cel mai bine împărtășită prin ceea ce se cheamă democrație a progresului, democrație socială, societate deschisă, și prin tot ceea ce a cedat cel mai repede și cel mai profund în fața promisiunilor deschiderii, creșterii și globalizării.

Dacă viagra este emblema societății dorinței deoarece dorința însăși se clatină, societatea întregă se clatină odată cu ea, iar

resortul profund, exclusiv care e pasiunea fiecăruia pentru interesul personal se relaxează și el. « Burn out », depresie colectivă sau « nefericire franceză », expresiile abundă în a desemna simptomele unei suferințe al cărei nume nu e de nimeni rostit.

DUPĂ CREȘTERE

Iar creșterea se zdruncină. Nu mai e aici. Adevărata creștere, cea pe care a adus-o reconstrucția din anii 1950, cea care a făcut din societățile dezvoltate imense clase mijlocii începând cu anii 1960, cea care a văzut născându-se clasa de cadre din anii 1960, primii ce au beneficiat din plin de împărțirea îmbogățirii colective, cea care a respectat promisiunile de democrație, pace și prosperitate comună, cea care a asigurat ordinea internă și pacea externă pentru o perioadă atât de mare încât am crezut că va dura pentru totdeauna, a dispărut, poate pentru mult timp. Pentru o generație? Un secol? A dispărut, odată cu condițiile culturale, morale, politice care o făcuseră posibilă, fără îndoială a dispărut începând cu anii 1970 și cu seria de șocuri petroliere. E o coincidență că a dispărut în momentul pe care Marcel Gauchet îl consideră a fi cel al ieșirii din religios? Undeva la mijlocul anilor 1970, seminarele se golesc, preoții care mor nu mai au succesori, bisericile sunt abandonate. Iar creșterea moare odată cu credința. Ea a dispărut chiar în momentul în care valorile de "eliberare" succesive dezlănțuiau revoluția capitalistă, în momentul în care responsabilitatea colectivă supraîncălzită – războiul din Vietnam ne privește pe toți! – se clama în baia înghețată a interesului egoist – « ce-mi pasă de Vietnam dacă am probleme de orgasm », spune un tânăr german citat de Peter Sloterdijk! Și a dispărut într-o inconștiență provocată deopotrivă de invocarea din ce

în ce mai religioasă a întoarcerii la creștere, încă și mai mult de anestezia scoasă din pălărie de vrăjitorii inovației financiare, de mirajele globalizării și de dereglementarea piețelor.

Vor dispărea oare societățile noastre, odată cu ceea ce le era fundament, principiu de ordine și religie ascunsă? Societatea istoriei era societatea creșterii: a face istorie însemna a produce mai mult și mai bine, pentru propria reproducție. Economia făcea istoria: salvarea omenirii, omenirea împăcată cu ea însăși, la Marx ca și la Hayek, trec prin economie. E oare o întâmplare dacă sfârșitul istoriei a fost anunțat în chiar momentul în care se terminase cu creșterea? Întrebarea a fost pusă. Și e cea mai urgentă, deoarece răspunsul dat de Uniunea Europeană, deoarece răspunsul dat de președinții succesivi ai Statelor Unite – ”modul de viață american nu este negociabil” – este nu, și iar nu. Fără creștere nu mai suntem noi înșine – guvernarea dorinței nu mai funcționează. Problema nu se referă la modalitățile de a fi, ci chiar la ființa noastră: fără creștere nu mai suntem nimic, dorința ridicată de creștere se prăbușește, și odată cu ea și ființa ce dorește. Chestiunea este cea mai vitală cu putință, deoarece ordinea globalizată impusă de Wall Street, City și fondurile de investiții vrea ca creșterea să răspundă tuturor subiectelor pe care le puneau democrațiile, să facă să cadă dictaturile și să o termine cu extremismele – dacă creșterea este cea care va pune punct răului, așa cum afirmă cu naivitate Shimon Peres (Le Figaro, 30 martie 2016), cum să facem atunci când nu mai e creștere? Și dacă creșterea, dezvoltarea, colonizarea erau Răul – care amenință supraviețuirea omenirii?

Fiecare o știe bine, fie că și-o mărturisește, fie că nu. Revenirea creșterii nu se va întâmpla mâine și există ceva poate chiar mai rău decât stagnarea actuală, și anume revenirea creșterii și a prețului

pe care îl plătim pentru ea – distrugerea pe care o va aduce. Și odată cu dispariția creșterii ca formă de dorit pentru devenirea umană sau ca investiție posibilă a speranței, se epuizează chiar guvernarea dorinței ce nu mai poate însufleți la loc magiile stinse, între iubirile moarte și oglinzile șterse. Verlaine este poetul timpului ce vine, dar cui îi pasă?

PORUNCA DE A DORI

Dezamăgirea ca regim economic și social... Suntem aici, deja? Un element recent, cu adevărat neobișnuit, ne face să credem că da. Acest element e constituit de ratele negative ale dobânzii.

Din 2014, și încă și mai mult de la începutul lui 2016, să plasezi bani costă. În martie 2016, Banca centrală europeană a scăzut ratele de remunerare a depozitelor bancare la – 0,6%. Ceea ce înseamnă că deținătorii de capitaluri – bănci, instituții de economisire – sunt gata să-i plătească pe unii din cei ce vor să ia cu împrumut pentru ca aceștia să ia bani de la ei, promițând că îi pot da înapoi fără să plătească vreo dobândă care să crească suma, ci fiindu-le scăzută suma cu o anumită dobândă.

Situația nu e anecdotică. Mai întâi pentru că privește deja în 2016 o treime din statele europene – Germania, Franța și altele emit împrumuturi de stat cu rate negative – precum și Japonia, de douăzeci de ani, Elveția, mai mult decât oricare altele. Valorile datoriei emise cu rată de dobândă negativă sporesc, reprezentând zeci de miliarde de euro sau de dolari pe lună. Apoi, pentru că se extinde contagiunea și pentru că ea are consecințe redutabile. Din ce în ce mai numeroase sunt băncile care nu numai că nu remunerază depozitele clienților, ci le cer să plătească o dobândă pentru a le păstra banii în cont. În Japonia, această situație se

traduce prin explozia unei piețe a seifelor și prin constituirea de stocuri de monedă de către particulari. În Europa, perspectiva unei tezurizări private este insuportabilă pentru cei ce vor să controleze toate mișcările financiare și să suprime libertatea individuală de a plasa economiile; până la punctul în care unii iau în considerare să suprime pur și simplu monedele, cale către o societate a controlului generalizat, și astfel, a spolierii economisirii private de către bănci (asemănarea unor astfel de proiecte cu cele ce au în vedere să se plătească falimentele bancare din depozitele clienților ne lămurește în mod deosebit asupra promisiunilor îndepărtate ale Uniunii Europene în ce privește libertatea și democrația!). Dacă deținătorii de capitaluri acceptă să plătească ca să li se ia cu împrumut capitalurile, aceasta se întâmplă pentru că nu mai știu ce să facă cu banii. Analog cu procesul de răscumpărare a acțiunilor – o firmă ce răscumpără propriile sale acțiuni mărturisește pur și simplu că nu are nici un proiect de finanțat care să îi poată aduce un randament satisfăcător pentru acționari, preferând deci să le dea banii înapoi, demersul acesta fiind astfel o mărturisire: economia creșterii infinite s-a gripat. De aici trebuie oare să concluzionăm că dorința nu o mai poate susține?

Idei pentru a remedia o situație necunoscută în istorie și în analele economiei nu lipsesc. Kenneth Rogoff a emis-o pe cea mai directă: să nu mai plătim salariații decât în bonuri de consum a căror valoare să scadă cu timpul, așa încât să îi obligăm să consume imediat. Adică: să terminăm cu funcția de supraveghere a valorii asumată de monedă. Alții studiază mijloacele de a-i sancționa pe cei ce economisesc, de a confisca economiile sau depozitele bancare; de altfel, dispozițiile adoptate pe ascuns sub acoperirea de a gestiona eventuale falimente bancare fără ca acestea să îi coste

(prea mult) pe contribuabili prevăd deja confiscarea depozitelor bancare mai mari de 100 000 euro; testul a fost realizat cu ocazia falimentelor bancare din Cipru, organizate și pilotate de Comisia Europeană și Banca Centrală Europeană, un test ce a ruinat mii de ciprioți și i-a costat scump pe mulți ruși și mai ales care a suscitât la vecinii greci o convingere: mai bine să cheltuiești banii imediat decât să ți-i fure mâine! Am întâlnit în Mozambic tinere cadre din Grecia care aplicau cu rigoare acest principiu; realizau ei oare până la ce punct fac exact jocul acestei noi ordini mondiale a dorinței pentru care economisirea e un rău, deopotrivă pentru că ea înseamnă consum întârziat și pentru că i-a dat cuiva ceva libertate în raport cu sistemul de dorință care cere obediență și supunere?

Alte idei foarte oportune lansate pentru a conjura dezamăgirea și până de consum pe care o suscită ea au în vedere confiscarea unei părți din patrimoniul locuitorilor copleșiți din țările îndatorate, pentru a se putea rambursa datoria publică. Asigurarea de viață este vizată îndeosebi; dar trebuie oare să uităm că ratele negative ale dobânzii operează deja la fel dar în liniște? Propunerea cea mai captivantă este cu totul alta: să se distribuie « helicopter money », cu alte cuvinte să plouă cu bilete de bancă gata de cheltuit. Pentru cei ce n-au înțeles: adevărata funcție a dumneavoastră nu mai e să munciți, ci să consumați! Dispariția muncii este anunțată, cu excepția micii categorii de creatori de semne, de algoritmi și de sacru. Ceilalți au o funcție, cea de a întreține mașinăria fără de care... ce ?

Obiectul tuturor cercetărilor și, uneori, al acestor delire, este același: dacă nu vor să consume, trebuie constrânși să o facă. Dorinți, e un ordin! La ordin, cumpărați! Dacă nu, nu vă va mai rămâne nimic. Și iată cum bucla se închide: fiecare e plătit ca să

consume, actul de a consuma a devenit mai important pentru societatea creșterii decât actul de a produce – pentru asta vor fi mereu roboți, și încă din ce în ce mai mulți! Ceea ce îi este propriu omului, ceea ce rămâne la urma urmei, este dorința, facultatea de a consuma, datoria de a lua fără să stea pe gânduri ceea ce produc alții sau el însuși. Ar spune unii: nu e vorba de o buclă ce se închide, ci de un nod ce se strânge – chestiune de gust, de apreciere. Societatea dorinței produce trupurile a căror dorință se va produce pe ea însăși. Are nevoie de teamă și își dă silința să o producă. Consumați, dacă nu.... Are și va avea curând toate mijloacele pentru o face. E conștientă de asta?

Nu investitorul insașiabil, ci investitorul bulimic este cheia guvernării dorinței. Astfel încât sclavia sau jaful sunt expresii pertinente ale unui model în mod manifest contrare democrației. Așa încât consumatorul trebuie să fie constrâns deoarece producția de dorință nu mai e de ajuns. Cine mai crede că economia este aici ca să satisfacă nevoile sau dorințele oamenilor? Dorințele și nevoile trebuie să fie aici pentru a face ca economia să se miște!

Un « tu poți » a devenit un « tu trebuie ». Iată sfârșitul eliberărilor noastre și intrare într-o societate a obedienței în care injoncțiunea, porunca și violența de stat vor înlocui dorința – a încerca să reînviem ceea ce ar putea fi o ființă reducând consumatorul la obediență – la gavaj forțat. Cade masca, fabrica de indivizi îi reduce pe fiecare din ei la funcția lor economică, cu ajutorul eliberărilor succesive. Eroarea este de a vedea în toate acestea un subiect economic, de a incrimina reglaje proaste financiare sau bugetare sau lipsa unui impuls, etc. Cine mai poate încă să creadă că economia deține răspunsul la întrebările pe care le pune economia? Economia este problema, nu soluția. Subiectul

este politic; este și antropologic; economia este neputincioasă în a trezi dorințele pe care le-a suscitată, din care s-a hrănit și care au adus-o acolo unde nu ar fi trebuit vreodată să meargă – până la distrugere.

Nu lipsesc indiciile, la noi, undeva, peste tot, ale acestei pane de dorință, ci din contra.

DORINȚA ÎN PANĂ

În iunie 2015, din Japonia au venit cifre care ridică semne de întrebare. Mai mult de o treime din tineri, între 16 și 30 de ani, nu au avut niciodată vreo experiență sexuală. O bună parte nici nu se preocupă de așa un subiect marginal. Mulți spun că nu sunt interesați deloc de o relație amoroasă. În viață, a avea o situație bună, a trăi bine, a petrece cu prietenii, iată ce contează. Îngrijorat de consecințele acestui dezinteres amoroș asupra demografiei japoneze, guvernul încurajează cursuri de întâlnire, de seducție, de agățat, după exemplul guvernului din Singapore care a pus în practică acum vreo zece ani o inițiativă de acest fel, pentru a trezi dorința stinsă la celibatarii tineri și străluciți. Așa cum spunea o tânără din Singapore, strălucit manager la o societate de gestionare de fonduri, sunt atâtea de făcut în Singapore, iar viața de celibatară e atât de plăcută, încât de ce să te mai obosești să trăiești în doi....

În preajma verii lui 2015, presa franceză a descris cu complezență neliniștea existențială a harderului japonez care se plângea că e unul din foarte rarii bărbați ce mai făceau acea meserie și se neliniștea de indiferența în creștere a tinerilor japonezi față de sex, față de plăcerile și tehnicile acestuia. Avea să găsească ecouri în Rusia, unde femeii încă tinere sunt disperate să își vadă

tovarășii că preferă sticla și că se prăbușesc seară de seară în acea moarte moale pe care le-o asigură alcoolul și care îi scutește de orice iubire. Fără îndoială. Dar problema e în altă parte. Sexul obosește, deranjează, neprevăzutul și tulburările lui se află în afara celor spuse, el iese lin din moravurile de conveniență și din uzanțele autorizate. Corpul obosește și el, corpul cu pretențiile, cu contingentele, cu limitele, determinările lui, iată ceva ce rămâne ne-modern, ceva ce nu mai poate fi suportat! De altfel, micile japoneze care se îmbracă și se machiază ca să semene cu imagini pe hârtie glasată au înțeles foarte bine? Adevăratul șic modern este de a face uitat trupul! Fără sudoare, fără miros, fără umori, care nu-și au locul în această lume a dorinței de sine! Consecințele iernii sexuale japoneze pun sub semnul întrebării mai întâi de toate demografia. Japonia este în iarnă demografică, ea a pierdut 250 000 de locuitori în 2012, devenind o țară bătrână – o țară care îmbătrânește mai repede decât crește speranța de viață. Ce se întâmplă dacă japonezii nu mai sunt interesați să trăiască în cuplu, să aibă relații de iubire, să facă copii?

Alte cifre ne vin din Danemarca. Micul regat a fost îndelung considerat o insulă idilică, paradis al vieții bune și al statului social european în ceea ce poate el să dea mai bun – libertate a moravurilor, performanță economică și calitate a vieții. Danemarca figurează încă în fruntea țărilor în care e bine să trăiești, țară în care fericirea națională pe cap de locuitor este cea mai ridicată din lume. Dar Danemarca este și ea amenințată cu extincția. Pur și simplu pentru că danezii, bărbații danezi devin și sterili și impotenți. Efectele mediului, ale alimentației, ale rețelelor de înaltă tensiune se conjugă fără îndoială cu efectele culturale pentru a explica un fenomen (40% din danezi ar fi sterili) care îngrijorează multe alte regiuni ale lumii și alimentează

speranțele sau fantezmele celor care văd că populația mondială ar începe curând și inexorabil să descrească. Chiar și în Franța, producția de spermă ar fi scăzut cu 30% între 1970 și 2012 pe individ masculin adult, după o evaluare făcută de Centrul de studii și de conservare a ovulelor și spermei umane. În orice caz, sinuciderea demografică a triburilor europene este în toi.

Nu e vorba doar de Japonia, de Franța sau de Danemarca. În Italia, cursurile de întâlniri și de seducție au un succes în creștere, de la Roma la Milano; ce se întâmplă cu frumoșii italieni de operetă? La Las Vegas, în 2014, un star de serial devenit recent promotor imobiliar de mare succes își rezuma în trei fraze viața personală: « am fost îndrăgostit, apoi am trăit cu mai multe parteneri (polyamorous), în prezent trăiesc singur și sunt foarte bine; e așa bine să dormi singur! »

Iată pe cineva care spune că a făcut turul problemei și nu-și mai bate capul cu ea. Nu lipsesc precedentele istorice. Ludovic II de Bavaria se alătură ”reginei fecioare” într-o lungă galerie de portrete ale marilor abstenenți, ca să nu mai vorbim de cohortele de sfinți și de sfinte care au ales calea abstenenței și din care unii au găsit în acest fel drumul către excelență, dacă nu și către extaz... Dar nu e vorba de marii mistici, de cei ce au abandonat totul, de cei neputincioși, cu atât mai remarcăți cu cât erau excepții în vremuri de pofte zdravene, de legături publicate și de iubiri afișate. Parcurile de la Versailles au adăpostit atâtea cupluri care nu se ascundeau defel de vecinii lor de plăcere... E vorba de noi. Nu mai e vorba de excepții marginale, e vorba de tendințe de fond al căror viitor va spune dacă ele au sau nu vocația de a deveni majoritare și de a ne duce societățile înspre necunoscut – acel necunoscut numit societăți sterile, nu incapabile, ci dezinteresate să se mai reproducă, așa ca multe

societăți din nordul Europei care dau astfel de exemple. Mișcări ale studenților în Statele Unite, secte religioase peste tot în lume proclamă idealul virginității pentru tineri, idealul abținerii pentru adulți și reactivează tema păcatului original, al greșelii originii sexuale a lumii – ce frumoasă ar fi lumea, ce pură și ce simplă ar fi ea fără sex! De altfel, de ce să fi fost inventat?

La capătul eliberării, la capătul producției de dorință, sexul nu mai prezintă interes, iar iubirea este un risc pe care nu toți pot să și-l asume. Pe piața vieții în doi, sunt din ce în ce mai numeroși cei ce rămân singuri, ceea ce devine norma. Dubla perspectivă a unei indiferențe sexuale și a unei infertilități în creștere în populațiile tinere, cele mai expuse la efectele pe termen lung ale alimentelor industriale, este pânza de fond pe care se joacă revoluția dorinței.

Piesă de mare spectacol, al cărei prim act a fost deja jucat, acum mult timp, atunci când Jeremy Bentham a instalat utilitarismul ca model, atunci când Adam Smith sau interpretările ce s-au făcut la opera lui au legitimat interesul individual egoist ca motor al binelui comun, atunci când proclamarea Drepturilor Omului a pus societățile în lanțurile economiei. Vor reveni asupra acestui punct. În universitățile americane, « no sex » apare fără rezerve pe tricourile care anunță limpede intențiile celor ce le poartă.

PROMISIUNI PRIVATE CARE NU SUNT ȚINUTE

Dacă economia a fost arta și maniera de a satisface și nevoile și dorințele oamenilor, acum e departe de asta. Experiența dezamăgirii pe care bunurile de consum o rezervă consumatorului, cetățeanului, este cea mai banală și cea mai răspândită posibil. Nu e doar vorba de faptul că iubirea redusă la

o tehnică contractuală dezamăgește: obiectele care au pretins să o înlocuiască nu au cum să-și îndeplinească sarcina.

Am vrut să îmi schimb mașina, acum mai puțin de un an. A încerca să cumperi un automobil rămâne ce-a fost mereu. Ceva ce se hrănește din suficiența vânzătorilor, din confuzia de oferte și mai ales din certitudinea că promisiunile nu vor fi respectate. Dar ce promisiuni?

Mașina nu mai e un mijloc de libertate, nici de mobilitate. Catalogele constructorilor difuzează mesaje ce nu corespund nici unei realități, nici unei posibilități: de la 0 la 100 km/H în 8 secunde, 235 km/h viteză maximă (pe circuit), 1100 autonomie... Prins în trafic pe centură, atenționat pentru câțiva kilometri în plus, interzisă circulația în zilele alternative... Adevărul este că mașina a devenit mijlocul cel mai lent, cel mai nesigur și cel mai costisitor de a ne deplasa dintr-un punct într-altul – exceptând, fără îndoială, avionul privat. Nu doar că promisiunile din catalog nu vor fi respectate, ele nici nu au vreo șansă să fie respectate. Blocat la semafor la Operă, cine să mai viseze să sară de la 0 la 100 de kilometri pe oră în mai puțin de 8 secunde? Și cine va avea plăcerea să ruleze cu sufrageria sa rulantă la cei 160, 180, 220 km/h promiși?

Am vrut să călătoresc. Să ies din circuitul călătoriilor de afaceri, din sediile firmelor internaționale și din hotelurile banalizate. Am petrecut o săptămână într-un centru de vacanță în Emiratul Oman, desprins garantat de țara mea, pe malurile golfului persic, în inima Emiratelor Arabe Unite. Dar cine mai crede că a călători într-un centru de vacanță în Emiratul Oman înseamnă călătorie? Ca în insula Maurițius sau în insula Reuniunii, al căror dublu magic se cheamă Madagascar, ca în Africa de Sud, al cărei splendid invers se cheamă Mozambic,

locurile de vacanță în Emiratul Oman sunt non-locuri. Seamănă cu strictete cu toate locurile în care marea e albastră, în care palmierii își cufundă frunzele într-un cer la fel de albastru și de lichid ca apa din piscină, ca toate locurile pe care le furnizează în imagini cataloagele occidentale ale fericirii cu tarif bine gândit. Non-locuri, locuri care nu sunt nicăieri, suspendate într-un ideal al dorinței ireale, de altfel niciodată realizată, deoarece să petreci ceva timp acolo înseamnă a nu fi nicăieri, a nu fi nimeni, a nu fi nimic. O tânără rusoaică, blondă, plictisită de amantul musculos, tatuat și ostentativ, îmi spunea: "Paris ? Ce oraș, Paris !", fără îndoială pentru că Parisul este, era încă un loc, undeva într-o Franță care era Franța, o Europă care era Europa – ce mai rămâne azi din toate acestea? Distrugerea lumii ca lume, adică surpriză, necunoscut, diferit, alteritate, este o consecință demențială a dezvoltării turismului de masă, expresie supremă a ideologiei comerciantului – nici o bucățică de pământ, nici o fâșie de pădure, nici un metru de plajă să nu rămână neexploatat, în afara circuitului de schimb, în afara contractului și a prețului.

Am ținut să mă informez: e adevărat că trebuie să mâncăm cinci fructe și legume pe zi, așa cum se recomandă în clipurile publicitare? Am descoperit că e cel mai bun mod de a consuma pesticide, perturbatori endocrini și alte minunății ale agriculturii industriale, fără proprietăți nutritive și gustative, deoarece ceea ce e specific fructelor și legumelor marilor producători, în numele conservării pe raion și în numele randamentului, este că se protejează împotriva vieții, gustului și consistenței. Profesioniștii de la INRA sau de prin alte părți le numesc « alimente seci », aceste legume, aceste fructe, care din ce în ce mai mult devin regula la masă, și care, din rațiuni de conservare, de productivitate și de rentabilitate, au fost golite de toate principiile

nutritive – ce să mai vorbim de gust! Doar la vedere sunt plăcute; tot restul a fost sacrificat ca să se prezinte bine în raft. Rezultatul îl știm: în cincizeci de ani, coșul mediu pe gospodărie, care înseamnă consumul alimentar de zi cu zi al unei familii, a sărăcit în substanțe nutritive, vitamine și gust, în proporții considerabile, îmbogățindu-se în schimb cu o gamă de produse chimice cu efecte în mare parte necunoscute, dintre care unele nici nu sunt încă identificate. Vidul: iată prețul productivității. În același timp, distrugerea pământurilor și suferința animalelor au sporit în proporții considerabile, în așa fel încât costul global, pentru populația umană, pentru diversitatea animală și vegetală și pentru pământ este fără vreo măsură comună cu beneficiile anunțate ale ”progresului” – nu fără legătură însă cu beneficiile acumulate de comerțanții de viață care sunt industriașii agricoli, cei din industria prelucrării și cei ce vând alimente.

Fructul cel mai recomandat și cel mai consumat este mărul. Fiecare măr non-bio ”beneficiază” de mai mult de douăzeci de tratamente chimice în (scurta) durată de viață... circa 36 de pesticide diferite. Împreună cu căpșunile și roșiile, mărul este fructul cel mai violent tratat, cel puțin între fructele din regiunea noastră; ce a mai mare parte din fructele tropicale, inclusiv bananele, suferă tratamente chimice pentru a rezista în lunga călătorie care ni le aduce pe masă în orice anotimp. Răscumpărarea globalizării și a productivității agricole este chimică. Și se plătește în cancer, sterilitate, autism, degenerescență precoce. Fără a mai vorbi de perturbatori endocrini, de saturarea mediului cu hormoni cu efecte violente asupra metabolismului uman. INSERM, care nu are reputația de a trata cu ușurință aceste subiecte, a avertizat în februarie 2016: ”Bomba nucleară care este pentru sănătatea umană folosirea masivă a produselor fitosanitare etc. este pe

punctul de a exploda”. Merele, căpșunile, roșiile nu vor mai avea același gust – de altfel, mai au oare vreun gust ?

PANICĂ CU PRIVIRE LA BUNURILE COLECTIVE

Că bunurile de consum dezamăgesc nu reprezintă nimic nou și nu ar fi nimic grav dacă bunurile cele mai susceptibile de a aduce satisfacție pe termen lung, de a determina cursul unei vieți și de a asiugra condițiile de fericire erau în mod solid așezate pe sistemele care le furnizează. Identitate problematică, cetățenie în bernă, teritorii în care pacificarea nu mai este asigurată, transmitere națională și familială degradată de pretenția totalitară a școlii de a deposeda individul de orice determinare... decepția publică și politică perturbă folosirea cu bucurie a bunurilor private atunci când acestea mai există. Plecare la țară, cu vedere dinspre mirador, acesta e idealul modern?

În nefericirea franceză, reculul puterilor regaliene și degradarea resimțită a serviciilor publice joacă un rol prim. Să ne aducem aminte! Era refrenul unei părți a stângii europene: privatizarea a distrus infrastructurile britanice, starea șoselelor și aeroporturilor era o rușine pentru Europa și nu numai că trenurile nu ajungeau la oră, ele nici nu plecau... O generație mai târziu, derivatele bugetare și preferința pentru asistență și-au făcut simțite efectele; și în Franța, infrastructurile de transport, de producție și de distribuție de energie, de tratare și de distribuție a apei sunt învechite și se degradează. Dezamenajarea teritoriului urmează idealul de egalitate teritorială, iar delăsarea sau abandonul pândesc în acele părți ale Franței care revin la starea de spații – pământuri de luat. Nu din lipsă de bani publici, ci din lipsă de bugete de investiții, sacrificate pentru asistență

sau pentru randamentul pe termen scurt al capitalului investit cu ocazia privatizărilor. Nu este din lipsă de guverne socialiste; nimeni nu a privatizat mai mult decât guvernul dl-ului Lionel Jospin... Situația transportului în Paris, zi de zi pe punct de apoplexie, precedă ceea ce va fi poate situația în cazul energiei, apei, deșeurilor. Sectorul privat nu vrea să investească, sectorul public nu mai are mijloacele de a investi, iar cel ce folosește aceste sisteme, chiar dacă a devenit client, nu mai are nici un fel de mânie ca să acționeze și să se facă auzit – sau cel puțin să spere asta...

Se impune o constatare: privatizarea face imposibilă reînnoirea infrastructurilor, fără a mai pomeni de îmbunătățirea lor. Perspectiva de subdezvoltare este cât se poate de actuală pentru societățile occidentale care au cedat în fața liberalismului financiar. Subdezvoltare a infrastructurilor de acum privatizate, pentru care contribuabilul va trebui să plătească de două ori – o dată în calitate de client, o dată ca cetățean plătitor de impozite; subdezvoltare a intermediarilor colective, sacrificate pentru dogma eficienței manageriale; mai ales sacrificare a unității culturale, simbolice și morale; trebuie ca sclavii veniți de prin lume să scadă costurile și să zică tot timpul ”da”... Cățul serviciilor publice este și cel al bunurilor publice, la fel de invizibile, și al atâtor prețuri ce asigură existențe individuale... Bunurile publice dezamăgesc mai mult și mai grav decât mașinile, aspiratoarele sau călătoriile. Nu mai e vorba de un sentiment de insecuritate care decurge din dezarmarea puterilor regaliene și a francezilor, ci e vorba de teamă (a se vedea Laurent Obertone, ”La France orange mécanique”, Ring, 2013). Nu mai e vorba de dezamăgirea provocată de coabitarea impusă cu emigranți – este oare Franța gardian al propriilor sale frontiere? –, ci de cucerirea

afirmată a spațiilor colective, a reprezentărilor și a puterilor de către comunități sigure de ele însele și dominatoare. Dispariția accelerată a spațiilor publice, cu acces gratuit, sigure (a se vedea dezvoltarea plajelor private în Franța, mai ales și pe bună dreptate din cauză că pe ele securitatea este asigurată așa cum nu se mai face pe unele plaje publice din sudul mediteranean... dar contra cost, contra acestei privatizări care e răscumpărarea pentru insecuritate și multiculturalism!), este semnul unui recul general al bunurilor publice, de altfel simetrică în Franța cu sporirea cheltuielilor publice și a datoriei publice. Decepția cea mai profundă, cea mai nefastă este de ordine existențială. Insecuritatea morală, culturală, identitară este mai rea decât insecuritatea fizică (a se vedea M. Bock-Côté, "Le multiculturalisme comme religion politique", Cerf, 2016).

Văd aici efectul direct al înlocuirii permanente, obsesive, sistematice, cu bunuri private, consumabile, substituibile, a bunurilor și serviciilor colective, non-comerciale, incomensurabile și de neînlocuit. Monetarizarea fanatică a oricărui lucru tot joacă feste, cea mai sensibilă fiind distrugerea bunurilor vitale și a serviciilor naturale prin echivalarea lor cu fleacurile industriei!

Văd aici și efectul siderării exercitate de cumpărarea de produse sau servicii de consum care e preferată cumpărării unor bunuri și servicii durabile, neconsumabile și colective. De la ligile de contribuabili până la institute de cercetare fiscală, cu toții își dau silința în această sarcină: să repete că orice euro cheltuit de client este bun și că orice euro cheltuit de stat e pierdut! Ce mai contează că unul finanțează paza frontierelor și lupta antiteroristă, și că celălalt, cheltuit pe un bilet de avion în Emirate sau pentru un week-end la soare în Dubai, îi finanțează

pe cei mai răi dușmani ai Franței și ai Europei! Doar euro consumatorului este just și bun. Acest crez ține loc de religie modernă. El trasează linia dintre bine și rău. Cheltuirea de către consumatorul privat, liber pe alegerea sa și independent de orice presiune, ce își urmărește doar interesul individual, este bună; cheltuirea de către stat, finanțată prin impozit și comandată de interesul național, controlată de majoritatea aleasă, este rea. E nevoie de ceva mai simplu de atât?

Ceea ce e mai grav și mai dur resimțit, oricum, este de altă natură. Aderarea entuziastă a elitelor la globalizare, negarea diversității în numele acestei "lumi plate" la care visează prădătorii, distrug lent simbolurile și ritualurile cetății. Exemplele de provocări cvasi-permanente abundă contra "masculului mic și alb" până la folosirea unor reforme societale pentru a umili istoria, memoria și tradiția națională. Proiectul avortat al unui concert rap pentru a "sărbători Verdunul" în amintirea masacrului din 1915 este exemplul de insultă la adresa simbolului de către o putere ce ignoră fundamentele însele ale puterii. Iar mizeria simbolică alăturată confuziei provocate ce interzice să ne definim ca francezi și, mai mult, ca "adevărați francezi" hrănește un sentiment de ostilitate, de dispreț și chiar de ură care poate în orice clipă să facă din decepție sursa mâniei.

PASIUNEA PENTRU INTERESUL NOSTRU

Pasiunea amoroasă, pasiunea de cetățean, pasiunea politică, pasiunea religioasă și toate celelalte pasiuni sunt departe. Doar pasiunea pentru interesul nostru mai este autorizată. Singura pasiune legitimă, singura rațiune admisă de a ucide sau de a muri, singura obsesie care ne umple zilele și nopțile, care duce

o viață dincolo de orice o leagă și o face demnă, este interesul. O mare parte din ceea ce iubirea justifica, explica și făcea posibil cade în sarcina interesului. De la el se așteapă nimic mai puțin decât o augmentare a ființei, o intensificare a tuturor senzațiilor și a tuturor emoțiilor; fenomenul e general.

E dificil să numărăm câte cărți sunt dedicate acestei imense teme: pasiune și interes. Fără a înnoi genul, Pierre Hassner a făcut recent din ele subiectul central al cărții sale, "La revanche des passions" (Odile Jacob, 2015). Fraza lui Raymond Aron: « cei ce cred că interesele triumfă asupra pasiunilor nu au înțeles nimic din secolul XX » tot mai alimentează lucrările geopoliticienilor. Să mai adăugăm: au înțeles încă și mai puțin din secolul XXI. Dar aici se află dezbaterea? Trăim vremuri în care pasiunea se confundă cu interesul. Realizăm societatea în care fiecare nu numai că poate, dar este invitat să nu mai aibă altă pasiune decât cea a interesului propriu, interes ce coafează iubirea, lăcomia, puterea, ambiția și aproape tot ceea ce poate concepe spiritul uman pentru a se îndrepta către o țintă. Nu avem cum să ne îndoim de asta: urmărirea individuală și gândită a interesului maxim produce consecințe mai rele decât cele pe care le-au produs pasiunile, și nu uit nici comunismul, nici fascismele din secolul XX. În fața degradării condițiilor de viață umană în orașele-gigant din Asia și Africa, în fața dispariției condițiilor de supraviețuire a omului odată cu marile episoade de poluare din Delhi, Pekin, Harbin sau Shanghai, este dificil să nu ajungem la concluzia că exercitarea de către oricine a ordinii interesului, așa cum o instaurează dorința mimetică și producția de dorință, este o amenințare mortală pentru întreaga omenire.

Am fost transformați. Cu toate aceste dorințe ce ni se impun, așa cum a scris Alain Souchon (în "Full sentimental", 2004), cum

să mai fim bărbați sau femei capabili de iubire? Cum să ne mai satisfacă o rază de soare în mijlocul curții, un dulap ceruit ce strălucește ca arama sau o femeie ce trece râzând? Nu dispare dragostea, ci capacitatea de a iubi devine în mod radical străină acestei lumi moderne ce produce dorință. Cel care ar fi mulțumit, cel pe care soarele, pământul, norii, l-ar face fericit, acela ar amenința modelul, ar scăpa din schiță și nimic nu ar fi de ajuns pentru a sfârși cu această denunțare vie a poruncii dorinței! Țap ispășitor desemnat, victimă etichetată, să se termine cu ele!

Ei spuneau eros, noi spunem sex. Ei spuneau dragoste, noi spunem relație. Ei spuneau pasiune, noi spunem contract. E specific globalizării să-și dea silința să facă să dispară orice era, orice rămâne încă în afara regimului pieței, contractului și prețului. Politica sexului este o parte majoră din guvernarea Statului Islamic în Siria și în Orient, a propagandei sale în Occident, a atracției sale. Nu numai pentru că libera dispoziție a celor captivi, tineri sau mai puțin tineri, care nu sunt nici suniți, nici femei însărcinate, îi poate atrage pe toți cei ce trăiesc în Occident ca pe un tărâm al frustrărilor, al mizeriei sexuale și al revanșei ce trebuie luată, dar și pentru că ”jihadul sexului”, așa cum l-a numit o fatwah (apocrifă sau nu, dezbateră e deschisă), venea de la un demnitar sunit opozant al regimului alawit al Assazilor, care îndemna tinerele femei să vină să îi satisfacă pe războinicii izolați și în lipsă de femei și să câștige astfel titlul de jihadiste, dar și un loc în paradisul lui Allah (a se vedea Mathieu Guidère, ”Terreur, la nouvelle ère”, Autrement, 2015). Iar a ști că frecventarea obsesională a site-urilor X de către tineri potențial radicalizați, începând cu 2014, a cedat în fața siderării produse de extraordinarele puneri în scenă hollywoodiene ale Statului Islamic nu are nimic liniștitor – cei ce nu au văzut călărețul alb

ce alerga în valuri, cu sabia la vedere, înainte de decapitarea, cu cuțitul, a cincizeci de coști, într-o mare care se înroșește de la atâta sânge, au înțeles oare ceva din pasiunea lumii?

Cerusem, în "Le Renversement du monde", la un cinema, imagini ce arată reversul basmelor frumoase pe care le spune Hollywood. Nu credeam să fiu atât de bine servit. În altă parte decât la Bollywood, în altă parte decât pe Al Jazeera, se naște o nouă mitologie. Ea ne aduce aminte un lucru simplu: chiar și un american poate muri. Iată cum putem reda omenirii speranța! Ea face să se nască legende. Că ele se nasc în sânge și cruzime, nu e nimic care să îi uimească pe cei ce au citit straniile aventuri ale zeilor din Olimp – da, zeii noștri greci și-au castrat părinții, și-au violat surorile, au apelat la tot felul de subterfugii pentru a se culca cu frumoasele muritoare pe care le doreau, așa ca eroii din Biblie, iar noi ne-am născut din ei. Califatul, marea moschee de la Cordoba și apogeul Spaniei în vremea emirilor: acest vis este una cu visele revoluționare ale înaintașilor noștri, iar o Europă privată de sens, o Europă care și-a interzis să gândească religiosul, este fragilă în fața credințelor hrănite de o jumătate de mileniu de frustrări și negare!

MAȘINA DEZAMĂGIRII

Dorința face prețul de vânzare, pe care nu-l stabilește satisfacția. Ruptura dintre achiziționarea unui bun sau serviciu și satisfacția pe care le procură ele este una din trăsăturile cele mai remarcabile și cel mai puțin expuse, ale economiei moderne. Alegem să cheltuim bani pentru ceva ce ne procură din ce în ce mai puțină satisfacție și pentru ceva ce nu răspunde prin nimic nevoilor noastre fundamentale – securitate, identitate, stimă de sine. Este

chiar remarcabil că o mare parte din bunurile și serviciile care ne sunt recomandate, care sunt ”la modă”, care reclamă preferința noastră, contribuie la distrugerea componentelor esențiale ale satisfacției pe care le-am citat – societatea de consum globalizată anihilează eficient tot ce seamănă cu securitatea, identitatea, stima de sine, pentru a pune în locul lor singurul determinant universal care e banul și promisiunea cea mai dezamăgitoare cu putință – cea conform căreia banii pot cumpăra orice.

Mișcarea care rezultă de aici a căpătat o amploare fără precedent. Pentru a o măsura, trebuie să îl urmărim pe Albert Hirschmann în exercițiul original la care s-a livrat la începutul anilor 1990 (în Albert Hirschmann, “Bonheur privé, action publique”, Pluriel, 1983): exercițiul de a deosebi obiectele sau serviciile nu după promisiunile lor de satisfacție, ci după dezamăgirea pe care o provoacă. Exercițiul este fortifiant și amețitor. Într-un cuvânt, obiectele ce sclipesc în cataloage și care ne fac dorința să sporească nu ne aduc niciodată satisfacție, nu pentru asta sunt făcute. Sunt pietricele aruncate pe un drum ce nu conduce decât la decepție și la moarte. Satisfacția, cea adevărată, cea ce poate conduce la fericire, ne este dată mult mai mult de serviciile colective, de bunurile publice pe care nu ni le putem însuși, pe care nimeni nu ni le flutură în fața ochilor și care nu ne vor goli contul din bancă și nici nu-i va face prosperi pe acționari, dar care, cu adevărat, ne aduc marile satisfacții de care are nevoie viața. Transporturi care funcționează; spații publice liniștite, securizate, deschise; energie abundentă și disponibilă, pentru încălzire, pentru transport; fluxuri digitale în bandă largă, peste tot și întotdeauna disponibile; spații de locuit confortabile, luminoase și bine aerisite, mobilate corect; și tot ce era serviciu public, tot ce ținea de puterile regaliene, tot ce altădată asigura

statul, constituie un ansamblu de bunuri invizibile, de servicii ascunse, care scapă sistemului dorinței, dar a căror absență sau imperfecțiuni cauzează dezamăgire fără vreo măsură comună cu cea pe care o poate provoca absența unor bunuri de consum.

Dacă ar trebui să mergem mai departe, trebuie să o facem analizând primele efecte ale transformării digitale asupra sentimentului de sine și de celălalt, asupra conștiinței de a fi aici, de a fi împreună sau de a fi absent, de a fi departe. Așa cum scrie Byung Chulhan, ”omul digital l-a abolit pe celălalt” (în ”Dans la Nuée”, 2016). Ceea ce înseamnă că aceste bogății incomensurabile care erau alteritatea, distanțarea, identitatea, dispar. Ceea ce înseamnă că digitalul dă revoluției individului cheia care îl închide într-un dialog permanent și universal cu monitorul său; singur cu lumea, aproape de a fi el însuși propria sa lume. Și cu ea, nu mai au loc în tête à tête-ul meu cu mine nici întâlnirea, nici descoperirea, nici surpriza, nici șocul, nimic din ceea ce constituia persoana umană împotriva sterilei contemplări a ei înseși, împotriva asigurărilor mortale ale autocelebrării sale. Tot ceea ce îl făcea pe individ suveran triumfător, claxonând cu mare zgomot pe autostrada modernității, totul se zdrobește și ce să mai extragi din mormanul de table îndoite, dacă nu concluzia că este exclus să continui și chiar să reîncepi aventura? Zilele mâniei ce va să vină.

Dezvăluirea pe cale a se produce este că suma de dorințe individuale nu mai duce către societatea cea bună și nu mai asigură nici pacificarea raporturilor umane. Eliberările succesive prin care individul a crezut că își găsește mijloacele de a se satisface au un preț, iar acest preț este chiar cel al existenței individuale. Fiecare e liber să descopere ce a făcut nazismul din principiul vital atunci când guvernează cu adevărat, atunci când

nici o lege morală, nici o cultură nu poate limita omul nou menit să decidă cu privire la existența ființelor, lucrurilor și a lumii conform propriei sale dorințe de expansiune. Cei care nu știu încă vor afla curând: guvernarea dorinței nu conduce decât la moarte. Spre distrugere, iată încotro aleargă dorința individuală atunci când ține chiar ea frâiele.

VI – PASIUNEA CARE SPUNE ”NOI”

”Pericolul provenea din faptul că fusese dată întreaga putere indivizilor în sfera lor privată, fără să se constituie vreun spațiu în care să li se permită să se comporte ca cetățeni”.

Hannah Arendt, On Revolution (opus citat)

Trăim epuizarea individualismului liberal. Contrar oricărei așteptări, guvernarea dorinței sapă mormântul revoluției moderne. Dezamăgirea care îl cuprinde pe individul deposedat, manipulat, formatat și singur restituie puterii, identității, unității, culorile și farmecul lor. Dorința își schimbă obiectul. Se întoarce o pagină: niciodată accesul la bunuri private nu va procura ceea ce asigurau bunurile publice și colective răspândite din belșug de natură, de cultură și de identitatea națională – certitudinea de a fi ceea ce suntem. Libertatea nu este acolo unde i se prescrie individului să o caute. Sau mai degrabă dezamăgirea față de bunurile comerciale, față de traficul de ființe umane și de bani, față de izolarea crescândă, duc dorința către fundamentele societăților umane și ale posibilității înseși a existenței individuale, către caverne, către căldura a ceea ce e comun, către pasiunea pentru ”noi” și către credința împărtășită. Dorința de a trăi, în ciuda a orice, aduce cu ea libertatea politică, îi restituie lumii relief, iar existenței umane - diversitatea.

Ce știm noi despre tot ceea ce alcătuiește o viață? Catalogul etnografic este tentant, nostalgic și plin de imagini. El ne prezintă atâtea feluri de a fi om, de a ne petrece viața! Să îi acordăm o clipă.

Popoarele își prețuiau animalele și își sacrificau primul născut

pentru a asigura șefului superioritatea care vine din faptul de a fi gata să renunțe la ceva accesoriu pentru a salva esențialul – turma și pășunea – prelungind până pe muchia secolului XXI sacrificiul lui Avraam în numele alianței dintre poporul nomad, pământ și turmă (a se vedea: "Le troupeau des Songes", Alain Le Pichon, Editions Maison des sciences de l'Homme, 1992). Căpetenia dă spre sacrificiu ceea ce are cel mai de preț pentru binele comun: iată o întrebare pentru conducătorii noștri, fără îndoială!

Căpeteniile triburilor indiene din vastele întinderi de câmpie, în America de Nord, erau căpetenii pentru că știau să vorbească frumos – cuvintele ce vorbesc, care ne pun pe gânduri și ne fac să visăm. În "La société contre l'Etat" (Editions de Minuit, 1972), Pierre Clastres a dezvăluit complexitatea acestor societăți care ghiceau statul, care aveau presentimentul a ceea ce poate aduce puterea politică și care se organizau contra ei, astfel încât niciodată să nu vină statul, puterea, ordinea de sus; suntem azi atât de departe de a trăi asemenea aventuri, în momentul în care firmele se proclamă imperii, în care mărcile pretind să le dea o identitate clienților, în care prietenii îi avem pe rețele, prieteni pe care nu i-am văzut niciodată, dar ce contează? Trăim și noi povești frumoase, altele, dar cei ce spun poveștile frumoase sunt tot căpeteniile, ei fac cursul la bursă și bulele pieței.

Cea din urmă soție a zeului hindus, dansatoare sacră închinată zeului din templul Jagannath de Jaipur, formată din cea mai fragedă copilărie să ofere serviciile sexuale necesare preoților din templu și să obțină daruri de la donatorii bogați, a murit în 2005 la mai mult de 90 de ani și a spus că a avut o viață fericită. A spus că dumnezeul ei i-a dat fericire, i-a povestit despre extazul de a dansa cineastului italian venit să o filmeze pe cea din urmă dansatoare sacră. De ce să nu o credem? Sărbătorim zi de zi vieți

dedicate îmbunătățirii randamentului financiar, al cărui unic rezultat tangibil ar fi cel mai bogat cadavru din cimitir – și câteva alte pierderi colaterale...

La o oră de Abu Kamal, la sud de Deir EzZor, în acest no man's land sirian în care se lungeau la nesfârșit cozile de camioane ce făceau trafic cu Irakul – focurile de lemn aprinse la adăpostul camioanelor pentru a încălzi mâncarea formau șerpi de lumină în jurul posturilor de frontieră... –, am trăit pregătirile pline de veselie pentru o căsătorie kurdă. Tânăra fată martoră a miresei era mândră să fie subofițer în armata kurdă, petrecea între viață și moarte, cu o energie vitală decuplată de anunțuri de război și de certitudinea că viața sau moartea se aflau în joc. Am ținut minte că o chema Catherine sau echivalentul kurd și aș vrea să știu în ce fel credința sa războinică a apărât-o de ofensiva Statului islamic și de blestemul care pare să apese asupra poporului kurd, stăpân potențial al "aurului albastru" ce face să trăiască Mesopotamia, acea deltă fertilă din care s-a născut civilizația noastră, acest infern pe care Statele Unite l-au adus în epoca de piatră – nu trebuia ca Siria să se opună trecerii unui gazoduct venit din Kuweit, nu trebuie ca kurzii să fie stăpâni pe foamea din delta cea fertilă...

Nu mai e vorba de etnografie, ci de puterile în lume. E vorba de noul curs al lumii de după. Și despre Franța pe care o cheamă lumea – de această dorință a Franței care nu a părăsit lumea, chiar dacă Franța nu mai răspunde prezent.

Este vorba de improbabila sinteză dintre modernitatea rețelelor și acea hindutva pe care o realizează premierul indian, Narendra Modi – și de faptul că India își preia încet, încet cel de-al treilea loc de putere mondială. Nu e o garanție de succes, dar Narendra Modi a știut să dezlănțuie dorința politică a hindușilor

așa cum nimeni nu a făcut-o înaintea sa, de multă vreme, și să dea un conținut visului indian.

E vorba de reafirmarea singularității chineze pe care o organizează președintele Xi Jin Ping, pe modelul recurent ilustrat de închiderea expedițiilor navale ale amiralului Zeng Dhe (secolul XV); China a învățat, a înțeles și a luat din străinătate ceea ce era străin, the West, a folosit tot ce putea să-i fie util în afacerile sale interne, în pacificarea sa internă, cu convingerea că tot ce se află sub cer își are locul lângă ea (« tian tsa », « tot ce se află sub cer », doctrină tradițională a armoniei ce se ivește din diversitate; a se vedea Zhao Tin Yang și Régis Debray, « Du ciel à la Terre », 2014, Editions du Monde).

Și e vorba de afirmarea din ce în ce mai vocală a faptului că Rusia nu are nici un motiv să abandoneze o civilizație singulară, o ortodoxie identitară și o preferință colectivă pentru moravuri, structuri sociale și o autoritate politică proprie, în raport cu exhortațiile unei străinătăți care o amenință, care a umilit-o și care nu o respectă (a se vedea rezumatul colocviului de la Valdai din 2015, prezentat de Yvan Blot, DFR n° 2, 2015). Rusia a salvat onoarea Occidentului creștin în Siria în 2015-2016 și a arătat prin contrast complicitatea Statelor Unite cu fundamentalismul islamic, atât de utilă pentru a distruge statele care rezistă și pentru a le duce în epoca de piatră...

Mai e nevoie să continuăm? Din Austria până în Statele Unite și din Franța până în Polonia, de data aceasta Occidentul, "The West", se alătură la "The Rest" pentru a spune că societatea contează, că frontiera contează, că unitatea internă contează. Dezamăgirea generală în fața neputinței democratice îndreaptă masiv această dorință asupra bunurilor publice care sunt mândria națională, securitatea în interiorul frontierelor și libertatea ce

rezultă dintr-o identitate afirmată, solicitantă și decomplexată.

Noul venit după globalizare este dorința politică. Dorința de putere asupra sieși. Dorința de noi, de a ne defini, de a ne alege și de a ne conduce. Această dorință uită de porunca cea mai totalitară a modernității: nu mai există decât indivizi! Această dorință face inventarul vitrinei mondialiste și europene și ne cere să facem o alegere. Această dorință constată că nu, un million de migranți nu înseamnă de un milion de ori un migrant. (A se vedea Olivier Rey în "Une question de taille", Le Débat, Gallimard, 2014)! Iar această dorință se proiectează asupra unor bunuri care se consumă și ne consumă, se referă la putere, cea înseamnă mai mult decât orice, și la societate, care este condiția pentru ca noi să putem să ne bucurăm de ele în pace. E revenirea puterii ca atare. E revenirea națiunii ca atare, singur principiu de unitate ce reconciliază tumultul originilor, al credințelor religioase și al comunităților etnice transcendându-le. Și este revenirea popoarelor ca atare, care pun din nou mâna pe putere așa cum e ea: libertate de a-ți alege destinul. Și există oare vreun alt obiect pentru dorința adevărată a oamenilor adevărați?

Mesagerii nu au adus încă vestea cea bună, heraldul nu a strigat-o încă prin piețe; nu am avut în fața noastră decât indivizi la fel! Dar Celălalt se întoarce! Națiunea, care câștigă prin surprindere globalizarea, îl respectă, îl restaurează, îl recunoaște pe Celălalt în măsura în care ea însăși se respectă, se restaurează și se recunoaște pe sine separându-se de el. Națiunea eliberează diferențele, națiunea consacră singurul principiu cu adevărat universal, cel al libertății popoarelor de a se conduce, în egala lor libertate, în deriziunea necesară a tuturor pretențiilor de a fi aleși ai divinității sau de a avea un destin manifest despre care cutare sau cutare națiune poate elucubra pentru a scăpa de propriul său

adevăr. Iar vestea cea bună este că vom deveni ceea ce suntem, că vom recupera libertatea de a fi, apanaj al celor puternici.

Intensitatea însăși a nefericirii franceze, a neliniștii franceze, a deprimării franceze este o rațiune de a spera. Deoarece dacă sunt atât de numeroși francezii care spun că le e dor de Franța, o fac pentru că așteaptă atât de mult de la ea. Dacă în mod unanim deplâng neputința politică și delăsarea pe care o trăiesc, o fac pentru că sunt gata să ceară cu toții revenirea autorității politice și pentru că vor să pună din nou mâna pe frâiele propriului lor destin. Ei spun că ne e de ajuns să răsturnăm nefericirea franceză, să convertim intensitatea neliniștii pentru Franța în energia de a reface Franța, pentru ca totul să redevină posibil. Dacă amploarea depresiei colective a francezilor se explică prin îngrijorarea lor pentru o Franță chinuită de globalizare, nu mai rămâne decât să reconvertim această neliniște, așteptarea pe care o închide în ea și preferința pe care o manifestă, în dorința de Franța, în dorința de a reface Franța!

Este adevărat că mesagerii vor aduce și alte vești: cei ce nu știu cine sunt, cei ce au uitat parola de trecere și nu mai știu unde este frontiera sunt condamnați și vor dispărea în indiferența pe care o merită renunțarea lor la a mai fi altceva și ceva mai bun decât urmărirea propriilor lor dorințe de a cumpăra (a se vedea Vincent Coussedièrre, "Le retour du peuple", Cerf, 2015). "Libertate sau moarte" este programul cel mai contemporan cu putință. Cei ce vor dori să exercite puterea trebuie să o știe: puterea are un preț de plătit și nu numai în cuvinte frumoase, în bani sau în legi.

PE DRUMUL ÎNGUST AL DORINȚELOR CONFORME

Prețul de plătit pentru guvernarea dorinței, pentru pacea obținută prin creștere și abundență, pentru economismul radical din Europa, a fost reducerea constantă a câmpului dorinței. Dorință de a crede, dorință de victorie, dorință de a ști, dorință de putere, dorință de frumusețe, toate aceste dorințe ce alcătuiesc comoara culturii oamenilor, toate aceste dorințe a căror diversitate asigură pacea între oameni, suprimând concurența dintre ei, unde sunt toate acestea? Totalitarismul individului domnește mai întâi prin extincția diversității, sub pretextul că o respectă, și prin suprimarea diferenței, sub acoperirea de a le găzdui pe toate.

Nu mai aveam decât un drum către fericire, drumul economiei – al satisfacției individuale, și ce strâmt e! Eram infirmi de rațiunea de a trăi, mutilați de idealuri, paralizați de simțuri. Frumos rezultat al laicismului republican și al liberal-socialismului care asigură sea, sex and sun pentru toți, ca să termine cât mai bine cu Franța! Elitele au găsit în globalizare legitimitatea pentru disprețul lor față de popor, mijlocul de a-și exprima ura față de Franța și poporul francez, somat să abandoneze totul, să renunțe la tot ce a cucerit și să lichideze ce rămâne dintr-un gaullism care continuă să fie obiectul ranchiunii lor vigilente. Iar manevra a reușit, internaționalismul prostesc al stângii acordându-i un rol deosebit și neașteptat în ceea ce francezii resimt ca fiind o mare escrocherie. Socialismul individului european a reușit turul de forță de a fi întors societatea împotriva ei înseși, civilizația împotriva civilizațiilor, națiunea împotriva națiunii și de a fi instaurat un totalitarism revendicat – fabrica de indivizi

socializați merge din plin! În numele fabricării individului nedeterminat, în numele eliberărilor, a fost realizat un formataj al conștiințelor, opiniilor și veniturilor, o inchiziție asupra patrimoniilor, modurilor de viață și preferințelor intime, care nu are ce să mai preia de la practicile intruzive ale regimurilor autoritare – cu prețul celor mai ridicate prelevări obligatorii din OCDE. Cenzura asupra opiniei, cuvintelor și ideilor a reușit să coboare brațul înarmat al statului asupra celor ce apără națiunea, poporul și Franța, pentru a putea să o dea mai ușor pe mâna dușmanilor; celor ce rezistă li se promite moartea socială care calcă pe urma deportărilor de altădată.

Eroii au dispărut din cerul european, iar aniversarea bătăliei de la Verdun este un prilej de petrecere! Înțelepții nu-și au loc în emisiunile de reality show, cât despre sfinți, cine mai știe ce înseamnă acest cuvânt? Din imensa varietate de feluri de a fi ale omului, de a-și conduce viața, de a sta în picioare sub cer, nu a mai păstrat decât una, cea pe care majoritatea civilizațiilor de dinainte de noi, din jurul nostru și de după noi o privesc ca fiind accesorie, futilă și dezamăgitoare: economia. Afacere cu femei și sclavi, ar fi răs, disprețuitor, strămoșii greci! Totul pentru asta! Ne-am pus palatele în fundul debaralei și mândria în cuptorul cu microunde; nu e aragazul eroul nostru modern? Cultul acesta al bunăstării se plătește printr-o pălire a ființei. Să sperăm că nu e definitivă! Să constatăm ascensiunea forțelor care vor să pună punct acestei limitări spectaculare a capacităților noastre de a fi, ținute în limitele din ce în ce mai strâmte ale conformității individuale și insignifianței colective. Și să salutăm ascensiunea voinței de a acționa, de a ne relua destinul în mâini, până la punctul în care cheia alegerilor viitoare și chiar cea a viitorului regim politic ar putea foarte bine să se afle în acest punct: să i se

redea Franței capacitatea de a deveni ceea ce este.

Afirmarea individului a pus punct sentimentului amoros ca pasiune amoroasă. A realizat aceeași extincție și în ordinea religioasă și politică. Extincție a sentimentului politic, gata să pună punct animalului politic și sentimentului național. Nu mai aveam decât dorințe utile creșterii. Nu mai autorizam altele, ne dădeam silința să le producem și să le răspândim ca focul ce face loc pentru culturi – dar cine știe ce-o să mai crească în locul arborilor ce ard? Plătim prețul pentru toate acestea și mai ales prețul confuziei politice care încețoșează proiectele, ambițiile, luptele. Discursul despre cum ar trebui să fie lucrurile și reprezentarea permanentă și universală a obiectelor ideale ale dorinței a suspendat cunoașterea lucrurilor așa cum sunt ele, inteligența judecății despre ceea ce e bun pentru mine și emoția directă la contactul cu ceea ce e frumos, adevărat, puternic sau drept. Logos contra ethos și pathos, într-un fel. Reflexivitatea permanentă asfixiază spontaneitatea și emoția. Toți, cu toții la fel, pe aceeași linie de plecare, în competiție pentru a ne satisface aceleași dorințe prescrise: guvernarea dorinței individuale domnește prin uniformitatea în tensiune. Ca să ieșim din asta, nu trebuie să restaurăm, ci să inventăm. Amplă misiune, care nu se îndeplinește fără să facem tabula rasa din curți, consilii, autorități și comisii, al căror singur scop este deposedarea popoarelor de capacitatea lor de a se afirma și a opta.

Ceea ce cunoaștem noi despre lumile de dinainte, care erau, acum puțin timp, niște lumi ale lui alături de noi, ceea ce cunoaștem noi despre popoarele din istorie și chiar din istoria noastră, ilustrează imensul evantai de posibilități de a fi ale omului, varietatea aproape fără limite a rațiunilor pe care oamenii le au pentru a trăi și pentru a muri, pentru a crede și a

rezista, pentru a iubi și a fi iubiți, pentru a se ridica și a învinge. Nu mai știam să le vedem. Mai puțin încă vom ști să le urmăm: vom ști oare să continuăm Franța, vom ști să inventăm rațiuni de a rezista, de a angaja lupta și de a învinge? Cele și cei ce mureau pentru Dumnezeu sau pentru rege, cei și cele ce erau obsedați de întoarcerea pe pământul strămoșilor și de recucerirea cetăților pierdute, cei care s-au dus să moară pe căi neexplorate ale deșertului, la fel ca cei care au cucerit imperiul african, asiatic sau chinez de la Franța și au pudrat cu explozibil mecanismele bine unse ale mașinii de război naziste, ne sunt azi la fel de străini ca acei oameni care trăiesc în triburi, ca aceia despre care spuneam altădată că ar fi ”sălbatici”, ”rebeli”, apoi și despre care spunem acum că sunt ”teroriști”, azi, când dreptul la insurecție a dispărut din manuale și când coloniștii fac legea pe pământurile pe care le fură. Cei ce rezistă sunt cu atât mai celebri cu cât orice cauză de rezistență este negată, diabolizată; cum totul merge atât de bine, cine poate să reziste fericirii moderne? De altfel, președintele american are dreptul de a decide că dușmanii combatanți ai Statelor Unite nu sunt oameni, că pot fi arestați și închiși fără judecată, torturați, eliminați fără condamnare, reduși la o mână de cenușă (decizia Rasul vs Rumsfeld, 9 noiembrie 2009). Iar această lume care se vrea laică, care spune despre sine că e democratică și care se crede cea mai bună, se bazează pe transferul unei puteri divine către stăpânii săi: puterea de a spune cine e om și cine nu e om!

Ea nu va rezista dezamăgirii pe care o provoacă, al cărei prim efect este ascensiunea nebuniei – incapacitatea omului de a suporta constrângerile conformității la care se reduc democrațiile noastre.

DRUMUL ÎNGUST CĂTRE DORINȚA SOCIALIZATĂ

Ne aflăm în fața unei tabula rasa, cea a Apocalipsei dorinței și a înfrângerii pasiunii politice ca voință de supraviețuire. Trebuie nu să restaurăm, ci să inventăm.

Guvernarea dorinței individuale s-a abandonat sistemului, mașinăriei și industriei. Și, spre deosebire de sinteza națională americană sau chineză foarte vie, guvernarea dorinței în Franța, în Europa, a întors societatea împotriva politicii – a făcut din dispariția politicii condiția funcționării colective. Proclamarea afirmării individului fără rădăcini, dezarmarea funcțiilor regaliene (educație, poliție, justiție, apărare), suprimarea oricărui conținut istoric al națiunii, negarea realității etnice și religioase a Europei – oricine poate să vadă ce se întâmplă cu cei ce îl citează pe generalul de Gaulle, care spunea că Europa e ”albă și creștină!” – și disoluția sa într-o umanitatea pe cât de abstractă pe atât de inexistentă, iată condiția așteptatei salvări. Dacă e bine pentru creștere... Desigur, iluzia nu a ținut decât atâta timp cât infrastructura publică, națională, morală, persista, în ciuda privatizărilor, în ciuda corupției, în ciuda prăbușirii simțului public. Desigur, francezii se deșteaptă și nu acceptă să sacrifice oricum toate acele lucruri ce au făcut ca Franța să fie mare, așteptată, dorită, ce încă mai fac din Franța o țară cerută în lume. Cine mai îndrăznește încă să vorbească de renunțare, atunci când descurajarea celui slab în fața celui puternic este prima cucerire a ultimilor treizeci de ani, atunci când Internetul și rețelele sunt vectori de egalizare de influență atât de eficienți? Desigur, francezii se îngrijorează văzând cum crește perspectiva unei Franțe în Islam, mai degrabă decât a unui

Islam în Franța și chiar a unui Islam într-o țară creștină. Și tot desigur, cea mai mare parte rămân francezi, convingși că Franța merită să fie apărată, continuată și chiar refondată. Rezultatul propagandei liberale americane este totuși remarcabil, probabil că a depășit toate speranțele inițiatorilor săi: infrastructura a devenit invizibilă, ea nu mai are nici chip, nici nume. Să spui ”Franța”, ”națiune”, ”serviciu public”, ”bunuri publice”, ”solidaritate franceză” este deja suspect. Iar depozedarea merge înainte: nu mai știm să numim cine guvernează, cine decide și cine comandă (totul e făcut pentru ca, în numele ”guvernanței” și al ”statului de drept”, care distrug și statul și puterea, atât verticala puterii cât și difuzarea sa orizontală să fie invizibile, ceea ce suspendă exercițiul democratic; a se vedea pe acest subiect Georges Corm, ”Le nouveau gouvernement du Monde”, La Découverte, 2010). În timp ce mai mult de două treimi din legile aplicabile în Franța sunt datorate instituțiilor europene, câți francezi știu să menționeze pe vreunul din conducătorii europeni, câți francezi știu numele unui singur comisar european? Guvernarea Uniunii urmează cu fidelitate caietul de sarcini alocat monedei euro: fără chip, fără istorie, fără națiuni! Și dacă există vreo inovație politică de reținut, atunci aceasta ar fi prima tentativă de a guverna prin intermediul clonelor!

Rezultatul nu prezintă nimic uimitor; dorința fierbe să recapete puterea abandonată, să pună la loc statuia pe piedestatul gol. Mânia depozedării este peste tot într-o Uniune care cultivă înainte de toate dez-unirea națională și descompunerea popoarelor. Distanța dintre reprezentarea permanentă a puterii noastre tehnice și neputința națională resimțită este deopotrivă paralizantă și înnebunitoare – ne poate duce pe toți la nebunie. Suntem chemați să ne felicităm zi de zi pentru că putem acționa,

schimba, dezvolta acel ceva asupra căruia ei nu au putere, cei de dinainte, cei din altă parte. Și fără îndoială mai dăm încă exemplu de acțiune, de schimbare, de dezvoltare, într-un paroxism febril. Dar uităm să deplângem în același fel cât de vaste erau experiențele, posibilitățile umane, pe care ei le puteau explora și care nouă se sunt interzise. Gama dorințelor autorizate este fără îndoială cea mai redusă, iar satisfacția din ce în ce mai puțin garantată. Ravagiile individualismului sistemic, care fabrică clone sub acoperirea diversității individuale și legitimează jaful nomad asupra sedentarelor, continuă să se răspândească și seamănă semințele fertile ale mizeriei, izolării și nebuliei. Vom fi fost cei din urmă care am crezut că lumea era a noastră, și că peste tot, de la Atlasul marocan la Tanger, de la balurile din Ivato până la petrecerile din Tuléar, lumea nu ne aștepta decât pe noi! Lumea guvernată de dorința individuală, mergeți să vorbiți despre ea la Mecca, în Piața Roșie, la Tien an Men, la Mossul sau în Gaza!

Vestea cea bună ce răsună deja în depărtare, al cărei mesager se apropie, este că s-a terminat cu călărețul singuratic din Occident. "The West" este cel care acum se alătură la "The Rest" în conștiința singularității sale, în afirmarea diversității legitime a popoarelor, în voința de a-și face istoria pentru sine și pentru ai săi – în libertatea politică care este adevărata expresie a dorinței. Se apropie vremea "răsturnării lumii". Descompunerea ordinilor tehnice, cum e Organizația Mondială a Comerțului, FMI, Banca Mondială, Uniunea Europeană, Tribunalul Penal Internațional etc. se accelerează sub toate loviturile dorinței politice și ale realismului național. S-a terminat cu Occidentul ca sfârșit al istoriei, cu sfârșitul politicului, și cu pilotarea automată a democrațiilor fără popor.

S-a terminat. Deci totul începe. Dezamăgirea ce crește, resentimentul care se face auzit, mânia ce murmură, toate vin dintr-o constatare: în joc e supraviețuirea. Iar certitudinea se întinde ca un foc sub bătaia vântului: Franța vrea să trăiască! Aici se miza. Supraviețuirea Franței, a Europei, a civilizației de la acest cap al continentului eurasiatic care s-a crezut a fi lumea, care a și ținut lumea pentru o clipă, dar care moare pentru că nu îi știe limitele, frontierele și împrejuririle. Ideologia bunăstării o condamnă mai puțin decât eliberarea dorinței infinite, care o reduce la ceva ce nu este: o piață de consum, un bazin de economisit, spații de cucerit.

S-a terminat. Anestezia prin economie, creștere, îmbogățire, nu mai calmează bufeele de neliniște și strigătele de alertă. Națiune și libertate nu mai merg împreună; și cum scrie Istvan Bibo, ”democrația e amenințată atunci când cauza națiunii se desparte de cauza libertății”. Într-adevăr. Nu vom fi prea mult indivizi liberi dacă Franța nu e liberă. Nu vom avea drepturi defel dacă Franța nu rostește drepturile noastre. Ficțiune politică a drepturilor omului, care presupune infrastructura națională pe care de altfel se înverșunează să o distrugă! Știm că afirmarea individului de drept ne amenință chiar existența și libertatea națională. Descoperim că guvernarea dorinței nu este decât guvernarea intereselor particulare fără limite; costul ei nu ar fi doar libertatea noastră politică, costul ei ar fi chiar viața noastră. Nu ni se va mai raporta despre lovitura ”monedei euro, ci despre creștere și ocuparea deplină a forței de muncă”. Cei ce ne vând intrarea Turciei în Europa ca drum către pace (și către controlul invaziei demografice) vor trebui să plătească pentru trădarea lor. S-a terminat cu ”dormiți liniștiți, radiațiile de la Cernobîl se apresc la linia Vosgilor”. Așa cum s-a terminat cu ”sunniți, șiiți,

hinduși, evrei, creștini, un salariu bun și un credit pe treizeci de ani ne fac să fim cu toții la fel” – culmea disprețului, în numele Binelui! Cât despre fanteziile despre ”sfârșitul istoriei”, vom plăti, și nu numai în bani, pentru faptul de a ne fi scăldat în iluzia că istoria se oprește la porțile Europei, atunci când de fapt ea fierbe și se învolbură cu ale ei uriașe valuri!

Despre restrângerea lucrurilor ce ne sunt autorizate, despre pierirea puterii noastre asupra noastră, eu nu cunosc exemplu mai bun decât afacerea fustelor lungi.

În mai 2015, excluderea din clasă a unei eleve care purta o fustă închisă, lungă, până dincolo de glezne, a făcut vâlvă în presă. Nicolas Sarkozy se declara pentru interzicere, anunțând că dacă fusta ar fi fost autorizată, curând toate fetele din clasă vor fi obligate să facă la fel. Suflete pline de bunătate se îngrijorau din cauza limitelor aduse libertății, din cauza persecuțiilor religioase și reînsuflețeau figura vie a islamofobiei. Afacerea aceasta ar fi trebuit să aducă aminte de cea cu stringul. Fetele purtau slipi, chiloți, mai știu eu ce. În câteva săptămâni s-a revărsat moda cu stringul, de preferință roz, și care depășea pe șolduri jeanșii cu talie joasă. Moda din Brazilia, de la câțiva creatori îndrăzneți, de la reclame sugestive și cu privirea bărbaților, desigur, a făcut în câteva luni dintr-o fantezie ceva aproape obligatoriu: string sau nimic! Trecem peste avantajele sau inconvenientele, reale sau fantasmate, ale purtării stringului; s-a trecut prea repede peste injoncțiunea publicitară și peste supunerea destul de fantastică ca populației feminine! În mai puțin de un an, cea care lăsa să se ghicească elasticul vreunui slip pe sub rochie sau fustă era mai puțin decât nimic, aruncată la gunoiul istoriei, abandonată de privirile bărbaților. În mai puțin de un an s-a instaurat un cult, fără ca cineva să se gândească ce autoritate, ce putere, se

ascundeau în spatele lui!

Să ne amuzăm: dacă era vreo religie care să fi proclamat stringul ca o cale către mântuire? Ce scandal, ca o religie să se amestece în îmbrăcămintea femeilor, să dicteze alegeri care trebuie să rămână personale, să neglijeze confortul și libertatea femeilor? Să răsturnăm chestiunea. Și dacă moda, dintr-o dată, ar declara că rochiile care ascund gleznelor sunt piesa de rezistență a iernii? Cald, senzual, plutitor, sugestiv, ce altceva mai confortabil pentru cea care o poartă, excitându-l pe cel ce ghicește, ce altceva mai bun decât rochia lungă, care ascunde tot și lasă să se ghicească totul? Și cum ar fi dacă moda ar decide pentru vară că vălul care protejează albeața chipului și claritatea trăsăturilor, vălul ce garantează protecție de arsuri și de bătaia vântului, vălul care face privirea atât de arzătoare și atât de excitante trăsăturile pe care le ghicim pe trotoarele din Teheran sau Riad, că vălul deci este accesoriul cel mai prietenos cu femeile, cu pielea lor? Vor fi fără îndoială ceva cârcotași care se vor opune unei prescripții vexatorii și frustrante, dar majoritatea ar saluta creativitatea, inventivitatea, geniul celor ce protejează pielea reaprinzând dorința...

Moda are acest drept, religia nu. Comerțul poate decide acolo unde credința este nelegitimă. Catalogul La Redoute, da; Coranul, nu! Prescripțiile modei pot face mare caz de libertatea consumatorului, ele sunt libere să aleagă culoarea de string, lungimea vălului sau dacă să purtăm sau nu stringul sau voalul; prescripția modei are o autoritate cvasi-religioasă, iar cele care îi scapă au multe șanse de a fi aceleași care se încapățânează să meargă cu capul gol, cu eșarfa foarte pe spate pusă pe păr, în țările în care fac legea chadorul sau burqa, și cele care, șaria sau Vogue, sfidează alegerile pe care alții pretind că le fac pentru ele.

Desigur, libertatea individuală rămâne mai puternică într-un caz decât în celălalt. Desigur, poruncile publicității și poruncile religioase nu sunt de aceeași natură. Dar e frapant să constatăm cât de mult îi tolerăm pe unii și cât de mult îi respingem pe ceilalți. Și e și mai frapantă încă lipsa consternantă de umor, de distanță și de lejeritate în a trata subiecte care la urma urmei nu cântăresc decât câteva grame de țesătură – și tone de dorință.

DESPRE PUTEREA DE A GUVERNA

Cine poate governa? Cum să guverneze? Întrebarea nu e asta, suntem încă departe de ea! Măcar de am putea visa că întrebările de program ar avea vreo importanță oarecare, ceea ce ar însemna că cineva poate să guverneze și că va governa! Că o putere pe care o putem numi se va exercita în legi, în acte, în fapte pe care le-am putea recunoaște!

Întrebarea ne vine de la originile societăților politice și ale regimurilor politice: cum să redevină ele guvernabile? Cum să ne redăm nouă înșine, ca societate politică, cum să redăm celor pe care îi vom alege și legilor pe care le vom vota, capacitatea de a governa? Guvernarea dorinței individuale, instaurând o infrastructură minuțioasă, capilară, penetrantă, de automatisme și mecanici, a debranșat puterea de guvernare și legalitatea de legitimitate: lucrurile merg, și merg chiar remarcabil, par a merge singure, dintr-o mișcare autoîntreținută, dar nu numai că cei care conduc se află acolo pentru nimic, ei se amestecă în toate acestea, dar nu fac decât să se împietrească, să-și dovedească neputința și să confirme că este de neguvernare societatea individului care nu merge decât cu dorință – iar dorința nu mai e.

Prețul de plătit pentru visul umanitarist european și pentru

coalitia minorităților care a devenit rețeta infailibilă pentru a fi ales este abandonarea puterii asupra sinelui, este ștergerea poporului suveran în regatul său... Franța a devenit străină francezilor, care nu mai recunosc în ea cea parte din ei înșiși care rămâne politică, cea preocupare de a decide împreună cu francezii despre ceea ce îi privește. Globalizarea și Uniunea Europeană furnizează toate pretextele și ceva mijloace pentru a termina cu acel ceva ce s-a numit democrație. Și organizează supunerea devenită condiție socială. Că poporul american și chiar președintele Statelor Unite, că poporul rus sau poporul chinez sunt foarte departe de a decide ce anume vor, fie; dar sunt unii în Rusia sau în China care decid în numele lor, și sunt unii în Statele Unite care decid în numele lor – în numele a ce? – despre pace sau de război, despre viața sau de moartea popoarelor care nu știu să se așeze pe hartă – ei decid și sunt ascultați. Ei decid, iar națiunea acceptă. Că poporul francez, că popoarele europene decid, nu este și nu mai este subiectul de discutat; ci faptul că nimeni nu decide, în numele lor sau fără ei, prea puțin contează; ci faptul că e imposibil să punem un chip, un nume în fața uneia din deciziile sau renunțările care marchează Europa de vreo douăzeci de ani. Ce i-ar putea face pe francezi să fie mândri în ultimii... cincisprezece, douăzeci de ani?

Pentru ca dorința să își extindă domnia, trebuia să se termine cu politica înțeleasă ca putere a sinelui asupra sinelui. La fel cum legea nu are nevoie să fie spusă, să se afișeze, deoarece ea este în coduri, sisteme, în punctele de plată a taxelor, și este imposibil să nu i te supui, la fel și viața prescrisă ar trebui să fie din ce în ce mai mult în algoritmi, în programe, în accesul și formatele care asigură funcționarea de zi cu zi a funcțiilor vitale ale modernității – comunicare, deplasare, plăți, gestionare, etc. Nu mai e vorba de

a dizerta despre viața bună și căutarea fericirii; este vorba de a ne supune incitărilor ce vin dinspre sistem cu asupra de măsură. Și este vorba mai ales de a nu pune niciodată întrebări – fericirea ca și modernitatea constau în absența întrebărilor. Legea prescrie opiniile și scrie istoria (a se vedea cu privire la acest subiect pledoaria lui Pierre Nora și Françoise Chandernagor, « Liberté pour l'histoire », CNRS Editions, 2008). A ne întreba – cine scrie algoritmi, cine gestionează piața ce merge singură, etc. – înseamnă că începem să fim nesupuși. « Code islaw »: cine are ceva de spus?

Am depășit acest stadiu. Suntem cei ce întreabă "ce" . Chestiunea nu este nici despre cum, nici despre cine. Va fi demn de putere cea sau cel ce va asigura guvernarea, adică guvernabilitatea Franței, adică cel ce va asigura poporului francez că se va exercita o putere în numele său. E de ajuns. Orice candidat, orice partid, orice program merită succesul, dacă conțin aceste singure cuvinte: "noi vom governa" – care le dau un conținut de forță, de energie, de convingere și dacă preiau mijloacele pentru a governa.

DESCOPERIRA POLITICULUI CA ATARE

Francezii cer revenirea suveranității, libertatea de a-și face legile și de a decide asupra lor înșile în chestiuni care îi privesc. Iată anunțul revenirii politicului ca atare. Dar atenție! Nimic nu este mai dificil, mai solicitant ca exercițiu! Cei ce strigă "suveranitate, suveranitate" au cântărit oare bine ce spus? Sfârșit al pilotajului automat, al "e greșeala Bruxelles-ului" sau a Washington-ului! Reluarea suveranității înseamnă o putere politică capabilă să arbitreze între interese private, capabilă să

pună punct îndatorării externe, capabilă chiar să prezinte un buget în echilibru și să refuze orice deficit. Puterea sinelui asupra sieși are acest preț. Cine e pregătit să și-l asume sau să-l plătească?

Political ca atare înseamnă și conștiință de sine, judecată despre sine și pentru sine. A decide cine e francez, care sunt condițiile de acces în teritoriu, la cetățenie, la solidaritatea națională. A decide deci preferința pentru Franța care unește, care ar trebui să îi unească pe toți francezii. Cine va putea prelua puterea asupra unui astfel de subiect și să o redea francezilor? Întoarcerea lucrurilor în comun este condiția pentru a ne regăsi puterea asupra noastră și pentru a guverna din nou. Ea va decurge din legătura reînnoată cu istoria, cu conștiința națională, cu mândria națională: dacă Franța nu îi preferă pe francezi, atunci cine o va face? Dacă Franța nu se preferă ea însăși, cum să supraviețuiască? Dacă francezii nu apără acel ceva pentru care au murit francezii de dinaintea lor, dacă ei nu apără ceea ce au cucerit părinții și bunicii lor, ceea ce au câștigat și apărât ei, atunci cine o va face?

Și nu o chestiune de facilitate, ci de exigență. Dorința politică are ca primă expresie unitatea națională, puterea sinelui asupra sieși și afirmarea reînnoită a unei excepții franceze. Redescoperire a căminului național. Revenire a ceea ce ne e comun ca experiență a unei singularități împărtășite, ca revendicare a unei moșteniri istorice și sociale, ca exigență de solidaritate în slujba unui proiect.

Pe calea dispariției lucrului în comun, a dezamăgirii pe care ea o suscită, Europa ca pradă a Uniunii nu este singură (a se vedea Lawrence Lessig, „Republic lost”, Twelve publishing, 2012). Exemplul cel mai actual al acestui abandon, al dezapartenenței și dezlegării în sânul societății politice, este fără îndoială

furnizat de evoluția salariilor din Statele Unite (a se vedea pe acest subiect: Renaud Beauchard, "Entre citoyenneté et classe moyenne, les défis du futur Président", Potomac Paper, IFRI, février 2016). Nivelul salariilor minime a fost prins din urmă, la mijlocul lui 2016, de nivelul salariilor chineze. În termeni istorici, Statele Unite au închis paranteza Lincoln, acest secol și jumătate în timpul căruia, de bine de rău, Statele Unite au pus punct sclaviei, în drept mai întâi, apoi în fapt, și au dat încet, încet un conținut imaginii în mod generos proiectate de pământ al tuturor posibilităților. Capitalismul american câștigă la fel angajând un american sau un chinez; deci industria poate reveni în Statele Unite, poate să pornească din nou angajarea forței de muncă și totul e bine! Prea puțin contează nivelul salariilor, prea puțin contează dacă, cu același salariu, sărăcia chineză devine mizerie în Statele Unite, prea puțin contează dacă infrastructurile se degradează și dacă armata internă pe care o formează polițiile, milițiile și paramilitarii menține supunerea (rata detenției în Statele Unite este de ordinul 35 la 1000, cel mai mare nivel din lume); profitul pe capital este bun, conturile din Delaware sau Panama se îngrașă, analiștii sunt satisfăcuți, iar acele « profit warning » sunt evitate. Iar noul război mondial, cel pe care o elită mondială imponderabilă îl livrează oamenilor de aici și de dincolo este pe cale să fie câștigat; Warren Buffet o spune chiar el (pe acest subiect, John Winters, "Oligarchy", Cambridge University Press, 2011). Sclavia, adică dependența absolută față de stăpân de care depinde supraviețuirea, acel stăpân care e bancherul sau cel ce dă cu împrumut pe garanție, a revenit, și fiecare îi știe pe sclavagiștii moderni, care folosesc bunurile alimentare date salariaților săraci pentru a scădea salariile (acei Walton, proprietarii magazinelor Walmart, sunt celebri pentru

practicile lor în acest sens; dacă salariații lor au ce să mănânce, de ce să îi mai plătească?), așa cum, în Franța, proprietarii de rețele de distribuție folosesc dreptul la faliment pentru a nu-și mai plăti furnizorii sau pentru a-i plăti mai puțin! Vremurile feudale s-au întors, atunci când un aristocrat francez, rus sau prusac era infinit mai aproape de omologul său rus sau prusac decât de țăranul de pe câmpurile sale – și vorbeau aceeași limbă! A plăti un salariat american sau un salariat chinez e același lucru pentru un acționar american total desprins de națiunea americană și care nu mai are în comun cu un cetățean american nimic mai mult decât ceea ce ar avea în comun cu oricare alt individ: concurența pentru supraviețuire.

Nu este indiferent faptul că Binele modern justifică cele mai rele prostii împotriva popoarelor și a libertății politice. Dacă liberalismul individului pune punct națiunii, o face pentru a instaura sclavia în numele omenirii reunite, adică: libera concurență mondializată pe care o realizează comerțul cu bunuri care nu sunt comerciale: munca, pământul, moneda, viața.

Pentru că istoria comună (despre ce vorbiți?), pentru că originea, naționalitatea, cetățenia, dacă ne e permis să folosim acest cuvânt, nu au nici un sens, pentru că este interzis să le dăm vreun sens, o oră de muncă necalificată în China valorează nici mai mult nici mai puțin decât o oră de muncă necalificată în Statele Unite, oamenii n-au decât să se ajusteze după preț! Valoroșii tribuni ai diversității în Franța nu au alte obiective; cine mai e uimit să vadă o bancă ce își spune că e franceză, campioană a operațiunilor off shore, că închiriază Stade de France pentru a elogia diversitatea, adică trădarea originilor, a istoriei și a fidelității? Cine se mai miră să vadă că un bancher inventează socialismul liberal, adică forma seducătoare a trădării națiunii

și societății, în numele interesului cămătarului? Această dezlegare este forma acută a decivilizării moravurilor! Fața ascunsă a elogiilor aduse diversității, a refrenelor care celebrează căderea frontierelor și universalismul drepturilor este această realitate sordidă: concurența pentru supraviețuire este singura realitate universală și nimic mai mult, cetățenia, solidaritatea religioasă, națională, etnică sau familială, apartenența comunitară sau moștenirea istoriei nu trebuie să tempereze înfruntarea atomizată a tuturor împotriva tuturor. Umanitarismul revăzut de mondialism, ideea că oamenii sunt nu egali, dar la fel, atât de bine purtată de descendenții comercianților cu sclavi și ai cămătarilor de altădată, ideea că naționalitatea nu face în nici un fel diferența, că originea, cea a celorlalți, nu are nici un loc în contracte, au acest efect magistral: să importe în Statele Unite mizeria chineză, să înghită cetățeanul american în rândul sclavilor de nicăieri, plătit cu un preț pentru mușchii, energia, forța de muncă, pe piața de muncă. Și să satisfacă singura dorință ce mai rămâne atunci când toate celelalte vor fi pălit: dorința interesului.

FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU INDICIBILUL

O societate care nu admite ca rațiune suficientă pentru a ucide sau pentru a muri, propria sa existență este condamnată să se dizolve în indiferență, dezonoare și dezgust. Prăbușirea politică a Europei ține anume de asta: dacă nu te definești, îți este interzis să te aperi, cel ce nu știe cine e, nu are nici dușmani, nici prieteni și se condamnă la dispariție prin indiferențiere, acest rău insinuant al imperiilor prea mare și al națiunilor prea domoale. Opțiunea de a te ignora pe tine însuți, de a nu ști ce datorie ai față de tine, te condamnă să fii insignifiant și apoi să dispari.

Cimitirele sunt pline cu popoare care nu aveau destulă încredere în ele însele pentru a se folosi de toate mijloacele de apărare, pentru a se conserva și pentru a supraviețui.

Totul merge bine în Europa atunci când alții ne asigură, din exterior, din generozitate, din interes sau coincidență, că vor uide sau vor muri pentru ea – atunci când ea delegea altora dreptul de a trăi și de a muri. Ea a beneficiat, în această privință, de o extraordinară generozitate americană, căreia ni se permite să îi discutăm consecințele, dar nu și realitatea. Confortul social european și clientelismul asistenței pe fondurile publice datorează mult mai puțin valorilor europene tot mai tocite decât acestei realități: Europa nu a trebuit să plătească pentru a se apăra, ceea ce reprezintă, în cazul națiunilor europene, o disponibilitate de 2% până la 4% din PIB-urile anuale! Dar această generozitate a avut cel mai rău efect: ea a descărcat Europa de grija nu de a se apăra, ci de a gândi că se poate apăra. Ea a dezarmat mental și moral, până la punctul în care familiile soldaților căzuți în luptă depun plângere împotriva armatei franceze! Ea a dezarmat până la punctul în care solistul grupului rock care a trăit atentatul de la Bataclan a primit interdicția de a mai urca pe o scenă din Franța; el chemase la luptă împotriva Islamului (în mai 2016, participarea sa la un festival a fost anulată din cauza unor declarații ale sale despre musulmani, terorism și despre rezistența pe care trebuie să le-o opunem)! Uniunea Europeană a făcut ca Europa să-și piardă esențialul: principiul vital, acea evidență despre lupta pentru a supraviețui, datoria de a învinge pentru care nimic nu e prea mult. De acum încolo, Uniunea e incapabilă să numească vreo amenințare reală împotriva căreia să se apare; NATO agită în fața ei cârpa roșie a Rusiei, ca și cum Rusia ar avea chef de statele baltice, de Polonia sau de Ucraina, pe care nimeni nu le vrea!

De acum, Europa e împiedicată de Uniune să rostească numele singurei amenințări imediate care o pândește, scufundarea demografică, care nu rămâne pașnică decât atâta vreme cât frontierele sale sunt dezarmate. De acum, națiunile europene au ca prim dușman visul universalist european, care devine un coșmar și care realizează o idee creștină devenită nebunie: să-ți preferi dușmanul ție însuși! Complezența cu care Uniunea Europeană ordonă să îi tratăm pe dușmani mai bine decât pe europenii înșiși nu are egal decât în infinita brutalitate cu care ea dezlănțuie cenzura, milițiile și judecătorii împotriva propriilor ei apărători. Singura crimă adevărată, pentru Uniune, este să te aperi, să aperi Europa de acțiunea de anihilare care trebuie să o unească cu omenirea – într-o moarte. Politic este și dreptul de viață sau de moarte; nu mai e momentul să visăm la aranjamente confortabile cu realitatea, ci să cădem de acord că am depășit conveniențele, toleranțele și permisele de liberă trecere.

În fața propagandei, intoxicării, intimidărilor venite de la sistemul liberal al dorinței, este urgent să construim acea Franța a dorinței politice naționale și liberale. Libertate pentru Franța, libertate pentru francezi de a trăi în Franța după cum doresc și de a decide în chestiuni ce îi privesc, iată liberalismul durabil! Și este urgent să reinvestim în libertatea franceză, să conservăm distanța franceză, să proiectăm în lume singularitatea franceză, asemeni unei inimi ce pulsează într-o lume ce va să vină. Trebuie să învățăm de la estul Europei, de la polonezi, cehi, români, dar și, paradoxal, de la ruși, să ne apărăm de nomazii jefuitoare și de nivelatorii tehniciști folosindu-ne de responsabilitatea focului și a locului, acest punct sacru al politicii. Prea puțin contează că se numesc iudaism, islamism, ortodoxie, jainism sau animism; ele sunt comoara acumulată de atâtea experiențe umane, pe care

dezvoltarea le arde așa cum a ars atâtea biblioteci care niciodată nu vor mai vorbi niciodată. Milan Kundera, Czesław Miłosz, Kolakowicz, la fel ca și Bunine sau Kertesz sunt în primul rând cei ce au conservat ceea ce trebuia să fie, cei ce au salvat ceea ce trebuia să fie, cei care au menținut ființa diversă a lumii și ființa singulară a lumii lor – Europa. Persistența Europei împotriva fabricării sovietice a omului nou, fără îndoială, dar și rezistența Europei împotriva fabricării ipocrite de către Uniunea Europeană a dezdăcinării europene, a smulgerii din origini, din izvoarele creștine și din căminul libertății politice, refuzul colonizării americane care se strânge în jurul ei tot mai mult și distanța sanitară de rigoare în fața vertijului transumanist, adevăratul chip totalitar al secolului ce vine – nu mai e defel nevoie să inventăm dușmani care nu mai există, atunci când atâția dușmani pe care știm să îi numim se îngrămădesc la ușă...

Este demn să guverneze acel partid, acel candidat pentru care bătăliile nu vor fi niciodată prea multe, niciodată nu vor fi prea multe lovituri date și încasate, niciodată morți prea mulți, atunci când independența națiunii este în joc. Ceea ce înseamnă că este demn să guverneze cel ce e gata să ucidă sau să moară în bătălia națională, pentru a păstra Franța pentru francezi; și că sunt total și pe vecie francezi cei și cele care pentru care Franța este rațiunea în numele căreia înțeleg să ucidă sau să moară, prima, unica rațiune, fără de care nimic nu va mai avea vreodată același gust, nimic nu va fi cu adevărat posibil; cele și cei pentru care onoarea și fidelitatea înseamnă Franța.

Subiectul nu este doar actual; este urgent. Israel știe asta, Franța va afla. Francezii repetă cu voce înceată lecția cardinalului de Richelieu: supraviețuirea Franței și Franța însăși sunt zi de zi în pericol și zi de zi trebuie să ne batem pentru ca ea să trăiască!

Supraviețuirea are un preț. Și acest preț nu se plătește în bani, contrar a ceea ce pretind «politica orașului», «politicile de integrare și ale locuințelor» și asistența necondiționată – plătim pentru a fi invadați, supuși și mulțumiți; plătim pentru a distruge bunurile publice primordiale care sunt securitatea, unitatea și stima de sine! Acest preț de plătit este abandonarea complezenței, a comodității, a conveniențelor. Mai bine să fii insultat, denigrat, condamnat, decât mort, chiar și cu regrete publice. Reinstaurarea sentimentului politic, a pasiunii politice, poate oare să evite violența fondatoare? Din ce în ce mai puțin, pe măsură ce timpul trece și ruinează mutualizările interne, din ce în ce mai puțin, pe măsură ce se accelerează distrugerea simbolurilor, a riturilor și a sacralului, care puteau ține violența în frâu. Ceea ce avem comun va renaște în sânge: iată trista certitudine pe care o aduce radicalizarea modernității. Perspectiva unui rearanjament confortabil, a unei amenajări negociate între individul ce dorește la nesfârșit și dorința de supraviețuire, scade rapid pe măsură ce modernitatea se radicalizează și pe măsură ce Uniunea descompune Europa. Trecem peste faptul că unele efecte ale creșterii sunt în general recunoscute ca distructive, amenințând condițiile de viață umană; credința că tehnica va rezolva toate problemele pe care chiar ea le ridică este răspândită și larg împărtășită. Dar cine să mai creadă că integrarea à la française va asigura coabitarea pașnică între comunități pe care totul le opune, în primul rând dorința de a-și face legea pe propriul lor teritoriu – acela care era al lor; teritoriul pe care ei îl ocupă, în general spre marele profit al firmelor și al exploatanților? Cine mai crede că laicitatea à la française răspunde cererii de religie, apetitului în creștere pentru o religie care să fie exact ceea ce este o religie: o rațiune de a muri sau de a ucide? Și cine nu simte că democrația

însăși, livrată șantajelor minorităților, democrația pe care o lasă perplexă conformitatea și pe care dreptul o încorsetează, a devenit contrarie celei dintâi dintre pasiunile publice, și cea mai legitimă – pasiunea pentru libertate politică?

Cea din urmă cucerire a eliberării moravurilor trebuia să eșueze aici, la revenirea sclaviei și a colonizării, la importarea sărăciei de masă; iar drepturile omului au condus către distrugerea societăților politice identificate și singulare, singurele capabile să le onoreze în mod durabil. Naufragiu sigur. Suntem anume aici. Lumea indivizilor de drept se prezintă mai întâi ca un vis al nomazilor prădători – ei nu mai dau socoteală pe nicăieri! Nemaitrebuind să fie dată vreo socoteală, vom avea de dat parola de trecere: blestemați fie cei ce vor sta muți la celălalt capăt al puștii! Naiva credință în importanța existențelor individuale nu valorează prea mult atunci când este în joc supraviețuirea colectivă – și ea este în joc în sensul cel mai direct, cel mai vital, cel mai fizic al termenului. Continuarea națiunii înseamnă puțin; reinventarea Franței înseamnă deschiderea focului.

Ca întotdeauna, terorismul are ca primă victimă inteligența politică. Trebuie totuși să îl privim în față. Simetricul modernității publicitare – totul, totul, totul este bine! – este acest om îndrăgostit care îi trimite prietenei rămase în Franța o fotografie cu el, în Siria, surâzând cu toată gura, cu două capete proaspăt tăiate în mână. Chezășie al iubirii sale. Mai puternic decât însăși moartea. Nu cred că va fi supraviețuit prea mult în regiunea Alep unde se lăsase prins în februarie 2016. Bombardamentele rusești vor fi făcut acolo ordine – din fericire, clar. Păcat totuși, măcar el avea ceva de spus despre modernitate. Și avea ceva să ne spună despre lumea ce va veni.

SFÂRȘITUL UNUI SISTEM?

Dorința fundamentală este cea politică. Este dorința de supraviețuire, care le condiționează pe toate celelalte. Iar guvernarea dorinței care vine este și va fi politică, va fi guvernarea de după individ, creștere și economie, pentru că va fi guvernarea pentru supraviețuire. Promisiunea criminală de a schimba totul ne-a distrus societățile, atașamentele, chiar și rațiunea de a trăi. Dura dorință de a rezista, de a continua aventura franceză, cheamă revoluția intangibilului, a duratei lungi, a rezistenței. Este revoluția vieții.

Sub egida dorinței politice renăscânde, trăim un transfer de importanță hotărâtoare pentru secolul ce se anunță: transferul dorinței de bunuri private înspre dorința de bunuri politice și publice. Vom trăi trecerea dorinței de lucruri care se cumpără și se vând către lucruri care se transmit, care se dau, care nu au preț. Conștientizarea faptului că a fi francez, a fi european, nu are preț, că sute, miliarde de bărbați și femei ar da mult, dacă nu totul, pentru a fi, sentimentul încă confuz că produsul atâtor secole, atâtor bătălii și morți, este deasupra a tot ceea ce firmele, știința și tehnicile pot să producă, revelația, în fine, că există ceva sfânt în ceea ce ne ține în viață, toate acestea sunt în joc. Conștientizarea mai ales a faptului că cele mai mari satisfacții pe care le-au putut trăi oamenii, momentele cele mai intense și cele mai constitutive, au fost politice. Și revelația că nimic nu este mai mare, mai puternic, mai frumos în cursul vieții umane decât experiența politică.

Guvernarea dorinței individuale și comerciale ne-a controlat o jumătate de secol. Mai mult decât nazismul, fascismul italian și la fel de mult precum comunismul sovietic. Maoismul a durat

mai mult, dar cu uimitoarea condiție a unei metamorfoze care l-a făcut să adopte regimul dorinței fără să mărturisească nimic, fără să trădeze nimic, dar schimbând totul. Ce este acum partidul comunist chinez dacă nu marele ordonator al satisfacerii unui popor care a fost atâta vreme hrănit cu promisiuni mai mult decât cu orez?

Vom face față revărsării dorinței politice, a dorinței de a avea ceva comun, a dorinței de bunuri publice și de toate acele lucruri ce fac viața – și suntem în mod tragic neputincioși în fața ei, în fața exigențelor, urgenței, violenței sale. Despre putere, despre necesarele ei aranjamente, despre contrapărțile ei vitale nu mai știm nimic. Ieșim dintr-un ciclu complet de prindere-desprindere de colectiv. Societățile noastre au așteptat totul sau aproape totul de la colectiv. La bine și la rău. Am făcut totul, am riscat totul în sens invers, pentru a termina cu orice determinare colectivă, inclusiv investind bani publici fără număr în această sarcină: înarmarea societății împotriva ei înseși! Marea minciună a individualismului ludic și eliberat este că moștenirea ne-a fost lăsată fără nici un fel de testament – mai rău chiar, că nu există moștenire! Am ales să ignorăm testamentul și să desconsiderăm moștenirea: e opțiunea noastră, nu că ele nu ar exista sau că au dispărut.

Acest ciclu se termină, un alt ciclu începe. Transformarea demografică va ajuta la asta, la fel și conștiința geopolitică ce renaște în Europa. Și zgomotul de război, deja aproape. La capătul unui ciclu care a văzut cum preferințele colective au fost măturate de opțiunile consumatorului și cum libertatea politică a fost sacrificată voios în favoarea afirmării individului suveran, suntem gata să reînnodăm firul dorinței fundamentale, dorința ce vine de la origini, singura care o face pe ea sau îl face pe el să uite

de zâmbetul, de trupul și de patul care așteaptă. Dorința politică. Dorința de putere indisolubil legată de dorința de libertate, și una și cealaltă fiind deopotrivă o parte și alta a aceleiași medalie: condiția politică.

Cele mai mari satisfacții umane, împlinirile cele mai desăvârșite, momentele cele mai intense și cele mai puternice din existențele individuale, cele după care nimic nu va mai avea vreodată același gust, sunt, au fost și vor fi politice, așa cum au fost și vor fi religioase. Iar adevărul este că legea dorinței nu va traversa diversele avataruri sub care s-a stabilit decât pentru a ajunge aici – la originea politică a dorinței, ca putere, ca libertate și ca victorie. Pe patul de moarte, la capătul grevei foamei, Bobby Sands se felicita pentru alegerea succesorului său în IRA, armata clandestină irlandeză: el va ști să ducă bătălia mai departe. Combatanții din luptele pentru decolonizare, militanții pentru autonomiile regionale din Europa, cei din statul palestinian, cei ce au câștigat și chiar și cei ce au pierdut, cei ce se felicita pentru victoria lor și cei ce își pun întrebări, cu toții o spun: nimic nu are aceeași savoare, același gust, decât politicul ca atare, decât libertatea politică, decât victoria ca atare, nealterate de economie, neperturbate de creștere. Exact această revenire a politicului ca atare, debarasat de drept, de economie, exact practica organizării, exercițiul, devoluția puterii, exact ele cheamă guvernarea dorinței, la sfârșitul ultim al rătăcirilor economice, al dezamăgirilor magistrale, al confiscării libertăților noastre, pe care ea le conține.

Condiția pentru a governa, condiția pentru a exercita puterea, este de a încarna dorința politică. Dorința de a forma o comunitate națională, dorința de a fi în situație de încredere în interiorul frontierelor păzite, dorința de a fi respectat în exterior

pentru că Franța este puternică, dorința de a asigura că între bogați și săraci, activi și inactivi, francezi de aici și francezi de oriunde, Franța reprezintă o legătură mai puternică decât piața, concurența, decât banii din străinătate și decât toate chemările la sacrificarea bunurilor comune și credinței publice. Și contează dacă trebuie, pentru Franța, să sacrificăm tot ce ni se prezintă ca valori, progres, cuceriri, tot ceea ce ne-a fost impus fără vreo replică posibilă: să ne eliberăm de bine și de proprietățile sale vindicative și geloase, iată ultima eliberare ce rămâne! Dorința, în fine, de a ne simți, atât de mici, atât de slabi, atât de lipsiți de apărare cum pot fi un francez, o franțuzoaică, membri ai unui trup puternic, respectat și temut, și de a extrage această bogăție prea puțin cunoscută și împărtășită a cetățeniei, prima bogăție a celor ce nu au nimic.

Avem de inventat, de ghicit, de trasat un drum într-o noapte pe care nimic nu o luminează. Inovația politică este în întârziere în comparație cu lumea industriei, a serviciilor și a vieții înseși; revoluția antropologică care a avut loc sub egida digitalului, a stăpânirii asupra materiei vii și a globalizării nu a fost însoțită de o revoluție a puterii și a formelor politice pe care le cere. Aceasta este sarcina unei generații de renaștere națională, cea de a depăși această întârziere și de a reapeza puterea în centrul spiritului de invenție și, același demers – da, trebuie să întreprindem ceva în domeniul puterii.

Extazul poate fi politic. Nu este o mare întoarcere, ci marea descoperire. N-am văzut nimic din ceea ce tehnicile moderne aduc religiilor, vrăjirii lor și paradei de dincolo de viață. Nu am abordat aceste maluri ce vor face să pălească marile ceremonii patriotice, religioase sau ideologice în care comunitățile din secolul XX au găsit forța de a înfrunta tot ce e mai rău.

Nu avem nici hărți, nici busole, nici cârmă, nici sondă, pentru a inventa o lume în care rațiunile de a ucide sau de a muri deschid fiecăruia o lume mai mare, mai vastă și mai frumoasă, o lume dincolo de viață. Și nu mai avem cuvinte pentru a spune căldura acestui noi, forța oțelului din mâinile noastre și virtutea unei parole șușotite într-o noapte fără lună la urechea celor care sunt de-ai noștri.

VII – VREMEA LUCRURILOR CE NU SE CUMPĂRĂ

”Noi nu vrem bani, noi vrem pădurea.”

Un om din tribul Orang-Asli, în fața despăduririi nebunești a pământului tribului pentru a se planta apoi palmieri pentru ulei (mărturie preluată de pe Al Jazeera, 23 ianuarie 2016).

”Noi vom fi ultimii pământeni care încă se mai iubesc”

Patricia Kaas, în: « Mon chercheur d’or »

Ferry boat-ul părăsește Bellingham, în statul Washington, la ora șase, vineri seara. Nimeni nu părăsește împrejurimile din Seattle către Alaska fără să aibă măcar un pic de emoție. În anul acela, luna lui aprilie fusese mai caldă decât se știa din memoria locală. Dar la câteva mii de mile spre nord, Pacificul cunoscuse una din cele mai rele furtuni înregistrate de ani de zile, iar serviciul de ferry fusese perturbat. Totuși, mai fuseseră și altele...

Inside passage, așa cum îl numesc canadienii și americanii, este o autostradă pe mare. Ea leagă între ele și respectiv de Seattle satele și orașele de pescari sau de pădurari care ar fi altfel cu totul izolate. Deservește între altele Juneau, capitala Alaskăi, singura capitală din lume care nu e legată de nici un oraș prin șosele; doar vapoarele și avioanele fac posibilă plecarea sau venirea în oraș. Această autostradă maritimă are ca particularitate că este într-adevăr o lungă fâșie de mare mărginită permanent de continent, de o parte, și de insule de altă parte. Sute de insule, unele lungi

ca insula Vancouver (Victoria Island), care mărginește coasta canadiană a Columbiei britanice pe mai mult de 500 km la nord-vest de Seattle și la vest de Vancouver, altele care abia sunt ca niște stânci împăunate cu brazi, scăldate în spuma valurilor și bătute de vânturi. Acest canal maritim este fără echivalent peste tot în lume.

Urcarea către strâmtoarea Bering durează mult. Mai mult de o săptămână, iar timpul pare suspendat în loc. Vaporul devine ca o casă, în care fiecare se acomodează, își face rutina între cabină cușetă, puntea de sus, puntea de jos, cantină, sala de odihnă și bar. Nici un lux, doar duritatea liniștitoare a unui vapor făcut pentru Pacificul de nord, pentru hula sa amplă și vântul de legendă. Calculăm adâncimea în picioare; ne tot întrebăm dacă e bună conversia în metri. 6 m, 8 m înălțime, nu mai vorbim. Pescadoarele de crab din Alaska, vapoarele uzină, ferry-urile, toate lucrează în liniște pe valurile de 15 m sau 18 m înălțime. Bate vântul, spun ei. Și trebuie să spargă gheața mai repede decât se formează la loc, ca să nu fie scufundate de tonele de gheață adunate pe punte, atunci când marea îngheață foarte repede. Toți au cunoscut mări enorme. 20 m, 25 m înălțime, cine poate spune, atunci când cel mai mare din vapoarele uzină, atunci când cel mai mare ferry dispar pe de-a-ntregul între două brazde ale mării și se joacă de submarinele?

De obicei, primăvara, anotimp ezitant, prins între ierni fără sfârșit și veri bruște și explozive, timpul se schimbă de la blând și ploios la rece și ploios; acolo, chiar și vântul pare să fie lipsit de putere în fața ploii, care ne biciuie chipul ca însufletită de o obscură răzbanare. Dar în această lună de aprilie părea că anul iese din calendar. O vreme blândă cum nu a fost niciodată scălda aerul și chiar puternica briză a Pacificului nu putea să o schimbe

cu nimic. Niciodată, nici căldurile obișnuite din vară, atunci când soarele binecuvântează zilele nesfârșite, nu au această dulceață, această bunătate a vremii și a lucrurilor, care încurcă privirea, dezorientează simțurile și dezarmează voințele.

La bord erau unii ce călătoreau și unii ce se presupune că munceau. Cei ce credeau că vor termina cărțile pe care nu le citiseră niciodată și cei care voiau să rămână în cușetă. Toți erau prinși în ceva. Era o vreme excepțională. Suprima timpul. Nu mai încetau să tot spună asta. S-ar spune că încercau să se liniștească. Îi și vedeam pe punte, la orice oră din zi sau din noapte. La sosirea la Ketchikan, puntea era însufletită ca și cum întreg vaporul își dăduse întâlnire. La plecarea de la Juneau se auzeau strigăte de admirație. Fiecare se saluta cu fiecare, și « what a beautiful day », « it's incredible », « so gorgeous, I can't believe it », etc., erau expresiile politicoase despre care fiecare își dădea seama că nu reușeau să exprime splendoarea lucrurilor. Totul era cu asupra de măsură: mai frumos, mai puternic, mai viu, mai... Nici nu puteau fi spuse toate acestea; să încerci să le spui era ca o ofensă, ca o diminuare a ființei. Ca o insultă. Cu toții erau ciudat de tăcuți, ca și cum cuvintele se îngrămădeau în gură, ca și cum cuvintele nu puteau decât să trădeze. Un castor, lucru extraordinar, ieșea din apă pe sub ghețar, aluneca, amical și curios, în fața etravei. Mulți vedeau în asta o presimțire, un semn dat, o pistă deschisă, dar cine știa către ce conduce. Unii s-ar gândi îndelung la toate acestea.

Ferry-ul înainta către nord pe o mare de cele mai multe ori plată precum un lac. Stoluri de păsări se ridicau la trecerea lui. Uneori câte un grup de delfini îl urma pentru o clipă, cei mai curajoși distrându-se cu sărituri chiar în fața etravei, cu o ușurință de torpilă. Cel mai uimitor e că și echipajul era cuprins

de admirație, și că bucătarul, ospătărița, mecanicul șef, șeful de cabină spuneau rând pe rând că sunt cuprinși de o emoție pe care nici unul nu credea că le-ar fi putut trăi. Erau în călătorie și ei.

Era la fel pentru toți. Cu toții descopereau la bord o paletă de emoții, de admirație, de elanuri pe care nu le cunoșteau înainte. Erau pe un tărâm necunoscut. Și fiecare descoperea, zi după zi, că tot ce crezuse, tot ce dorise înainte nu avea aproape nici un fel de importanță. Fiecare descoperea o stranie libertate în această cădere a tuturor legăturilor ce îl țineau priponit de neesențial. Nu că totul le era indiferent, egal, din contra, nu însemna că nimic nu mai are vreo importanță. O insulă, un ghețar între doi pereți de munte, o pereche de balene, toate căpătau importanța pe care nici un obiect, nici o cumpărătură, nici o relație nu au avut-o vreodată; splendoarea unei naturi exuberante, către care ochii se deschid larg, care hipnotizează privirea, schimbă toate valorile și prețul oricărui lucru, pentru că ceea ce putea fi văzut, ceea ce se dezvăluia nu avea preț dar era atât de important. Fiecare se îndoia de ceea ce crezuse înainte, pune sub semnul întrebării atașamente, angajamente, dependențe. Ar fi putut să moară pentru ca insula asta, farul acesta, casele ascunse sub copaci să rămână acolo. Doar pentru ca ele să existe. Doar pentru ca ele să spună că mai există și altceva. Și cel mai uimitor este că fiecare se simțea mai bun. Părea că frumusețea și bunătatea erau același lucru. Și era un continent nou, cel pe care toate lucrurile despărțite se reuniau, pe care toate legăturile deznodate se formau la loc.

Era o vreme de neimaginat, suspendată parcă dincolo de anotimpuri. Norii și aerul nu aveau greutate. Vântul era atât de blând încă părea o undă de parfum. Viața era suspendată și ea. Zidul roșu al unei case căpăta un chip prietenos. Lucrurile toate parcă făceau semne. Îmi amintesc de un far alb, clar ca o

jucărie de copil, așezat la capătul unei limbi stâncoase scăldată de spumă, brodată cu ferigă și brazi, de care privirea se agăța ca de un jurământ. Inima bătea la trecerea unui grup de delfini ce urcau spre nord. Aripa vreunei orci ridica întrebări: e liberă, ce să mai zici? Un ghețar coborât din munți să moară la malul vreunei plaje vă făcea să suspinați. O cabană pierdută la marginea unei plaje pietroase, o așa-numită log cabin, într-o poieniță de brazi proaspăt doborâți și care mai ardeau încă, devenea un accident: se vorbea de asta ore întregi. Și conta, în mod misterios, dar evident. Contau balenele, lupii de mare, focile și toate celelalte manifestări neobosite, furtive și agile, complice – care vă făceau complice. Ultima insulă dintr-o serie întregă de insule împodobite cu arbori îndrăzneți care sfidau marea și vântul vă face să rămâneți fără cuvinte. Reflexiile albastre ce semnalizează gheața ce se topește, pe frontul de colos al unui ghețar, păreau ca un accident: în fața unui bloc de gheață plutitor, de un verde smarald fără seamă, ochii se umpleau de lacrimi.

Plutea curajul în aer, prietenia, pentru lucruri care nu au nume și pe care fiecare le ignora. Nu era ca o plecare, departe, ci ca o revenire. Era o minune: după câteva zile, fiecare spunea noi, fiecare se simțea membru al unei frății secrete și nemărturisite, care îi unea pe cei ce odată ar fi contemplat frumusețea strâmtoarii Bering. Și fiecare se simțea mai mare, mai puternic, mai bun, pentru că putea spune noi, fără teamă și fără rețineri. Eram cei ce trecusem prin strâmtoarea Bering și care ne îndreptam acum către altceva, printre ghețurile în derivă, printre păsările mării, prin spumă și prin vânt.

La nord, deșertul mării era locuit. Era viață peste tot în spațiul și timpul deschis profuziunii, era o frumusețe ce binecuvânta orice lucru, umplea sufletul cu o pasiune fără obiect, cu o

mulțumire fără dorință, cu o satisfacție care nu se consumă. Rămâneam interziși, de parcă eram în pragul grădinii în care nu intră omul, la intrarea într-un regat necunoscut. Interziși, ca și cum nu știam dacă aveam să ne mai întoarcem de acolo și în ce stare. Interziși, iar cuvintele lipseau, ele nu puteau spune ceva ce e mai mult decât o experiență, ceva de care nici o imagine nu poate da seamă în mod just. Interziși, și speriați, ca și cum posibilitatea de a reveni în urmă era în pericol, ca și cum fiecare simțea asta în adâncul propriei ființe, ca și cum chiar ideea de a reveni în urmă ar fi fost abandonată.

Și totuși eram fericiți, fără a vorbi, fără a mai tot spune « ce frumos », într-atâta cuvintele ar fi distrus ceea ce era, și într-atât orice expresie nu ar fi făcut decât să degradeze, să insulte sau să distrugă. Și în această fericire venea o mânie la gândul a ceea ce am fost, la gândul a ceea ce rămâne de dinainte, a ceea ce ne-ar putea trezi, a ceea ce pretindea să zică "eu" în locul nostru, în confuzie, închiderea, presa, odată ce vom fi regăsit orașul, sistemele și toate lucrurile ce iau locul vieții.

La întoarcere, credincioși fără credință, religioși fără vreo biserică, rămâneam sub impresia unei mari descoperiri, descoperirea vieții, simplă și puternică, vibrantă, de neuitat, pentru calea uitată ce duce la mântuire.

MAREA ELIBERARE

"Spune-mi ce ai și îți voi spune ce ești".

Temă a unei expoziții organizate de Dissect Art, 2016

Cine ne va reda pofta de lucruri care nu au preț?

Natura le oferă după pofta inimii. Un om al pădurilor, al câmpurilor sau al mării era mai bogat în semne, în sens și în lumea de dincolo decât oricare din cei ce se felicita pentru că au schimbat lumea, după ce ei sau alții ca ei au lucrat atât de bine pentru a o distruge. Iar această rază de soare la Chattisghar! Lumina din momentul în care ele se dezbracă! Strălucirea trupurilor, floarea cărnii și avalanșa de viață!

Și istoria venea, la rândul ei, cu brațele pline de daruri. Ce fericire, ce promisiune, de a fi francez! Ce triumfuri, după care ce înfrângeril! Ce de realizări, cu prețul atâtor riscuri, sacrificii și crime, pentru a face împreună, uniți la un loc și superbi, această Franță! Acest împreună al nostru, bine și rău, măreție și oroare la un loc, spunea tot din ceea ce face viața, tot ceea ce ține împreună vizibilul și invizibilul, credința și interesul, credințele și apetiturile, tot acest aranjament unic, fragil și persistent deopotrivă, care alcătuiește o patrie. Și desigur, dorința de a fi francez, dorința de a fi între ei, dorința de această istorie singulară, i-a făcut pe fiii și pe ficele Franței ceea ce sunt, copii ai acestei dorințe, ai acestei preferințe politice, preferința pentru Franța, ce dispune de toate celelalte atașamente ale lor, etnice, religioase, ideologice – ce înseamnă a spune: "sunt francez" și e destul.

De ce să scriem la trecut? Este de ajuns să povestim istoria, este de ajuns să redescoperim lumea, în fundul grădinii, la capăt de RER sau sub zborul unor lăstuni ce se întorc din țările calde. Contactul direct cu natura dă acel ceva pe care economia nu poate să-l vândă; de aceea oare se străduiesc atâția să distrugă până și posibilitatea unui astfel de contact direct? (a se vedea pe această temă, între altele, "What money can't buy; the moral limits of markets", de Michael Sandel, Harvard University Press, 2012; în franceză "Ce que l'argent ne saurait acheter", Le Seuil,

2014). Învățarea lui a trăi și învățarea farmecului lumii vin din spectacolul vieții și al morții, din îngheț și din primăvară, din adormirea din noapte și iarnă, din trezirea în zori și din soarele ce răsare.

Descoperirea e în fața noastră: ceea ce produce munca umană, ceea ce se obține prin desfășurarea de tehnici, de sisteme și de rețele, tot ce realizează investițiile și managementul, reprezintă mai puțin de jumătate din ceea ce face posibilă viața umană pe această planetă (iar tentativele industriei de a spori această parte, provocând moartea unor insecte ce polenizează, controlând mecanismele reproducerii vegetale, animale și umane, nu fac decât să accentueze dependența umană în privința funcțiilor simbolice, imaginare și mitologice ale naturii). Ceea ce numim naiv ”viață”, ceea ce alții numesc ”providență”, ceea ce savanții desemnează ca ”servicii gratuite ale ecosistemelor”, nu sunt doar niște elemente între altele pentru supraviețuirea noastră: mai mult decât industria, comerțul și finanțele, sunt elemente ale supraviețuirii (a se vedea, de exemplu, Edward Abbey, ”Désert solitaire”, Petite Bibliothèque Payot, 1995). Creșterea speranței de viață, dispariția suferinței, reculul major al foamei, setei, mortalității infantile, îmbogățirea regimului alimentar în proteine animale, explozia consumului de apă, de pământ, de energie, sunt la originea bulversării condiției noastre umane începând cu revoluția industrială și condiționează toate eliberările moderne. Ele pun punct anumitor condiții ale existenței vieții umane pe pământ. Iar constanta degradare a acestor condiții, deopotrivă naturale și culturale, începând cu era industrială, fabulos accelerată după răspândirea mondială a mașinilor, a energiei fosile și a exploziei demografice, și universalizată de extinderea planetară a regimului dorinței infinite, condamnă pe termen

scurt experiența umană; fără îndoială, știm să ”Producem Lumea”, dar înainte de toate pentru a lichida, pentru a exploata, pentru a distruge propriile noastre condiții de supraviețuire în această lume. Și, la sfârșit, se află în joc supraviețuirea omului contra omului, ca credință și îndoială, ca identitate și intimitate, ca pasiune și rațiune, bine și rău, umbră și lumină – ca moarte și ca viață. Ce este una fără cealaltă, ce mai rămâne din lume dacă ea nu se depășește, ce este omul dacă nu se minunează mai mult decât se revoltă – de altfel, cine se revoltă pentru că nu se mai minunează de nimic?

Ceea ce nu dă individualismul liberal, acel ceva căruia recăpătarea puterii asupra sinelui, chemată de dorința politică, nu face decât să-i creeze posibilitatea, este supraviețuirea omului ca atare, a vieții umane ca atare și a lumii ca atare – surpriză, diversitate, forfotă. Bunăvoință, complicitate, complementaritate. Eliberarea de toate limitele a rupt pactul. Fuga înainte a început cu blestemul din Biblie – creșteți și vă înmulțiți! –, ea apasă pe accelerator de când tehnicile dau iluzia că pot dispensa individul de orice apartenență la sistemul viu global căruia îi aparține cuiva, ea derapează de când sistemul modernității se străduiește să schimbe totul, să pună stăpânire pe tot și să distrugă totul în fericita îmbrățișare a capitalului multiplicat (despre acest subiect a se vedea Albert Camus, ”L’Homme Révolté”, 1951, Folio, Gallimard)! Această mare separare, dacă există, se va plăti – ea se plătește deja. Inutil să facem lista așteptărilor dovedite ale supraviețuirii: de la dereglarea climatică la rezistența bacteriană la antibiotice, de la sterilizarea pământurilor epuizate de monocultură până la epuizarea rezervelor de apă dulce care va atinge continente întregi începând cu 2025, e în curs o prăbușire a condițiilor favorabile vieții umane. Iar credința conform căreia

tehnica va rezolva toate problemele pe care chiar tehnica le ridică se prăbușește și ea, odată cu credința și cu beneficiile globalizării.

Guvernarea dorinței individuale fabrică cu mare dificultate creșterea, cu prețul distrugerii resurselor și bunurilor vitale – ce va mai rămâne din homo economicus, omul intereselor, dacă nu dezastrul pe care îl numim dezvoltare? Europa se va fi străduit, și cu cât succes, să aprindă meșele din bombe, mai întâi demografice, care explodează în avioane și orașe, în numele cultului dedicat competitivității, randamentului capitalului și zeului său unic, fără chip și fără nume! Trebuie să ni-l imaginăm în marea galerie a Muzeului Om sau la Muzeul Artelor primitive, atunci când algoritmi de la bursă, monedele naționale sau creditul bancar vor figura printre fetișele unei civilizații stinse, alături de zeul crocodil care asigură recoltele fecunde! Trebuie să ne imaginăm neîncrederea copiilor de la școală în fața explicațiilor unui ghid blazat: pentru asta au distrus viața, au sterilizat atâtea pământuri, au golit mările de pește și pădurile de copaci, în numele cultului dorinței comerciale! Iar răul li se va părea mult mai rău decât orice rău produs de sclavie, de taberele de exterminare și gulagurile totalitare; doarece existența însăși a omului a fost amenințată de reducerea lumii la exploatare și la extragerea valorilor sale.

Credința dezamăgită în tehnică, investiții, în sistemul mondial cheamă politicul acolo unde el nu se știe invitat, acolo unde nu se vede cerut. Prin raționalizare, prin coada de așteptare sau prin piață, politicul și doar el poate asigura menținerea și deja restabilirea condițiilor prietenoase omului pe planetă. Prin revenirea teritoriilor, promovarea excelențelor teritoriale, prin sfârșitul aspirării realității de către finanțe și prin distrugerea resurselor prin lichidare monetară, politicul și doar el poate

răsturna mecanismul care convertește realul în expresia sa derizorie și futilă care este banul – cine-și bea bancnotele, cine-și umple rezervorul cu bancnote, cine-și mănâncă aurul?

Nu este vorba de nimic mai puțin decât de inventarea politicului ca garant al supraviețuirii. Este cea mai arzătoare, cea mai urgentă și în același timp cea mai derutantă dintre toate îndatoririle sale. Pentru că nimic nu îl precede, nimic nu îl luminează, nimic nu îi pregătește sarcina. Cea mai înaltă: de a garanta supraviețuirea comunității. Cea mai nesigură: să avanseze pe dos față de tot ceea ce a fost spus, promis, asigurat, să avanseze împotriva modernității triumfătoare și împotriva trofeelor sale barbare de abundență și de fără limite. Este și cea mai decisivă; deoarece nu este vorba de a o termina cu Prometeu, ci de a anticipa ce anume vor declanșa monștrii dezlănțuiți de globalizare. Aderarea la lumea ca atare, gratitudinea pentru viața așa cum ne e dată, complicitatea cu ansamblul formelor de viață, de la cele mai eminente la cele mai umile, iată revoluția vitală ce vine. Moderația, conivența, furtivitatea sunt bazele morale ale salvării. Vom trece, în marșul nostru furtiv, prin tufișuri și grădini fără a lăsa vreo urmă, iar bucuria noastră va fi profundă pentru că nu am schimbat nimic la o lume care merge mai bine fără noi. Revoluția conservatoare este cea ce va deschide poarta grădinii și ne va elibera de eliberările noastre, această revoluție ce începe cu respectul în fața lumii așa cum e ea și cu recunoașterea vieții cu mersul ei propriu, această revoluție ce continuă cu primatul ordinii invizibile a lucrurilor, a simbolurilor și a vieții, asupra propunerilor tehnicii și ale pieței și care se afirmă ca o civilizație în care tot ceea ce trăiește sub cer continuă să existe – pentru că în cea mai mică din manifestările sale, în cea mai infimă din urgențe, în cea mai minusculă dintre vieți se află o condiție a

vieții noastre.

SUPRAVIEȚUIRE?

În decembrie 2015 a trebuit să mă întorc la Pekin. Cu plăcere: există oraș mai imperial, mai bogat în surprize decât Pekin? Cu neliniște: eram la vârful poluării, cu o așa densitate de micro-particule în aer încât pragurile de risc difuzate de OMS nu valorau nimic. În capitala primei economii din lume, campioana creșterii durabile din istorie – mai mult de douăzeci de ani de creștere neîntreruptă superioară valorii de 10% pe an ! – domnea o atmosferă de sfârșit de lume. Nu era nici picior de chinez pe străzi fără acea mască pusă la gură și la nas, cu ochii protejați de ochelari contra aerului agresiv. Școli închise. Femei, copii, bătrâni, rămași cu toții în case. Accidente respiratorii fără număr și – fără statistici: secret de stat! Comunități de străini care se reduc an de an – e din ce în ce mai dificil să găsești expatriați care să accepte să vină să lucreze la Pekin sau la Shanghai, cu atât mai puțin cu familia și copiii.

Asocierea tehnicii cu libertatea va da antropocenul, o nouă eră în care acțiunea umană definește transformările climatice, geologice, biologice ale vieții pe pământ – iar antropocenul seamănă cu o condamnare la moarte. Lumea omului atotputernic este lumea morții omului; lumea revoluției antropice este o lume promisă morții prin deflagrația dorinței umane; lumea naturii era lumea salvării. Nu avem conștiința propriilor noastre mijloace. Responsabilitatea noastră e în întârziere în raport cu dorințele. Exemplul furnizat de Congo, țară care cunoaște de-a lungul fluviilor, în inima pădurilor și pe mii de km² niveluri de poluare chimică și cu metale grele periculoase pentru sănătatea umană, precum și exemplul furnizat de Kazakhstan (studiat de Jean-

Michel Valentin, 28 martie 2016, Red Team Analysis), victimă a conjugării exemplare dintre sedentarizarea forțată a popoarelor nomade tradiționale, deturnarea apelor din Syr Daria și Amour Daria, care a secat marea Aral și a ridicat nivelul temperaturilor, și o situație geopolitică care face din aceste țări câmpul exploziei nucleare terestre cel mai grav contaminat, ilustrează în ce fel supralicitarea tehnică împreună cu bulimia economică pot practic să suprime condițiile viabile pentru existența umană, în mai puțin de cincizeci de ani – producția de cereale din Kazakhstan a căzut cu 70%, iar transformările și malformațiile la naștere ating mai mult de un copii din doi în anumite sate congoleze apropiate de minele căscate sub cerul liber...

Răul care se extinde în civilizația progresului, vertijul care îi cuprinde pe cei atinși de drogul creșterii, în Europa cel puțin, și, desigur, și cel ce vine din alte părți ale lumii, vine din conștientizarea din ce în ce mai răspândită: cele mai eminente calități ale Occidentului, capacitățile sale cele mai recunoscute, devin cele mai rele amenințări cu care se confruntă el. Nici nu mai e nevoie să ne uităm înapoi la anul 1914 și nici la sinuciderea europeană din 1940! Goana după fericire, dreptul afirmat ca inalienabil al fiecărei ființe umane la împlinirea tuturor dorințelor, atribuirea, către fiecare ființă umană, a unor drepturi materiale asupra lumii și a unui cec în alb asupra societăților care le onorează, sunt agenții îngrozitor de eficienți ai distrugerii condițiilor de viață acceptabile de pe planetă. Nu numai din cauza catastrofelor ecologice, sanitare și morale pe care le anunță; din cauza dramelor politice pe care le anunța concurența tuturor împotriva tuturor într-o lume sfârșită. Pentru că ei au adus globalizarea, deschiderea frontierelor în numele productivității. Pentru că ei sunt cei ce realizează revoluția modernă ca

distrugere a invizibilului, a simbolicului, a sacrului și produc o mizerie politică și morală împotriva căreia economia nu are nici un răspuns.

Cheia pentru a recăpăta puterea noastră asupra noastră înșine ține de ieșirea din abstracțiunea monetară și din limitele aduse funcției de garant în timp al valorii pe care și-a arogat-o moneda. Atunci când a-l arde pe cămătar nu mai aduce eliberarea de datorii, dezordinea domnește în lumea societăților umane. Deoarece destinul nu le mai aparține, deoarece ele se livrează aceluia care le controlează pe toate și le va distruge pe toate: banul fără țară, fără chip și fără vreo legătură.

Abstracțiunea monedei, care a atins recent niveluri inegale, nu e un subiect oarecare: e subiectul. Deoarece moneda, expresie a oricărei valori, cheamă la îmbogățirea infinită. Deoarece abstracțiunea monetară pe care finanțele dereglementate o lasă să galopeze în voie tinde să reducă toate lucrurile, toate relațiile, toate existențele, la un echivalent monetar și subordonează ființa lor dorinței ce le face să intre într-o indeterminare distrugătoare: la capătul lichidării tuturor singularităților concrete are loc calcularea valorii, un calcul fondat pe substituabilitatea generalizată, pe un funcționalism îngust – fiecare lucru există doar prin funcția pe care o îndeplinește – și pe certitudinea că dorința umană este singurul etalon de măsură. Atunci când moneda fondată pe legea publică și-a văzut gestiunea încredințată unor organisme private, independente de stat și de interesul colectiv, străine de teritorii, de resursele și de populația care o fac să trăiască, și făcând comerț cu credința publică care, doar ea, justifică calitatea fiduciară a monedei, începe catastrofa. Și suntem în plină catastrofă, o catastrofă analogă mecanizării războiului în care Ernst Junger a văzut foarte bine că toate calitățile umane

erau abolite (în "Orages d'Acier", Folio); toate calitățile lumii, gusturile, culorile sunt abolite în ea. Deoarece moneda abstrage dorința din orice materialitate. Ea deschide concret posibilitatea îmbogățirii fără limite, această monedă împotriva căreia tot ce trăiește, înflorește, curge și fierbe pe suprafața pământului sau în adâncimi poate fi lichidat.

Acel ceva ce o ia la fugă în fața abstracțiunilor distrugătoare și în fața tehnicilor uniformizante, acel ceva ce scapă mereu și rezistă tot timpul se numește viață. Și nu va exista altă politică decât politica vieții, pentru că nu va exista altă putere legitimă decât cea care asigură supraviețuirea comunității pe care o reprezintă și pe care o conduce către redescoperirea vieții – cu orice preț, cu orice mijloace; căutarea supraviețuirii alungă modelele mecanice, restaurează primatul sistemelor biologice, care ne învață să restabilim ierarhiile vitale, discriminările salutare, frontierele care ne salvează. La capătul tuturor acestor sisteme, ne regăsim dezbrăcați până la piele.

MORALA MĂRȘĂLUITORULUI FURTIV

Despre toate astea trebuie să vorbim la viitor. Vom reînnoa legătura ce s-a rupt. Vom deveni acei oameni ai unui ținut, ai unui climat, ai unui orizont, acei trecători atenți să nu lase nici o urmă a trecerii lor, asemeni unor fulgere ce nu distrug recoltele și nu rup crengile. Nu ducem lipsă de trecători pe drumul acesta. Ei au un nume: Knut Hamsun, Konrad Lorentz, James Lovelock, Schumacher, Jean Malaurie sau Claude Lévi-Strauss (a se vedea mai cu seamă Knut Hamsun, *Œuvres complètes*, Bouquins, Laffont, 2004; Claude Lévi-Strauss, "L'anthropologue face aux problèmes du monde moderne", Seuil, 2011, precum și Jean

Malaurie, « Fils de mère nature », în *Le Débat*, martie-aprilie 2016, Gallimard). Ei ne spun că în profunzimea a ceea ce numim natură se lasă văzute tot culturile oamenilor. Ei ne spun că separarea dintre cultură și natură este o supralicitație a rațiunii moderne, că magia măștrilor făurari, că simbolurile vieții ce zvâcnește, încolțește și înflorește, că riturile care îi leagă și pe unul și pe altul la acel ceva comun ce îi depășește, că toate acestea au făcut istoria oamenilor mai mult decât economia, dobânda sau piața. Ei ne aduc aminte că ceea ce am inventat noi ca Dumnezeu, ca magie, ca imperiu, ca vrajă, putem foarte bine să reinventăm din nou și că evidența lor va arunca asupra fiecărui lucru o lumină uitată; și că doar zeii se luptă cu alți zei. Ei spun că în fond nimic nu s-a schimbat de când primii sedentari și-au preluat răspunderea de a cultiva o bucată de pământ, de a crește turme domesticite, că nimic nu s-a schimbat de când primele societăți dintre Tigru și Eufrat au repartizat apa și au căutat în stele destinul recoltelor, de când marii preoți, vrăjitori sau șamani convocau forțele suverane ale tunetului, ale ploii sau ale vântului în ajutorul puterii lor. Ei ne aduc aminte că pariul rațiunii, în vremea lui Descartes, Newton și Leibniz, este orice numai nu o alegere rezonabilă, că a alege economia, în momentul revoluției industriale, este orice numai nu o alegere economică. Și ajung la concluzia că suntem infinit mai liberi decât credem, decât ni se spune că suntem, infinit mai liberi de a ne alege calea, de a ne hotărî viețile.

Descoperirea pe care o avem în față este că nu supraviețuim fără o nouă alianță cu – legate fiind între ele natura și cultura – sistemele vii. Abstracțiunea drepturilor, a monedei și a indicilor are ca efect că face invizibile limitele concrete ale oricărei acțiuni, că face insensibile singularitățile care fac ca resursele să fie non-substituabile, incomensurabile și că ne orbește în ce privește

lichidarea resurselor mondiale și a vieții înseși în schimbul echivalentului lor în bani, ceea ce înseamnă globalizare (despre cele trei funcții ale banilor, funcția de rezervă de valoare este cea mai problematică; a se vedea Georg Simmel, "L'argent", Payot, 1994). Cultul indeterminării care rezultă din pietatea monetară fabrică monștri, nebuni sau prădători; oamenii de nimic pe care îi acumulează, nomazii pe care îi balotează după bunul plac al pieței de oameni, această instituție majoră a conștiinței morale mondializate, nu vor supraviețui abandonării condiției umane, care trebuie să-și construiască libertatea pornind de la determinări acceptate, identificate, revendicate, ceea ce se cheamă cultură.

Cei dintâi treziți la ordinea umană din natură, fondatorii ecologiei profunde, nu se înșelau: separarea dintre cultură și natură este calea către moarte. Gâștele sălbatice, triburile de maimuțe mari sau bandele de prădători, de la lupi la lei, ne spun mai mult despre condiția umană decât elucubrațiile universalismului. Ca să nu mai vorbim de economiști! Etnologul este omul care face semn adevărului; este singur, nu mai rămâne decât el să facă semn către viitorul pe care îl caută confuz într-o societate umană căreia dorința, creditul și datoria i-au luat cu împrumut viitorul. Vrăjitorul, magicianul sau preotul rămân singurii care rostesc partea de umbră, care desemnează munca fără răgaz a răului, rău care crește pe măsură ce acel "totul e bine, totul e bine, totul e spre mai bine!" îi asurzește pe cei sub pașii cărora se sapă minele ce îi vor înghiți.

Calea pe care furnizorii de dorință privată încearcă să industrializeze, să normeze, să sistematizeze ceea ce ne era dat ca aleatoriu, complex, divers, este calea morții, prin substituirea materiei vii de către mecanisme și a biologiei de către industrie.

Ceea ce încearcă să realizeze mondialismul triumfător, ceea ce întreprinde acel fără frontierism, ceea ce realizează multiculturalismul și monștrii anomici pe care îi dezlănțuie în urma lui, este separarea naturii de cultură, este disprețul față de cultură care separă societățile umane în numele libertății lor, dar și în numele acordului cu pământurile lor, cu mările, cu climatul, cu realitățile tangibile din mediul lor de viață, dispreț purtat de o idealizare falsă a naturii care îi face pe toți oamenii la fel – la fel, mai puțin în ce privește cultura. Dați-le un salariu și tot ceea ce îi face oameni ai unui pământ, ai unei credințe, ai unei familii și ai unei culturi, va dispărea; frumos umanism al aplatizării individuale sau al totalitarismului interesului!

Sărăcirea simțurilor este simetricul fizic al sufocării domeniului dorinței, al negării pasiunii politice. La fel cum valoarea răului, cum puterea violenței, cum dorința politică au fost reprimate, sufocate, luate peste picior, la fel cum degradarea simțurilor și emoțiilor noastre este mutilarea cea mai remarcabilă a unui trup modern care nu mai simte, care nu mai gustă, care nu mai aude, care nu mai atinge, care nu mai știe decât să vadă; corpul modern nu mai e decât un ochi legat de ecranul pe care se concentrează întreaga sa lume – lumea sinelui repetată la nesfârșit. La fel de remarcabilă este dispariția frumuseții. Uimire, contemplare, admirație: fără îndoială dorința de frumos este prea gratuită, prea spontană, prea culturală, pentru a fi tolerată de societatea dorinței comerciale, cel mult la margine, în muzee devenite anexe la cimitire. Primul lucru pe care l-au distrus mercenarii americani în Irak este Muzeul din Bagdad, la fel ca și depozitul național de semințe, cele două expresii intolerabile ale frumuseții și ale vieții ce scapă industriei, taxării și bancherilor.

Suntem infirmi de simțuri. Era una din condițiile producției de

dorință sau mai degrabă a deplasării satisfacției către lucruri care se plătesc, către relații care se plătesc. Și care pot fi controlate. Mai mult decât dorința politică și înaintea ei, dorința de frumusețe va fi în inima renașterii, a cărei componentă decisivă va fi estetică. Iar esențialul, reînnoirea simțurilor, ascuțirea percepțiilor, cultura pielii, se vor petrece în ceea ce are corpul mai intim, mai profund. Doar înmuierea simțurilor, anestezia percepției fac tolerabil universul urban așa cum e el, suprapopularea așa cum ne apasă ea și ocuparea lumii de către instalațiile pletorice ale industriei umane. Nu ura față de lume așa cum merge ea, ci dragostea de frumos și dorința de frumusețe vor declanșa mișcarea întru salvare.

IEȘIREA DIN ECONOMISM

Micul secret al celebrărilor laice închinat climatului, a biodiversității sau a speciilor aflate în pericol de dispariție este bine păzit; nimic nu trebuie să facă referire la demografie. Migrațiile de masă sunt prea utile pentru a distruge state și pentru a duce civilizații întregi înapoi în sclavie, iar creșterea populației mondiale este prea utilă pentru a se relansa creșterea și pentru a se asigura randamentul capitalului: ea își fabrică clienți.

Este cel mai rău diktat al totalitarismului individului: interdicția de a socoti, de a numi, de a prevedea. Cine va recunoaște că Mao Tsé Toung și Indira Gandhi au salvat lumea, cu politici drastice referitoare la copilul unic – deoarece bomba chimică, nucleară și ecologică pe care o constituie deja o mare parte din China, pe care o va constitui mâine o parte a Indiei, ar fi explodat deja dacă și una și cealaltă țară ar fi urmat o pantă demografică care să le conducă azi la a avea în total 4

miliarde de bărbați și femei (și ar face ca lumea să depășească 11 miliarde de ființe umane!). Amenințarea invaziei ce apasă asupra Europei este periferică în căutarea de supraviețuire a popoarelor europene; adevăratul subiect este invazia umană asupra planetei și capacitatea dovedită a lui homo economicus, omul ce dorește la nesfârșit, de a distruge, de a degrada și de a epuiza tot ce are la ușă – pentru a fabrica consumatori și pentru a închide asupra lor cercul dorinței și al frustrării. Lichidarea altor specii vii este deja un fapt dobândit; ele vor supraviețui la zoo, în grădinile botanice. Lichidarea formelor inferioare de umanitate este în derulare, iar în numele dezvoltării funcționează din plin genocidurile culturale și morale. Toate acestea în numele rațiunii economice; primul mijloc de creștere este sporirea numărului de consumatori. Produceți oameni, iar creșterea se va relansa!

Nazism, stalinism, fascism, toate au visat la asta, liberal-socialismul este gata să realizeze acest vis; ni se pregătește venirea omului nou ieșit din dărâmăturile societății eliberate. Este o tentativă revoluționară și cea mai radicală; dacă revoluție se cheamă refuzul lumii așa cum este ea, refuzul oricărei limite și al oricărei moșteniri, natură și cultură confundându-se, este vorba de o revoluție antropologică, așa încât omul să iasă pe vecie transformat din ea. Și e vorba de o revoluție radicală. Transformările majore venite odată cu afirmarea trupului, cu creșterea speranței de viață, cu suprimarea suferinței, odată cu acest cult al bunăstării și al eliberării plăcerii, sunt prea puțin lucru în comparație cu schimbarea ființei însăși a omului, care este în joc și care îl dotează pe om cu o natură aproape divină. Transhumanismul anunță apariția unei rase de ființe umane augmentate, care vor dispune de ceilalți, cu atât mai senini cu cât pentru mulți transhumanismul va fi expresia alegerii divine

sau a destinului lor manifest de a supune, de a folosi, de a anihila celelalte popoare. Biblia este programul politic al timpurilor prezente și manualul de geopolitică cel mai indispensabil pentru cel ce vrea să prevadă cursul istoriei viitoare și holocausturile pe care le strigă.

Sentimentul crește, intuiția se mărește: în numele economiei, de dragul creșterii, pentru a câștiga mai mult, am sacrificat mai mult decât timpul vieții, mai mult decât emoții – sentimentul vieții, viața însăși. În numele dorinței de supraviețuire deviate la ieșirea din umanitate, în numele dorinței fără limite ce sfidează moartea, viața însăși este în joc. Nu mai e defel nevoie să înfruntăm strâmtoarea Bering pentru a o simți, nu mai e nevoie să frecventăm triburile sau pelerinajele ca să ne convingem de asta; resentimentul și mânia se aud și strigă. ”Stone Age Economics”, titlul cărții lui Marshall Sahlins îi frapase la vremea sa pe cei ce credeau că epoca industriei și a comerțului era cea ce inventase abundența. Chiar deloc! Chiar și poporul mitic numit ”ghosts of the yellow leaves”, despre care Ivan Sanderson’s amintește că nu a fost ”descoperit” decât în anii 1950, popor anamitic ce trăia într-o junglă populată de tigri și pantere, fără unelte și fără arme, fără lemn, știa să folosească atât de bine mediul încât nu avea nevoie să ”muncească” decât două-trei ore pe zi, dacă are vreun sens acest cuvânt (Ivan Sanderson’s, “Book of great jungles”, Simon and Shuster, 1966)! Am consacrat economiei tot ce aveau mai bun viețile noastre, și asta pentru nimic. Pentru nimic altceva decât acest naufragiu anunțat, această degradare vizibilă a mediului, această extincție a diversității umane, expresia cea mai înaltă a liberului geniu uman. Pentru nimic altceva decât viața însăși, căreia industria îi pune în loc moartea, căreia finanțele îi pune în loc numere, căreia eliberarea dorinței individuale îi pune

în loc banii.

Schimbarea de obiect a dorinței este vitală. Supraviețuirea trece prin recunoașterea diversității colective și a dreptului tuturor popoarelor la securitate culturală, religioasă și de mediu. Orice putere a vieții va trebui să înfrunte certitudinile deviate de globalizare: să pună în cauză libertatea religioasă ca drept al misiunilor de a distruge popoare (în ce fel libertatea religioasă asigură dreptul la finanțarea de către emiratele din Golf a școlilor coranice, a stadioanelor și a asociațiilor politice?), să pună în cauză dreptul la dezvoltare, ca ruinare a fundațiilor morale și ecologice ale minorităților, dreptul comerțului internațional, ca încurajare a sclaviei, comerțul cu pământuri, cu monede și cu viață (OMC acționează în aceste domenii în opoziție totală cu pactul de la Havana, adoptat de Națiunile Unite în 1948, dar niciodată ratificat, care dădea ca obiectiv al comerțului mondial echilibrul balanței de plăți, stabilitatea prețurilor la materiile prime și creșterea generală a nivelului de viață...). Economia va redeveni preocuparea domestică și familiară pentru mijloacele de a trăi și va ocupa din nou locul secund, modest și puțin comentat pe care l-a ocupat în aproape întreaga istorie a omenirii, ca una din condiții, nici cea mai importantă, nici cea mai decisivă, pentru a ne duce cu bine viața. Iar politica vieții va trece și ea prin transformarea scadențelor noastre zise democratice – scadențe cărora li se taie răsufarea în fața dimensiunii problemelor ce ne preocupă, scadențe care ele singure tutuiesc alte forme de putere: cum să nu vedem în ceremoniile ce sărbătoresc cei 90 de ani ai reginei Elisabeta a Angliei una din formele prin care oamenii au ajuns să se proiecteze în timp? În zece ani, în cincizeci sau o sută de ani, conferințe, eseuri, articole, toate vor încerca cu greu să explice cum a putut economia să ocupe tot spațiul, cum a putut

ea să determine istoria și cum a putut chiar să pretindă a deveni o știință!

Tot ceea ce numim libertate, eliberări, drepturi, trebuie reluat pe baza exigenței de a supraviețui. Economia a dat tot ce putea da și mai mult de atât. Nici un economist din secolul XIX – după ei mai sunt alți economiști? – nu se îndoia: la nivelul de bogăție, de abundență, atins de societățile noastre, economia ar fi trebuit să dispară, munca umană să devină marginală, iar societățile noastre să treacă la altceva ca principiu de mișcare, ca logică de investiție umană și ca spațiu de salvare. O uimitoare paralizie mentală explică singură că încă ne aflăm aici – încă muncim, investim, producem. Atâtea elogii ale schimbării și o astfel de incapacitate de a schimba ceva ce contează cu adevărat! La marginea prăpăstiei, gata pentru marele pas înainte (“*Tout peut seffondrer*” de Pablo Servigne și Raphaël Stevens reînnoiește genul avertizărilor catastrofiste, și, în esență fondate – Editions du Seuil, collection Antropocène, 2015)!

După o expresie comună dar semnificativă, dacă omenirea s-a născut la ora 0, creșterea a apărut la 0 fără 10. Economia, așa cum vorbim noi de ea, așa cum a pus ea mâna pe putere, s-a născut la 0 fără 8. Iar societatea de consum, societatea guvernării dorinței, la 0 fără 5. Acum două generații, cea mai mare parte a omenirii și cele mai multe regiuni din lume încă trăiau în afara creșterii, într-un regim de supraviețuire încrezătoare, pentru care natura furniza tot ce așteptăm acum de la industrie și de la tehnică. Și, pentru că trebuie să ajungem până la urmă și aici, dorințele lor cele mai scumpe nu aveau nimic de-a face cu orice ar putea veni de la creștere sau de la economie. Credeți oare că aș cânta mai bine, că aș fi cel mai bun amant sau că aș atinge nirvana mai repede dacă rata de creștere urcă mai sus de 3%?

VREMEA SEDENTARILOR

Cea de-a treia transformare a revoluției supraviețuirii este sedentarizarea. Sfârșit al erei nomade, al raziilor și al încălcării la limită a oricăror reguli și legături, devenită un fel de Sesam, deschide-te! pe care finanțele îl adresează lumii globalizate; și mai ales sfârșit al jafului exercitat în numele unui ideal suspect, cel al cetățeanului lumii, care este idealul omului de nicăieri.

Dezrădăcinatul era un obiect demn de milă, dar a devenit un model; ”toți nomazi, toți nomazi” este un strigăt de ordin, un alibi pentru trecerea frontierelor, o acoperire pentru a distruge, a jefui și a escroca în liniște. Omul dorinței cere căderea frontierelor și întoarcerea teritoriilor la stadiul de spații de parcurs la nesfârșit, spații de incendiat, de jefuit și de exploatat până la epuizare. Nici o reglementare bancară sau financiară nu are sens dacă nu începe prin a condiționa libertatea de mișcările de capitaluri, prin a restabili o ordine monetară perenă și prin a face să se arate bulele financiare acumulate. Nici o întoarcere la o activitate întreprinzătoare sănătoasă, utilă și perenă nu se poate concepe fără că pământul, moneda și viața să fie sustrase mișcărilor piețelor, fără ca ele să fie puse la locul lor de componente interdependente ale sistemului nostru viu. Orice actor economic trebuie să accepte responsabilitatea teritorială și societală sau să iasă din joc.

Nu doar japonezii, chinezii din Pekin sunt cei ce nu au văzut niciodată un apus de soare, ci majoritatea locuitorilor din lumea urbană, curând două treimi din omenire, au pierdut orice contact direct cu viața, pentru ei un animal înseamnă minereu (termen folosit în abatoare pentru a desemna animalele de sacrificat,

ființe vii degradate la rangul de mineral insensibil), pentru ei vegetalul înseamnă fruct, legumă sau floare de decor – pentru ei lumea nu există decât prin faptul că e exploatată. Nimic nu oprește ca la sfârșit corpul omenesc să devină și el acest minereu de abator, ca el, conectat, branșat, împânzit de aparate, să nu existe decât pentru a fi exploatat. Și nimic nu oprește ca proiectul nemuririi unora să însemne moartea lipsită de demnitate și de orice însemnătate pentru majoritatea oamenilor – deoarece în lumea economiei există ceva mai rău decât a fi exploatat, și anume să nu fii exploatat.

Mai mult decât guvernarea dorinței, obsesia nomadă a mișcării, a schimbării, a desprinderii de sol, îi scutește pe actorii economici și politici de responsabilitate (a se vedea Anne Thibaud-Mary, ”La Science asservie – santé publique ; les collusions mortifères entre industriels et chercheurs”, La Découverte, 2015). Obsesia de a fugi de consecințele propriilor acte, obsesie de acum înainte fără obiect; într-o lume sfârșită, mică, calculată, rară, nomadul regăsește peste tot pământul pe care l-a devastat, satul pe care l-a jefuit, cohortele de sclavi pe care i-a aruncat pe drumuri. Într-o lume lipsită de oameni, în care supraabundența de resurse făcea ca natura să fie inepuizabilă și gratuită, societățile nomade aveau un privilegiu pe care lumea noastră îl exclude: cel de a practica incendierea pământurilor și de a merge mai departe. Nomazii au fost prădătorii care făceau razii în căutare de sclavi, care devastau culturile, care jefuiau recoltele și turmele de animale, care nu lăsau nimic în urma lor, în afară de piramide de căpățâni tăiate și de povești despre teamă și moarte. În lumea noastră nu mai e loc pentru ei, traficanți de migranți, de materii prime, de pământuri, de brevete asupra materiei vii. Și totuși, liberalizarea financiară, dereglementarea

economică, digitalizarea informației, globalizarea schimburilor asortată cu libera circulație a capitalurilor au creat condițiile nașterii și creșterii unui trib nomad mondial cu totul eliberat de orice responsabilitate față de vreun teritoriu, de vreo comunitate, de vreun stat – un trib ce se bazează pe milițiile sale, pe avocați, pe trusturi și pe consilieri financiari și fiscali pentru a nu ateriza niciodată nicăieri și pentru a nu da vreodată socoteală de actele lor. Aest trib a distrus Irakul, Libia, Palestina, Serbia, și încearcă să pună pe butuci Siria, el se ia de națiunile europene ce încearcă să reziste, știe că doborârea statului este cheia supunerii popoarelor și încearcă să ne înroleze în serviciul ei; el se va zdrobi de rezistența pe care diversitatea umană o opune celor care vor să aplatizeze lumea, cu o violență multiplicată de violența pe care a îndurat-o și pe care o suportă încă.

Toți, toți, toți, nomazi! Este cel din urmă refren al dorinței fără limite. Refrenul îi face să suradă pe cei familiari cu lumile nomade, lumi dure, patriarhale, în care domnește dreptul sângelui, în care rasismul face legea, în care originea comandă rândul, lume mai cu seamă ieșită din lumile naturale, din pământurile și popoarele care nu sunt acolo decât pentru raziie, jaf, camătă sau pentru valurile de sclavi și de turme. Lume a cărei aplicație modernă este destul de vizibilă, de la conturile din Elveția la holdingurile din Panama, de la brevetele asupra materiei vii și genomul uman până la comerțul mondial cu pământuri arabile, cu drepturi asupra apei și la traficul cu sclavi moderni, migranți și refugiați atât de utili pentru a coborî costul muncii și pentru a distruge pretențiile revendicatoare ale salariaților din țările bogate. Un nomad face ca lumea să se plieze pe dorințele și poftele sale, fără a privi vreodată la ceea ce se întâmplă în urma lui, nomadul modern distruge orice mutualizare, jefuiește spațiile și bunurile

publice, și mai mult, credința publică, și nu poate să conceapă că există ceva gratuit, comun, deschis, fără să pună ghearele de îndată pe el.

Refrenul nu îi face să surâdă pe cei ce citesc istoria în lumina înfruntării milenare dintre sedentari și nomazi. Suntem o lume de sedentari exploatați de nomazi, cărora globalizarea le-a oferit toate cheile. Universalismul cultural este barbaria modernă pe care trebuie să o înfruntăm. Nu vom supraviețui fără a desăvârși revoluția sedentarizării ca responsabilitate împărtășită asupra unui teritoriu, asupra unui sistem viu, fără a o duce până la cele din urmă consecințe politice și sociale ale sale, care se referă la șederea umană ce își regăsește determinările geografice, climatice, ecologice, sistem complex în interiorul sistemelor vii complexe, sistem a cărui perenitate depinde de stabilirea de relații diversificate, armonioase și cooperative cu totalitatea celorlalte sisteme vii complexe, cu gestionarea schimburilor, deopotrivă prin închidere și deschidere. Iată condiția responsabilității teritoriale, a preocupării integrale pentru viață, al cărei cult al bunăstării individuale nu este decât o dependență supraestimată. Ce altceva spune textul politic al deceniului, enciclica "Laudato Si" (Libreria Editrice Vaticana, 2015), dacă nu să lanseze apelul la responsabilitate față de viață în unitatea ei, invitația la a redescoperi diversitatea, condiție a supraviețuirii?

REDESCOPERIREA CORPULUI

Multă vreme am alergat de mai multe ori pe săptămână. Nu conta dacă era ora potrivită sau nu atâta timp cât drumul se întindea în fața mea, era chiar mai bine dacă era pe malul vreunui râu, dacă era vreo cărare prin pădure sau vreun drum

prin deșert.

Nu e satisfacție mai mare decât cea a unui corp care se acordează după natură. Nu e dorință mai puternică decât cea de a regăsi această unitate sau magie. Nimic nu valorează și nu va valora mai mult decât această emoție, această pulsione, această natură, care nu valorau nimic. Și care nu mai sunt nicăieri: cine a văzut vreă floare înflorind pe Google sau vreun lăstar crescând pe iPhone? Vom sfâșia cândva toate imaginile pentru a atinge pământul, pentru a apuca cu mâinile frunze și crengi, pentru a culege viață.

Iată fericirea lucrurilor care nu au preț, fericirea din lucrurile simple care se dau, se împărtășesc, care spun noi. Malgașii numeau asta fihavanana: fericirea de a fi împreună, de a avea încredere, de a fi uniți, de a fi lipsiți de griji. Atunci când timpul e imponderabil, atunci când umbrele se alungesc, atunci când cuvintele nu fac decât să hrănească liniștea, atunci fihavanana se numește fericire și asigură că dincolo de existențele individuale și de aventurile lor particulare va supraviețui ceea ce e esențial – spiritul comun.

Alții interpretează diferit. Fericirea popoarelor sedentare indiene, identică cu cea a popoarelor din valea Nilului, ce trăiau din recoltele din deltă, ține în esența sa de conștiința dovedită de secole, ascuțită de generațiile succesive, că natura le dă și le va da mereu ce le trebuie – și că ceea ce le trebuie le este și îndeajuns. Nimic în exces: câteva ore pe zi sunt destul pentru a asigura acest necesar. Iar natura face cultura stabilind limite, ghidând visele către ceea ce nu se consumă și nu se realizează, proscriind pe deasupra orice noțiune de competiție, îmbunătățire, concurență. Cel mai bun, să-i spunem căpetenie, este cel ce gestionează comunitatea alor săi în așa fel încât să prevină orice tensiune,

orice rivalitate, orice efort de depășire, de dominare, de sporire a energiei cheltuite, a cantității de lucruri și a intensității ființării. Căpetenia este căpetenie prin aceea că operează o dezarmare a pasiunilor periculoase ale progresului. Așa încât crima dezvoltării să fie necunoscută aici, ceea ce se exprimă printr-un rezultat care ne lasă fără cuvinte: căpetenia este săracă, cocioaba sa e ușor de recunoscut după dimensiunea și aspectul ce nu ies din tipar, iar rangul său nu e dovedit decât de atenția și respectul cu care sunt primite vorbele sale.

Alții au rezolvat tensiunile iscate din gelozie, lăcomie, organizând în cursul anului acele nopți blestamate în care fiecare își poate împlini dorințele fără ca cineva să li se opună și fără să mai rămână ceva din toate acestea la sosirea zorilor. Copiii născuți de noaptea blestemată sunt sacri; ei vin din dorință, pe care doar un zeu o poate trezi. Alții sunt aleși să educe copiii, din vârsta cea mai tânără, să separe plăcerea sexuală, fericirea nopții și dragostea lor pentru viață. Ce să spunem decât că după ani în casa tinerilor, după ani în care fiecare se va fi culcat cu aproape toți partenerii posibili, cuplurile sunt fericire, fidele și au atât de mulți copii cât poate natura să suporte? Iar alții fac ca fiii să fie inițiați de bunică, fetele de unchiul dinspre tată, tot ei mănâncă o parte din trupul strămoșilor purtat la ceremonii prin sat, adus în casa unde au trăit, pentru ca nimic din viață să nu se piardă, pentru ca trupurile să participe în continuare la acel lucru care le e tuturor comun în viață.

Suntem siguri că putem să îi condamnăm, să îi dezvoltăm sau să îi judecăm. Ei nu au asupra noastră decât avantajul duratei, privilegiul mândriei, șansa modestă de a fi alții. Și incapacitatea de a se apăra. Așa cum asigurau Louis Dumont sau Marcel Griaule, ei au găsit răspunsuri la marile întrebări despre viață și

moarte, despre copilăriile și creștere, despre suferință și iubire, răspunsuri care sunt la fel de bune ca și ale noastre, chiar superioare. Iar noi nu vom supraviețui fără să învățăm de la ei, fără să avem amintirea lor, fără a împărtăși cu ei sentimentul comun al omenirii și conștiința plină de milă a diferenței pe care o sapă siderarea noastră față de mijloacele de a trăi cu ei, ei, cei ce sunt siderați în fața vieții. Deoarece aici se află tot ce voiți, vestigii, ruine, nostalgie, dar și infime, modeste, umile semne ale infinitului posibilităților umane. O comoară ce se spulberă. Și tot aici sunt semnele, nu ale unui trecut dispărut, ci ale unui viitor inventat.

Trecerea de la ordinea mecanică și de la guvernanta prin numere la ordinea naturală, la guvernanta pe modelul sistemelor biologice complexe este în derulare. Este o trecere către o conștiință extinsă, către o participare crescută la ordinea naturală, la o simbioză conștientă și acceptată cu totalitatea sistemelor vii.

Acesta este evenimentul pe care lumea îl așteaptă. El aparține unei puteri care va fi tot ceea ce trebuie să fie puterea – garant – pentru a-l face să se întâmple. Nu mai folosește la nimic să o reconstruim, să o organizăm, să o planificăm. Substituirea prin virtual, digital și ecran creează pe nesimțite condițiile mării răsturnări, din momentul în care tot ce se cheamă natură nu va mai avea preț; din momentul în care dorința de a supraviețui va răsturna ordinea preferințelor. Și tot ceea ce acomodează, tot ce integrează în guvernarea dorinței comerciale condițiile supraviețuirii individuale și colective nu face decât să accelereze evenimentul ineluctabil al ieșirii din economie. Singurul lucru este să se conserve în inimă posibilitatea unei astfel de întâmplări; să păstrăm locul pe care un zeu l-ar putea ocupa și sentimentul sacralului care depășește orice existență individuală.

Într-o zi, cineva se va trezi ca de obicei și totul va fi schimbat. Într-o zi, cineva se va trezi cu alte dorințe, se va ridica având dorințe necunoscute, se va pune pe lucru cu dorințe pe care nu ar fi crezut vreodată că le are, care nu vor avea nimic comun cu dorințele obișnuite, cu economia, cu banii sau cu puterea.

Acestui punct de lumină care își îndrepta vârful exact în zori printr-o deschizătură de lângă ușă și care bătea suprafața bătătorită a curții la acei Muria din Chattisgar, nu știu cum să îi spun altfel decât fericire. Este fericirea lucrurilor care nu au preț, fericirea lucrurilor simple care se oferă, care se împărtășesc, care rostesc noi. El conține mult mai mult decât o plăcere estetică, o mulțumire a simțurilor, o experiență de armonie; restaurarea unei legături dez-nodate, reluarea unei conversații întrerupte, cea a vremurilor în care animalele, plantele, copacii vorbeau cu oamenii și ei le vorbeau. Acest panteism întredeschis de stările de uimire sau pur și simplu de admirație în fața naturii, inițiază una din experiențele cele mai decisive ale ieșirii din modernitate: cele ale apartenenței omului la natură, ale continuității cu ceea ce este, trup și suflet, cu ființele naturii, dar și cele ale dialogului cu zeii care nu sunt îndepărtați și morți, în cerul de sus, ci modești, agili și vii, în lumea de lângă noi. Va veni harul ce ve cuprinde totul. Harul care se cheamă libertate sau moarte. El va salva de sfârșitul anunțat pe cei și pe cele care nu vor fi știut și nu vor fi îndrăznit să creadă în forțele superioare ale simțurilor, simbolurilor și riturilor. Ca de multe ori în istorie, toate rațiunile vor fi apărut imediat. Dar vor râde bine cei care știu să nu știe nimic, cei care tac și care pândesc în tăcere să apară marea entitate înfășurată în văluri, așa cum a apărut cândva, dezgolit, Dumnezeuul mântuirii.

CONCLUZIE

Cine știe ce vrea cu adevărat?

Trăim o revoluție a condiției noastre umane fără echivalent de mii de ani. Această revoluție este cea a dorinței ca sistem de putere, ca tehnică de sine și ca mașinărie a apocalipsei. Și este deci revoluția modelelor de viață care ne sunt date.

Ideile nu au aici nimic de-a face: trupurile noastre nu mai sunt aceleași, pământul, climatul, aerul s-au schimbat și nici cea ce ne umple visele noaptea, cea ce ne trezește la simpla ei trecere, cea ce ne face să o urmăm, să o dorim, să alergăm după ea, nu mai e la fel. Mai există oare bărbați care să dorească femeii, femeii care să dorească bărbații? Bărbații doresc alți bărbați, femeile doresc alte femei, majoritatea nu mai dorește nimic, mulți trăiesc într-o izolare încununată de abundență, pentru cât timp oare? Nu știu câți își găsesc fericirea, câți au idee de ea. De altfel, despre ce e vorba ?

Sub egida drepturilor omului, care anunță sosirea individului absolut, dorința a devenit motorul istoriei – al istoriei noastre. Și organizează capitularea fără condiții a societăților noastre în fața economiei – cine are nevoie de sclavi, cine cere deschiderea frontierelor, cine programează extincția pasiunii amoroase, această copilărie redată, cum dispune ea de satisfacția familială, de reproducția sexuală și de tot ceea ce scapă industriei, dreptului, taxării. Grație totalitarismului instituit de individualismul liberal, care, sub pretextul de a elibera individul de orice determinări, îl livrează conformității și face din el o abstracțiune, dorința devine o putere de moarte. Ea înlocuiește crezuri, credința, eroismul, națiunea și drapelul, paradisul ceresc în care zboară îngerii, dar și acele zile de mâine ce cântă Internaționala. Dorința a făcut

ca lumea să fie mică, a făcut ca lumea să fie hidoasă ca un sat, ca un tufiș, ca un Causse , atunci când dezvoltarea a pus mâna pe ea. Viața o ia la goană. Progresul adus de dorința individuală a devenit cel mai mare dușman al lumilor libere, al lumilor de dinainte, al lumilor de oriunde. Copiii din Alaska, inuiții sau ciukcii se sinucid cu zecile, așa cum strigă Jean Malaurie, în indiferența complice a celor ce se asociază crimei dezvoltării nebunești, versiune modernă a sclaviei (a se vedea "Le Débat", martie-aprilie 2016). Guvernarea dorinței devine mijlocul de a ține împreună oameni fără societate, fără o altă societate decât cea a propriilor dorințe, fără alt proiect decât cel de a se satisface, într-o neîncredere reciprocă ce se traduce printr-un arsenal de protecție fără precedent – celălalt, dușmanul! Cel ce e diferit, este o amenințare! Dorința, ca proiect de societate: trebuia să ne gândim la asta! Semnul s-a schimbat. Nu mai știm ce se întâmplă cu noi și cu dorința noastră. Ruptură cu trecutul, cu istoria, una din cele mai radicale cu putință. Dorințele noastre nu mai sunt și ale lor. Trupurile noastre visează să părăsească lumea – lumea cunoscută, desigur. Să devină nemuritoare, să poată să aibă totul sau nimic, să fie la nesfârșit conectate, să nu se mai întâmple nimic care să nu fie programat, să fie toată lumea a lor. Cine va fi cel dintâi dintre oamenii noi a căror iminentă producție ne este anunțată?

Atunci când se schimbă dorința, se schimbă acel a fi tu însuți, acel a fi împreună, ființa socială. Izolarea este produsul tehnicilor de înflorire a sinelui, a culturii sinelui, a plăcerii obligatorii, a datoriei de a fi fericit. Pierirea simțurilor rezultă din intermedierea universală a monitorului digital prin care trece orice contact cu lumea externă, până la a i se substitui și a o face să dispară. Este dat ordinul de a o termina cu natura, iar visurile

sunt locuite de promisiunile industriei. Trupul visează că nu mai moare, picioarele că nu mai merg, mâna că nu mai scrie. Google duce o bătălie pe viață și pe moarte și înțelege să o și câștige.

E un moment decisiv. Cel în care dorința își schimbă obiectul. Nici capriciu, nici fantezie; ci intuiția veche, hrănită de tradiții păgâne și religioase, neîncrederea sufletului în fața asigurărilor pe care i le dă mintea, teama în fața catastrofei politice, ecologice și umane, catastrofă emergentă, care cere urgent să ne recăpătăm puterea asupra noastră.

Vom supraviețui oare teribilului secol XXI, pentru care secolul XX nu a fost decât pregătirea provincială, repetiția limitată? Suntem în fața apocalipsei anunțate a individului ce dorește la nesfârșit – cel ce se grăbește către propriul său sfârșit. Afirmarea omului ne-determinat, ieșit din toate limitele pe care geografia, originea, cultura și tradiția i le ofereau drept ghid, comandă războiul tuturor împotriva tuturor. Abstractizarea crescândă a condițiilor de viață, care bulversează acel a fi, a fi împreună, a fi tu însuși, care reduce simțurile la văz și lumea la aliniere digitală, șterge trupul așa cum șterge condițiile fizice ale existenței și face să ne fie indiferentă extincția succesivă a speciilor și a vieții. Totalitarismul vremurilor noastre este copilul monstruos al lui "no limit" și al lui "trebuie să schimbăm lumea", cele două porunci ale modernității liberale. Promisiunea totalitară care spune că trebuie să terminăm cu orice determinare, deopotrivă cu natura și cultura, promisiunea prometeică precum că lumea și viața pot deveni ceea ce facem noi din ele, pentru a ne satisface toate dorințele, însoțesc anunțul că se naște un om nou, prin care nazismul și stalinismul îi întind mâna liberal-socialismului. Deoarece e foarte aproape de a reuși acolo unde ele au eșuat: eliberând dorința fără limite, organizând regimul dorinței ca

ordine și ca religie seculară, realizează exact dispariția lumii ca lume și a omului ca om. Și doar liberalizarea financiară, singură, mergând în același pas cu eliberarea trupurilor, a moravurilor și a dorințelor, putea să împlinească acest destin unic: după ce le-a substituit nevoilor limitate dorințe fără limite, a permite lichidarea oricărei ființe, a lucrurilor și a vieții servește singura adevărată dorință infinită, cea de a acumula bani.

Vom termina oare curând cu dorința? Dorință ca pasiune, ca nebunie, ca nerațiune. Dorință care mătură frontiere, râde de vârste, de moravuri și de legi, dorință ce proclamă legile vieții, mai presus de orice deșarte legi omenești? Sau dorință fabricată, dorință produsă, dorință supusă? Sub biciul dezamăgirii, e vorba de a termina cu dorința de lucruri care se cumpără și se vând, pentru a redescoperi dorința politică, cea a puterii asupra sinelui și pentru sine. Nu suntem blazați de putere, nu am revenit din dorința politică, ci o redescoperim sub forma ei cea mai pură și cea mai urgentă, cea de mijloc de a supraviețui, și deja reapar de la origini dorințele vitale. Le redescoperim ca pe niște trupuri necunoscute, pe care trebuie să le cucerim și ale căror promisiuni ne fac inima să bată. Libertate politică, libertate a spiritului. Onoare de a apăra ceea ce suntem, fidelitate față de pământul nostru și de ai noștri. Adevăr al originilor, al atașamentelor și apartenențelor, în ordinea lui a fi și a deține ceea ce ni se cuvine. Primat al simbolurilor, al apartenențelor și al ritualurilor, în ordinea subtilă și misterioasă ce unește viața și invizibilul și care sușotește secretul lui a dura; acceptarea lumii așa cum e, recunoștință pentru tot ceea ce este viața. Există oare dorințe mai noi și mai mari, există oare dorințe care să facă să ne bată inimile mai repede, să punem mâna pe arme și să simțim prețul vieții? Va fi oare o altă politică decât cea a vieții, cea a frontierelor

salvatoare, cea a unei estetici ce decide asupra valorilor, cea a separațiilor care garantează diversitatea oamenilor, a speciilor și a culturilor?

Revoluția dorinței politice este revoluția supraviețuirii, cea a omului durabil într-o lume durabilă. Împotriva terorismului schimbării, ea începe prin a recunoaște că omul trebuie să rămână și este însoțită de recunoașterea, de recunoștința pentru lumea așa cum e, pentru viață așa cum e, ea comandă o atenție intensă, o precauție de fiecare clipă, pentru a nu schimba nimic din ceea ce nu știm să conservăm, pentru a nu distruge nimic din ceea ce nu știm să reconstruim și pentru a economisi fiecare resursă pe care nu știm să o producem. Revoluție a puterii umane, revoluție înainte de toate a dorinței umane purtate de abstracțiunea monetară și de iluzia fiduciară către lucrurile așa cum sunt ele, către viața așa cum e ea, către bărbați și femei așa cum sunt ei.

Orice revoluție a dorinței umane este o revoluție a umanității. Aici ne aflăm. Revoluția dorinței a supus planeta și umanitatea dorinței de lucruri la fel, iar această dorință necunoscută a economiștilor este primul produs al industriei. Dorința de același lucru este un alt nume al globalizării, cea ce promite apocalipsa – nu, cea care o produce sub forma marelui spectacol al sfârșitului, la care ne invită nenorocirea de a nu fi nemuritori. Incendiul dorinței de lucruri la fel, al dorinței de satisfacție infinită face ravagii și nu lasă nici o bucățică din planetă deoparte. ”Eliberarea” din anii 1960 a fost cel mai bun agent comercial pe care l-a avut vreodată vreo firmă. Vedem cum ni se impune ordinul de a dori și nimic nu e prea mult pentru a excita, pentru a stimula, pentru a inventa dorințe!

Această revoluție își schimbă cursul. Dorința de a supraviețui

este fondul oricărei puteri legitime, al oricărei autorități legitime, al oricărei violențe legitime. Această dorință își așteaptă calea. Iată unde se poate afirma dorința de Franța, de o Franță mai mare; iată unde își poate regăsi Franța singura cale legitimă către universal, cea a afirmării suveranității sale ca mijloc al singularității sale, cea de model de suveranitate ca singur model politic ce unește toate societățile libere în slujba oamenilor liberi.

Calea este deschisă odată cu ruina individualismului liberal care distruge el însuși condițiile afirmării sale. Este deschisă calea odată cu punerea pe rug a semnelor fiduciare, a valorilor găunoase și a munților de hârtii și de contracte care pretind să controleze lumea sau, și mai bine, să ofere lumea și sub care se îngrămădesc bombele mâniei și ale supraviețuirii. Ea continuă prin cucerirea dorinței în puterea sinelui asupra sinelui, în dorința de a spune "noi" cu încredere, cu onoare, cu mândrie, dorință politică dacă e, dorință care nu va ascunde mult timp dorința brută de supraviețuire și o nouă alianță cu ordinea lumii și a vieții.

Nu am văzut încă nimic. Trăim această revoluție într-o inconștiență pe care o îndurăm, într-o neputință fabricată. Suntem în momentul în care dorința individuală nu mai este, nu mai poate fi împlinită de piață, de magia sa aplicată, de marionetele libertății individuale. Avem nevoie de alte vrăji! Și nu va fi un preț prea mare de plătit pentru a sparge cercul globalizării, universalismului și tehnicii, care este un inel al morții, cel ce livrează toate lucrurile mașinilor, și livrează fiecare om, fiecare viață dorinței fără limite ce le va ucide; nu există un preț prea mare pentru a ridica frontiere, pentru a clădi ziduri, pentru a asigura linia de foc ce va restabili limitele și care va face să dea înapoi această nediferențiere ce conduce direct către

moarte.

Suntem în momentul în care se impun condițiile libertății efective, care este libertatea politică, și ale supraviețuirii posibile, și anume ieșirea din economie, refondarea monedei, recucerirea puterii sinelui asupra sinelui și eliberarea de eliberările noastre. Condiția noastră de moderni ne înscrie într-o ruptură în raport cu ceea ce însemna, de atât de multe secole, a fi bărbat, femeie, a se naște, a muri! Nu mai suntem precum cei și cele de odinioară, nu vom mai fi niciodată așa și nici istoria nu ne e de vreun ajutor pentru a-i înțelege sau pentru a restabili cu ei o legătură pe care timpul a rupt-o fără drept de apel. Prezentul nostru nu moștenește nimic. O istoria nu este o fundație, patrimoniul nu este o tradiție. E oare așa de grav? E mai ales mesajul că nu am văzut nimic, că nu știm nimic din ceea ce va produce în ordinea politică revoluția din ordinea dorinței, multiplicată la infinit de dependența față de rețele și digital.

Pentru a ști unde ne situăm, cine suntem, ne lipsesc marile voci, ele sunt de neuzit sau au tăcut. Discursul despre schimbare ne orbește. Refrenul tehnicii ne face neputincioși – difuzează iluzia atotputerii, care înseamnă același lucru. Deoarece cea mai mare schimbare este capacitatea noastră de a distruge, de a degrada, de a condamna viața însăși. Și de a precipita această existență în obsesia de dorințe care ne conduc către moarte, pe o cale lipsită de demnitate. Condiția noastră nu este într-atâta de nouă cât este de ilizibilă. Deoarece nu este de ajuns pentru a o defini să exprimăm o ruptură radicală cu trecutul, care i-ar face să surâdă pe sceptici, să tacă pe mistici și să râdă pe vrăjitori; mai e nevoie să ne și reconciliem cu ei. Ar trebui să spunem care este proiectul, calea urmată și să anunțăm portul de destinație. În lipsa acestor elemente, ne învârtim în cerc. În lipsa lor, calea modernității ne

conduce din nou la originile societăților umane, la războiului tuturor împotriva tuturor, la dezordinea fondatoare, la creuzetul raselor, religiilor, cetăților și templelor, la fundamentele ordinii politice, la izvoarele dorinței politice – teama de a muri.

Aici ne aflăm. Mai mult decât însăși viața, s-a schimbat sensul vieții, el este de acum înainte ascuns celor mulți, așa încât afirmația cea mai banală devine: toate acestea nu au sens; așa încât puterea va fi a celui ce va spune: totul are un sens, iată-l, eu vă deschid calea. Totul se întâmplă ca și cum evidența libertății noastre, atât de scump și atât de dur dobândită, ca și cum datoria de a fi liber, această paradoxală poruncă, ne-ar paraliza. Așa încât dorința esențială, vitală, devine dorința de putere asupra sinelui, dorința de a decide împreună asupra unui destin comun. Totul se întâmplă ca și cum, în momentul în care totul este posibil, nimic nu mai e posibil, ca și cum cadrele acțiunii s-ar despuia în fața conștiinței împărțășite că trebuie să acționăm. Puterea va fi a celor care vor inventa cadrele ce permit acțiunea și care vor fi garanți ai duratei.

Am crezut că recunosc în totalitatea mecanismelor care asigură producția, intensificarea, și, în cele din urmă, guvernarea dorinței, trăsătura determinantă a unei modernități care nu se recunoaște ea însăși. Dorința, iată puterea modernă! Producerea de dorință, fabricarea, reînnoirea, decepția dorinței, iată resorturile ascunse ale economiilor noastre, mai mult, ale societăților noastre, ale lumii noastre chiar! Cei care au stabilit-o nu au văzut dezvoltările ei posibile; deoarece dorința politică, dorința de supraviețuire sunt pe cale să transforme tot ce credeam noi că știm despre societatea individului care dorește, clădită pe pasiunea amoroasă și dorința sexuală, transpuse cu pricepere în lucruri care se vând și se cumpără.

Viețile noastre au fost schimbate fără ca noi să știm, să vrem și chiar fără să putem să mai vedem acest lucru. Dorințele noastre ne-au fost sugerate, dictate, impuse. E banal să fim întristați; e mai puțin banal să considerăm că distrugerea sensului, anularea ticket-ului pentru viitor sunt elementele constitutive ale modernității. Modernitate: cea care anulează viitorul? Modernitate: cea care anunță moartea? A fi modern, a fi pentru moarte? Nu vom mai putea prea mult să tăcem la această întrebare. Iată cum puterea dorinței, economia dorinței, guvernarea dorinței schimbă în fiecare din noi ceea ce credeam noi că nu poate fi schimbat, ceea ce face din noi niște enigme, niște porți închise, niște monștri ascunși, asupra cărora nici Freud și nici Marx nu ne luminează, din care bănuiala nu salvează nimic din ceea ce s-a pierdut odată cu magia sau credința, ceea ce ne face, înainte de toate, pe noi înșine, față de noi înșine, europenii, niște necunoscuți, niște dușmani – cel mai rău dintre dușmani: cel ce prețuiește lovitura ce îl va ucide. Iată ce a făcut Uniunea din europeni. Iată cum se pot recupera: dorind să devină ei înșiși, să se recunoască pentru a se prefera, să-și cunoască inamicul pentru a supraviețui.

Nu este o bătălie, nu este un program. Nimeni nu a decis că economia avea să ne guverneze dorințele, niciodată; nimeni nu decide că apelul către ceea ce avem comun și voința de a supraviețui ne guvernează azi dorințele. Și nimeni nu decide că mâine dorința de lucruri care nu au preț, dorința de bunuri care nu se vând și nu se cumpără, dorința pentru unitatea fundamentală a materiei vii care se împacă cu răul, cu moartea chiar, ne vor duce către redescoperirea vieții așa cum e ea, magnifică și sordidă, plăcută și furtunoasă, singura iubire care durează pentru niște oameni liberi, care vom deveni.

CUPRINS

Dorința ca motor al capitalismului tentației	7
Preambul	15
I. După dragoste	23
II. Expunerea la domeniul regulilor	5
III. Scurtă istorie a filmelor X, istorie a reglementărilor moderne	98
IV – Producția de dorință	127
V – Vremea decepției	171
VI – Pasiunea care spune ”noi”	203
VII – Vremea lucrurilor ce nu se cumpără	236
Concluzie	267